

ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ
УКРАЇНИ

Є. Ю. Шара
І. Є. Соколовська-Гонтаренко

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК II

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

«Видавництво
«Центр учбової літератури»
Київ, 2016

ББК 65.052я73 В 67

УДК 657(075.8)

Ш 25

Рецензенти:

Ткаченко Н.М., доктор економічних наук, професор кафедри обліку і аудиту Національного університету харчових технологій

Скрипник М.І., доктор економічних наук, завідувач кафедри обліку і аудиту Київського Національного університету технології і дизайну

Є. Ю. Шара, І. Є. Соколовська-Гонтаренко

Ш 25 **Фінансовий облік II.** *Навчальний посібник.* — К. : «Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. — 308 с.

ISBN 78-617-673-401-7

Навчальний посібник «Фінансовий облік II» написано відповідно до типової програми навчальної дисципліни «Фінансовий облік II», затвердженої Міністерством освіти і науки України з врахуванням вимог національних стандартів бухгалтерського обліку, нового плану рахунків зі змінами та доповненнями до них, а також інших нормативних документів.

У посібнику в розрізі тем висвітлено: облік довгострокових і короткострокових зобов'язань та забезпечень; облік праці та її оплати; облік розрахунків з бюджетом з податків та обов'язкових платежів; облік доходів та витрат; облік доходів майбутніх періодів; облік фінансових результатів діяльності; облік власного капіталу; фінансова звітність підприємства.

У кінці підручника подаються оновлений План рахунків бухгалтерського обліку, предметний покажчик найбільш важливих термінів та понять, які використовуються у нормативних документах з фінансового обліку, а також список рекомендованої літератури.

Навчальний посібник «Фінансовий облік II» підготовлений для студентів вищих навчальних закладів, які здобувають освіту за спеціальністю «Облік і аудит» та аспірантів, слухачів інститутів післядипломної освіти, працівників підприємств та установ, які займаються обліком.

ББК 65.052я73 В 67

УДК 657(075.8)

ISBN 78-617-673-401-7 © Шара Є. Ю. , Соколовська-Гонтаренко І. Є., 2015

© «Видавництво «Центр учбової літератури», 2016.

ЗМІСТ

Передмова	4
Типова програма дисципліни «Фінансовий облік II».....	5
Зміст дисципліни «Фінансовий облік II» за темами	7
Тема 1. Облік довгострокових зобов'язань	18
Тема 2. Облік короткострокових зобов'язань	54
Тема 3. Облік праці та її оплати.....	77
Тема 4. Облік розрахунків з бюджетом.....	113
Тема 5. Облік доходів та витрат	122
Тема 6. Облік доходів майбутніх періодів	185
Тема 7. Облік фінансових результатів діяльності	187
Тема 8. Облік власного капіталу	199
Тема 9. Фінансова звітність	244
Основні терміни до тем.....	267
Список інформаційних джерел.....	281
Додатки	290

ПЕРЕДМОВА

Реформування системи бухгалтерського обліку є невід'ємною складовою розвитку ринкових відносин в Україні, яка забезпечує всіх членів суспільства надійною, своєчасною та корисною інформацією про фінансово-господарську діяльність підприємств, організацій різних форм власності.

Курс фінансового обліку є нормативною складовою освітньо-професійної програми вищої школи з підготовки фахівців з економіки і має за мету сприяння всебічному розвитку студентів як професіоналів своєї справи так і особистостей як найвищої цінності суспільства. Збагачення їхнього інтелектуального потенціалу забезпечать інтеграцію України у світову систему освіти.

Посібник підготовлено з врахуванням вимог національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, нового плану рахунків, враховуючи останні зміни та доповнення, а також інших нормативних матеріалів.

У посібнику в розрізі тем висвітлено методику обліку капіталу і зобов'язань: облік довгострокових і короткострокових зобов'язань; облік праці та її оплати; облік розрахунків з бюджетом з податків та обов'язкових платежів; облік доходів та витрат; облік доходів майбутніх періодів; облік фінансових результатів діяльності підприємств; облік власного капіталу; фінансова звітність підприємства.

Навчальний посібник «Фінансовий облік II» включає в себе майже всі компоненти методичного забезпечення дисципліни:

робочу програму; стислий курс лекцій; контрольні запитання, завдання для практичних та самостійних робіт; завдання для самоконтролю знань у вигляді тестів; термінологічний словник; список рекомендованої літератури, чим і різниться від інших видань.

ТИПОВА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК II»

Бюджет навчального часу. Всього: 144 год.

В тому числі: лекцій – 24 год., індивідуальних робіт – 3 год.,
практичних робіт – 24 год., самостійних робіт – 93 год.

Тематичний план дисципліни з погодинним розподілом «Фінансовий облік II»

№ п/п	Змістовий модуль	Кількість годин				
		Всього	лекції	прак- тичні	са- мост. робота	індиві- дуальні
Модуль 1 = 1,5 з.к						
1	Тема 1. Основи побудови фінансового обліку	2	2	-	-	-
2	Тема 2. Облік грошових коштів.	16	2	4	10	-
3	Тема 3. Облік короткострокових фінансових інвестицій	18	4	5	8	1
4	Тема 4. Облік довгострокових фінансових інвестицій	18	4	5	8	1
Форма контролю - МКР						
Всього по модулю 1		54	12	14	26	2
Модуль 2 = 1 з.к						
5	Тема 5. Облік дебіторської заборгованості	12	2	4	6	-
6	Тема 6. Облік основних засобів	12	2	4	6	-
7	Тема 7. Облік нематеріальних активів	12	2	4	6	-
Форма контролю - МКР						

Всього по модулю 2		36	6	12	18	-
<i>Модуль 3 = 1,5 з.к</i>						
8	Тема 8. Облік запасів	14	2	7	4	1
9	Тема 9. Облік виробничих запасів та палива	10	2	3	5	-
10	Тема 10. Облік витрат виробництва	10	2	3	5	-
11	Тема 11. Облік готової продукції	10	2	3	5	-
12	Тема 12. Облік витрат майбутніх періодів	10	2	3	5	-
Форма контролю - МКР						
Всього по модулю 3		54	10	19	24	1
<i>Всього</i>		144	36	36	69	3

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК II» ЗА ТЕМАМИ

Тема 1. Облік довгострокових зобов'язань

1.1. Облік довгострокових позик

Поняття довгострокових зобов'язань. Поняття та класифікація кредитів. Перелік документів, що надаються для отримання довгострокового кредиту. Порядок укладання кредитної угоди. Відмінності між договором позики та кредитним договором. Варіанти надання банківського кредиту. Характеристика рахунку 50 «Довгострокові позики». Документування операцій з обліку довгострокових позик. Відображення операцій з обліку довгострокових позик на рахунках бухгалтерського обліку, в облікових регістрах та фінансовій звітності. Порядок складання журналу 2.

1.2. Облік довгострокових векселів виданих

Поняття векселя. Види та класифікація векселів. Прості (соло), переказні (тратта), відсоткові та безвідсоткові векселі. Характеристика рахунку 51 «Довгострокові векселі видані». Документальне оформлення операцій з векселями. Відображення операцій з обліку довгострокових векселів виданих на рахунках бухгалтерського обліку, в облікових регістрах та фінансовій звітності. Порядок складання журналу 3 та відомості 3.4. аналітичного обліку довгострокових векселів виданих.

1.3. Облік довгострокових зобов'язань по облігаціях

Суть та тлумачення облігацій. Облік облігацій, випущених з дисконтом та з премією. Відображення в обліку облігацій, випущених між датами виплати відсотків. Характеристика рахунку 52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями». Документування операцій з обліку довгострокових зобов'язань по облігаціях на рахунках бухгалтерського обліку, в облікових регістрах та фінансовій звітності. Порядок складання журналу 3 в частині Кт рахунку 52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями».

1.4. Облік довгострокових зобов'язань з оренди

Види оренди та умови договорів оренди. Характеристика рахунку 53 «Довгострокові зобов'язання з оренди». Документування опе-

рацій з обліку довгострокових зобов'язань з оренди на рахунках бухгалтерського обліку, в облікових регістрах та фінансовій звітності. Порядок заповнення журналу 3 в частині Кт рахунку 53 «Довгострокові зобов'язання з оренди».

1.5. Облік відстрочених податкових зобов'язань і активів

Відстрочені податкові зобов'язання. Відстрочені податкові активи. Загальна характеристика рахунків 17 «Відстрочені податкові активи» та 54 «Відстрочені податкові зобов'язання». Документування операцій з обліку відстрочених податкових активів та відстрочених податкових зобов'язань. Відображення операцій з обліку відстрочених податкових активів і відстрочених податкових зобов'язань на рахунках бухгалтерського обліку, в облікових регістрах та фінансовій звітності.

1.6. Облік інших довгострокових зобов'язань

Загальна характеристика рахунку 55 «Інші довгострокові зобов'язання». Документування операцій з обліку інших довгострокових зобов'язань. Відображення операцій з обліку інших довгострокових зобов'язань на рахунках бухгалтерського обліку, в облікових регістрах та фінансовій звітності.

Тема 2. Облік короткострокових зобов'язань

2.1. Основні положення розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Основні поняття поточної заборгованості. Визнання зобов'язань за придбані товарно-матеріальні та нематеріальні цінності, послуги. Поняття про постачальників, підрядників та промислово-фінансові групи (ПФГ). Порядок і форми розрахунків між постачальником та покупцем.

2.2. Облік зобов'язань за розрахунками з постачальниками

Облік кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги. Характеристика рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Документування господарських операцій з обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. Відображення операцій з розрахунків з постачальниками та підрядниками на рахунках бухгалтерського обліку. Аналітичний облік операцій з постачальниками та підрядниками. Синтетичний облік операцій з постачальни-

ками та підрядниками. Порядок складання журналу 3 та відомості 3.3. аналітичного обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. Відображення зобов'язань за розрахунками з постачальниками у фінансовій звітності.

2.3. Облік короткострокових кредитів

Оцінка зобов'язань за короткостроковими позиками. Сутність та порядок отримання кредитів. Характеристика рахунку 60 «Короткострокові позики». Документування господарських операцій з обліку короткострокових кредитів. Синтетичний та аналітичний облік короткострокових кредитів. Відображення короткострокових кредитів в облікових регістрах та фінансовій звітності. Порядок складання журналу 2 (II та III розділу).

2.4. Облік поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями

Характеристика рахунку 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями». Документування господарських операцій з обліку поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями. Синтетичний та аналітичний облік. Відображення поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями в облікових регістрах та фінансовій звітності. Порядок складання журналу 3, розділ II.

2.5. Облік операцій з короткостроковими векселями виданими.

Характеристика рахунку 62 «Короткострокові векселі видані». Облік виданих короткострокових відсоткових векселів. Облік виданих короткострокових дисконтних векселів. Документування господарських операцій з короткостроковими векселями виданими. Синтетичний та аналітичний облік. Відображення операцій з короткостроковими векселями виданими в облікових регістрах та фінансовій звітності. Порядок складання журналу 3, розділ I, та відомості аналітичного обліку.

Тема 3. Облік праці та її оплати

3.1. Заробітна плата та її регулювання, поняття види та форми заробітної плати

Поняття про оплату праці та заробітну плату. Фактори, що визначають розмір зарплати: складність і умови виконуваної роботи, професійно-ділові якості працівника. Поняття про основну, додаткову зарплату та інші заохочувальні та компенсаційні виплати. Фор-

ми і системи оплати праці, їх коротка характеристика: погодинна (проста погодинна, погодинно-преміальна); відрядна (пряма відрядна, відрядно-преміальна, акордна) тощо. Облік особового складу в бухгалтерії та у відділі кадрів. Облік робочого часу.

3.2. Порядок нарахування погодинної і відрядної оплати праці та різного роду доплат і надбавок

Порядок нарахування погодинної оплати праці та їх документальне оформлення. Документальне оформлення та порядок нарахування відрядної оплати праці. Порядок оплати роботи в понаднормовий час, у святкові та неробочі дні, оплата браку, часу простою, допущеного не з вини працівника, поєднання (суміщення) професій та посад, оплата роботи у нічні години та їх документальне оформлення.

3.3. Нарахування виплат, що проводяться на основі середнього заробітку

Порядок нарахування чергових і додаткових відпусток або компенсацій за невикористані відпустки; порядок нарахування зарплати за виконання державних і громадських обов'язків; перебування у відрядженнях; вихідної доплати при звільненні; у всіх випадках тимчасової непрацездатності; інших передбачених законодавством випадках та їх документальне оформлення. Порядок створення резерву на виплату відпусток.

3.4. Види утримань із заробітної плати

Визначення місячного сукупного оподатковуваного доходу. Порядок нарахування податку з доходу фізичних осіб. Види податкових соціальних пільг. Категорії працюючих, що користуються податковими соціальними пільгами. Утримання. Відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ). Види утримань із заробітної плати за рішенням держави чи судових органів (аліменти інші виконавчі листи); на користь підприємства за усною чи письмовою згодою працівника (відшкодування втрат, утримання підзвітних сум, утримання за допущений брак з вини працівника, простої тощо); утримання на користь третіх осіб (квартплата); за заявою працівника (утримання індивідуальних кредитів, внесків добровільного страхування тощо).

Методика розрахунку вище названих утримань та порядок їх відображення в обліку.

3.5. Синтетичний та аналітичний облік заробітної плати

Аналітичний облік заробітної плати. Характеристика рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам». Документування операцій з обліку розрахунків з оплати праці.

Розрахунково-платіжна відомість (зведена) № П-7, її основні реквізити та порядок заповнення. Карточки – особові рахунки як реєстри аналітичного обліку розрахунків із робітниками і службовцями по заробітній платі та їх основні реквізити.

Поняття про депоновану заробітну плату та організація аналітичного обліку депонованої зарплати.

Платіжна відомість, її основні реквізити та порядок ведення. Синтетичний облік розрахунків по заробітній платі. Відображення операцій з обліку розрахунків з оплати праці на рахунках бухгалтерського обліку. Порядок ведення журналу 5, 5А, розділ III. Відображення операцій за розрахунками з оплати праці у фінансовій звітності.

Тема 4. Облік розрахунків з бюджетом з податків та обов'язкових платежів

4.1. Облік розрахунків за податками і платежами

Класифікація податків і зборів. Джерела сплати податків підприємствами. Податкове зобов'язання та податковий кредит. Синтетичний та аналітичний облік податків. Характеристика рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами». Документування операцій з обліку розрахунків з бюджетом. Відображення операцій з обліку розрахунків з бюджетом на рахунках обліку, в облікових регістрах та у фінансовій звітності. Порядок складання журналу 3 та відомості аналітичного обліку розрахунків з бюджетом 3.6.

4.2. Облік розрахунків з учасниками

Економічна сутність, визначення і види дивідендів. Проміжні дивіденди, кінцеві дивіденди. Характеристика рахунку 67 «Розрахунки з учасниками». Документування операцій з обліку розрахунків з учасниками. Відображення операцій з обліку розрахунків з учасниками на рахунках бухгалтерського обліку, у облікових регістрах та фінансовій звітності. Порядок складання журналу 3, в частині розрахунків з учасниками Кт рахунку 67.

4.3. Облік розрахунків по інших операціях

Поняття про філії, представництва, дочірні підприємства. Характеристика рахунку 68 «Розрахунки за іншими операціями». До-

кументування операцій з обліку розрахунків по інших операціях. Відображення в обліку розрахунків з дочірніми підприємствами та з іншими кредиторами. Відображення розрахунків по інших операціях, в облікових регістрах та фінансовій звітності. Порядок складання журналу 3 та відомості 3.5 аналітичного обліку розрахунків по інших операціях.

4.4. Облік розрахунків за страхуванням

Облік розрахунків за страхуванням. Характеристика рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням». Характеристика субрахунків: 651 «За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування»; 652 «За соціальним страхуванням»; 653 виключено з плану рахунків; 654 «За індивідуальним страхуванням»; 655 «За страхуванням майна». Документування операцій з обліку розрахунків за страхуванням. Синтетичний облік розрахунків зі страхування. Порядок ведення журналу 5, 5А, розділ III. Відображення операцій з обліку розрахунків зі страхування на рахунках обліку, облікових регістрах та фінансовій звітності.

Тема 5. Облік доходів та витрат

5.1. Загальні принципи обліку доходів

Економічна сутність доходів і фінансових результатів. Структура П(С)БО 15 «Дохід» та основні терміни. Визнання, склад і оцінка доходів. Порівняльна характеристика П(С)БО та МСФЗ. Характеристика рахунків з обліку доходів і фінансових результатів. Відображення даних про доходи та фінансові результати в облікових регістрах та розкриття інформації у фінансовій звітності.

5.2. Формування та облік доходів

Поняття та класифікація доходів. Облік доходів від звичайної діяльності. Характеристика рахунку 70 «Доходи від реалізації», 71 «Інший операційний дохід», 72 «Дохід від участі в капіталі», 73 «Інші фінансові доходи», 74 «Інші доходи», 76 «Страхові платежі». Порядок закриття рахунків з обліку доходів за видами діяльності. Документування операцій з обліку доходів за видами діяльності. Характеристика субрахунків з обліку доходів і фінансових результатів за видами діяльності. Відображення операцій з обліку доходів за видами діяльності на рахунках бухгалтерського обліку, в облікових регістрах та розкриття інформації у фінансовій звітності.

5.3. Загальні засади обліку витрат

Економічна сутність та класифікація витрат. Структура П(С)БО 16 «Витрати» та основні терміни. Порівняльна характеристика П(С)БО та МСФЗ, які регламентують облік витрат. Загальна характеристика рахунків з обліку витрат. Відображення даних про витрати в облікових регістрах та розкриття інформації у фінансовій звітності.

5.4. Облік витрат за елементами

Класифікація витрат за елементами. Групування витрат за економічними елементами. Взаємозв'язок елементів витрат та статей калькуляції. Облік витрат операційної діяльності на рахунках класу 8. Характеристика рахунків класу 8. Облік матеріальних витрат, характеристика субрахунків рахунку 80 «Матеріальні витрати». Облік витрат на оплату праці. Характеристика субрахунків рахунку 81 «Витрати на оплату праці», облік відрахувань на соціальні заходи: характеристика субрахунків рахунку 82 «Відрахування на соціальні заходи»; облік амортизації: характеристика субрахунків рахунку 83 «Амортизація», облік інших операційних витрат, характеристика рахунку 84 «Інші операційні витрати», особливості обліку інших витрат, характеристика рахунку 85 «Інші затрати». Відображення операційних витрат у фінансовій звітності. Формування III розділу Звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) «Елементи операційних витрат». Класифікація витрат відповідно до П(С)БО 16 «Витрати».

5.5. Облік витрат діяльності

Формування та облік собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Принцип історичної собівартості. Розкриття інформації про витрати у примітках до фінансової звітності про: склад і суму витрат відображених у статтях «Інші операційні витрати», «Інші витрати» Звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід).

Характеристика рахунку 90 «Собівартість реалізації». Склад собівартості реалізованої продукції. Поняття та склад загальноновиробничих витрат. Характеристика рахунку 91 «Загальноновиробничі витрати». Первинні документи при відображенні накопичення загальноновиробничих витрат. Розподіл загальноновиробничих витрат. Постійні та змінні загальноновиробничі витрати. Вибір бази розподілу, визначення нормальної потужності. Склад загальноновиробничих витрат: утримання апарату управління цеху, утримання іншого це-

хового персоналу, амортизація будівель, споруд та інвентаря, тощо; випробування, досліди, винахідництво; охорона праці, їх облік та характеристика.

Поняття витрат звітнього періоду. Облік адміністративних витрат. Характеристика рахунку 92 «Адміністративні витрати». Документування та порядок списання адміністративних витрат. Склад адміністративних витрат: витрати на управління підприємством; збори і відрахування, загальнозаводські невиробничі втрати тощо, їх облік та характеристика. Порядок ведення аналітичного обліку витрат та його залежність від характеру виробництва та системи калькулювання продукції.

Склад витрат на збут. Характеристика рахунку 93 «Витрати на збут». Первинні документи при накопиченні витрат на збут. Склад витрат на збут: витрати пакувальних матеріалів для затарювання готової продукції на складах готової продукції, витрати на ремонт тари, оплату праці та комісійні винагороди продавцям, торговим агентам, що забезпечують збут, витрати на рекламу та маркетинг, витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом, витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, пов'язаних із збутом продукції (оперативна оренда, страхування, амортизація, ремонт, охорона), витрати на транспортування, інші витрати.

Склад інших операційних витрат. Характеристика рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності». Первинні документи при накопиченні інших витрат операційної діяльності. Порядок списання інших витрат операційної діяльності. Склад інших операційних витрат, витрати на дослідження і розробки, собівартість реалізованої іноземної валюти, собівартість реалізованих виробничих запасів, сума безнадійної дебіторської заборгованості, втрати від операційної курсової різниці, втрати від знецінення запасів, від псування цінностей, визнані штрафи, пені, неустойки, інші витрати операційної діяльності.

Поняття та склад фінансових витрат та втрат від участі в капіталі. Характеристика рахунку 95 «Фінансові витрати», 96 «Втрати від участі в капіталі» та 97 «Інші витрати».

Регістри аналітичного та синтетичного обліку непрямих витрат, їх зміст та порядок ведення.

Способи узагальнення витрат та їх характеристика. Характеристика, структура та основне призначення журналу № 5 № 5А. Порядок ведення журналів № 5 і 5А та їх взаємозв'язок з Головною книгою.

Тема 6. Облік доходів майбутніх періодів

Поняття доходів майбутніх періодів. Характеристика рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів». Документування операцій з обліку доходів майбутніх періодів. Відображення на рахунках бухгалтерського обліку доходів майбутніх періодів. Відображення обліку доходів майбутніх періодів в облікових регістрах та фінансовій звітності. Порядок складання журналу 3.

Тема 7. Облік фінансових результатів діяльності

Облік фінансових результатів діяльності. Загальна характеристика рахунку 79 «Фінансові результати». Облік використання прибутку підприємства. Документування операцій з обліку фінансових результатів. Характеристика субрахунків з обліку фінансових результатів. Відображення операцій з обліку фінансових результатів на рахунках бухгалтерського обліку, в облікових регістрах та розкриття інформації у фінансовій звітності.

Тема 8. Облік власного капіталу

8.1. Визначення власного капіталу, його структура та призначення

Елементи власного капіталу. Економічна сутність капіталу. Порядок формування та зміни статутного капіталу. Статутний капітал акціонерного товариства. Акції, їх типи та категорії. Роздрібнення та консолідація акцій. Продаж акцій (підписка на акції). Додатковий випуск акцій; збільшення номінальної вартості акцій. Реінвестування дивідендів. Збільшення статутного капіталу за рахунок індексації балансової вартості основних засобів. Конвертація облигацій в акції. Шляхи зменшення статутного капіталу; анулювання викуплених акцій, зменшення номінальної вартості акцій. Загальна характеристика рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал». Документування операцій з обліку формування та змін статутного капіталу. Відображення операцій з обліку формування та змін статутного капіталу на рахунках бухгалтерського обліку, в облікових регістрах та розкриття інформації у формах фінансової звітності. Інвентаризація статутного капіталу.

8.2. Облік пайового, додаткового та неоплаченого капіталу

Облік пайового капіталу. Загальна характеристика рахунку 41 «Капітал в дооцінках». Облік додаткового капіталу. Загальна характеристика рахунку 42 «Додатковий капітал». Облік неоплаченого

капіталу. Загальна характеристика рахунку 46 «Неоплачений капітал». Документування операцій з обліку пайового, додаткового та неоплаченого капіталу, на рахунках обліку, в облікових регістрах та розкриття інформації у фінансовій звітності.

8.3. Облік резервного капіталу, вилученого капіталу та нерозподіленого прибутку

Порядок створення резервного капіталу у товаристві. Аналітичний облік резервного капіталу. Загальна характеристика рахунку 43 «Резервний капітал». Облік вилученого капіталу. Загальна характеристика рахунку 45 «Вилучений капітал». Облік нерозподілених прибутків (непокритих збитків). Загальна характеристика рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». Документування господарських операцій з обліку резервного капіталу, вилученого капіталу та нерозподіленого прибутку (непокритих збитків). Відображення даних на рахунках бухгалтерського обліку, в облікових регістрах та розкриття інформації у фінансовій звітності.

8.4. Облік забезпечень зобов'язань

Поняття та класифікація забезпечень у бухгалтерському обліку. Порівняльна характеристика П(С)БО та МСФЗ, які регламентують облік забезпечень зобов'язань. Облік забезпечення майбутніх витрат і платежів. Характеристика рахунку 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів». Облік цільового фінансування та цільових надходжень. Характеристика рахунку 48 «Цільове фінансування та цільові надходження». Облік цільових резервів. Характеристика рахунку 49 «Страхові резерви». Інвентаризація забезпечень зобов'язань. Документування господарських операцій з обліку забезпечень зобов'язань. Відображення даних з обліку забезпечень зобов'язань на рахунках бухгалтерського обліку, в облікових регістрах та розкриття інформації у фінансовій звітності.

Тема 9. Фінансова звітність

9.1. Суть, значення фінансової звітності та основні вимоги до неї

Загальне поняття про звітність як елемент методу бухгалтерського обліку. Мета, склад і вимоги до визнання фінансової звітності і розкриття її елементів. Загальноприйняті принципи (стандарти) складання, представлення та затвердження фінансової звітності.

9.2. Склад фінансової звітності. порядок її представлення та оприлюднення.

Види звітності. Склад і терміни подання квартальної та річної фінансової звітності. Органи, яким подається фінансова звітність.

9.3. Організація роботи по складанню звітності.

Основні етапи, що передують складанню квартальної та річної фінансової звітності. Поняття про головну книгу. Зміст та призначення заключних і регулюючих записів.

9.4. Структура і зміст балансу (звіту про фінансовий стан).

Баланс (звіт про фінансовий стан): поняття та структура. Підготовка облікових даних, методика і техніка складання балансу.

9.5. Структура і зміст звіту про фінансові результати(звіту про сукупний дохід).

Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід): поняття та структура. Підготовка облікових даних, методика і техніка складання звіту про фінансові результати.

9.6. Структура і зміст звіту про рух грошових коштів.

Звіт про рух грошових коштів: поняття та структура. Підготовка облікових даних, методика і техніка складання.

9.7. Структура і зміст звіту про власний капітал.

Звіт про власний капітал: поняття та структура. Підготовка облікових даних, методика і техніка складання.

9.8. Структура і зміст приміток до фінансової звітності.

Примітки до фінансової звітності: поняття та структура. Підготовка облікових даних, методика і техніка складання.

Тема 1. ОБЛІК ДОВГОСТРОКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

План

1. Визнання та класифікація зобов'язань
2. Облік довгострокових позик
3. Облік довгострокових векселів виданих
4. Облік довгострокових зобов'язань по облігаціях
5. Облік довгострокових зобов'язань з оренди
6. Облік відстрочених податкових зобов'язань і активів
7. Облік інших довгострокових зобов'язань

1. Визнання та класифікація зобов'язань

Методологічні основи формування у бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання і розкриття інформації про них у фінансовій звітності визначені Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання».

Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду.

З метою бухгалтерського обліку зобов'язання поділяються на:

- довгострокові;
- поточні;
- забезпечення;
- непередбачені зобов'язання;
- доходи майбутніх періодів.

До довгострокових зобов'язань належать:

- довгострокові кредити банків;
- інші довгострокові фінансові зобов'язання;
- відстрочені податкові зобов'язання;
- інші довгострокові зобов'язання.

Зобов'язання, на яке нараховуються відсотки та яке підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу, слід розглядати як довгострокове зобов'язання, якщо первісний термін пога-

шення був більше ніж дванадцять місяців та до затвердження фінансової звітності існує угода про переоформлення цього зобов'язання на довгострокове.

Довгострокове зобов'язання за кредитною угодою (якщо угода передбачає погашення зобов'язання на вимогу кредитора (позикодавця) у разі порушення певних умов, пов'язаних з фінансовим станом позичальника), умови якої порушені, вважається довгостроковим, якщо:

позикодавець до затвердження фінансової звітності погодився не вимагати погашення зобов'язання внаслідок порушення;

не очікується виникнення подальших порушень кредитної угоди протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються в балансі за їх теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від умов та виду зобов'язання.

Поточні зобов'язання включають:

короткострокові кредити банків;

поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями;

короткострокові векселі видані;

кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги;

поточну заборгованість за розрахунками з одержаних авансів, за розрахунками з бюджетом, за розрахунками з позабюджетних платежів, за розрахунками зі страхування, за розрахунками з оплати праці, за розрахунками з учасниками, за розрахунками із внутрішніх розрахунків;

інші поточні зобов'язання. Поточні зобов'язання відображаються в балансі за сумою погашення.

Забезпечення - зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу.

Забезпечення створюються для відшкодування наступних (майбутніх) операційних витрат на:

виплату відпусток працівникам;

додаткове пенсійне забезпечення;

виконання гарантійних зобов'язань;

реструктуризацію, виконання зобов'язань при припиненні діяльності;

виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів тощо.

Суми створених забезпечень визнаються витратами (за винятком суми забезпечення, що включається до первісної вартості основних засобів відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»).

Забезпечення створюється при виникненні внаслідок минулих подій зобов'язання, погашення якого ймовірно призведе до зменшення ресурсів, що втілюють в собі економічні вигоди, та його оцінка може бути розрахунково визначена. Забороняється створювати забезпечення для покриття майбутніх збитків від діяльності підприємства.

Забезпечення для відшкодування витрат на реструктуризацію створюється у разі наявності затвердженого керівництвом підприємства плану реструктуризації з конкретними заходами, строками їх виконання та сумою витрат, що будуть зазначені, й після початку реалізації цього плану.

Сума забезпечення визначається за обліковою оцінкою ресурсів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), необхідних для погашення відповідного зобов'язання, на дату балансу. Забезпечення для відшкодування витрат на реструктуризацію визначається за сумою прямих витрат, які не пов'язані з діяльністю підприємства, що триває. Забезпечення довгострокових зобов'язань визнаються у сумі їх теперішньої вартості.

Після завершення робіт з демонтажу, переміщення об'єктів основних засобів та приведення земельної ділянки, на якій він розташований, у стан, придатний для подальшого використання, залишок (недостатність) забезпечення на відновлення земельних ділянок визнається іншим операційним доходом (іншими операційними витратами).

Непередбачене зобов'язання — це зобов'язання, що може виникнути внаслідок минулих подій та існування якого буде підтверджено лише тоді, коли відбудеться або не відбудеться одна чи більше невизначених майбутніх подій, над якими підприємство не має повного контролю; або теперішнє зобов'язання, що виникає внаслідок минулих подій, але не визнається, оскільки малоімовірно, що для врегулювання зобов'язання потрібно буде використати ресурси, які втілюють у собі економічні вигоди, або оскільки суму зобов'язання не можна достовірно визначити.

Непередбачені зобов'язання відображаються на позабалансових рахунках підприємства за обліковою оцінкою.

2. Облік довгострокових позик

Для обліку довгострокових зобов'язань передбачені рахунки 5-го класу «Довгострокові зобов'язання». На рахунках цього класу узгалянюється інформація про заборгованість підприємства банкам

за отриманими від них кредитами, яка не є поточним зобов'язанням (заборгованість, яка не підлягає погашенню протягом операційного циклу підприємства або протягом дванадцяти місяців з дати балансу); заборгованість підприємства щодо зобов'язань із залученням позикових коштів (крім кредитів банків), на які нараховуються відсотки; суму податку на прибуток, що підлягають сплаті в майбутніх періодах внаслідок тимчасової різниці між обліковою та податковою базами оцінки; заборгованість за виданими довгостроковими векселями й розповсюдженими облігаціями.

Кредит – це надання підприємствам банками у тимчасове користування коштів, які являють собою акумульовані вільні кошти інших підприємств, організацій. Кредит видається на умовах повернення, терміновості, забезпеченості і сплачення відсотків за користуванням ним. За терміном надання кредити поділяються на короткострокові, середньострокові та довгострокові.

Основними принципами кредитування підприємств, прийнятими у світовій практиці, є:

- забезпеченість (видається кредит при наявності активів),
- платність (встановлюється процент за користування кредитом);
- строковість (видається кредит на обумовлений строк);
- поверненість (після закінчення строку кредит погашається);
- цільовий характер (використання лише за призначенням).

Оскільки надання кредиту пов'язано з ризиком неповернення, банк ретельно вивчає **документи клієнта**, які включають :

- заяву на видачу кредиту;
- фінансово – економічну інформацію про клієнта;
- суми дебіторської та кредиторської заборгованості;
- розрахунок економічної окупності кредиту;
- спосіб забезпечення позики;
- інші показники для активної оцінки фінансового становища клієнта.

Банківський процент - це плата за надані в борг гроші, ціна грошей, винагорода, яку приносять заощадження тим, хто дає гроші в борг.

Можливість отримання довгострокового кредиту залежить від таких факторів, які повинні враховувати позичальники при контактах з персоналом банків:

- вартість проекту;
- термін реалізації проекту;

- строк окупності витрат;
- термін кредиту;
- довіра до клієнта (форма власності, частка власних коштів на інвестування, забезпеченість кредиту, чи є акції підприємства у володінні банком, величина клієнта, фінансово-економічний стан підприємства та його стабільність);
- підтримка (хоча б моральна) проектів державними і регіональними органами влади.

Довгострокові позики видаються на строк понад 12 місяців із дати балансу, пов'язані, як правило, з інвестуванням коштів на технічне переозброєння, реконструкцію, модернізацію.

Довгострокові кредити за характером погашення поділяють на такі, що погашаються одноразовим внеском і такі, що погашаються поступово частинами. Розмір і термін повернення коштів обумовлюються кредитним договором.

Банківський процент розраховують у момент одержання кредиту по час його повернення або рівними частинами упродовж терміну кредиту.

Надані банком довгострокові кредити обліковуються на рахунку **50 «Довгострокові позики»**, до якого відкриваються такі субрахунки:

- 501** «Довгострокові кредити банків у національній валюті»;
- 502** «Довгострокові кредити банків у іноземній валюті»;
- 503** «Відстрочені довгострокові кредити банків у національній валюті»;
- 504** «Відстрочені довгострокові кредити банків в іноземній валюті»;

505 «Інші довгострокові позики в національній валюті»;

506 «Інші довгострокові позики в іноземній валюті»;

По **кредиту** рахунку 50 «Довгострокові позики» відображається сума отриманих кредитів із строком погашення більше одного року, а також відстрочених (переведених із короткострокових) позик банку в національній та іноземній валюті.

По **дебету** рахунку відображується погашення зобов'язань виплатою грошима, передачею необоротних і оборотних активів, надання робіт і послуг, заміною одних зобов'язань іншими, перетворенням зобов'язань у капітал та іншими операціями.

На субрахунках 501 і 502 ведеться облік заборгованості за наданий вітчизняними та зарубіжними банками кредит; на субрахунках 503 і 504 – за простроченими кредитами, наданими вітчизняними та

зарубіжними банками; на субрахунках 505 і 506 – залучених кредитів банківських організацій.

Операції, що показують рух позикових коштів, відображаються на основі **виписок банку** та прикладених до них первинних документів.

Виписки обробляються методом зазначення кореспонденції рахунків обліку.

Дані оброблених виписок записуються в **Журналі 1**.

Аналітичний облік ведеться в **оборотній відомості**, де повинні знайти відображення банки, що надають позики, види кредитів, сума, строки погашення, проценти сплачені та інші дані.

Синтетичний облік довгострокових позик ведуть у **Журналі 2**.

Таблиця

Відображення операцій з обліку довгострокових позик

№ з/п	Зміст операції	Дт	Кт
1.	Отримання довгострокової позики в готівковій формі	30	501-502
2.	Отримання позики в безготівковій формі	31	501 – 506 505 – 506
3.	Переведення короткострокових позик у довгострокові	601-606	501 – 502 505 – 506
4.	Погашення довгострокових позик грошима	50	30
5.	Погашення позик у безготівковій формі	50	31

3. Облік довгострокових векселів виданих

Вексель – це безумовне письмове зобов'язання сплатити певну суму протягом визначеного періоду чи в установлений термін на користь пред'явника векселя.

Залежно від умов випуску та платності векселі можуть бути декількох типів:

– простий вексель – із визначеною ставкою річного відсотка по векселю;

– переказний вексель – відсоток входить до номінальної вартості векселя.

Простий вексель видається боржником (векселедавцем) кредиторів (векселеотримувачу) і містить нічим не обумовлене зобов'язання сплатити останньому певну суму грошей.

Переказний — це вексель, при складанні якого виступають такі учасники: векселедавець (трасант), особа, яка видає наказ сплатити; перший набувач (ремітент) — особа на користь якої видається вексель; та платник (трасат) — особа, якій дається наказ платити за векселем. В такому випадку до настання терміну платежу трасат повинен дати згоду (акцептувати) на оплату векселя. Видача векселів може здійснюватися тільки для оплати раніше поставленої продукції, виконаної роботи або наданої послуги. Використовувати векселі, а також виступати векселедавцями, індосантами, акцептантами та авалістами можуть лише суб'єкти підприємницької діяльності — юридичні особи.

Зобов'язання по розрахунках з постачальниками, підрядниками та іншими кредиторами, яке забезпечене виданими векселями, враховується підприємством на рахунку **51 «Довгострокові векселі видані»**, де узагальнюється інформація про облік розрахунків із постачальниками, підрядниками та іншими кредиторами за матеріальні цінності, виконані роботи, отримані послуги та за іншими операціями, заборгованість за якими забезпечена виданими векселями, та які не є поточним зобов'язанням.

За **кредитом** цього рахунку відображається видача векселя в забезпечення за одержані матеріальні цінності, послуги, виконані роботи, та за іншими операціями, за **дебетом** — погашення заборгованості, забезпеченої виданим векселем.

Протягом усього часу існування векселя — з моменту прийняття рішення про видачу і до моменту погашення — його супроводять різні документи, які становлять так звану вексельну документацію.

Документи, необхідні при видачі простого векселя:

- договори, додаткові угоди до них, що призводять до виникнення, зміни або припинення зобов'язань і/або вимог щодо векселів;
- акти приймання-передачі векселів, що засвідчують фізичне переміщення векселів та містять вказівку та підставу видачі векселя;
- довіреність на одержання цінностей;
- довіреність на підписання векселя;
- реєстр виданих векселів, видача яких призводить до виникнення, зміни і/або припинення прав та зобов'язань.

Документи, необхідні при видачі переказного векселя:

- договір між векселедавцем та першим векселедержателем;

- договір між векселедавцем і платником;
- довіреність на одержання цінностей (виписана першим векселедержателем) акт приймання-передачі векселя;

– довіреність на підписання векселя.

Документи, необхідні для акцепту переказного векселя:

- акт пред'явлення векселя до акцепту
- авізо (заява на акцепт)
- повідомлення про вчинення акцепту.

Документи, необхідні для передачі (індосаменту) векселя:

– договір (договір міни – при обміні товару на вексель; два зустрічних договори купівлі-продажу: договір купівлі-продажу товарів і договір купівлі-продажу векселя, з подальшим складанням угоди (акта) про залік; договір купівлі-продажу товарів (робіт, послуг), за яким розраховуються, передаючи вексель);

- акт приймання-передачі;
- довіреність на одержання цінностей;
- передавальний надпис (індосамент).

Документи, необхідні для пред'явлення векселя до платежу:

- акт пред'явлення векселя до платежу.

Крім самих векселів, первинними документами можуть бути: акт приймання-передачі векселя, акт про протест векселя у неакцепті, акт про протест векселя про несплату, акт про протест про недатування акцепту, платіжна вимога на опротестування векселя, реєстр пред'явлених векселів, виписки банку, ВКО, довідки бухгалтерії тощо.

Реєстрацію документів доцільно вести в книзі обліку векселів і книзі реєстрації актів приймання – передачі векселів. У книзі обліку векселів реєструють усі одержані підприємством векселі, а у разі випуску власних векселів заводять окрему книгу реєстрації випущених векселів.

Аналітичний облік ведеться за кожним одержаним векселем.

Витрати, пов'язані з протестом за векселем, відносяться на фінансові результати.

Обліковим регістром **синтетичного обліку** по рахунку 51 «Довгострокові векселі видані» є **Журнал 3**. У Відомості 3.4 ведеться аналітичний облік довгострокових векселів виданих.

У Балансі (звіті про фінансовий стан) (ф. № 1) сальдо за довгостроковими відсотковими векселями відображається у II розділі пасиву Балансу (ф. № 1) по статті 1515 "Інші довгострокові зобов'язання".

Таблиця

Відображення операцій з обліку довгострокових векселів виданих

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1.	Видано довгостроковий вексель у погашення заборгованості перед постачальниками	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	51 «Довгострокові векселі видані»
2.	Відображено негативну курсову різницю по довгострокових векселях, виданих в іноземній валюті	945 «Втрати від операційної курсової різниці»	51 «Довгострокові векселі видані»
3.	Відображено заборгованість по векселю за теперішньою вартістю	952 «Інші фінансові витрати»	51 «Довгострокові векселі видані»
4.	Проведено погашення виданого векселя після закінчення терміну	51 «Довгострокові векселі видані»	30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках»
5.	Погашено учасником заборгованість по довгострокових векселях у рахунок внесків до статутного капіталу	51 «Довгострокові векселі видані»	46 «Неоплачений капітал»
6.	Переведено заборгованість по довгострокових векселях, виданих до складу поточних зобов'язань (коли до погашення залишилося менше 12 місяців)	51 «Довгострокові векселі видані»	61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»
7.	Відображено позитивну курсову різницю по векселях, виданих в іноземній валюті	51 «Довгострокові векселі видані»	714 «Дохід від операційної курсової різниці»
8.	Нараховано відсотки по векселю за місяць	952 «Інші фінансові витрати»	684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»
9.	Нараховано ПДВ, що належить до суми нарахованих відсотків за місяць	641 «Розрахунки за податками»	684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»

4. Облік довгострокових зобов'язань по облігаціях

Облігація – цінний папір, який засвідчує внесення її власником грошових коштів і підтверджує зобов'язання емітента відшкодувати йому номінальну вартість цього цінного папера в передбачений у ньому термін з виплатою фіксованого відсотка (якщо інше не передбачене умовами випуску).

Випустити облігації може будь-яке підприємство за рішенням власників у межах 10 % статутного капіталу. Для цього воно повинне отримати дозвіл комісії з цінних паперів та фондового ринку, яка здійснює реєстрацію емісії. Після реєстрації емітентові видається свідоцтво, яке є підставою для друкування сертифікатів цінних паперів.

У сертифікаті вказується номінальна вартість облігації якої вона досягає за період погашення.

Часто облігації розміщуються за вартістю, що відрізняється від номінальної: з дисконтом або премією.

При розміщенні облігації визначається ставка відсотків за облігацією, що є платою за користування позиковими коштами, а також періоди їх виплат.

Витрати на сплату відсотків повинні визначитися за ринковою ставкою, незважаючи на те, що сума нарахованих відсотків ґрунтується на визначеній ставці відсотків.

Відсотки нараховуються у кожному звітному періоді незалежно від дати їх виплати за принципом нарахування.

Довгострокові зобов'язання за облігаціями визнаються за теперішньою вартістю.

Якщо ринкова ставка відсотка дорівнює визначеній на момент емісії ставці відсотка, облігація може реалізовуватися за номінальною вартістю.

Для обліку зобов'язань за довгостроковими облігаціями використовується рахунок **52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями»**. Цей рахунок використовується для розрахунків з особами, які придбали облігації, за випущеними та розміщеними облігаціями власної емісії.

Рахунок 52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями» має такі субрахунки:

521 «Зобов'язання за облігаціями»;

522 «Премія за випущеними облігаціями»;

523 «Дисконт за випущеними облігаціями».

За **кредитом** субрахунку 521 «Зобов'язання за облигаціями» ведеться облік зобов'язань за довгостроковими облигаціями за номінальною вартістю. За **дебетом** цього рахунку відображається погашення заборгованості за розрахунками з власниками облигацій.

Субрахунок 522 «Премія за випущеними облигаціями» використовується для обліку нарахованих сум премій та їх амортизації до досягнення номінальної вартості облигації або до моменту її продажу. Розмір премії за облигацією залежить від ціни розміщення облигації та її номінальної вартості і є різницею між ними. Сума нарахованої амортизації відображається за кредитом субрахунку 522 «Премія за випущеними облигаціями», її амортизація (списання) – за дебетом рахунку. Амортизація премії здійснюється, виходячи з її розміру та терміну емісії облигації.

Субрахунок 523 «Дисконт за випущеними облигаціями» використовується для обліку дисконту за розміщеними облигаціями. Розмір дисконту залежить від номінальної вартості облигації та вартості її розміщення і визначається як різниця між ними. Сума дисконту відображається за дебетом субрахунку 523 «Дисконт за випущеними облигаціями», його амортизація (списання) – за кредитом рахунку. Сума дисконту, що списується у звітному періоді, залежить від розміру визнаного дисконту та терміну, який залишився до погашення облигації. Порядок розрахунку зобов'язань за довгостроковими облигаціями.

Розрахунок списання дисконту або премії та визначення заборгованості за облигаціями до терміну їх погашення здійснюється по ефективній ставці відсотку (дисконту «+», премії «-»):

$$\text{Ефективна ставка відсотку по облигації} = \frac{(\text{сума річного відсотку} + (-) (\text{сума дисконту (премії)}) : \text{термін}) \times 100}{(\text{ринкова вартість} + \text{номінальна вартість}) : 2} = \%$$

Балансова (амортизована) вартість облигації

- це вартість облигації з урахуванням її збільшення (або зменшення) на суму накопиченої амортизації дисконту (премії) за методом ефективної ставки відсотку на дату звітності

Метод ефективної ставки відсотку	- це метод нарахування амортизації дисконту або премії, за яким сума амортизації визначається як різниця між витратами або доходами за фіксованою ставкою відсотка і добутком ефективної ставки та балансової вартості облігації на початок періоду, за який нараховується відсоток
---	---

Аналітичний облік ведеться по кожному випуску облігацій та за строками їх погашення, кредиторам по іменним облігаціям.

Синтетичний облік зобов'язань по облігаціям ведуть у **Журналі № 3 та відомості 3.4.**

Таблиця

Відображення в обліку зобов'язань за довгостроковим облігаціям

Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
	Дт	Кт
Облік реалізованих облігацій по номінальній вартості		
Випущено і розміщено облігації за номінальною вартістю	311	521
Довгострокове зобов'язання по облігаціям перекваліфіковане в короткострокове (при терміні погашення до 12 місяців на дату звіту)	521	611
Нараховано відсотки за облігаціям	952	684
Сплачено відсотки по облігаціям	684	311
Погашено основний борг за облігаціям	611	311
Облік реалізованих облігацій з премією		
Випущено і реалізовано облігації з премією:		
- номінальна вартість облігацій	311	521
- сума премії		522
Нараховано за облігаціям, випущених з премією:		
- сума відсотків	952	684
- сума амортизації премії	522	733
Сплачено відсотки за облігаціям	684	311
Віднесено на результати від фінансової діяльності :		
- сума витрат на виплату відсотків	792	952
- сума доходів при амортизації премії	733	792
Зобов'язання з довгострокового перекваліфіковане в короткострокове	521	611
Погашено основний борг за облігаціям	611	311

Продовження таблиці

Облік реалізованих облігацій з дисконтом		
Випущено і реалізовано облігації з дисконтом:	311	521
- номінальна вартість облігацій		
- сума дисконту	523	
Нараховано за облігаціями, випущених з дисконтом:		684
- сума відсотків		
- сума амортизації дисконту	952	523
Сплачено відсотки за облігаціями	684	311
Віднесено на результати від фінансової діяльності :	792	952
- сума витрат на виплату відсотків		
- сума витрат по амортизації дисконту		
Зобов'язання з довгострокового перекваліфіковане в короткострокове	521	611
Погашено основний борг за облігаціями	611	311

5. Облік довгострокових зобов'язань з оренди

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про оренду необоротних активів та її розкриття у фінансовій звітності регламентуються П(С)БО 14 «Оренда».

Фінансова оренда – це оренда, за якою передаються всі ризики та винагороди, пов'язані з правом власності на актив. При цьому право власності на актив може передаватися після закінчення терміну оренди.

Будь-яка інша оренда, що не передбачає взагалі передачі ризиків та вигід від володіння майном, вважається операційною.

За П(С)БО 14 «Оренда» оренда вважається фінансовою за наявності хоча б однієї з наведених нижче ознак:

1. Орендар набуває права власності на орендований актив після закінчення строку оренди.

2. Орендар має можливість та намір придбати об'єкт оренди за ціною, нижчою за його справедливую вартість на дату придбання.

3. Строк оренди становить більшу частину строку корисного використання (експлуатації) об'єкта оренди.

4. Теперішня мінімальна вартість орендних платежів з початку строку оренди дорівнює або перевищує справедливую вартість об'єкта оренди.

При передачі майна у фінансову оренду його вартість одночасно із зобов'язаннями відображається за балансом орендаря у сумі міні-

мальних орендних платежів. Мінімальні орендні платежі — платежі, що здійснюються або можуть здійснюватись орендарем протягом строку оренди (за вирахуванням непередбаченої орендної плати, вартості послуг та податків, що підлягають поверненню орендодавцю) на суму його гарантованої ліквідаційної вартості.

Гарантована ліквідаційна вартість для орендаря — це частина ліквідаційної вартості, яка гарантується до сплати орендарем або пов'язаною з ним стороною;

для орендодавця — це частина ліквідаційної вартості, яка гарантується до сплати орендарем або незалежною третьою стороною, здатною за своїм фінансовим станом відповідати за гарантією.

Негарантована ліквідаційна вартість — це частина ліквідаційної вартості зданого в оренду активу, отримання якої орендодавцем не забезпечується або гарантується лише пов'язаною з ним стороною. Фінансова оренда визнається орендарями за балансом як активи та зобов'язання за сумами, що дорівнюють справедливій вартості майна на початку оренди або за теперішньою вартістю мінімальних орендних платежів. Для обчислення теперішньої вартості мінімальних орендних платежів використовують орендну ставку відсотка.

Орендна ставка відсотка — це ставка відсотка, за якою теперішня вартість суми мінімальних орендних платежів та негарантованої ліквідаційної вартості дорівнює справедливій вартості фінансової оренди на початок строку оренди. Якщо фактор дисконту визначити неможливо, потрібно зас«тосовувати ставку відсотка за іншими податками орендаря.

Облік активів, отриманих у **фінансову оренду**, ведеться на субрахунках рахунку **10 «Основні засоби»** або **11 «Інші необоротні матеріальні активи»** залежно від виду майна. Одночасно облік зобов'язань із фінансової оренди ведеться на рахунку **53 «Довгострокові зобов'язання з оренди»**:

Рахунок 53 «Довгострокові зобов'язання з оренди» має такі субрахунки:

531 «Зобов'язання з фінансової оренди»;

532 «Зобов'язання з оренди цілісних майнових комплексів».

За **кредитом** рахунку 53 «Довгострокові зобов'язання з оренди» відображається нарахування заборгованості перед орендодавцем за отримані об'єкти довгострокової оренди, за **дебетом** — її погашення, переведення до поточних зобов'язань, списання тощо.

Крім вартості об'єкта оренди, орендар сплачує орендарю відсотки за користування майном. Зобов'язання за нарахованими від-

сотками обліковуються за кредитом субрахунку 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками» з одночасним визнанням фінансових витрат на субрахунку 952 «Інші фінансові витрати». При цьому складається обліковий запис: Дебет 952 «Інші фінансові витрати» та Кредит 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками».

Протягом терміну використання активу орендарем нараховується амортизація за методом, передбаченим обліковою політикою для відповідної групи основних засобів.

Аналітичний облік зобов'язань з оренди ведеться за кожним орендодавцем та об'єктом орендованих необоротних активів.

Синтетичний облік довгострокових зобов'язань з оренди ведуть у Журналі 3.

Таблиця

Відображення операцій з отримання устаткування у пряму фінансову оренду у орендаря

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дт	Кт
Отримання устаткування у фінансову оренду (лізинг):		
Зобов'язання з фінансової оренди по отриманому устаткуванню	152	531
Введення в експлуатацію устаткування	104	152
Частина зобов'язання, що припадає на перший рік оренди	531	611
Періодично нараховуються платежі по фінансовій оренді відповідно до угоди протягом всього періоду оренди:		
Нараховано платіж по оплаті оренди: орендний платіж за поточний період податковий кредит з ПДВ	611 641	685
Сплата платежу по фінансовій оренді	685	311
Нарахований відсоток за користування орендованим устаткуванням	952	684
Сплата відсотку за поточний період	684	311
Сума нарахованої амортизації устаткування, отриманого у фінансову оренду	23,91, 92	131

Продовження таблиці

По завершенню строку оренди устаткування переходить у власність орендаря		
Вартість устаткування отриманого у фінансову оренду по закінченні строку оренди	104	104
Сума зносу, нарахована за період оренди	131	131

*Таблиця***Відображення операцій з фінансової оренди у орендаря**

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дт	Кт
Продаж устаткування у фінансову оренду у орендодавця		
Дохід від реалізації майна (з урахуванням ПДВ):		701
- заборгованість за устаткування, передане у фінансову оренду	161	
- сума орендних відсотків (доход майбутніх періодів)		69
Сума податкового зобов'язання з ПДВ	701	641
Списана собівартість реалізованого устаткування	901	26
Періодично нараховуються платежі до отримання по переданому устаткуванню відповідно угоди протягом періоду фінансової оренди:		
Отримано платіж по оренді устаткування	311	161
Відсотки по оренді за поточний період	69	713
Отримання устаткування у фінансову оренду у орендаря		
Отримано устаткування у фінансову оренду і його введення в експлуатацію	152 104	531 152
Частина зобов'язання, що припадає на перший рік оренди	531	611
Нараховано платіж по оплаті оренди:		
орендний платіж за поточний період	611	631
податковий кредит з ПДВ	641	631
Перераховано платіж по фінансовій оренді	631	311
Нарахований відсоток за отриманим в оренду устаткуванню	952	684
Сплата відсотку за поточний період	684	311
Сума нарахованої амортизації устаткування, отриманого у фінансову оренду	23,91, 92	131

Таблиця

Відображення в обліку отримання основного засобу у фінансову оренду на балансі орендаря

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
Продаж основного засобу з наступною орендою:		
Дохід від реалізації основного засобу:		742
- вартість реалізованого основного засобу	377	69
- нараховано дохід майбутніх періодів		
Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	742	641
Списання реалізованого основного засобу:	131	10
- нарахована амортизація основного засобу		
- собівартість (залишкова вартість)	972	
Отримано оплату за реалізований основний засіб:		377
- зараховано на поточний рахунок	311	
- податковий кредит з ПДВ	641	
Отримано в фінансову оренду основний засіб:		
Сума зобов'язань з фінансової оренди по отриманому основному засобу	152 10	531 152
Заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями за перший рік оренди	531	611
Періодично нараховується платіж по фінансовій оренді відповідно до угоди протягом всього періоду (наприклад за перший рік оренди):		
Сплачена сума орендної плати	611	311
Нарахований відсоток, що підлягає сплаті	952	684
Нарахована амортизація основного засобу	23,91, 92	131
Визначається дохід звітного періоду	69	746

6. Облік відстрочених податкових зобов'язань і активів

Методологічні основи формування у бухгалтерському обліку інформації про відстрочені податкові активи та зобов'язання і розкриття інформації про них у фінансовій звітності визначені Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток».

Відстрочені податкові зобов'язання — це тимчасова різниця у сумі податку на прибуток, яка виникає внаслідок невідповідності суми прибутку за даними бухгалтерського обліку і прибутку, що підлягає оподаткуванню.

Відстрочені податкові активи — це сума податку на прибуток, яка належить до відшкодування у наступних періодах внаслідок тимчасової різниці між обліковою і податковою базами оцінки.

Податкова база статті звітності являє собою суму, яка відноситься на дану статтю для податкових цілей податковими органами.

Тимчасові різниці являють собою різниці між податковими базами статей і їх балансовою вартістю і можуть бути:

- оподаткованими тимчасовими різницями, що впливають на суми, належні до оподаткування в майбутніх періодах;
- тимчасовими різницями, які вираховуються, що впливають на суми, які необхідно вираховувати з податку на прибуток до сплати в майбутніх періодах.

Для обліку відхилень по відповідній сумі податку вводяться спеціальні рахунки: 17 «Відстрочені податкові активи», та 54 «Відстрочені податкові зобов'язання».

Рахунок **17 «Відстрочені податкові активи»** є активним, балансовим. Призначений для ведення обліку суми податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню у наступних звітних періодах внаслідок: 1) тимчасової різниці між балансовою вартістю активів або зобов'язань та оцінкою цих активів або зобов'язань, яка використовується з метою оподаткування; 2) перенесення податкових збитків, не використаних для зменшення податку на прибуток у звітному періоді. По **дебету** цього рахунку відображається сума перевищення податку на прибуток, що підлягає сплаті в поточному звітному періоді, над витратами, пов'язаними з нарахуванням податку на прибуток у поточному звітному періоді, по **кредиту** — зменшення відстрочених податкових активів за рахунок витрат, пов'язаних із нарахуванням податків на прибуток у поточному звітному періоді.

Аналітичний облік відстрочених податкових активів ведеться за видами активів, між оцінками яких для відображення у балансі та цілей оподаткування виникла різниця.

На рахунок **54 «Відстрочені податкові зобов'язання»** ведеться облік сум податку на прибуток, які сплачуватимуться у наступних періодах внаслідок виникнення тимчасової різниці між балансовою вартістю активів або зобов'язань та оцінкою цих активів або зобов'язань, яка використовується з метою оподаткування.

За **кредитом** рахунку 54 «Відстрочені податкові зобов'язання» відображається сума податку на прибуток, що підлягає сплаті в майбутніх періодах до оподаткованих тимчасових різниць, за **дебетом** – зменшення відстрочених податкових зобов'язань за рахунок нарахування поточних податкових зобов'язань.

Синтетичний облік відстрочених податкових зобов'язань ведуть у Журналі 3.

Тести до теми 1

1. Підставою для відображення операції по одержанню векселя у бухгалтерському обліку є:

- а) акцепт векселя;
- б) надходження векселя на підприємство;
- в) отримання в банку вексельного бланку.

2. Обліковим регістром для відображення довгострокових позик є:

- а) журнал 2;
- б) журнал 3;
- в) журнал 4;
- г) немає правильної відповіді.

3. Заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди, – це:

- а) дебіторська заборгованість;
- б) забезпечення;
- в) зобов'язання;
- г) немає правильної відповіді.

4. Грошові кошти і матеріальні цінності, передані у користування на визначений строк, називають:

- а) забезпеченням;
- б) орендою;
- в) кредитом;
- г) позикою.

5. Форми кредиту:

- а) банківський, комерційний;
- б) лізинговий, іпотечний;
- в) бланковий, консорціумний;
- г) усі наведені варіанти правильні.

6. За строком користування кредити поділяються:

- а) короткострокові, довгострокові;

- б) прострочений, відстрочений;
- в) середньострокові, довгострокові;
- г) короткострокові, середньострокові, довгострокові, прострочений, відстрочений.

7. За забезпеченням:

- а) забезпечений, незабезпечений;
- б) ломбардний, гарантований;
- в) стандартні, з підвищеним ризиком;
- г) забезпечений, не забезпечений, ломбардний, гарантований.

8. За ступенем ризику:

- а) разові, відповідно до кредитної лінії, гарантійні;
- б) ломбардний, гарантований;
- в) стандартні, з підвищеним ризиком;
- г) бланковий, консорціумний.

9. За способом надання:

- а) разові, відповідно до кредитної лінії, гарантійні;
- б) водночас, у розстрочку, довгострокові, з регресією платежів, після закінчення;
- в) стандартні, з підвищеним ризиком;
- г) лізинговий, іпотечний.

10. За строками погашення:

- а) разові, відповідно до кредитної лінії, гарантійні;
- б) водночас, у розстрочку, довгострокові, з регресією платежів, після закінчення;
- в) прострочений, відстрочений;
- г) короткострокові, довгострокові.

11. Принципи кредитування:

- а) забезпеченість, строковість;
- б) платність повернення;
- в) платність, цільове використання;
- г) правильна відповідь наведена у варіантах а і б.

12. Яким документом регулюються кредитні відносини:

- а) заявою про надання кредиту;
- б) кредитним договором;
- в) установчими документами;
- г) усі наведені вище варіанти правильні.

13. Способи одержання кредитів:

- а) безготівково на рахунок кредиторів;
- б) готівкою в касу;
- в) безготівково на рахунок підприємства;

г) всі наведені вище варіанти правильні.

14. Обліковим регістром по обліку кредитів банку є:

а) ж/о 2;

б) ж/о 3;

в) в —ть 16;

г) виписка банку.

15. Для обліку розрахунків за довгостроковими кредитами призначено рахунок:

а) 60;

б) 50;

в) 98;

г) 32.

16. Аналітичний облік довгострокових кредитів ведеться за:

а) позикодавцями;

б) видами кредитів;

в) строками погашення;

г) всі наведені варіанти правильні.

17. Заповнити пропущене місце правильною відповіддю: «... — це письмово оформлене боргове зобов'язання встановленого зразка, яке засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця сплатити після настання строку певну суму грошей власнику векселя»:

а) вексель;

б) акредитив;

в) наказ про сплату боргу;

г) інкасо.

18. Види векселів:

а) відзивний та невідзивний;

б) покритий та непокритий;

в) простий та переказний;

г) основний та накладний;

д) немає правильної відповіді.

19. Як класифікують векселі залежно від строку погашення:

а) простий та переказний;

б) короткостроковий, середньостроковий та довгостроковий;

в) короткостроковий та довгостроковий;

г) до року та більше року.

20. Заповнити пропущене місце правильною відповіддю: «... — письмовий документ, який містить просте і нічим не обумовлене зобов'язання векселедавця сплатити векселедержателю зазначену грошову суму у визначений строк в обумовленому місці»:

- а) вексель;
- б) чек;
- в) тратта;
- г) соло.

21. Письмовий документ, який містить простий і нічим не обумовлений наказ векселедавця платнику сплатити певну суму грошей отримувачу у визначений строк і у визначеному місці, називають:

- а) інкасо;
- б) вексель;
- в) тратта;
- г) аваль.

22. Рахунок 51 призначений для обліку і узагальнення інформації про:

- а) розрахунки з постачальниками, підрядчиками та іншими кредиторами, заборгованість за якими забезпечена векселями;
- б) розрахунки за випущеними облігаціями та сплаченими власними облігаціями строком погашення більше 12-ти місяців;
- в) розрахунки за короткостроковими кредитами;
- г) наявність та рух виробничих запасів.

23. Аналітичний облік довгострокових векселів виданих ведеться за:

- а) кредиторами;
- б) видами векселів;
- в) строками погашення;
- г) кожним векселем.

24. Вказати кореспонденцію рахунків: «Одержано довгострокову позичку готівкою»:

- а) Дт 311   Кт 601;
- б) Дт 501   Кт 301;
- в) Дт 301   Кт 501;
- г) Дт 951   Кт 684.

25. Вказати кореспонденцію рахунків: «Нараховано відсотки за користування кредитом»:

- а) Дт 792   Кт 951;
- б) Дт 501   Кт 301;
- в) Дт 301   Кт 501;
- г) Дт 951   Кт 684.

26. Вказати кореспонденцію рахунків: «Списано відсотки за кредит»:

- а) Дт 792   Кт 951;
- б) Дт 501   Кт 301;
- в) Дт 301   Кт 501;
- г) Дт 951   Кт 684.

27. Вказати кореспонденцію рахунків: «Переведено довгострокову позику до складу поточної заборгованості»:

а) Дт 601	Кт 311;
б) Дт 501	Кт 611;
в) Дт 301	Кт 501;
г) Дт 951	Кт 684.

28. Вказати кореспонденцію рахунків: «Погашено довгострокову позику з поточного рахунку»:

а) Дт 501	Кт 311;
б) Дт 551	Кт 611;
в) Дт 301	Кт 501;
г) Дт 311	Кт 524.

29. Вказати кореспонденцію рахунків: «Видано довгостроковий вексель під поставку ТМЦ»:

а) Дт 341	Кт 361;
б) Дт 631	Кт 511;
в) Дт 511	Кт 631;
г) Дт 311	Кт 524.

30. Вказати кореспонденцію рахунків: «Погашено відсотки за користування довгостроковим кредитом»:

а) Дт 501	Кт 311;
б) Дт 551	Кт 611;
в) Дт 684	Кт 311;
г) Дт 311	Кт 524.

31. Вказати кореспонденцію рахунків: «Погашено виданий вексель»:

а) Дт 341	Кт 361;
б) Дт 631	Кт 511;
в) Дт 511	Кт 311;
г) Дт 311	Кт 524.

32. Вказати кореспонденцію рахунків: «Перераховано відсотки по довгостроковому кредиту»:

а) Дт 951	Кт 501;
б) Дт 792	Кт 951;
в) Дт 951	Кт 792;
г) Дт 311	Кт 951.

33. Вказати кореспонденцію рахунків: «Погашено заборгованість з оренди за рахунок коштів короткострокової позики»:

а) Дт 952	Кт 684;
б) Дт 531	Кт 601;

- в) виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів тощо;
- г) усі наведені варіанти правильні.

47. Непередбачене зобов'язання – це:

а) зобов'язання, що може виникнути внаслідок минулих подій та існування якого буде підтверджено лише тоді, коли відбудеться одна чи більше невизначених подій, над яким підприємство не має повного контролю;

б) зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців з дати балансу;

в) теперішнє зобов'язання, що виникає внаслідок минулих подій, але не визначається, оскільки малоімовірно, що для врегулювання зобов'язання потрібно буде використати ресурси, які втілюють у собі економічні вигоди, оскільки суму зобов'язання не можна достовірно визначити;

- г) правильна відповідь наведена у варіантах а і в.

48. Заповнити пропущене місце правильною відповіддю: «... – цінний папір, що засвідчує внесення його власником грошових коштів і підтверджує зобов'язання відшкодувати йому номінальну вартість цінних паперів у передбачений у ньому термін з виплатою фіксованого процента, якщо інше не передбачено умовами випуску»:

- а) акція;
- б) облігація;
- в) депозитний сертифікат;
- г) казначейське зобов'язання.

49. Види облігацій:

а) іменні та на пред'явника, облігації, що вільно конвертуються і з обмеженим обігом;

б) процентні та безпроцентні;

в) облігації з купонною ставкою, з плаваючою купонною ставкою та безкупонні;

- г) усі наведені варіанти правильні.

50. Обліковим регістром по обліку довгострокових зобов'язань за облігаціями є:

- а) ж/о 2;
- б) ж/о 3;
- в) ж/о 6;
- г) ж/о 1.

51. Для обліку розрахунків за випущеними облігаціями та сплаченими власними облігаціями строком погашення більше 12-ти місяців:

- а) 52;
- б) 50;
- в) 14;
- г) 61.

52. Аналітичний облік довгострокових зобов'язань за облігаціями ведеться за:

- а) видами, термінами погашення;
- б) кредиторами;
- в) терміном погашення;
- г) видами облігацій.

53. Заповнити пропущене місце правильною відповіддю: «... – угода, за якою орендар набуває права користування необоротним активом за плату протягом погодженого строку оренди»:

- а) застава;
- б) оренда;
- в) позика;
- г) оперативна оренда.

54. Об'єктом оренди можуть бути:

- а) необоротні активи;
- б) основні засоби;
- в) запаси;
- г) усі наведені варіанти правильні.

55. Господарська операція фізичної чи юридичної особи, що передбачає надання основних засобів або землі в користування іншій фізичній чи юридичній особам під проценти та на визначений строк:

- а) орендна операція;
- б) бартерна операція;
- в) кредитна операція;
- г) валютна операція.

56. Фізичну або юридичну особу, що взяла будь-яке майно в оренду, називають:

- а) орендарем;
- б) кредитором;
- в) покупцем;
- г) орендодавцем.

57. Фізичну або юридичну особу, що надала майно в оренду, називають:

- а) дебітором;
- б) постачальником;
- в) орендодавцем;
- г) орендарем.

58. Господарську операцію фізичної чи юридичної особи, що передбачає передачу орендарю права користування основними засобами на строк, що не перевищує строку їх повної амортизації, з обов'язковим поверненням таких основних засобів їх власнику після закінчення строку орендної угоди, називають:

- а) прокат;
- б) оперативна оренда;
- в) фінансова оренда;
- г) позика.

59. Види оренди:

- а) фінансова, оперативна;
- б) короткострокова та довгострокова, оперативна та фінансова;
- в) короткострокова та довгострокова;
- г) товарна та безтоварна.

60. Особливістю орендних відносин є:

а) орендні операції припускають передачу права користування на майно, при цьому право власності на майно в оренді залишається у орендодавця;

б) прийняття орендарем на баланс орендованих основних засобів;

в) орендар може нараховувати амортизацію на орендовані основні засоби;

г) орендні операції припускають передачу права власності на майно орендаря.

61. Обліковим реєстром по обліку довгострокових зобов'язань з оренди є:

- а) матеріальний звіт;
- б) ж/о 3;
- в) касова книга;
- г) ж/о 1.

62. На рахунку 53 ведеться облік:

а) розрахунків з оплати праці;

б) основних засобів;

в) адміністративних витрат;

г) розрахунків з орендодавцями за необоротні активи, передані на умовах довгострокової оренди.

63. Аналітичний облік довгострокових зобов'язань з оренди ведеться за:

- а) видами, термінами;
- б) орендодавцями;
- в) терміном;

15. Як у бухгалтерському обліку відображається нарахування відсотків за векселем за місяць?
16. Що таке пролонгація?
17. Які первинні документи використовують для документального оформлення операцій з довгострокових зобов'язань?
18. Перелічіть реквізити переказного векселя.
19. Чи може вексельна сума включати відсоток як додаткову плату за час обігу векселя?
20. Як ведеться аналітичний облік зобов'язань за довгостроковими позиками?
21. За якої умови НБУ зареєструє договір про отримання кредиту в іноземній валюті від нерезидента?
22. Назвіть шляхи погашення довгострокового кредиту, отриманого від нерезидента?
23. Який рахунок використовують для обліку операцій, пов'язаних з одержанням і погашенням довгострокових небанківських валютних кредитів?
24. Які субрахунки має рахунок 51 «Довгострокові векселі видані»?
25. Які субрахунки має рахунок 50 «Довгострокові позики»?
26. Яка вартість придбання бланка векселя?
27. Які основні характеристики облігацій?
28. Яка природа знижок і премій по облігаціях?
29. Як визначається продажна (ринкова) ціна облігацій?
30. Яка різниця між номінальною і ринковою ставкою відсотків по облігаціях?
31. На якому рахунку та на яких субрахунках ведеться синтетичний та аналітичний облік довгострокових зобов'язань з оренди?
32. Що таке відстрочені податкові зобов'язання та відстрочені податкові активи?
33. Що належить до інших довгострокових зобов'язань?
34. Дайте визначення облігації.
35. Які ви знаєте типи облігацій?
36. Які облігації менш ризикові: державні чи корпоративні?
37. Чи може підприємство випускати облігації для покриття збитків, пов'язаних із його господарською діяльністю?
38. Як пов'язані рейтинг підприємства та його спроможність виступати емітентом облігацій?
39. Чому державні цінні папери вважаються практично безризиковими?

40. Що таке конвертація?
41. Назвіть способи довгострокового погашення облігацій.
42. Що таке оренда?
43. Хто є суб'єктами орендних відносин?
44. Дайте визначення поняттям фінансової та операційної оренди.
45. Що таке лізинг?
46. Як ви вважаєте, що є спільного та відмінного між лізингом та орендою?
47. Який документ регулює відносини, пов'язані з орендою? Дайте його характеристику.
48. Перелічіть обов'язки наймача згідно з договором оренди.
49. За яких умов може бути розірваний договір оренди?
50. Де ведеться синтетичний облік орендованих основних засобів?

Навчальні завдання

Завдання 1

Дані для виконання:

01.08.20_р. підприємство випустило 1 000 облігацій номіналом 1 000 грн кожна з терміном погашення через 3 роки під 10% річних при ринковій ставці 10%.

Необхідно: скласти бухгалтерські записи згідно з зазначеними господарськими операціями.

Завдання 2

Дані для виконання:

Підприємство 03.01.20_р. придбало облігації номінальною вартістю 50 000 грн за 46 282 грн, тобто сума дисконту становить 3 718 грн. Ставка відсотка становить 10 % річних. Погашення облігацій відбудеться через 5 років. Виплата відсотків здійснюється щорічно в кінці року, номінальна сума становить 4 500 грн.

Необхідно: відобразити в обліку господарські операції.

Завдання 3

Дані для виконання:

01.01.20_р. підприємство «Дельта» придбало облігації номінальною вартістю 100 000 грн зі ставкою 15 % річних. Ціна придбання 109 000 грн. Облігації були випущені строком на 3 роки. Виплата відсотків здійснюється щорічно в кінці року.

Необхідно: відобразити в обліку господарські операції.

Завдання 4*Дані для виконання:*

01.01.20__р. підприємство «Обрій» придбало облігації номінальною вартістю 1 000 000 грн з річною ставкою 12 %. Ціна придбання – 900 000 грн. Облігації були випущені на 4 роки. Виплата відсотка здійснюється щорічно в кінці року.

Необхідно: відобразити в обліку господарські операції.

Наприклад, 01.08.20__ підприємство випустило 1 000 облігацій номіналом 1 000 грн кожна, з терміном погашення 3 роки під 30% річних за ринкової ставки 30%. З наведеним прикладом будуть складені такі бухгалтерські записи

Таблиця

Відображення господарських операцій з обліку довгострокових облігацій

№ з/п	Дата	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
			Дебет	Кредит	
1.	01.08.2014	Розміщено облігації	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	521 «Зобов'язання за облігаціями»	1 000 000
2.	31.12.2014	Нарахування відсотків за 20__р. $(1\,000\,000 \times 0,3/12 \times 5)$	952 «Інші фінансові витрати»	684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»	125 000
3.	31.07.2015	Нарахування відсотків за 20__р. $(1\,000\,000 \times 0,3/12 \times 7)$	952 «Інші фінансові витрати»	684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»	175 000
4.	31.07.2015	Сплата відсотків	684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	300 000

Якщо ринкова ставка відсотка вища за ставку відсотка за облігацією, то така облігація реалізується зі знижкою. Покупець заробляє не лише відсотки, а й суму дисконту, який він отримує при погашенні.

Приклад. 1.01.20__ підприємство випустило 1 000 облігацій номінальною вартістю 1 000 грн, строк погашення яких 3 роки під 28 % річних. Ринкова ставка – 30 %.

Реалізаційна ціна однієї облігації розраховується таким чином:

1. Теперішня вартість зобов'язання за облігаціями:

$$1\,000 \text{ грн} \times 0,4552^* = 455,2 \text{ грн.}$$

(Фактор * за $p = 3$, $i = 30\%$ теперішньої вартості грошей, розраховується за спеціальною таблицею.)

2. Теперішня вартість відсотків за облігаціями:

$$(1\,000 \times 28\%) \times 1,8161^{**} = 280 \times 1,8161 = 508,51.$$

(Значення фактора ** за $p = 3$, $i = 30\%$ теперішньої вартості анuitету.)

3. Реалізаційна ціна облігації:

$$455,2 + 508,51 = 963,71 \text{ грн.}$$

Отже, у результаті продажу облігацій підприємство отримало:

$$1\,000 \times 963,71 = 963\,710 \text{ грн.}$$

Дисконт за облігаціями:

$$1\,000\,000 - 963\,710 = 36\,290 \text{ грн.}$$

Операції з розміщення облігацій за даними прикладу будуть оформлені такими бухгалтерськими записами:

Таблиця

Відображення в обліку операцій з розміщення облігацій

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
1	2	3	4	5
1.	Випущено облігації (1.01.2010) – за реалізаційною ціною – на суму дисконту	311 „Поточні рахунки в національній валюті”	521 „Зобов’язання за облігаціями”	963 710
		523 „Дисконт за випущеними облігаціями”	521 „Зобов’язання за облігаціями”	36 290

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
2.	Нараховані відсоткові витрати за облігаціями за 2014 р. $(963\,710 \times 0,3 = 289\,113)$ – нараховані відсотки за облігаціями за 2010 р. $(1\,000\,000 \times = 280\,000)$ – амортизація дисконту $(289\,113 - 280\,000 = 9\,113$ грн)	952 „Інші фінансові витрати” 952 „Інші фінансові витрати”	684 „Розрахунки за нарахованими відсотками” 523 „Дисконт за випущеними облігаціями”	280 000 9 113
3.	Нараховані відсоткові витрати за облігаціями за 2015 р. $(963\,710 + 9\,113) \times 30\% = 291\,847$ – нараховані відсотки за 2005 р. $(1\,000\,000 \times 28\% = 280\,000$ грн) – амортизація дисконту	952 „Інші фінансові витрати” 952 „Інші фінансові витрати”	684 „Розрахунки за нарахованими відсотками” 523 „Дисконт за випущеними облігаціями”	280 000 11 847
4.	Нараховані відсоткові витрати за облігаціями за 2014 р. $(963\,710 + 9\,113 + 11\,847) \times 0,3 = 29\,5401$ грн – нараховані відсотки за облігаціями за 2014 р. $(1\,000\,000 \times 0,28 = 280\,000$ грн) – амортизація дисконту $295\,401 - 280\,000 = 15\,401$ грн	952 „Інші фінансові витрати” 952 „Інші фінансові витрати”	684 „Розрахунки за нарахованими відсотками” 523 „Дисконт за випущеними облігаціями”	280 000 15 401
5.	Погашення облігацій	521 „Зобов'язання за облігаціями”	311 „Поточні рахунки в національній валюті”	1 000 000

Література до теми: [3, 9, 14, 32, 35, 42, 50, 51, 56, 60, 69, 71, 73].

Тема 2. ОБЛІК КОРОТКОСТРОКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

План

1. Основні положення розрахунків з постачальниками та підрядниками
2. Облік зобов'язань за розрахунками з постачальниками
3. Облік короткострокових кредитів
4. Облік поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями
5. Облік операцій з короткостроковими векселями виданими

1. Основні положення розрахунків з постачальниками та підрядниками

Процес постачання (придбання) – це сукупність операцій, спрямований на забезпечення підприємства предметами та засобами праці, необхідними для здійснення господарської діяльності. У процесі придбання відбувається заготівля усього необхідного для процесу виробництва: основних засобів, нематеріальних активів, матеріальних ресурсів.

Основні завдання обліку процесу придбання такі:

- 1) правильне і своєчасне встановлення обсягу необхідних оборотних і необоротних активів;
- 2) виявлення всіх витрат, пов'язаних із заготівлею засобів та предметів праці;
- 3) визначення фактичної собівартості придбаних засобів та предметів праці;
- 4) визначення результатів постачальницької діяльності, облік розрахунків із постачальниками за придбані цінності.

Центральним моментом обліку процесу постачання є облік розрахункових операцій з постачальниками та підрядниками.

Постачальники – це юридичні або фізичні особи, які здійснюють постачання товарно-матеріальних цінностей, надають послуги, виконують роботи.

Підрядники – це спеціалізовані підприємства або фізичні особи, які виконують будівельно-монтажні роботи при спорудженні об'єктів на підставі договорів підряду на капітальне будівництво.

Закупівля як процес придбання товарів (послуг, робіт) залежно від оплати поділяється:

- на закупівлю в кредит – придбання товарів із відстроченням платежу;
- закупівлю з передплатою – придбання товарів з попередньою оплатою.

Завдання обліку розрахункових операцій з постачальниками і підрядниками такі:

- своєчасне документальне оформлення розрахункових операцій;
- ведення аналітичного і синтетичного обліку розрахунків із постачальниками з дотриманням принципів бухгалтерського обліку;
- своєчасне і достовірне відображення розрахункових операцій у податковому обліку;
- своєчасна взаємна звірка розрахунків з кредиторами і дебіторами;
- недопущення нереальної кредиторської та дебіторської заборгованості;
- недопущення порушення строків оплати нерезидентами експортного товару, строків отримання оплаченого імпортного товару, а також строків отримання імпортного товару за бартерними операціями;
- своєчасне і якісне проведення річної інвентаризації розрахунків із постачальниками;
- дотримання умов поставки, передбачених у договорі або контракті купівлі-продажу, в яких має міститися письмова згода сторін про поставку товарів, а також зобов'язання сплатити за нього суму.

2. Облік зобов'язань за розрахунками з постачальниками

Поточні зобов'язання – зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу.

Облік поточних зобов'язань ведуть на рахунках 6-го класу «Поточні зобов'язання», які призначені для обліку даних та узагальнення інформації про зобов'язання, які будуть погашені у звичайному ході операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

На рахунках цього класу ведеться облік короткострокових позик, довгострокових зобов'язань, що стали поточною заборгованістю із строком погашення на дату балансу не більше дванадцяти місяців, ко-

роткострокових векселів виданих, розрахунків з постачальниками та підрядниками, розрахунків з податків і платежів, розрахунків за страхуванням, розрахунків з оплати праці, розрахунків з учасниками, а також інших розрахунків та операцій, доходів майбутніх періодів.

На окремих субрахунках синтетичних рахунків 63, 64, 65, 68 сальдо на кінець місяця може бути не лише кредитовим, але й дебетовим. Такі показники не згортаються, а сальдо синтетичного рахунку визначається розгорнуто за дебетом і кредитом як сума відповідного сальдо на субрахунках.

У бухгалтерському обліку визнання зобов'язань при придбанні підприємством матеріальних та нематеріальних цінностей, послуг здійснюються із дотриманням принципу відповідності. Тому використовується метод нарахування, дотримання якого, з точки зору визнання зобов'язань по відношенню до своїх кредиторів, вимагає від підприємства правильного визнання моменту переходу права власності на відповідні цінності або моменту отримання послуг. Саме у момент переходу права власності, який визначається, наприклад, умовами контракту, за відсутності одночасного розрахунку у грошовій формі з постачальниками та підрядниками виникають зобов'язання за отримані активи.

Для обліку таких зобов'язань використовується рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

На рахунок **63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»** ведеться облік розрахунків з постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи і надані послуги.

За **кредитом** відображається заборгованість за одержані від постачальників та підрядників товарно-матеріальні цінності, прийняті роботи, послуги, за **дебетом** – її погашання, списання тощо.

Основними джерелами інформації для контролю розрахункових відносин з постачальниками і підрядниками є первинні документи. Порядок та форми розрахунків між покупцем і постачальником визначаються у господарських договорах або контрактах купівлі – продажу.

Основними типовими **документами** з оприбуткування запасів від вітчизняного постачальника є накладні, товаротранспортні накладні, залізничні накладні, акти про приймання матеріалів, податкові накладні (де вказується податковий кредит з ПДВ) тощо.

Матеріали, що надходять на склад, ретельно перевіряють, встановлюється відповідність їх якості, кількості, асортименту умовам

поставок і супровідним документам. Якщо не виявлено розходжень, матеріали приймають. При цьому можливі два варіанти оформлення оприбуткування: безпосередньо на документі постачальника або шляхом виписування прибуткового ордеру. Прибуткові ордери використовують для кількісно – сумового обліку матеріалів, що надходять від постачальників або з переробки.

Коли є розбіжності у кількості та якості з даними супровідних документів постачальника, а також для матеріалів, що надійшли без платіжних документів, складають Акт про приймання матеріалів (форма № М-7).

Акт складається комісією, яку призначає керівник підприємства і до якої входять завідувач складу, представник відділу постачання (або відповідальна особа) та ін. Цей акт є підставою для оприбуткування бухгалтерією фактично прийнятих матеріалів. Прибутковий ордер при цьому не заповнюється.

Товарно – матеріальні цінності, що доставлені від постачальника залізничним транспортом, оприбутковуються на склад на підставі залізничної накладної. При одержанні вантажів із залізничної станції експедитор повинен перевірити відповідність кількості місць, що надходять, і знаків маркування на них з даними супровідних документів. Якщо при прийманні вантажу буде встановлено розходження з даними, зазначеними в транспортних документах, або виникнуть питання щодо цілісності вантажу (зірвана або пошкоджена пломба), складають комерційний акт. Цей акт є основою для подання претензій до залізниці про відшкодування збитків.

Матеріальні цінності, що надійшли від постачальника автомобільним транспортом, оприбутковують на склад на підставі товаротранспортної накладної, одержаної від вантажовідправника.

У разі надходження вантажу на склад без документів відділ постачання виписує наказ складу про приймання вантажу без документів. Завідувач складу здає накази до бухгалтерії разом з прибутковими ордерами.

Платіжними документами, які використовуються при операціях оплати товару, є рахунки-фактури, платіжні доручення, виписки банків тощо.

Необхідно щоденно одержувати рахунки – фактури (ф. № 868), перевіряти їх відповідність надходженню матеріальних цінностей на склад підприємства (відділ постачання) і контролювати своєчасність їх оплати (фінансовий відділ підприємства, а на малому підприємстві – головний бухгалтер).

Необхідно забезпечити своєчасне оформлення надходження матеріалів, за цим мають стежити працівники бухгалтерії (матеріальний відділ або головний бухгалтер малого підприємства).

На практиці трапляються випадки, коли виробничі запаси надходять до складу без рахунків – фактур постачальників. Такі поставки називають невідфактурованими. Бухгалтерія повинна організувати окремий облік розрахунків за ці матеріали і вжити заходів для своєчасного одержання рахунків від постачальників.

Розрахункові документи, які надає підприємство – постачальник покупцеві на суму оплати за отриману продукцію, виконані роботи чи надані послуги, повинні бути акцептовані.

Акцепт розрахункових документів – це підпис керівника (або уповноваженої особи) (акцептанта) на рахунку, який засвідчує згоду на його оплату. Підставою для обліку імпортованих товарів та їх руху є документи іноземної фірми-постачальника, транспортно – експедиційних компаній з навантажувально-розвантажувальних і транспортних послуг, документи на послуги щодо зберігання товару, розрахункові документи про сплату мита, зборів і податків.

Імпортовані товари на складі покупця оприбутковують на підставі зовнішньоекономічного договору купівлі – продажу, вантажної митної декларації, приймального акта і акта експертизи торговельно-промислової палати, комерційних документів (рахунків – фактур, інвойсів, що підтверджують митну вартість товару), транспортних накладних (СМК, залізничної накладної, авіанакладної, коносаменту, товаротранспортної накладної). При купівлі товару за іноземну валюту обов'язково складається довідка бухгалтерії про наявність курсових різниць при перерахуванні грошей.

Аналітичний облік ведеться окремо за кожним постачальником та підрядником у розрізі кожного документа на сплату.

Синтетичний облік розрахунків із постачальниками ведеться у **Журналі 3 та Відомості 3.3** аналітичного обліку до рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Записи в журналі здійснюються за фактичною собівартістю придбання запасів, яка складається з їх купівельної ціни, податку на додану вартість і транспортно – заготівельних витрат.

Фактична собівартість запасів визначається у кінці місяця після підрахунку загальної суми транспортно – заготівельних витрат і розрахунків їх розподілу між окремими видами запасів. Протягом місяця записи в Журналі 3 робляться на підставі документів постачальника, які надходять у бухгалтерію та відповідним чином обро-

бляються. Доцільно відображати вартість матеріальних цінностей за купівельними цінами, за які приймається ціна постачальника, що показана в рахунках до оплати. Усі інші елементи, що вказані у рахунках постачальника, у ціну не входять і відображають окремо або входять до складу транспортно-заготівельних витрат, які збираються за дебетом рахунку 20 «Виробничі запаси».

Таблиця

Відображення операцій з обліку розрахунків з постачальниками

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дт	Кт
1	2	3
Перераховано покупцем аванс (передплату) постачальнику		
Перераховано аванс з поточного рахунку	371	311
В т.ч. сума податкового кредиту з ПДВ	641	644
Отримано матеріали, напівфабрикати, товари тощо від постачальника (по вартості без ПДВ)	20, 22, 25, 28	631
Сума податкового кредиту з ПДВ	644	631
Зараховано сплачений аванс	631	371
Попереднє отримання покупцем товарно-матеріальних цінностей		
Отримано матеріали, напівфабрикати, товари тощо від постачальника (по вартості без ПДВ)	20, 22, 25, 28	631
Сума податкового кредиту з ПДВ	641	631
Перераховано постачальнику за отримані товарно-матеріальні цінності	631	311
Отримання покупцем товарно-матеріальних цінностей від постачальника, який не є платником ПДВ		
Перераховано аванс з поточного рахунку	371	311
Отримано матеріали, МШП, напівфабрикати, товари тощо від постачальника	20, 22, 25, 28	631
Зарахування авансу	631	371
Відображення транспортно-заготівельних витрат		
Вартість транспортно-заготівельних витрат (без ПДВ)	20, 28	631,685 661, 65
Відображення податкового кредиту з ПДВ	641	631,685
Оплата транспортно-заготівельних витрат	631, 685	311
Забезпечення заборгованості виданим векселем постачальнику	631	51, 62

Продовження таблиці

1	2	3
Проведено розрахунок з постачальником за рахунок позики банку	631	50, 60
Виявлено нестачу ТМЦ при їх отриманні та виставлення претензії (штраф, пеню)	374	631
Визнано підприємством претензію (штраф, пеню), пред’явлену зі сторони постачальника	948	631
Отримано від постачальника:		
основні засоби	152	631
- інші необоротні матеріальні активи	153	631
- нематеріальні активи	154	631
Сума податкового кредиту з ПДВ	641	631
Нарахована заборгованість за виконані роботи та послуги:		
- по капітальному будівництву	151	631
- по обслуговуванню і управлінню виробництвом	23, 91	631
- по управлінню підприємством	92	631
- по забезпеченню збуту продукції, товарів	93	631
Сума податкового кредиту з ПДВ	641	631
Отримання товарів на умовах договорів комісії, консигнації, доручення	02	-
Зараховано взаємну заборгованість по бартерному контракті	631	361
Погашено заборгованість перед постачальником коштами, виданими підзвітним особам	631	372
Списана кредиторська заборгованість після строку позовної давності	631, 361	717
Списана дебіторська заборгованість після строку позовної давності	38, 944	631,361

3. Облік короткострокових кредитів

Кредит – економічні відносини, що виникають між кредитором і позичальником з приводу одержання позики в грошовій або товарній формі на умовах повернення в певний строк зі сплатою відсотків. Кредитні взаємовідносини встановлюються на підставі кредитного договору, що укладається між кредитором і позичальником у письмовій формі.

Основними принципами кредитування підприємств, прийнятими у світовій практиці, є:

- забезпеченість (видається кредит за наявності активів);

- платність (встановлюється процент за користування кредитом);
- строковість (видається кредит на обумовлений строк);
- поверненість (після закінчення строку кредит погашається);
- цільовий характер (використання лише за призначенням).

Оскільки надання кредиту пов'язано з ризиком неповернення, банк ретельно вивчає документи клієнта, які включають :

- заяву на видачу кредиту;
- фінансово-економічну інформацію про клієнта;
- суми дебіторської та кредиторської заборгованості;
- розрахунок економічної окупності кредиту;
- спосіб забезпечення позики;
- інші показники для активної оцінки фінансового становища клієнта.

Банківський процент — це плата за надані в борг гроші, ціна грошей, винагорода, яку приносять заощадження тим, хто дає гроші в борг.

Облік розрахунків за короткостроковими кредитами банків ведеться на рахунку **60 «Короткострокові позики»**.

За **кредитом** рахунку 60 відображаються суми одержаних кредитів (позик), за **дебетом** — сума їх погашення та переведення до довгострокових зобов'язань у разі відстрочення кредитів (позик).

Облік на рахунку 60 «Короткострокові позики» ведеться у національній та іноземній валютах за кредитами банків, строк повернення яких не перевищує 12 місяців з дати балансу, та за позиками, термін погашення яких минув.

При обліку кредитів банку необхідно розрізняти основну суму боргу, що відображається на рахунку 60 «Короткострокові позики», та відсотки, що на неї нараховані, які відображаються за кредитом субрахунку 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками» у кореспонденції з дебетом субрахунку 951 «Відсотки за кредит».

Нарахування пені за прострочення платежів за відсотками по кредиту відображається записом Дт 948 «Визнані штрафи, пені, неустойки», Кт 685 «Розрахунки з іншими кредиторами».

Короткострокові кредити, термін погашення яких минув (але який менше строку позовної давності), повинні бути відображені у складі простроченої заборгованості: Дт 601 «Короткострокові кредити банків у національній валюті», Кт 605 «Прострочені позики в національній валюті».

Переведення короткострокового кредиту банку до складу довгострокових кредитів оформлюється записом Дт 603 «Відстро-

чені короткострокові кредити банків у національній валюті», Кт 501 «Довгострокові кредити банків у національній валюті».

Аналітичний облік ведеться за позикодавцями в розрізі кожного кредиту окремо та строками їх погашення.

Синтетичний облік таких розрахунків ведуть у **Журналі 2**.

Таблиця

Відображення в обліку операцій з короткострокових кредитів

№ п/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Отримано на поточний рахунок підприємства короткостроковий кредит банку	311,312	601
2	Нараховано відсотки за використання кредиту	951	684
3	Відображено нараховані відсотки у фінансових результатах	792	951
4	Сплачено банку відсотки за користування кредитом	684	311, 312
5	Погашено короткостроковий кредит банку	601, 602	311, 312
6	Нарахування пені за прострочення платежів по сплаті відсотків	948	685
7	Невчасно погашені короткострокові кредити, строк сплати яких минув	601, 602	605, 606
8	Пролонгація договору і переведення короткострокового кредиту до довгострокових кредитів	603, 604	501, 502
9	Проведено розрахунки із постачальником за рахунок позики банку	631, 632	601, 602
10	Погашення заборгованості по виданим вексялям за рахунок позики банку	51,62	50, 60

4. Облік поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями

Довгострокові зобов'язання бувають структуровані таким чином, що певні частки їх повинні погашатися протягом усього терміну дії угоди. У такому випадку частина, що підлягає погашенню протягом 12 місяців або в термін, що не перевищує одного операційного циклу, становить особливий вид поточної заборгованості, що окремо обліковується і відображається у фінансовій звітності, – поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями.

Облік таких операцій ведуть на рахунку 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями», що призначено для узагальнення інформації про стан розрахунків за поточними зобов'язаннями, переведеними зі складу довгострокових, при настанні строку погашення протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Рахунок **61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»** має такі субрахунки:

611 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в національній валюті»;

612 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в іноземній валюті».

За **кредитом** рахунку 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями» відображається та частина довгострокових зобов'язань, яка підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу, за **дебетом** — погашення поточної заборгованості, її списання.

На субрахунку 611 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в національній валюті» ведеться облік частини довгострокових зобов'язань, заборгованість за якими виражена в національній валюті.

На субрахунку 612 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в іноземній валюті» ведеться облік частини довгострокових зобов'язань, заборгованість за якими виражена в іноземній валюті.

Аналітичний облік ведеться за кредиторами та видами заборгованості. **Синтетичний облік** ведуть у **Журналі 3 II розділі (Кт 61) та Відомості 3.5.**

5. Облік операцій з короткостроковими векселями виданими

Вексель — це безумовне зобов'язання сплатити певну суму протягом визначеного періоду чи в установлений термін на користь пред'явника векселя. Векселі видані відображаються в обліку за номінальною вартістю і видаються постачальникам, підрядникам та іншим кредиторам за отримані сировину, матеріали, товари, послуги, роботи та за іншими операціями, на які підприємство видало векселі.

Якщо підприємство розраховується за кредиторську заборгованість векселями, то собівартість отриманих цінностей є нижчою ніж сума погашення векселя.

Векселі бувають відсоткові та безвідсоткові. При передачі відсоткового векселя обумовлюються розміри та терміни сплати відсотків. Незалежно від термінів сплати вони нараховуються на кожну звітну дату.

Короткостроковий вексель виданий — це вексель, який забезпечує заборгованість перед постачальниками, підрядниками і іншими кредиторами терміном менше 12 місяців.

На рахунку 62 «Короткострокові векселі видані» ведеться облік розрахунків за заборгованістю постачальникам, підрядникам та іншим кредиторам за одержану сировину, матеріали, товари, послуги, роботи та за іншими операціями, на які підприємством видані векселі.

Рахунок **62 «Короткострокові векселі видані»** має два субрахунки:

621 «Короткострокові векселі, видані у національній валюті»,

622 «Короткострокові векселі, видані в іноземній валюті».

За **кредитом** рахунку 62 відображається видача векселів у забезпечення поставок, (виконаних робіт чи послуг) постачальників та інших кредиторів і забезпечення інших операцій, а по **дебету** — погашення заборгованості за виданими векселями її списання.

Аналітичний облік ведеться за кожним виданим векселем та за строками їх погашення.

Синтетичний облік векселів виданих обліковується у **Журналі 3** (кредит рахунку 62), **аналітичний** — у **Відомості 3.4** з відображенням даних про залишки й рух за кожним виданим векселем.

Таблиця

Відображення в обліку короткострокових векселів виданих

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1.	Видано вексель у забезпечення заборгованості перед постачальниками	63 „Розрахунки з постачальниками та підрядниками”	62 „Короткострокові векселі видані”
2.	Відображено операційну курсову різницю за короткостроковими векселями, виданими в іноземній валюті: а) при збільшенні курсу б) при зменшенні курсу	945 „Втрати від операційної курсової різниці” 622 „Короткострокові векселі, видані в іноземній валюті”	622 „Короткострокові векселі, видані в іноземній валюті”. 714 „Дохід від операційної курсової різниці”

3.	Погашено раніше виданий вексель шляхом надання банку платіжного доручення	62 „Короткострокові векселі видані”	311 „Поточні рахунки в національній валюті”
4.	Зараховано заборгованість покупців у рахунок зустрічної вимоги за векселем	62 „Короткострокові векселі видані”	36 „Розрахунки з покупцями та замовниками”
5.	Списано заборгованість за короткостроковими векселями виданими після закінчення терміну позовної давності	62 „Короткострокові векселі видані”	717 „Дохід від списання кредиторської заборгованості”

Тести до теми 2

1. Яким записом відображається сплата виданого постачальнику векселя із терміном погашення 6 місяців?

- а) Дт 311   Кт 621;
- б) Дт 621   Кт 631;
- в) Дт 621   Кт 361;
- г) Дт 621   Кт 311.

2. До товарно-супроводжувальних документів не належать:

- а) платіжне доручення;
- б) рахунок-фактура;
- в) товарно-транспортна накладна;
- г) накладна.

3. Яким записом відображається в обліку митна вартість товарів при їх надходженні від іноземного постачальника?

- а) Дт 281   Кт 685;
- б) Дт 281   Кт 362;
- в) Дт 281   Кт 312;
- г) Дт 281   Кт 632.

4. Який строк дії довіреності на одержання товарно-матеріальних цінностей (без централізовано-кільцевого перевезення)?

- а) не обмежений;
- б) не більше 15 днів;
- в) залежить від місця одержання товарів;
- г) до 10 днів.

5. Який документ надає право на податковий кредит з ПДВ?

г) приймальний акт.

12. Отримання сировини від постачальника передбачає оформлення:

- а) інвентарної картки;
- б) лімітно-забірної картки;
- в) реєстру прибуткових документів;
- г) довіреності.

13. Ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому, називаються зобов'язаннями.

- а) так;
- б) ні.

14. П(С)БО 11 застосовується з урахуванням особливостей оцінки та розкриття інформації щодо зобов'язань, установлених іншими положеннями бухгалтерського обліку.

- а) так;
- б) ні.

15. Зобов'язання, на які нараховуються відсотки та які підлягають погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу, потрібно розглядати як:

- а) довгострокове зобов'язання;
- б) короткострокове зобов'язання;
- в) середньострокове зобов'язання;
- г) немає правильної відповіді.

16. П(С)БО 11 має назву:

- а) «Об'єднання підприємств»;
- б) «Зобов'язання»;
- в) «Дебіторська заборгованість»;
- г) немає правильної відповіді.

17. До якого господарського процесу належить облік операцій з постачальниками?

- а) виробництва;
- б) реалізації;
- в) постачання;
- г) усі відповіді правильні.

18. Що з переліченого не є завданням обліку розрахункових операцій з постачальниками і підрядниками?

- а) своєчасне і достовірне відображення розрахункових операцій у податковому обліку;
- б) своєчасне документальне оформлення розрахункових операцій;
- в) своєчасна взаємна звірка розрахунків з кредиторами і дебіторами;

30. Яка проводка означає: сплачено відсоток за користування кредитом?

- а) Дт 951   Кт 684;
- б) Дт 792   Кт 951;
- в) Дт 684   Кт 311;
- г) Дт 601   Кт 311.

31. Що не є основним критерієм оцінки кредитоспроможності початальника?

- а) діяльність підприємства на ринку цінних паперів;
- б) якість продукції, що випускається;
- в) попит на продукцію;
- г) обсяги експорту продукції.

32. До кредитів суб'єктного призначення належить кредит:

- а) іпотечний;
- б) споживчий;
- в) обліковий;
- г) міжбанківський.

33. Який з наведених документів не подається при оформленні кредиту, коли клієнт не вперше звертається до цього банку?

- а) бізнес-план;
- б) лист про надання кредиту;
- в) кредитний договір;
- г) установчий договір.

33. Який рахунок використовується для обліку витрат, пов'язаних з нарахуванням та сплатою відсотків?

- а) 684 «Розрахунки за відсотками»;
- б) 91 «Загальновиробничі витрати»;
- в) 951 «Відсотки за кредит»;
- г) 952 «Інші фінансові витрати».

34. Що означає кореспонденція рахунків Дт 951—Кт 684?

- а) сплачено відсоток за користування кредитом;
- б) списано на фінансовий результат перераховані відсотки за перший рік;
- в) відображено відсотки за кредит за перший рік;
- г) отримано на поточний рахунок короткостроковий кредит банку.

35. Який з документів не належить до документації операцій із довгострокових позик?

- а) виписка банку;
- б) вексель;
- в) акт переоцінки;
- г) платіжне доручення.

36. Яка кореспонденція рахунків означає: нараховано комісійні банку?

- а) Дт 951   Кт 684;
- б) Дт 685   Кт 311;
- в) Дт 684   Кт 311;
- г) Дт 951   Кт 685.

37. Який з видів кредиту не можна віднести до критерія забезпечення?

- а) забезпечений заставою;
- б) ломбардний;
- в) бланковий;
- г) лізинговий.

38. Яка кореспонденція рахунків означає: переведено короткостроковий кредит банку, отриманий в іноземній валюті (у частині, що її погашають не раніше ніж за дванадцять місяців):

- а) Дт 602   Кт 604;
- б) Дт 602   Кт 502;
- в) Дт 502   Кт 602;
- г) Дт 602   Кт 312.

39. Вексель, який забезпечує заборгованість перед постачальниками, підрядниками і іншими кредиторами терміном менше 12 місяців:

- а) короткостроковий вексель виданий;
- б) довгостроковий вексель виданий;
- в) простий вексель;
- г) немає правильної відповіді.

40. Списано заборгованість за короткостроковими векселями виданими після закінчення терміну позовної давності:

- а) Дт 62   Кт 311;
- б) Дт 62   Кт 717;
- в) Дт 60   Кт 16;
- г) Дт 717   Кт 62.

Контрольні питання

1. Дайте визначення процесу придбання. У чому полягає завдання обліку цього процесу?
2. Перелічіть завдання обліку розрахункових операцій з постачальниками і підрядниками. Дайте визначення підрядників.
3. Які контролюючі служби на підприємстві відповідають за складання договору купівлі-продажу?
4. Якими документами оформляють операції з вітчизняними постачальниками і підрядниками?

5. Якими документами оформляють операції з іноземними постачальниками і підрядниками?
6. Як ведеться синтетичний та аналітичний облік на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками»?
7. Яким чином можуть здійснюватися розрахунки між постачальниками і замовниками?
8. Як відображаються витрати з придбання ТМЦ у податковому обліку?
9. Як відображаються суми ПДВ під час оприбуткування ТМЦ без попередньої оплати?
10. Як відображаються суми ПДВ під час оприбуткування ТМЦ з попередньою оплатою?
11. Які є види нестач при доставці ТМЦ?
12. Хто може брати участь у прийнятті товару та складанні актів експертизи?
13. Як відображаються в обліку нестачі в межах та понад норм природних втрат?
14. Як відображається на рахунках бухгалтерського обліку надходження товарно-матеріальних цінностей від постачальників і погашення заборгованості перед ними?
15. Яким документом регламентуються взаємовідносини між банком і позичальником?
16. У яких випадках виникає поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями?
17. Як відображається на рахунках бухгалтерського обліку отримання і використання короткострокових кредитів банку?
18. Що таке вексель, яка його економічна природа?
19. Яка різниця між простим і переказним векселем, між відсотковим і безвідсотковим?
20. Як відображаються на рахунках бухгалтерського обліку операції з короткостроковими векселями виданими?
21. Що таке вексель?
22. Які існують види векселів?
23. Перерахуйте обов'язкові реквізити простого векселя.
24. Перерахуйте обов'язкові реквізити переказного векселя.
25. Чи буде дійсним вексель, в якому відсутній будь-який реквізит?
26. Чи буде дійсним вексель, в якому не зазначено термін погашення?
27. Які рахунки призначені для обліку векселів? Дайте їм характеристику.
28. Що є регістром синтетичного обліку векселів?
29. Як ведеться аналітичний облік векселів?

30. У яких випадках можливе використання векселів як форми розрахунків?

Навчальні завдання

Завдання 1

Підприємством виставлено акредитив постачальнику на суму 10000,00 грн за рахунок власних коштів. Погашено заборгованість постачальнику з виставленого акредитива на суму 7800,00 грн. Після проведених розрахунків акредитив закрито.

Необхідно: відобразити господарські операції в бухгалтерському обліку.

Журнал реєстрації господарських операцій

№ з/п	Первинний документ	Зміст операції	Сума, грн	Дт	Кт
1.		Виставлено акредитив			
2.		Погашено кредиторську заборгованість перед постачальником			
3.		Повернено невикористану суму акредитива			

Завдання 2. Дані для виконання:

Необхідно: відобразити господарські операції в бухгалтерському обліку, враховуючи, що перша подія – оприбуткування товарів.

Журнал реєстрації господарських операцій

№ з/п	Зміст операції	Сума, грн	Дт	Кт
1.	Оприбутковано дошки			
2.	Відображено податковий кредит з ПДВ			
3.	Відображено борг перед транспортною організацією			
4.	Відображено податковий кредит з ПДВ за транспортування			
5.	Оплачено рахунки постачальника			
6.	Оплачено рахунки транспортної організації			

Необхідно: відобразити господарські операції в бухгалтерському обліку, враховуючи, що перша подія – передоплата.

Приклад виконання практичного завдання

Дані для виконання:

Згідно з договором меблева фабрика отримала від постачальника – деревообробного комбінату – дошки вартістю 30 000,00 грн, крім того, ПДВ – 6000,00грн.

Розв'язок

Журнал реєстрації господарських операцій

№ з/п	Зміст операції	Сума, грн	Дт	Кт
1.	Здійснено передоплату за дошки	36000,00	371	311
2.	Відображено податковий кредит з ПДВ	6000,00	641	644
3.	Оприбутковано дошки	30 000,00	201	631
4.	Списано ПДВ	6000,00	644	631
5.	Здійснено залік авансу	36000,00	631	371

Завдання 3

Дані для виконання:

ВАТ «Весна» 15.02.20___ р. реалізувало АТ «Світанок» 4 холодильники за ціною 15 000 грн під довгостроковий вексель для кінцевого розрахунку. Вексель виписаний строком на 5 місяців згідно з умовами векселя під процент з розрахунку 10 % річних. 15.03.20___ р. отриманий вексель продано банку з дисконтом – 15 % річних. Підприємство переказало вексель з правом регресії. 15.08.20___ р. АТ «Світанок» погасило свої зобов'язання за векселем.

Необхідно: відобразити подану господарську операцію на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 4

Дані для виконання:

Підприємство А реалізувало підприємству Б товари на суму 10 200 грн (у т. ч. ПДВ).

Підприємство Б реалізувало підприємству В товари на суму 20 400 грн (у т. ч. ПДВ).

Необхідно: відобразити в бухгалтерському обліку операції, пов'язані з видачею переказного векселя.

У зв'язку з виникненням заборгованості підприємством Б було прийнято рішення видати підприємству А переказний вексель на

суму 10 200 грн із зазначенням як платника за цим векселем підприємство В.

Обидва договори купівлі-продажу первісно передбачали вексельну форму розрахунків.

Операції необхідно відобразити на всіх трьох підприємствах.

Завдання 5

Дані для виконання:

Підприємство придбало вексель номінальною вартістю 1 500 грн за 1 000 грн. Надалі цей вексель передається у розрахунок за товари вартістю 1 200 грн (у т. ч. ПДВ).

Необхідно: відобразити в обліку операції з придбання та передачі векселя.

Завдання 6

Дані для виконання

Між підприємствами «Світ» та «Зоря» укладено договір купівлі-продажу, відповідно до якого підприємство «Світ» поставляє підприємству «Зоря» товар на суму 36000,00 грн (у т. ч. ПДВ). На підставі додаткової угоди підприємство «Зоря» виписує простий вексель на ім'я підприємства «Світ» на суму, зазначену в договорі. Термін погашення векселя — 30 днів від дати виписки векселя. Після закінчення зазначеного терміну вексель погашається шляхом перерахування коштів підприємством «Зоря» на поточний рахунок підприємства «Світ».

Необхідно: відобразити в обліку наведені нижче операції.

Приклад виконання практичного завдання

Дані для виконання

Підприємством отримано від АТ «Зоря» матеріали на суму 18 000 грн (у т.ч. ПДВ), за які видано вексель під 15 % річних. Крім того, відомо, що протягом чотирьох місяців використання векселя виникла заробованість по нарахованих відсотках.

Необхідно:

– відобразити наведені операції на рахунках бухгалтерського обліку;

– відобразити нарахування та сплату відсотків по короткостроковому векселю виданому.

Розв'язок
Журнал реєстрації господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума
1.	Одержано сировину від АТ «Зоря»	20	63	15 000,0
2.	Відображено податковий кредит	641	641	3 000,0
3.	Видано вексель АТ «Зоря» під 15 % річних	63	62	18 000,0
4.	Відображено заборгованість по відсотках за використання векселя протягом чотирьох місяців	95	684	900,0
5.	Сплачено постачальникам за відсотки по векселю виданому	684	31	900,0

Література до теми: [9, 14, 25, 33, 36, 38, 44, 48, 50, 53, 59, 60, 63].

Тема 3. ОБЛІК ПРАЦІ ТА ЇЇ ОПЛАТИ

План

1. Заробітна плата та її регулювання, поняття, види та форми заробітної плати
2. Порядок нарахування погодинної та відрядної оплати праці.
3. Нарухування виплат, що проводяться на основі середнього заробітку та оплата різного виду доплат і надбавок.
4. Види утримань із заробітної плати.
5. Синтетичний і аналітичний облік заробітної плати.

1. Заробітна плата та її регулювання, поняття, види та форми заробітної плати

Заробітна плата — це винагорода, обчислена у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівнику за виконану роботу.

Оплата праці ґрунтується на тарифній системі, яка включає тарифні сітки, тарифні ставки і тарифно – кваліфікаційні довідники.

Тарифні сітки (схема посадових окладів) формуються на основі тарифної ставки робітника першого розряду (перевищує законодавчо встановлений розмір мінімальної заробітної плати) і міжкваліфікаційних співвідношень розмірів тарифних ставок наступних розрядів до першого.

Центральним поняттям організації праці є визначення сфери застосування адекватних умов підприємства систем та форм оплати за виконану роботу.

До норм оплати праці належать гарантії: за роботу в понаднормований час; за роботу в святкові, неробочі та вихідні дні; за роботу в нічний час; за час простою не з вини працівника; за брак не з вини працівника; працівникам молодшим від 15-ти років при скороченій тривалості їх щоденної роботи.

Гарантії оплати працівникам: щорічних відпусток; за час виконання державних обов'язків; за час підвищення кваліфікації з відривом від виробництва; за час обстеження в медичних уста-

новах; переведення за станом здоров'я на легшу роботу; тимчасове переведення на іншу роботу з виробничої необхідності; для вагітних жінок, які мають дітей віком до 3-х років; за виробниче навчання; для донорів.

Гарантії та компенсації при: переїзді на роботу в іншу місцевість; службових відрядженнях; роботі у польових умовах.

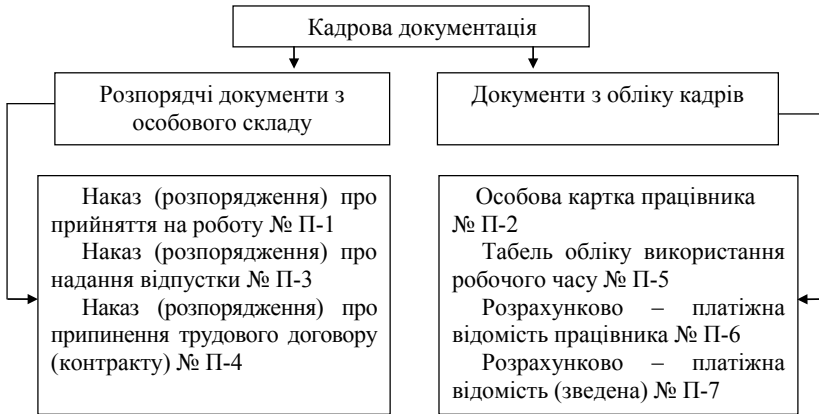
Однією зі складових виробничого процесу є наймані працівники, які називаються персоналом. Від кількісного і якісного складу персоналу значною мірою залежить продуктивність праці, випуск і реалізація продукції, фінансові результати.

Облік персоналу забезпечує інформацію про склад списків у розрізі категорій, професій, кваліфікації, освіти, стажу роботи, віку, національності та інших показників. Аналіз даних про персонал дає можливість виявити основні кількісні та якісні характеристики трудового колективу, знайти резерви для подальшого поліпшення щодо чисельності та якості його складу, цілеспрямовано формувати команду управлінців та виконавців високого рівня, які здатні забезпечити успішне функціонування й тривале існування підприємства.

Особовий склад персоналу обліковується відділом кадрів, який фіксує його наявність, зміни у складі працівників та їх причини. Відділ кадрів відкриває особову справу на кожного працівника, веде облік приймання, переміщення та звільнення особового складу, оформляє надання відпусток, присвоєння кваліфікації, змін тарифних ставок і окладів та інші оперативні дані (дні народження, вихід на пенсію, наявність пільгових категорій працівників тощо). Такі дані відображаються в особових справах на основі записів про приймання, переміщення чи звільнення, наказів і розпоряджень адміністрації та інших документів. Накази щодо руху персоналу обов'язково доводяться до відома працівників бухгалтерії, які ведуть облік розрахунків з оплати праці.

Сукупність документів, у яких зафіксовані етапи трудової діяльності працівників, називається документацією з особового складу (кадрів, персоналу), або кадровою документацією.

Типові форми первинної облікової документації зі статистики праці, які затверджені Наказом Державного комітету статистики України від 5 грудня 2008 р. № 489 зображено на рисунку.

Рис. Класифікація кадрової документації

Особливе значення для бухгалтерії має табель обліку використання робочого часу та розрахунку заробітної плати (ф. П-5), в якому відображаються дані про кожного працюючого щодо явок і неявок на роботу за кожний день і разом за місяць. Явки і неявки мають відповідні буквені та цифрові коди, наприклад:

- години (дні) роботи кодуються відповідно «Р» або «01»;
- нічні години роботи кодуються відповідно «н» або «02»;
- цілозмінні простої кодуються відповідно «цп» або «30».

У таблиці за місяць вказується кількість відпрацьованих днів разом, годин разом, у тому числі надурочних, нічних, вечірніх, кількість днів неявок, кількість вихідних та святкових днів. Такі дані важливі не лише для нарахування робочого часу персоналові підприємства.

Табелі ведуть у розрізі цехів, відділів, дільниць та інших структурних підрозділів підприємства. Відповідальність за точністю наведених даних покладається на табельників або інших відповідальних осіб (майстрів, начальників цехів, бригадирів). Облік неявок на роботу здійснюється на основі відповідних документів (довідок медичних установ, довідок шкіл та навчальних закладів, довідок про участь у судових засіданнях тощо).

Табелі здаються до бухгалтерії для нарахування заробітної плати, а тому доцільно їх складати за окремими категоріями працюючих (робітники, керівники, спеціалісти), за місцями роботи (цехи, дільниці, бригади, зміни), виконуваними функціями (черговий слюсар, наладчик,

електрик), за виготовлення замовлень, робіт чи послуг. Ці дані потрібні для складання бухгалтерських проводок і віднесення заробітної плати за призначенням на ті чи інші види продукції, статті витрат.

Табелі використовуються також для економічного аналізу (5-а сторінка ф. П-5), де наводяться дані про відпрацьовані людино-дні, людино-дні цілеспрямованих простоїв, щорічні відпустки, відпустки на навчання, відпустки у зв'язку з вагітністю і пологами, хвороби, інші неявки, які дозволені законом, неявки з дозволу адміністрації, у тому числі з ініціативи адміністрації, прогули, страйки, кількість святкових і вихідних людино-днів понаднормові людино-дні роботи, внутрішньо-змінні простої та деякі інші показники використання робочого часу.

Контроль за своєчасною явкою працівників на роботу та її закінченням організовується за такими системами:

- картковою (із допомогою контрольного годинника, який на листку з табельним номером працівника визначає час/години, хвилини);

- жетонною (із використанням жетонів із табельним номером працівника; при явці на роботу жетони навішуються на спеціальну дошку з табельними номерами або кидаються у ящик, після чого табельник дані про явку записує у табель використання робочого часу);

- перепустковою (шляхом здавання перепусток на початку зміни та отримання їх у кінці від контролера);

- рапортно-відомостною (із використанням рапортів, табельних відомостей та їх отримання від майстрів, бригадирів та інших відповідальних осіб).

Метою подібного контролю є виявлення неявок (запізень, надурочної роботи), забезпечення точності фіксування робочого часу, що важливо для нарахування заробітної плати погодинникам та визначення виконання норм виробітку відрядників.

2. Порядок нарахування погодинної та відрядної оплати праці

Погодинна оплата праці – залежить від відпрацьованого часу і встановлених тарифних ставок чи посадових окладів.

Погодинна підсистема має дві форми:

- погодинна проста оплата здійснюється за кількість відпрацьованих годин (днів), встановлених тарифних ставок чи посадових окладів;

– погодинно-преміальна оплата здійснюється як і при простій погодинній формі, але, крім того, працівнику виплачується премія за особливі умови роботи.

Для складання розрахункових відомостей для погодинної оплати праці необхідно використовувати:

– таблиці обліку використання робочого часу (для розрахунку погодинної заробітної плати та інших доплат – нічні, надурочні, простої за час непрацездатності тощо);

– довідки-розрахунки бухгалтерії (на додаткову заробітну плату);

– розрахункові відомості за минулий місяць (для розрахунку ПДФО);

– виконавчі листи (на утримання за рішенням судових органів);

– заяви працівників (на утримання та перерахування частини заробітної плати);

– платіжні відомості (на видачу авансів);

– інші документи.

Відрядна оплата праці – залежить від виготовленого обсягу продукції.

Відрядна підсистема має такі форми оплати праці:

– пряма відрядна оплата залежить від обсягу виготовленої продукції та розцінок;

– відрядно - преміальна оплата праці залежить від суми заробітку за відрядними розцінками й обсягу виготовленої продукції та встановлених розмірів премій;

– непряма відрядна використовується для оплати праці допоміжних працівників у процентах від заробітку основних, яких вони обслуговують, що стимулює продуктивність праці допоміжного персоналу;

– відрядно-прогресивна форма оплати ґрунтується на тому, що зі збільшенням обсягу виготовлення продукції зростає розцінка;

– акордна форма передбачає нарахування заробітної плати за попередньо визначену роботу, виконану в обумовлений час;

– колективно – відрядна форма застосовується у промисловості при випуску продукції на кінцевій операції і розподілі загальної суми заробітку між членами бригади пропорційно до їх тарифного заробітку.

У міру виконання обсяги робіт фіксуються в індивідуальних або бригадних нарядах.

Первинними документами з обліку виробітку є рапорти, відомості виробітку бригад.

Операції, які передбачені технологічним процесом, оплачуються нарядами на відрядні роботи, а різні доплати — за листами на доплату.

Наряд — це комбінований документ, у якому вказується завдання на виконання певних робіт, і підтвердження фактичного обсягу виконаних робіт. Оплата часу простоїв, які сталися не з вини працівника, оформляються листком обліку простоїв. На оплату робіт із виправлення браку продукції виписується окремий наряд з відміткою «виправлення браку».

Для виплати заробітної плати оформляються розрахунково-платіжні відомості, платіжні відомості та видаткові касові ордери.

Інструкція зі статистики заробітної плати №5 від 13.01.2004 р. містить основні методологічні положення щодо визначення показників оплати праці у формах державних статистичних спостережень з метою отримання об'єктивної статистичної інформації про розміри та структуру заробітної плати найманих працівників.

Для оцінки розміру заробітної плати найманих працівників використовується фонд оплати праці. Фонд оплати праці складається з трьох складових:

- 1) основної заробітної плати;
- 2) додаткової заробітної плати;
- 3) інших заохочувальних та компенсаційних виплат.

Основна заробітна плата — це винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норм часу, виробітку, обслуговування, посадових обов'язків).

Додаткова заробітна плата — це винагорода за працю понад встановлені норми, за трудові успіхи, винахідливість, особливі умови праці. До складу додаткової заробітної плати входять доплати, надбавки, премії за виконання виробничих завдань і функцій тощо.

Інші заохочувальні та компенсаційні виплати — це виплати за результатами роботи за рік, премії за спеціальними системами, компенсаційні грошові та матеріальні виплати, що не передбачені законодавством або виплачуються понад встановлені законом норми.

3. Нарухування виплат, що проводяться на основі середнього заробітку, та оплата різного роду доплат і надбавок

Середній заробіток визначається для оплати праці у випадках:

— чергових і додаткових відпусток або компенсацій за невикористані відпустки;

- виконання державних і громадських обов'язків;
- пільгових годин підлітків;
- перерви у роботі матерів, які годують немовлят;
- переміщення працівників на нижчеоплачувану роботу через хворобучи виробничу необхідність;
- перебування у відрядженнях;
- вимушених простоїв;
- вихідної доплати при звільненні;
- тимчасової непрацездатності;
- відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами;
- інших передбачених законодавством випадках.

Для розрахунку усіх видів виплат за листками непрацездатності Кабінет Міністрів України постановою від 26.06.2015 р. № 439 затвердив в новій редакції «Порядок обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхування», що затверджено постановою від 26.09.2001 р. № 1266. Зміни діють з 04.07.2015 р.

Розрахунковий період при розрахунку середньої зарплати для страхових випадків, що настали із 04.07.2015 року становить 12 календарних місяців. Окрім того, до не відпрацьованого з поважних причин часу також відносять періоди відпусток без збереження зарплати. Оплаті підлягають **календарні дні** тимчасової непрацездатності, відпустки по вагітності та пологах і в інших страхових випадках. Середньоденну зарплату застосовують для всіх страхових виплат, у т.ч. якщо працівник працює неповний робочий день і коли облік робочого часу ведеться в годинах.

Суму декретних, лікарняних та оплати **перших п'яти днів тимчасової непрацездатності** за кошти роботодавця обчислюють множенням середньоденного заробітку за календарний день на відсоток оплати залежно від страхового стажу (коли його застосовують) та на кількість **календарних** днів, що підлягають оплаті відповідно до оформленого листка непрацездатності. При такому розрахунку святкові та неробочі дні не відкидають.

На роботі за сумісництвом і за основним місцем роботи визначають розрахунковий період і середню зарплату окремо за кожним місцем роботи.

Сумарна зарплата, із якої розраховують виплати, за місяцями розрахункового періоду за основним місцем роботи та за місцем (місцями) роботи за сумісництвом не може перевищувати розміру максимальної величини бази нарахування єдиного внеску. Розміри допомоги по тимчасовій непрацездатності внаслідок захворю-

вання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням, що виплачується Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності починаючи з **шостого дня** непрацездатності, визначені статтею 24 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

Допомога по тимчасовій непрацездатності виплачується застрахованим особам залежно від страхового стажу в таких розмірах:

50 відсотків середньої заробітної плати (доходу) - застрахованим особам, які мають страховий стаж до трьох років;

60 відсотків середньої заробітної плати (доходу) - застрахованим особам, які мають страховий стаж від трьох до п'яти років;

70 відсотків середньої заробітної плати (доходу) - застрахованим особам, які мають страховий стаж від п'яти до восьми років;

100 відсотків середньої заробітної плати (доходу) - застрахованим особам, які мають страховий стаж понад вісім років;

100 відсотків середньої заробітної плати (доходу) - застрахованим особам, віднесеним до 1 - 4 категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; одному з батьків або особі, що їх замінює та доглядає, хвору дитину віком до 14 років, яка потерпіла від Чорнобильської катастрофи; ветеранам війни та особам, на яких поширюється чинність Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»; особам, віднесеним до жертв нацистських переслідувань відповідно до Закону України «Про жертви нацистських переслідувань»; донорам, які мають право на пільги), передбачену статтею 10 Закону України «Про донорство крові та її компонентів».

Страховий стаж - період (строк), протягом якого особа підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню, та за який щомісяця сплачені страхові внески в сумі, не меншій, ніж мінімальний страховий внесок.

Перші **5 днів хвороби** нараховуються і виплачуються **за рахунок коштів роботодавця**, при цьому нарахування у зв'язку з непрацездатністю будуть відображатися записом: Дт 23, 91, 92, 93 Кт 663.

Решта днів хвороби виплачуються **за рахунок фонду соціального страхування**, при цьому бухгалтерські записи будуть такими:

Дт 378 «Розрахунки із державними цільовими фондами»

Кт 663 «Розрахунки за іншими виплатами»

З метою оподаткування лікарняні визнаються **іншими виплатами**, що **не належать до фонду оплати праці**, але при утриманні ЄСВ, з нарахованої суми лікарняних їх утримують в розмірі 2%.

Для **обчислення середньої заробітної плати** для оплати **відпусток** виходять з виплат за останні 12 календарних місяців, що передують місяцю надання відпусток, поділеного на кількість календарних днів у році за мінусом святкових днів, встановлених законодавством, і помножити на кількість календарних днів відпустки.

З метою розподілу витрат на виплату відпусток протягом звітного періоду на підприємствах створюються резерви на виплату відпусток.

Резерв виплати відпусток створюється шляхом щомісячного його нарахування за нормативом від фактичних витрат на оплату праці, яка враховується при розрахунку середнього заробітку. Нормативи відрахувань до резерву оплати відпусток кожне підприємство розраховує самостійно. При цьому враховується зарплата, яка включається до розрахунку середнього заробітку за рік, і нарахування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

У бухгалтерському обліку нарахування резерву оплати відпусток відображається оборотом за кредитом субрахунку **471 «Забезпечення виплат відпусток»** у кореспонденції з дебетом рахунків, на яких ведеться облік витрат (рахунки класу 8 «Витрати за елементами» або 9 «Витрати діяльності»).

Таблиця

Облік створення і використання резерву на виплату відпусток

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1.	Створено резерв із щомісячних відрахувань (у т.ч. суми соціальних внесків) для забезпечення виплат відпусток	23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності»	471 «Забезпечення виплат відпусток»
2.	Використано частину резерву на оплату щорічної відпустки	471 «Забезпечення виплат відпусток»	661 «Розрахунки за заробітною платою»
3.	Нараховано єдиний соціальний овнеск	471 «Забезпечення виплат відпусток»	651 «За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування»

Якщо створеного забезпечення не вистачає для виплати відпусток у поточному періоді, сума відпускних, що перевищує резерв, нараховується таким чином: Дт 23 «Виробництво», 91 «Загально-виробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності», Кт 661 «Розрахунки за заробітною платою».

Для обчислення середньої заробітної плати під час перебування у відрядженні виконання працівниками державних і громадських обов'язків у робочий час; направлення працівників на обстеження до медичних закладів; звільнення працівників-донорів від роботи; залучення працівників до виконання військових обов'язків та у інших випадках необхідно заробітну плату за останні 2 місяці поділити на кількість робочих днів і помножити на кількість днів відсутності працівника.

Оплата різного роду доплат і надбавок

1. Оплата годин **нічної роботи**. Оплата праці в нічний час згідно зі статтею 108 кодексу законів «Про оплату праці України» здійснюється у підвищеному розмірі, але не нижче 20 % тарифної ставки (окладу) за кожну годину роботи у нічний час. Нічним вважається час з 22 години і до 6 ранку. При роботі у нічний час встановлена тривалість роботи (зміни) скорочується на одну годину.

2. Оплата **понаднормових годин**. Понаднормові роботи не допускаються. Згідно зі статтею 62 КЗПУ власник або уповноважений ним орган може застосовувати понаднормові роботи у таких випадках:

- при проведенні робіт, необхідних для оборони країни;
- для відведення громадського або стихійного лиха;
- при виробничих аваріях;
- за необхідності закінчити початок роботи, яка внаслідок непередбачених обставин не була закінчена в робочий час;
- при проведенні громадсько-необхідних робіт із водопостачання, освітлення, каналізації, транспорту, зв'язку для усунення випадкових або несподіваних обставин, які порушують правильне їх функціонування та в інших подібних випадках. Понаднормові роботи можуть проводитися лише з дозволу профспілкового комітету і такі роботи не повинні перевищувати для окремого працівника чотирьох годин протягом двох днів підряд і 120 годин на рік. Оплата роботи в понаднормовий час здійснюється у подвійному розмірі годинної ставки за погодинною системою оплати праці; за відрядною системою ОП нараховується доплата в розмірі 100% тарифної ставки

працівника відповідної кваліфікації. Компенсація понаднормових робіт шляхом надання відгулу не допускається.

3. Порядок оплати роботи в **святкові і неробочі дні**. У ці дні допускаються роботи на безперервно-діючих підприємствах та установах, де припинення робіт неможливе через виробничо-технічні умови.

ОП в ці дні, згідно зі статтею 97 КЗПУ, оплачується у подвійному розмірі:

- відрядникам – за подвійними відрядними розцінками;
- працівникам, які отримують місячний оклад – у розмірі одиної годинної або денної ставки понад оклад, якщо робота у ці дні проводилася в межах місячної норми; у розмірі подвійної годинної або денної ставки, якщо робота проводилась понад місячну норму.

За бажанням працівника, який працював у ці дні, йому може бути наданий інший день відпочинку.

4. Оплата праці при виготовленні продукції, що виявилася **браком**. Якщо брак допущений не з вини працівника ОП, виготовлення цієї продукції проводиться за зниженими розцінками і не може бути нижчою 2/3 тарифної ставки встановленого йому розряду (окладу).

Повний брак з вини працівника не підлягає оплаті.

Частковий брак з вини працівника оплачується залежно від ступеня придатності продукції за зниженими розцінками.

5. Порядок оплати часу **простою**. Порядок оплати часу простою, а також при освоєнні продукції нового виробництва, регламентується статтею 113 КЗПУ.

Час простою не з вини працівника оплачується з розрахунку, не нижче 2/3 встановленої ставки, встановленого йому розряду чи окладу, але цей момент повинен бути документально оформлений. Час простою з вини працівника не оплачується.

6. Порядок **роботи сумісників** та їх оплата праці.

Порядок роботи сумісників та їх ОП регламентується постановою КМУ від 03.04.1993р. за № 245 «Про роботу за сумісництвом працівників державних підприємств, установ та організацій» з доповненнями, внесеними від 04.03.15р. №81. На умовах сумісництва працівники можуть працювати на тому ж або іншому підприємстві, установі, організації у вільний від основної роботи час.

Тривалість роботи за сумісництвом не може перевищувати 4 години на день і повного робочого дня у вихідний день. Загальна тривалість роботи за сумісництвом не повинна перевищувати половини місячної норми робочого часу за місяць.

4. Види утримань із заробітної плати

Згідно зі статтею 127 Кодексу «Про працю» утримання із заробітної плати можуть здійснюватися тільки у випадках, передбачених Законом України.

До утримань із заробітної плати належать:

- податок на доходи фізичних осіб;
- утримання єдиного соціального внеску у розмірі 3,6 %;
- аліменти (за виконавчими листами судових органів);
- одержаний за звітний місяць аванс;
- своєчасно не повернуті або невикористані підзвітні суми;
- утримання за нестачі та розкрадання запасів;
- утримання штрафів за брак, за псування цінностей.

Податок на доходи фізичних осіб утримується у розмірі 15 %, виходячи з місячного сукупного оподаткованого доходу відповідно до Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб» від 22.05.03 № 889 – IV, та податкового кодексу України (ст.162 – 166); 17% - у випадках, коли заробітна плата перевищує 10 мінімальних заробітних плат. (базою для оподаткування є фонд оплати праці за вирахуванням суми ЄСВ).

З урахуванням норм ПКУ платник податку має право на зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу, отриманого з джерел на території України від одного працедавця у вигляді заробітної плати, на суму податкової соціальної пільги у таких розмірах:

- у розмірі, що дорівнює одній мінімальній заробітній платі (у розрахунку на місяць), встановленій законом на 1 січня звітного податкового року – для будь-якого платника податку, якщо сукупний оподатковуваний дохід не перевищує прожиткового мінімуму, затвердженого на звітний рік, помножити на 1,4 та заокруглити до найближчих 10 грн.

- у розмірі, що дорівнює 150 відсоткам мінімальної заробітної плати – для платника податку, який: є самотньою матір'ю або самотнім батьком (опікуном, піклувальником), вдовою, вдівцем, студенти, які не отримують стипендію з Державного бюджету, має трое і більше дітей до 18 років – у розрахунку по мінімуму на кожну дитину, утримує дитину-інваліда – у розрахунку на кожну дитину віком до 18 років та в інших випадках;

- у розмірі, що дорівнює 200 відсоткам мінімальної заробітної плати, визначеної за правилами цього Закону, – для платника податку, який є особою, яка є Героєм України, Героєм Радянського Союзу, Героєм Соціалістичної Праці або повним кавалером ордена Слави

чи ордена Трудової слави; учасником бойових дій під час Другої світової війни або особою, яка у той час працювала в тилу, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» та інші.

У бухгалтерському обліку утримання ПДФО відображується на рахунках бухгалтерського обліку таким записом: Дт 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» Кт 641 «Розрахунки за податками».

З нарахованої заробітної плати найманого працівника до бюджету утримуються єдиний соціальний внесок в розмірі 3,6 % та 2 % з суми допомоги по лікарняних листках.

У бухгалтерському обліку утримання ЄСВ відображується на рахунках бухгалтерського обліку таким записом: Дт 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» Кт 651 «Розрахунки за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням».

03 серпня 2014 року тимчасово, до 1 січня 2015 року, запроваджено **військовий збір**. Військовий збір утримується в розмірі 1,5%.

Об'єктом оподаткування збором є доходи у формі:

- заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які нараховуються (виплачуються, надаються) платнику у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами;

- виграшу в державну та недержавну грошову лотерею, виграш гравця (учасника), отриманий від організатора азартної гри.

Нарахування, утримання та сплата (перерахування) збору до бюджету здійснюються у порядку, встановленому для ПДФО.

Враховуючи, що оплата перших п'яти днів тимчасової непрацездатності і сума допомоги з тимчасової непрацездатності з метою обкладення податком на доходи фізичних осіб прирівнюються до заробітної плати, то такі виплати є об'єктом оподаткування військовим збором.

У бухгалтерському обліку утримання військового збору відображується на рахунках бухгалтерського обліку таким записом: Дт 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» Кт 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами».

Аліменти - це утримання, матеріальна допомога, право на які мають члени родини. Право на аліменти фізособи мають: на себе (згідно зі ст. 17, 84, 86, 88, 193, 198 СКУ) та на дитину (згідно зі ст. 181, 199 СКУ). Аліменти можуть сплачуватися як добровільно, тобто за домовленістю сторін, так і за рішенням суду, де розглядався позов про стягнення аліментів, а також за приписом нотаріуса, якщо обов'язок сплати аліментів було встановлено письмовим договором, засвідченим нотаріально (п. 2 ст. 78 СКУ).

За **домовленістю сторін**, тоді і розмір, спосіб та строки, у який вони будуть сплачуватися, встановлюється цими сторонами. На підставі заяви одного з батьків аліменти відраховують не пізніше триденного строку з дня, встановленого для виплати заробітної плати (ст. 187 СКУ). Такі заяви повинні зберігатися в особи, яка утримувала аліменти, бажано - у вогнетривкому сейфі або шафі, протягом строку, встановленого для виконавчих листів, після чого така заява має здаватися в архів.

Якщо аліменти стягують примусово **за виконавчим листом**, то обов'язок утримання з боржника і сплати сум аліментів стягувачу покладено тільки на ту особу, якій такий лист надіслано, тобто на працедавця, надавача пенсій, державної допомоги, стипендій тощо. Спосіб стягнення таких аліментів встановлюється або рішенням суду, який їх призначив, або стороною, яка має право на отримання аліментів.

Щодо утримання аліментів, то мінімальний розмір аліментів на одну дитину не може бути меншим 30% прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку. Якщо розмір аліментів у твердій сумі менше мінімального розміру, то дитині призначається державна допомога, яка покриває різницю між встановленою судом сумою аліментів і 30% прожиткового мінімуму на дитину відповідного віку. При зміні розміру прожиткового мінімуму повинен бути переглянутий і мінімальний розмір аліментів.

Утримання аліментів з працівників провадиться з усіх видів заробітку і додаткової винагороди як за основною роботою, так і за роботою за сумісництвом. У бухгалтерському обліку утримання аліментів відображується на рахунках бухгалтерського обліку таким записом: Дт 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» Кт 685 «Розрахунки з іншими кредиторами».

Усі види **утримань** проводяться за **дебетом** рахунку **661 «Розрахунки за заробітною платою»**.

5. Синтетичний та аналітичний облік заробітної плати

Для обліку **нарахування заробітної плати** та інших виплат працівникам використовується рахунок **66 «Розрахунки за виплатами працівникам»**. За **кредитом** цього рахунку відображається нарахована працівникам заробітна плата (основна і додаткова, інші нарахування), за **дебетом** – суми утриманих податків та платежів, виплата заробітної плати, суми інших утримань із заробітної плати.

Рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» має такі субрахунки:

661 «Розрахунки за заробітною платою»;

662 «Розрахунки з депонентами»;

663 «Розрахунки за іншими виплатами».

Нарахування і виплати заробітної плати проводяться за субрахунком 661 «Розрахунки за заробітною платою». За субрахунком 662 «Розрахунки з депонентами» ведеться облік нарахованих, але не отриманих персоналом своєчасно сум заробітної плати.

Субрахунок 663 «Розрахунки за іншими виплатами» введено до Плану рахунків наказом Мініфіну від 20.10.05р. № 717. Передбачено, що цей субрахунок використовують при обліку рахунків за виплатами, які не належать до фонду оплати праці, зокрема за виплатами з фонду соц. страхування від тимчасової втрати працездатності.

Аналітичний облік розрахунків із персоналом ведеться за кожним працівником, видами виплат і утримань.

Аналітичний облік розрахунків із працівниками здійснюється за кожним з них за табельними номерами. Для обліку розрахунків із працівниками використовуються такі форми типових документів:

розрахунково – платіжна відомість працівника № П-6;

розрахунково – платіжна відомість (зведена) № П-7;

У відомості за кожним працівником розраховується: нарахування заробітку і виплати за звітний місяць, утримання із заробітної плати і заробітна плата до видачі.

У особовій картці працівника (форма № П-2) містяться відомості про працівника. Особові рахунки (а за їхнього браку – розрахункові або розрахунково-платіжні відомості) зберігаються протягом 75 років з дати їх заповнення.

Виплата заробітної плати здійснюється з каси підприємства в 3-денний період (включаючи день отримання коштів з банку). Якщо не всі працівники в цей термін отримали заробітну плату, то у відомості ставиться штамп або здійснюється вручну запис «Депоновано». Депоновані суми повертаються на рахунок у банк і виплачуються працівникам на їх вимогу.

Аналітичний облік депонованих сум ведеться в Журналі обліку депонованої заробітної плати або в реєстрі, синтетичний облік – у Журналі 5 або 5А.

Заробітна плата може перераховуватися працівникам на їх індивідуальні рахунки (наприклад, рахунки пластикових карток) в установах банків.

Відображення операцій розрахунків із працівниками в обліку наведено в таблиці.

**Відображення в обліку операцій з нарахування
та виплати заробітної плати**

№ з/п	Зміст операції	Бухгалтерський облік	
		Дебет	Кредит
Операції за кредитом субрахунку 661 „Розрахунки із зарплати”			
1.	Нарахована заробітна плата за виконані роботи з ремонту об’єктів основних фондів	91 „Загальновиробничі витрати” 92 „Адміністративні витрати” 93 „Витрати на збут”	661 „Розрахунки за заробітною платою”
2.	Нарахована заробітна плата: – працівникам основного виробництва	23 „Виробництво”	661 „Розрахунки за заробітною платою”
	– адміністративно-правлінському персоналу	92 „Адміністративні витрати”	661 „Розрахунки за заробітною платою”
	– працівникам, зайнятим збутом	93 „Витрати на збут,,	661 „Розрахунки за заробітною платою”
	– робітникам, зайнятим навантаженням розвантаженням товарно-матеріальних цінностей	20 „Виробничі запаси”	661 „Розрахунки за заробітною платою”
3.	Нарахована заробітна плата працівникам, зайнятим виправленням браку	24 „Брак у виробництві”	661 „Розрахунки за заробітною платою”
4.	Нарахована матеріальна допомога	23 „Виробництво” 91 „Загальновиробничі витрати” 92 „Адміністративні витрати” 93 „Витрати на збут” 94 „Інші витрати операційної діяльності”	661 „Розрахунки за заробітною платою”
5.	Виплачено заробітну плату з каси	661 „Розрахунки за заробітною платою”	30 „Готівка”
6.	Депоновано несплачену заробітну плату	661 „Розрахунки за заробітною платою”	662 „Розрахунки з депонентами”
7.	Виплачено депоновану заробітну плату на вимогу працівників	662 „Розрахунки з депонентами”	301 „Готівка в національній валюті”

Тести до теми 3

1. Винагорода, обчислена у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану роботу, це:

- а) заробітна плата;
- б) оплата праці;
- в) доходи фізичних осіб;
- г) витрата на заробітну плату.

2. Заповнити пропущене місце: «... – це законодавством встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якої не може проводитись оплата за виконану робітником місячну, погодинну норму праці»:

- а) мінімальна заробітна плата;
- б) прожитковий мінімум;
- в) споживчий кошик;
- г) допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю.

3. Основою організації оплати праці на Україні є:

- а) тарифні сітки, тарифні ставки, посадові оклади, тарифно-кваліфікаційні характеристики;
- б) тарифна система;
- в) погодинна, відрядна заробітна плата;
- г) Закон України «Про оплату праці».

4. Сукупність правил, за допомогою яких забезпечується порівняльна оцінка праці, залежно від кваліфікації, умов її виконання, відповідальності, значення галузі та інших факторів, що характеризують якісну сторону праці, називають:

- а) методом оплати праці;
- б) оплата праці;
- в) тарифною системою оплати праці;
- г) трудовою дисципліною.

5. Тарифна система оплати праці складається із:

- а) тарифних сіток, тарифних ставок, посадових окладів, тарифно-кваліфікаційних характеристик;
- б) погодинної, відрядної заробітної плати;
- в) тарифних ставок, посадових окладів, тарифно-кваліфікаційних характеристик;
- г) основної, додаткової заробітної плати.

6. Види заробітної плати:

- а) погодинна, відрядна;

б) основна, додаткова, інші заохочувальні та компенсаційні виплати;

в) пряма, непряма;

г) основна, додаткова.

7. Форми оплати праці:

а) основна, додаткова;

б) погодинна, відрядна;

в) пряма, прогресивна, акордна;

г) основна, преміальна, бригадна, прогресивна.

8. Системи погодинної оплати праці:

а) основна, додаткова;

б) пряма, прогресивна, акордна;

в) пряма, преміальна;

г) пряма, преміальна, прогресивна, акордна, бригадна.

9. Системи відрядної оплати праці:

а) основна, додаткова;

б) пряма, прогресивна, акордна;

в) пряма, преміальна;

г) пряма, преміальна, прогресивна, акордна, бригадна.

10. Працівників підприємства, залежно від участі в господарській діяльності підприємства, поділяють на:

а) робітників, керівників, спеціалістів, службовців;

б) промислово-виробничий, непромисловий персонал;

в) основні, допоміжні;

г) робітників, керівників, службовців.

11. Промислово-виробничий персонал це:

а) робітники, керівники, спеціалісти, службовці;

б) робітники і службовці капітального ремонту, транспортного, житлово-комунального, культурно-побутового господарства;

в) основні, допоміжні ;

г) робітники, керівники, службовці.

12. Непромисловий персонал підприємства це:

а) робітники, керівники, спеціалісти, службовці;

б) робітники і службовці капітального ремонту, транспортного, житлово-комунального, культурно-побутового господарства;

в) основні, допоміжні;

г) робітники, керівники, службовці.

13. Облік руху особового складу ведеться у:

а) бухгалтерії;

б) відділі кадрів;

- в) органах ДФС;
- г) касі.

14. Первинними документами з обліку руху особового складу є:

- а) накладна, товаро-транспортна накладна, рахунок-фактура;
- б) прибутковий, видатковий касовий ордер;
- в) наказ (розпорядження) про прийом на роботу, про звільнення з роботи, про переведення на іншу роботу, про надання відпустки тощо;
- г) табель обліку робочого часу, наряд.

15. Витрати на оплату праці складаються з:

- а) фонду основної та додаткової заробітної плати;
- б) відрядної та погодинної форми оплати праці;
- в) прямих та непрямих;
- г) фонду основної та додаткової заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат.

16. У фонд основної заробітної плати включається:

- а) заробітна плата, нарахована за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці;
- б) суми відсотків або комісійних, нарахованих залежно від обсягу доходів, отриманих від реалізації продукції;
- в) суми авторського гонорару робітникам мистецтва, редакцій газет, радіо, телебачення;
- г) усі наведені варіанти відповідей правильні.

17. Первинними документами для нарахування основної заробітної плати робітникам-погодинникам є:

- а) табель обліку робочого часу;
- б) штатний розклад;
- в) накази про присвоєні розряди;
- г) усі наведені варіанти відповідей правильні.

18. Первинними документами для нарахування основної заробітної плати робітникам-відрядникам є:

- а) табель обліку робочого часу;
- б) наряд на відрядну роботу, маршрутні листки, відомість випуску продукції, рапорт про виробіток;
- в) листок непрацездатності;
- г) накладна, рахунок-фактура.

19. У фонд додаткової заробітної плати включається:

- а) надбавки та доплати до тарифних ставок і посадових окладів, премії за виробничі результати, винагороди за вислугу років, стаж роботи;

б) оплата праці в вихідні та святкові дні, у понаднормовий час, у нічний час;

в) оплата відпусток, оплата змушених прогулів, оплата робочого часу робітникам, які залучені до виконання державних або громадських завдань;

г) усі наведені варіанти відповідей правильні.

20. Первинними документами для нарахування додаткової заробітної плати є:

а) наказ про надання відпустки, наказ про преміювання;

б) листки на доплату;

в) наряд на понаднормову роботу, акт про брак тощо;

г) усі наведені варіанти відповідей правильні.

21. Оплата праці в вихідні та понаднормові години оплачується у:

а) подвійному розмірі;

б) за звичайними розцінками;

в) підвищеному розмірі, але не менше 20 % тарифної ставки (окладу);

г) підвищеному розмірі, але не нижче 2/3 тарифної ставки (окладу).

22. Оплата праці в нічний час оплачується у:

а) подвійному розмірі;

б) за звичайними розцінками;

в) підвищеному розмірі, але не менше 20 % тарифної ставки (окладу);

г) підвищеному розмірі, але не нижче 2/3 тарифної ставки (окладу).

23. Види відпусток:

а) щорічні;

б) додаткові відпустки у зв'язку з навчанням;

в) творча, соціальна;

г) усі наведені варіанти відповідей правильні.

24. Тривалість щорічної відпустки встановлена у межах:

а) не менше 24 календарних днів;

б) 31 календарного дня;

в) від 24 до 31 календарних днів;

г) до 24 календарних днів.

25. До інших заохочувальних та компенсаційних виплат належать:

а) оплата простоїв, матеріальна допомога, вихідна допомога, допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю;

б) надбавки та доплати, не передбачені законодавством, і зверх розмірів, встановлених законодавством, винагороди за підсумками року;

- в) витрати на відрядження;
- г) усі варіанти правильні.

26. Оплата додаткової праці та інших заохочувальних і компенсаційних виплат здійснюється:

- а) за середнім заробітком;
- б) у подвійному розмірі;
- б) підвищеному розмірі, але не менше 20 % тарифної ставки (окладу);
- г) за звичайними розцінками.

27. Розрахунок середньої заробітної плати застосовується у випадках:

- а) виконання державних та суспільних обов'язків, виплати вихідної допомоги при звільненні;
- б) службових відряджень, вимушених прогулів, направлення робітників у медичний заклад, залучення робітників до виконання військових обов'язків;
- в) надання відпустки, забезпечення допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю;
- г) усі наведені варіанти правильні.

28. У підрахунок середньої заробітної плати включаються:

- а) основна заробітна плата;
- б) доплати та надбавки за понаднормові роботи, роботу в нічний час, керівництво бригадою тощо;
- в) виробничі премії, винагороди за результатами роботи підприємства за рік та вислугу років тощо;
- г) усі наведені варіанти правильні.

29. Час простоїв з вини робітника оплачується:

- а) у подвійному розмірі;
- б) не оплачується;
- в) за звичайними розцінками;
- г) підвищеному розмірі, але не нижче 2/3 тарифної ставки (окладу).

30. На розмір допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю впливає:

- а) стаж роботи;
- б) середньоденна заробітна плата;
- в) тривалість робочого дня;
- г) правильна відповідь наведена у варіантах а) і б).

31. Розмір допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю (незалежно від стажу роботи) розраховується для:

- а) робітників до 18 років, робітникам із бувших сиріт, ветеранів війни;

б) робітникам, віднесеним до 1–4 категорії осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, робітникам у яких тимчасова непрацездатність настала внаслідок трудової травми або професійного захворювання;

в) жінкам (чоловікам) військовослужбовців;

г) правильна відповідь наведена у всіх варіантах.

32. Допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю виплачується за рахунок коштів:

а) Фонду соціального страхування;

б) прибутку підприємства;

в) підприємства – перші 5 днів, Фонду соціального страхування – інші;

г) резервного капіталу.

33. Періодом, за який розраховується середня заробітна плата для оплати відпусток, є:

а) 2 місяці;

б) фактично відпрацьований час;

в) 6 місяців;

г) 12 місяців або фактично відпрацьований час.

34. До елементу «Витрати на оплату праці» включаються:

а) витрати на виплату основної та додаткової заробітної плати, витрати, передбачені законодавством про працю, за невідпрацьований час;

б) виплати громадянам за виконання робіт згідно з договорами громадянсько-правового характеру, виплати звільненим робітникам вихідної допомоги та середнього заробітку;

в) витрати, пов'язані з підготовкою та перепідготовкою кадрів;

г) усі наведені варіанти відповідей правильні.

35. Аналітичний облік заробітної плати ведеться у:

а) платіжній відомості;

б) особових рахунках;

в) картці складського обліку;

г) Ж/о 5, 5А.

36. Синтетичний облік заробітної плати ведеться у:

а) платіжній відомості;

б) особових рахунках;

в) картці складського обліку;

г) Ж/о 5, 5А.

37. Рахунок 66 призначений для обліку:

а) розрахунків із заробітної плати;

- б) виробничих запасів;
- в) власного капіталу;
- г) розрахунків із соціального страхування.

38. Видача заробітної плати здійснюється протягом:

- а) 3 днів;
- б) місяця;
- б) 1 дня;
- г) півроку.

39. Заробітна плата, не видана в строк, називається:

- а) мінімальною;
- б) депонованою;
- в) законсервованою;
- г) авансом.

40. Для обліку депонованої заробітної плати призначено документ:

- а) платіжна відомість;
- б) особовий рахунок;
- в) книга депонованої заробітної плати;
- г) матеріальний звіт.

41. Виплата заробітної плати здійснюється по:

- а) платіжній відомості;
- б) особовому рахунку;
- в) таблицю обліку робочого часу;
- г) розрахунково-платіжній відомості.

42. Яким записом відображається нарахування заробітної плати виробничого персоналу підприємства?

- а) Дт 661   Кт 92;
- б) Дт 92   Кт 661;
- в) Дт 23   Кт 661;
- г) Дт 93   Кт 661.

43. Яким записом відображається нарахування матеріальної допомоги персоналу?

- а) Дт 949   Кт 661;
- б) Дт 443   Кт 661;
- в) Дт 661   Кт 301;
- г) Дт 652   Кт 661.

44. Яким записом відображається нарахування заробітної плати адміністрації цехів?

- а) Дт 91   Кт 661;
- б) Дт 23   Кт 661;
- в) Дт 92   Кт 661;

52. Рахунок 661 «Розрахунки за заробітною платою» є:

- а) активно-пасивний;
- б) регулюючий;
- в) калькуляційний;
- г) пасивний.

53. Яким записом відображається утримання із заробітної плати аліментів?

- а) Дт 685   Кт 661;
- б) Дт 685   Кт 301;
- в) Дт 661   Кт 685;
- г) Дт 301   Кт 685.

54. Яким записом відображається нарахування заробітної плати працівникам, які здійснюють відвантаження продукції?

- а) Дт 93   Кт 661;
- б) Дт 23   Кт 661;
- в) Дт 901   Кт 661;
- г) Дт 26   Кт 661.

55. Яким записом відображається виплата дивідендів готівкою?

- а) Дт 661   Кт 301;
- б) Дт 301   Кт 671;
- в) Дт 443   Кт 671;
- г) Дт 671   Кт 301.

56. Що означає кредитове сальдо рахунку 661?

- а) суму нарахованої заробітної плати;
- б) утримання з заробітної плати;
- в) заборгованість підприємства працівникам по заробітній платі;
- г) заборгованість працівника по отриманих авансах.

57. Яким записом відображається нарахування заробітної плати працівникам, які здійснювали демонтаж об'єкта основних засобів при його ліквідації:

- а) Дт 949   Кт 661;
- б) Дт 976   Кт 661;
- в) Дт 109   Кт 661;
- г) Дт 209   Кт 661.

58. Яким записом відображається утримання з заробітної плати працівника суми відшкодування матеріальних збитків, завданих підприємству?

- а) Дт 375   Кт 661;
- б) Дт 661   Кт 375;
- в) Дт 661   Кт 947;

- в) нарахована допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю;
- г) нараховано заробітну плату виробничому персоналу.

72. На який показник вплине нарахування компенсації за невикористану відпустку?

- а) статутний капітал;
- б) прибуток, використаний у звітному періоді;
- в) витрати підприємства і фінансові результати;
- г) резервний капітал.

73. Не оподатковуються податком з доходів фізичних осіб:

- а) сума одержаних аліментів;
- б) премія за раціоналізацію;
- в) доплата за керівництво бригадою;
- г) заробітна плата за виконання державних обов'язків.

74. Розрахунок заробітної плати проводять у:

- а) особовому рахунку;
- б) журналі-ордері;
- в) розрахунково-платіжній відомості;
- г) головній книзі.

75. Вказати кореспонденцію рахунків: «Створено резерв на оплату відпусток працівників адміністрації підприємства»:

- а) Дт 471   Кт 661;
- б) Дт 652   Кт 661;
- в) Дт 661   Кт 653;
- г) Дт 92   Кт 471.

76. Вказати кореспонденцію рахунків: «Утримано із заробітної плати робітника невикористані та вчасно не повернуті підзвітні суми»:

- а) Дт 372   Кт 301;
- б) Дт 23   Кт 372;
- в) Дт 661   Кт 372;
- г) Дт 661   Кт 301.

77. Вказати кореспонденцію рахунків: «Виплачено депоновану за заробітну плату»:

- а) Дт 301   Кт 311;
- б) Дт 662   Кт 301;
- в) Дт 661   Кт 662;
- г) Дт 661   Кт 701.

78. Вказати кореспонденцію рахунків: «Нараховано вихідну допомогу працівникові відділу збуту»:

- а) Дт 93   Кт 661;
- б) Дт 652   Кт 661;

в) Дт 661   Кт 653;

г) Дт 24   Кт 651.

79. Вказати кореспонденцію рахунків: «Нараховано заробітну плату робітникам за розвантаження придбаних матеріалів»:

а) Дт 201   Кт 661;

б) Дт 661   Кт 92;

в) Дт 93   Кт 661;

г) Дт 661   Кт 301.

80. Вказати кореспонденцію рахунків: «Надійшли кошти в касу для виплати заробітної плати»:

а) Дт 301   Кт 311;

б) Дт 662   Кт 301;

в) Дт 661   Кт 662;

г) Дт 661   Кт 701.

81. Вказати кореспонденцію рахунків: «Нараховано відпускні працівникам, що обслуговують виробництво»:

а) Дт 471   Кт 661;

б) Дт 652   Кт 661;

в) Дт 91   Кт 661;

г) Дт 92   Кт 471.

82. Вказати кореспонденцію рахунків: «Внесено в банк депоновану заробітну плату»:

а) Дт 301   Кт 311;

б) Дт 662   Кт 301;

в) Дт 661   Кт 662;

г) Дт 311   Кт 301.

83. Вказати кореспонденцію рахунків: «Перераховано в бюджет ПДФО, утриманий із заробітної плати робітників»:

а) Дт 641   Кт 311;

б) Дт 98   Кт 661;

в) Дт 661   Кт 641;

г) Дт 301   Кт 311.

84. Вказати кореспонденцію рахунків: «Відображено витрати із нарахування заробітної плати працівникам підприємства»:

а) Дт 23   Кт 662;

б) Дт 811   Кт 661;

в) Дт 98   Кт 811;

г) Дт 661   Кт 92.

85. Вказати кореспонденцію рахунків: «Нараховано заробітну плату за виправлення браку»:

- а) Дт 23   Кт 661;
- б) Дт 652   Кт 661;
- в) Дт 23   Кт 24;
- г) Дт 24   Кт 661.

86. Вказати кореспонденцію рахунків: «Виплачено разову матеріальну допомогу працівникові допоміжного виробництва за рахунок коштів соціального страхування»:

- а) Дт 301   Кт 311;
- б) Дт 661   Кт 301;
- в) Дт 232   Кт 661;
- г) Дт 652   Кт 301.

87. Вказати кореспонденцію рахунків: «Нарахована заробітна плата персоналу, утримується за рахунок засобів цільового фінансування»:

- а) Дт 48   Кт 661;
- б) Дт 949   Кт 661;
- в) Дт 91   Кт 661;
- г) Дт 661   Кт 949.

88. Вказати кореспонденцію рахунків: «Нараховано винагороду за вислугу років інженерно-технічному персоналу»:

- а) Дт 472   Кт 661;
- б) Дт 949   Кт 661;
- в) Дт 91   Кт 661;
- г) Дт 661   Кт 641.

89. Який документ є первинним для нарахування заробітної плати працівнику, для якого нараховується заробітна плата, виходячи з посадового окладу?

- а) таблиць робочого часу;
- б) наказ директора про прийняття працівника на роботу з указаним окладом;
- в) письмова розписка начальника відділу про виконану роботу;
- г) такого документа немає.

90. За який податковий період складається довідка за формою 1 ДФ?

- а) за місяць;
- б) за квартал;
- в) за рік;
- г) за бажанням головного бухгалтера підприємства.

91. Підставою для нарахування лікарняних є:

- а) наказ директора;
- б) лікарняний лист;

- в) довідка з лікарні про надані хворому послуги;
- г) виписка з лікарняної картки про стан здоров'я працівника.

92. Чи має право особа віком до 18 років отримати грошову компенсацію за невикористану відпустку?

- а) так, має;
- б) так, але тільки за згодою батьків;
- в) ні, не має взагалі;
- г) ні, не має, поки їй не виповниться 18 років?

Контрольні питання

1. За допомогою якого документа здійснюється облік робочого часу?
2. Які види утримань проводяться із заробітної плати?
3. Які відрахування здійснюються від суми нарахованої заробітної плати?
4. Як розраховується допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю?
5. Як розрахувати суму відпускних?
6. Порядок нарахування різного виду доплат і надбавок.
7. Що таке заробітна плата?
8. На якому рахунку відображається бухгалтерський облік заробітної плати працівників?
9. Якою нормативною базою регулюються трудові відносини між працівником та підприємством?
10. Який розмір мінімальної заробітної плати нині встановлено законодавством?
11. Порядок нарахування та сплати єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціального страхування.
12. Хто є платником єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціального страхування.
13. Дайте визначення основній та додатковій заробітній платі.
14. На який рахунок витрат можна віднести заробітну плату адміністративного персоналу?
15. Чи можна використовувати найману працю осіб віком до 18 років?
16. Дайте визначення відпустці. Яку тривалість відпустки встановлено законодавством?
17. За яких умов працівник має право на відпустку?
18. Який документ має регулювати черговість відпусток на підприємстві?

19. За якими ставками сплачується ЄСВ із допомоги по тимчасовій непрацездатності?
20. Які законодавчі акти регулюють працю та її оплату на підприємстві?
21. Яким чином оплачується праця сумісників?
22. Як нараховується допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю?
23. Які існують види відпусток?
24. Який порядок нарахування щорічної відпустки?
25. Яким документом на підприємстві регулюється надання працівникам щорічних відпусток?
26. Коли настає право працівника на щорічну відпустку?
27. Як утримується податок з доходів фізичних осіб?
28. Згідно з якими законодавчими актами здійснюється утримання податку з доходів фізичних осіб?
29. Які існують пільги щодо оподаткування податком з доходів фізичних осіб?
30. У якій статті Балансу відображаються розрахунки з оплати праці?
31. У якому розділі звіту про фінансові результати згідно з НП(С)БО 1 відображаються витрати на оплату праці?
32. Яка заробітна плата називається основною?
33. Що входить до складу додаткової заробітної плати?
34. Що таке система оплати праці?
35. У яких випадках застосовується акордна система оплати праці?
36. Які відмінності між погодинною та відрядною оплатою праці?
37. Як здійснюється оплата роботи в нічні та понадурочні години?
38. Чи нараховується заробітна плата за виготовлення продукції, яка виявилася браком?
39. Яким чином нараховується заробітна плата за час простою на підприємстві?
40. Які утримання із заробітної плати передбачені законодавством?
41. Що являє собою тарифна система оплати праці?
42. Які форми оплати праці існують на підприємствах?
43. Який порядок оплати роботи у святкові та неробочі дні?
44. Дайте загальну характеристику рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам».
45. Які існують форми первинних документів з обліку оплати праці?

Навчальні завдання

Завдання 1

Дані для виконання:

- 1) посадовий оклад бухгалтера Грищенко А.І. – 6700 грн;
- 2) секретарю Сидоренко С.О. нарахована заробітна плата в розмірі 5890 грн. Вона відноситься до четвертої категорії постраждалих від Чорнобильської катастрофи;
- 3) робітнику-відряднику Михайленко С.М., який працює за сумісництвом, нарахована заробітна плата в розмірі 836 грн.

Необхідно:

- провести утримання із заробітної плати працівників;
- скласти бухгалтерські проводки на підставі наведених даних.

Завдання 2

Дані для виконання:

Слюсар другого розряду відпрацював за місяць 230 годин, розцінка за 1 годину становить 75,66 грн. Наказом по підприємству йому встановлена премія – 15%.

Необхідно:

- нарахувати погодинно-преміальну оплату праці;
- визначити суму утримань;
- скласти бухгалтерські проводки.

Завдання 3

Дані для виконання:

Робітник – відрядник третього розряду виготовив за місяць 130 деталей при нормі 90 деталей. Розцінка за одну деталь у межах норми – 25,30 грн, а понад норму – 42,70 грн.

Необхідно:

- нарахувати відрядно - прогресивну оплату праці;
- визначити суму утримань;
- скласти бухгалтерські проводки

Завдання 4

Дані для виконання

Робітник другого розряду, працюючи у вихідний день, виготовив 35 деталей за розцінкою 28,50 грн.

Необхідно: визначити оплату праці у вихідний день.

Завдання 4.1

Дані для виконання:

Робітник – відрядник, працюючи у нічну зміну, виготовив 35 деталей за розцінкою 28,50 грн. Колективним договором передбачена оплата праці за години нічної роботи в розмірі 40 %.

Необхідно: визначити доплату праці за години нічної роботи

Завдання 4.2

Дані для виконання:

Робітник - погодинник протягом місяця мав простій у роботі 5 годин. Годинна тарифна ставка – 25,66 грн.

Необхідно: визначити оплату праці за час простою.

Завдання 5

Дані для виконання:

№ з/п	Зміст операції	Сума	Дт	Кт
1.	Нараховано заробітну плату інженеру Люткевичу А.Ф.	8000		
2.	Утримано із заробітної плати єдиний соціальний внесок на загальнообов'язкове державне соціального страхування			
3.	Утримано із заробітної плати податок на доходи фізичних осіб			
4.	Утримано із заробітної плати профспілкові внески			
5.	Виплачено з каси заробітну плату Люткевичу А.Ф.			

Необхідно: вказати кореспонденцію рахунків та визначити необхідні суми на підставі наведеного реєстру господарських операцій.

Завдання 6

Дані для виконання:

На підприємстві встановлено п'ятиденний робочий тиждень та восьмигодинний робочий день. Робітник цеху № 2 відпрацював у жовтні 12 днів. Крім того, сім робочих днів він перебував на лікарняному.

Погодинна тарифна ставка – 85,66 грн. Заробітна плата за попередні місяці становить: березень – 3980 грн (робочих днів – 21), квітень – 3006 грн (робочих днів – 22), травень – 4005 грн (робочих днів – 21), червень – 4210 грн (робочих днів – 22), липень – 4312 грн (робочих днів – 21), серпень – 4415 грн (робочих днів – 22), вересень – 4415 грн (робочих днів – 21). Страховий стаж роботи 6 років.

Необхідно:

- розрахувати суму заробітної плати за відпрацьований час;
- визначити суму допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю;
- провести необхідні утримання;
- скласти бухгалтерські записи.

Завдання 7

Дані для виконання:

Посадовий оклад менеджера підприємства – 6500 грн. У місяці відпрацьовано 5 днів, 24 календарних днів перебував у відпустці. Усього в місяці підприємство відпрацювало 22 робочі дні. Заробітна плата за останні 12 місяців становить 72300 грн.

Необхідно:

- нарахувати заробітну плату директору підприємства за відпрацьовані дні та суму відпускних;
- провести необхідні утримання із нарахованої заробітної плати;
- вказати кореспонденцію рахунків, первинні документи, реєстри аналітичного та синтетичного обліку.

Приклад виконання практичного завдання

Дані для виконання:

Виробничий робітник Нагорнюк А.А. відпрацював у звітному місяці 20 робочих днів, 5 робочих днів був на лікарняному. Посадовий оклад – 4000 грн. Заробітна плата за останні 6 місяців – 27420 грн, кількість відпрацьованих днів за цей період – 120. Страховий стаж роботи 7 років.

Необхідно:

- нарахувати заробітну плату за відпрацьований час та за час хвороби;
- визначити суму утримань;
- скласти бухгалтерські проводки.

Розв'язок

1. Нараховано заробітну плату за відпрацьований час:
 $4000 \text{ грн} : 20 \text{ днів} \cdot 15 \text{ днів} = 3000,0 \text{ грн.}$
2. Нараховано лікарняні:
 $27420 \text{ грн} : 120 \text{ днів} \cdot 5 \text{ днів} \cdot 80 \% = 914,0 \text{ грн.}$
3. Усього нараховано за місяць:
 $3000 \text{ грн} + 914,0 \text{ грн} = 3914,0 \text{ грн.}$
4. Утримано із заробітної плати єдиний соціальний внесок на загальнообов'язкове державне соціального страхування
 $3914,0 * 3,6\% = 140,90 \text{ грн.}$
5. Утримано податок на доходи фізичних осіб:
Розмір соціальної пільги дорівнює 100% розміру прожиткового мінімуму (у 2011 році це 894 грн.) для працездатної особи в розрахунку на місяць, встановленому законом на 1 січня звітного податкового року, - для будь-якого платника податку. Граничний розмір до застосування податкової соціальної пільги у 2011 році становить 1250 грн. ($894 * 1,4 = 1251,60$). Розмір соціальної пільги при розрахунку ПДФО становить 447 грн. ($894/2 = 447$).
 $(997,67 \text{ грн} - 35,91 \text{ грн} - 447) \cdot 15 \% = 77,21 \text{ грн.}$
6. Сума до видачі:
 $997,67 \text{ грн} - 35,91 \text{ грн} - 77,21 = 884,55 \text{ грн.}$

Журнал реєстрації господарських операцій

№ з/п	Зміст операції	Сума	Дт	Кт
1.	Нарахована виробничому робітнику заробітна плата за відпрацьований час	750,00	23	661
2.	Нарахована сума лікарняних	247,67	23	661
3.	Утримано із заробітної плати єдиний соціальний внесок на загальнообов'язкове державне соціального страхування	35,91	661	657
4.	Утримано із заробітної плати податок на доходи фізичних осіб	77,21	661	641
5.	Виплачено з каси заробітну плату	884,55	661	301

Література до теми: [2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 17, 22, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 37, 49, 50, 54, 60, 62, 66, 69, 70, 75]

Тема 4. ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ З ПОДАТКІВ ТА ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ

План

1. Облік розрахунків за податками і платежами
2. Облік розрахунків з учасниками
3. Облік розрахунків по інших операціях
4. Облік розрахунків зі страхування

1. Облік розрахунків за податками та платежами

Окремо у фінансовій звітності виділяють поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом.

До таких зобов'язань відносять:

- зобов'язання з податку на прибуток;
- зобов'язання з податку на додану вартість;
- зобов'язання з податку на доходи фізичних осіб;
- інші податки, що сплачуються підприємством згідно з чинним законодавством до бюджетів різних рівнів.

Для узагальнення інформації про розрахунки за всіма видами платежів до бюджету з юридичних та фізичних осіб, а також із фінансових санкцій, які вносяться у бюджет, використовується рахунок **64 «Розрахунки за податками й платежами»**. На цьому рахунку також узагальнюється інформація про інші розрахунки з бюджетом, зокрема за субсидіями, дотаціями та іншими асигнуваннями. Порядок справляння таких платежів регулюється чинним законодавством.

По **кредиту** рахунка 64 «Розрахунки за податками й платежами» відображається нараховані платежі до бюджету, по **дебету** – належні до відшкодування з бюджету податки, їх сплата, списання тощо. До цього рахунку відкривається чотири **субрахунки**:

- 641** «Розрахунки за податками»;
- 642** «Розрахунки за обов'язковими платежами»;
- 643** «Податкові зобов'язання»;
- 644** «Податковий кредит».

На субрахунку 641 ведеться облік податків, які нараховуються відповідно до чинного законодавства (податок на прибуток, податок на додану вартість, акцизний збір та ін.).

На субрахунку 642 ведеться облік рахунків за зборами (обов'язковими платежами), які утримуються відповідно до чинного законодавства й облік яких не відображається на рахунку 65 «Рахунки за страхуванням».

На субрахунку 643 ведеться облік суми податку на додану вартість, на яку збільшується податковий кредит. Сума кредиту визначається з отриманих авансових платежів у порядку попередньої оплати (за готову продукцію, товари, різні матеріальні цінності та нематеріальні активи, роботи і послуги, що підлягають відвантаженню чи виконанню).

На субрахунку 644 ведеться облік податку на додану вартість, на яку підприємство має право зменшити податкове зобов'язання.

Первинними документами для нарахування податків є розрахунки бухгалтерії, з розрахунків з ПДВ — податкові накладні, а для нарахування митних платежів — вантажна митна декларація.

Кореспонденція рахунків з нарахування інших податків і платежів здійснюється за такою схемою: за дебетом відображаються рахунки нарахованих зобов'язань з оплати праці, нарахованих доходів та витрат тощо, з яких вираховуються, або до складу яких входять відповідні суми податків та обов'язкових платежів, а кредитуються по відповідних субрахунках рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами».

Перерахування податків та обов'язкових платежів здійснюється на підставі платіжних доручень. Крім того, про сплату податків можуть свідчити виписки банку.

Аналітичний облік на рахунку 64 «Розрахунки за податками і платежами» ведеться у розрізі видів податків і платежів.

Синтетичний облік таких розрахунків ведуть у **Журналі 3**.

2. Облік розрахунків з учасниками

Відносини підприємства з учасниками можна розглянути з двох сторін.

З одного боку, учасники повинні повністю розрахуватися з підприємством по внесках до статутного капіталу. З іншого — підприємство зобов'язане сплачувати учасникам дивіденди.

Розглянемо економічну суть, визначення та види дивідендів.

Корпоративні права — це права власності на частку (пай) в статутному капіталі юридичної особи, створеної відповідно до законодавства про господарські товариства, на управління та одержання відповідної частки прибутку такої юридичної особи.

Дивіденди – прибуток, одержаний платником податку від здійснення корпоративних прав, включаючи доходи, нараховані у вигляді відсотків на акції або на внесені до статутних капіталів їх частки, за винятком доходів, одержаних від торгівлі корпоративними правами, та доходів від операцій з борговими зобов'язаннями та вимогами. Виплата дивідендів відбувається після виплати процентів по облігаціях.

Для обліку заборгованості учасників за внесками до капіталу призначений окремий рахунок **46 «Неоплачений капітал»**.

Сальдо рахунку 46 «Неоплачений капітал» відображається у пасиві балансу у дужках, що означає знак мінус, і вираховується при визначенні суми власного капіталу.

Для узагальнення інформації про розрахунки з учасниками та засновниками підприємства, що пов'язані з розподілом власного капіталу (дивіденди, повернення часток тощо) призначено рахунок **67 «Розрахунки з учасниками»**.

По кредиту рахунку 67 відображається збільшення заборгованості підприємства перед засновниками та учасниками товариства, по **дебету** – її зменшення (погашення), у тому числі реінвестування доходів тощо.

Рахунок 67 «Розрахунки з учасниками» має такі **субрахунки**:

671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами»;

672 «Розрахунки за іншими виплатами».

На субрахунку 671 обліковують дивіденди, нараховані власникам простих та привілейованих акцій (часток у статутному капіталі) за рахунок прибутку або інших, передбачених установчими документами, джерел.

На субрахунку 672 підприємства ведуть облік інших виплат, нарахованих засновникам та учасникам за користування майном, зокрема земельним і майновим паєм, а також виплат у зв'язку з одержанням належної вибулому учаснику (засновнику) частини активів підприємства.

Аналітичний облік ведеться за кожним засновником та учасником, за видами виплат, за джерелами виплати дивідендів – прибуток звітного року, прибуток минулих років, резервний фонд.

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» об'ява (оголошення) дивідендів за звітній період є подією після дати балансу. Тому примітки до фінансової звітності повинні містити відповідні пояснення.

Відображення в обліку операцій по розрахунках з учасниками

№ з/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1.	Нараховані дивіденди учасникам та засновникам за рахунок прибутку звітного року	443 «Прибуток, використаний у звітному періоді»	671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами»
2.	Утримано із суми нарахованих дивідендів ПДФО	671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами»	641 «Розрахунки за податками»
3.	Виплачено дивіденди готівкою учасникам та засновникам підприємства	671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами»	301 «Готівка в національній валюті»
4.	Виплачено дивіденди шляхом перерахування грошових коштів з поточного рахунку	671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»

3. Облік розрахунків по інших операціях

До інших поточних зобов'язань відносять такі, що не можуть бути включені до інших статей розділу III балансу «Поточні зобов'язання і забезпечення». Облік таких зобов'язань ведеться на субрахунках рахунку **68 «Розрахунки за іншими операціями»**.

Рахунок 68 «Розрахунки за іншими операціями» має такі **субрахунки**:

680 «Розрахунки, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу»;

681 «Розрахунки за авансами одержаними»;

682 «Внутрішні розрахунки»;

683 «Внутрішньогосподарські розрахунки»;

684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»;

685 «Розрахунки з іншими кредиторами».

На субрахунку 680 «Розрахунки, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу» ведеться облік визнаних відповідно до П(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» зобов'язань, прямо

пов'язаних з необоротними активами та групами вибуття утримуваними для продажу.

На субрахунку 681 «Розрахунки за авансами одержаними» ведеться облік авансів одержаних під поставку матеріальних цінностей або під виконання робіт, а також суми попередньої оплати покупцями і замовниками рахунків постачальника за продукцію і виконані роботи.

На субрахунку 682 «Внутрішні розрахунки» ведеться облік усіх видів поточних розрахунків з дочірніми та асоційованими підприємствами. Материнське підприємство використовує інформацію про розрахунки з дочірніми підприємствами при складанні консолідованої фінансової звітності.

На субрахунку 683 «Внутрішньогосподарські розрахунки» ведеться облік внутрішньогосподарських розрахунків з виробничими одиницями і господарствами, виділеними на окремий баланс, за взаємним відпуском матеріальних цінностей; реалізацією продукції, робіт, послуг; передачею витрат загальноуправлінської діяльності; виплатою заробітної плати працівникам цих господарств; за іншими видами розрахунків. Передача активів (основних засобів, готової продукції, товарів тощо) від одного підрозділу (філії) іншому, виділеному на окремий баланс, відображається за кредитом рахунків обліку відповідних активів і дебетом субрахунку 683 «Внутрішньогосподарські розрахунки», а їх одержання — зворотною кореспонденцією цих рахунків.

На субрахунку 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками» ведеться облік нарахованих відсотків за:

– використання коштів або товарів (робіт, послуг), отриманих у кредит;

– використання майна, отриманого в користування (оренді, лізингові операції тощо);

– іншими операціями.

Відсотки нараховуються щомісяця відповідно до принципу нарахування. При цьому складається запис:

Дт 951 «Відсотки за кредит»;

Кт 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками». При сплаті відсотків складається запис:

Дт 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»;

Кт 31 «Рахунки в банках».

На субрахунку 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» ведеться облік операцій, які не передбачені для обліку на інших субрахунках

рахунку 68 «Розрахунки за іншими операціями», а саме: з різними організаціями за операціями некомерційного характеру (навчальними та науково-дослідними закладами тощо); за іншими операціями. При визнанні заборгованості орендаря за приміщення складається запис:

Дт 685 «Розрахунки з іншими кредиторами»;

Кт 719 «Інші доходи від операційної діяльності».

При погашенні заборгованості за оренду приміщень складається запис:

Дт 311 «Поточні рахунки в національній валюті»;

Кредит 685 «Розрахунки з іншими кредиторами».

Аналітичний облік розрахунків з іншими кредиторами ведеться окремо за підприємствами, організаціями, установами та фізичними особами, з якими здійснюються розрахунки.

Синтетичний облік ведуть у I розділі Журналу 3.

6. Облік розрахунків за страхуванням

На рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням» ведеться облік розрахунків за відрахуванням на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, за індивідуальним страхуванням персоналу підприємства, страхуванням майна та за іншими розрахунками за страхуванням.

За кредитом рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням» відображаються нараховані зобов'язання за страхуванням, а також одержані від органів страхування кошти, за дебетом - погашення заборгованості та витрачання коштів страхування на підприємстві.

Порядок справляння та використання зборів на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та на інші види страхування регулюється чинним законодавством.

Рахунок 65 «Розрахунки за страхуванням» має такі субрахунки:

651 «За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування»

652 «За соціальним страхуванням»

654 «За індивідуальним страхуванням»

655 «За страхуванням майна»

На субрахунку 651 «За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування» ведеться облік розрахунків за єдиним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування тощо.

Єдиний внесок - це консолідований внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту прав застрахованих осіб і членів їх сімей на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Єдиний внесок встановлюється у відсотках від суми нарахованої заробітної плати за видами виплат, які включають основну, додаткову заробітну плату та інші заохочувальні та компенсаційні виплати, в тому числі в натуральній формі, відповідно до класів професійного ризику виробництва, до яких віднесено платників ЄСВ з урахуванням видів їх економічної діяльності. Класів професійного ризику виробництва є 67, а розмір єдиного соціального внеску складає від 36,76% до 49,7% від об'єкта оподаткування.

На субрахунку 652 «За соціальним страхуванням» ведеться облік розрахунків з Фондом соціального страхування України за збором на обов'язкове соціальне страхування.

На субрахунку 654 «За індивідуальним страхуванням» ведеться облік розрахунків зі страховими організаціями по індивідуальному страхуванню персоналу підприємства, за їх письмовими дорученнями, у разі добровільного страхування, з нарахованої їм заробітної плати страхових внесків за договорами та по обов'язковому страхуванню, що встановлюється законодавством.

На субрахунку 655 «За страхуванням майна» ведеться облік розрахунків за страхуванням майна підприємства та майна працівників підприємства. Такі страхові платежі підлягають перерахуванню страховим організаціям.

Аналітичний облік ведеться за кожним видом зборів і відраховувань, по страховальниках та окремих договорах страхування.

Синтетичний облік (кредит рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням») ведеться у **Журналі 5** – витрати діяльності, або **5А** – витрати за елементами.

Тести до теми 4

1. У статті балансу «Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом» показується:

- а) дебіторська заборгованість фінансових і податкових органів;
- б) переплата за податками, зборами та іншими платежами до бюджету;

- в) усі наведені відповіді правильні;
- г) усі наведені відповіді неправильні.

2. Регістром синтетичного обліку розрахунків з бюджетом є:

- а) журнал 3;
- б) журнал 2;
- в) відомість 3.6.

3. Отримані підприємством аванси від покупців відображаються у складі:

- а) оборотних активів;
- б) поточних зобов'язань;
- в) доходів майбутніх періодів;
- г) витрат майбутніх періодів.

4. Яким записом відображається в обліку нарахування податків і зборів, що визначаються на основі обсягу доходу від реалізації продукції (товару):

- а) Дт 23   Кт 64;
- б) Дт 70   Кт 64;
- в) Дт 92   Кт 64;
- г) Дт 64   Кт 31.

5. Яким записом відображаються визнані підприємством штрафи, пеня за несвоєчасну сплату податків:

- а) Дт 443   Кт 641;
- б) Дт 23   Кт 641;
- в) Дт 93   Кт 641;
- г) Дт 948   Кт 641.

Контрольні питання

1. На яких рахунках бухгалтерського обліку ведеться синтетичний облік податків?
2. На яких субрахунках бухгалтерського обліку ведеться аналітичний облік податків?
3. Як відображаються у бухгалтерському обліку зобов'язання за рахунками з учасниками?
4. Як здійснюється облік інших поточних зобов'язань?
5. Що таке доходи майбутніх періодів?
6. Який порядок відображення в обліку та звітності доходів майбутніх періодів?

Навчальні завдання**Завдання 1***Дані для виконання:*

ТОВ «Явір» відвантажило МП «Світанок» продукцію – набори меблів «Гранит» – 5 шт. За ціною 18000 грн, у т.ч. ПДВ.

Довідка про МП «Світанок»

Ідентифікаційний код	123654789654
Код платника ПДВ	1094874012
Номер свідоцтва про реєстрацію платника ПДВ	34567865
Місцезнаходження покупця	м. Житомир, вул. Київська, 4
Номер телефону	33-25-76

Довідка про ТОВ «Явір»

Ідентифікаційний код	24706884
Код платника ПДВ	215140013410
Номер свідоцтва про реєстрацію платника ПДВ	12141020
Місцезнаходження покупця	м. Житомир, вул. Промислова, 7
Номер телефону	25-08-45

Необхідно: користуючись нижче наведеними даними, скласти податкову накладну.

Література до теми: [1, 4, 7, 8, 9, 11, 17, 25, 27, 30, 33, 41, 46, 58, 60, 68,74].

Тема 5. ОБЛІК ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ

План

1. Визнання та класифікація доходів
2. Формування та облік доходів
3. Загальні засади обліку витрат
4. Облік витрат за елементами
5. Облік витрат діяльності

1. Визнання та класифікація доходів

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про доходи регламентуються П(С)БО 15 «Дохід». Дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена.

Доходи відображаються в обліку та звітності згідно з принципами нарахування та відповідності доходів і витрат. Принцип нарахування передбачає відображення в обліку та фінансовій звітності доходів і витрат у момент їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів. Принцип нарахування повинен застосовуватися одночасно з принципом відповідності, згідно з яким витрати визнаються у Звіті про фінансові результати на основі прямого зв'язку між ними та отриманими доходами.

Дохід визнається за умови, що його оцінка може бути достовірно визначена. Критерії визнання доходу застосовуються окремо до кожної операції. Проте для відображення сутності операції за певних умов необхідно застосовувати критерії визнання до окремих елементів однієї операції, які підлягають оцінці. Наприклад, вартість реалізації продукції включає суму за майбутні надані послуги (монтаж), яка підлягає визнанню. Ця сума підлягає відстроченню і визнається доходом у періоді надання такої послуги.

І навпаки, критерії визнання застосовуються до двох і більше операцій одночасно, якщо вони пов'язані таким чином, що сутність господарської операції не можна зрозуміти без розгляду декількох операцій у цілому. Наприклад, підприємство може реалізувати то-

вари й водночас укласти окремий договір на придбання цих товарів пізніше. У даному випадку обидві операції повинні розглядатися од-ночасно.

Згідно з ПБО 15 «Дохід» **не визнаються доходами** такі надходжен-ня від інших осіб:

сума податку на додану вартість, акцизів, інших податків і обов'язкових платежів, що підлягають перерахуванню до бюджету й позабюджетних фондів;

сума надходжень за договором комісії, агентським та іншим ана-логічним договором на користь комітента, принципала тощо;

сума попередньої оплати продукції (товарів, робіт, послуг);

сума авансу в рахунок оплати продукції (товарів, робіт, послуг);

сума задатку під заставу або в погашення позики, якщо це перед-бачено відповідним договором;

надходження, що належать іншим особам;

надходження від первинного розміщення цінних паперів.

Визнані **доходи** поточного періоду **класифікуються** у бухгал-терському обліку за такими групами:

– дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

– інші операційні доходи;

– фінансові доходи;

– інші доходи.

Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, інших активів) **визнається** у разі всіх наведених нижче умов:

– покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом влас-ності на продукцію (товар, інший актив);

– підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами);

– сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена;

– є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод підприємства, а витрати, пов'язані з цією опера-цією, можуть бути достовірно визначені.

Облік доходів ведуть на рахунках класу 7 «Доходи і результати діяльності», які призначені для узагальнення інформації про доходи від операційної, інвестиційної і фінансової діяльності підприємства.

На рахунках цього класу, крім рахунку 76 «Страхові платежі», протягом звітного року за кредитом відображається сума загального доходу разом із сумою непрямих податків, зборів (обов'язкових пла-тежів), що включені до ціни продажу, за дебетом - щомісячне відо-браження належної суми непрямих податків, зборів (обов'язкових

платежів), щорічне або щомісячне віднесення суми чистого доходу на рахунок 79 «Фінансові результати».

На рахунку 76 «Страхові платежі» узагальнюється інформація про надходження страхових платежів та їх повернення страхувальникам, із щомісячним віднесенням всієї різниці на субрахунок 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг».

Рахунок **70 «Доходи від реалізації»** призначено для узагальнення інформації про доходи від реалізації готової продукції, товарів, робіт і послуг, доходів від оренди об'єктів інвестиційної нерухомості, доходів від страхової діяльності, про доходи від грального бізнесу, від проведення лотерей, а також про суму знижок, наданих покупцям, та про інші вирахування з доходу у розрізі таких субрахунків:

701 «Дохід від реалізації готової продукції»;

702 «Дохід від реалізації товарів»;

703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»;

704 «Вирахування з доходу»;

705 «Перестраховання».

За **кредитом** субрахунків 701–703 відображається одержання доходу, за **дебетом** – належна сума непрямих податків (акцизного збору, податку на додану вартість та інших передбачених законодавством); суми, які отримуються підприємством на користь комітента, принципала; повернуті перестраховиками частки страхових платежів у кореспонденції з субрахунком 705 «Перестраховання»; результат зміни резервів незароблених премій у страховій діяльності та списання у порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати».

Аналітичний облік доходів від реалізації ведеться за видами (групами) продукції, товарів, робіт, послуг регіонами збуту або іншими напрямками, визначеними підприємством.

На субрахунку 704 «Вирахування з доходу» за дебетом відображається сума наданих після дати реалізації знижок покупцям, вартість повернених покупцем продукції та товарів, суми надходжень за договорами комісії агентськими та іншими аналогічними договорами на користь комітентів, принципалів; інші суми, що підлягають вирахуванню з доходу. За кредитом рахунку 704 «Вирахування з доходу» відображують списання дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати».

На субрахунку 705 «Перестраховання» підприємств, які є страховиками відповідно до Закону України «Про страхування», узагальнюють інформацію про частки страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) за договорами перестраховання.

За дебетом субрахунку 705 «Перестраховання» відображуються суми часток страхових платежів (страхових внесків, страхових премій), що належать перестраховикам за договорами перестраховання, за кредитом — частки страхових платежів, що повертаються перестраховиками у разі дострокового припинення договору перестраховання. Щомісяця сальдо субрахунку 705 «Перестраховання» списується (закривається) у кореспонденції із субрахунком 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг».

Для обліку інших операційних доходів використовується рахунок **71 «Інший операційний дохід»**. На цьому рахунку узагальнюється інформація про доходи від операційної діяльності у звітному періоді, крім доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

До складу інших операційних доходів відносять:

- дохід від реалізації іноземної валюти;
- дохід від реалізації виробничих запасів, малоцінних та швидкозношуваних предметів;
- дохід від операційної оренди, якщо така діяльність не є метою створення підприємства;
- дохід від операційної курсової різниці, що виникає за активами та зобов'язаннями, пов'язаними з операційною діяльністю підприємства;
- одержані штрафи, пеня, неустойки за порушення господарських договорів, які визнані боржником або щодо яких одержані рішення суду про їх стягнення, а також суми відшкодування завданих збитків;
- відшкодування раніше списаних активів;
- дохід від списання кредиторської заборгованості, що виникла під час операційного циклу;
- одержані гранти та субсидії;
- доходи від операцій з тарою, від інвентаризації тощо.

По **кредиту** рахунка 71 «Інший операційний дохід» відображається збільшення (одержання) доходу, а по **дебету** — суми непрямих податків, інших зборів та **списання** в порядку закриття на рахунок **79 «Фінансові результати»**. Цей рахунок має такі **субрахунки**:

710 «Дохід від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю», на якому узагальнюється інформація про доходи від первісного визнання та зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю, зокрема дохід від первісного визнання сільськогосподарської продукції і біологічних активів, та від зміни справедливої вартості біологічних ак-

тивів, який визначено відповідно до П(С)БО 30 «Біологічні активи».

711 «Дохід від реалізації іноземної валюти», на якому узагальнюється інформація про доходи від реалізації іноземної валюти.

712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів», на якому узагальнюється інформація про доходи від реалізації оборотних активів (виробничих запасів, оборотних МШП тощо), а також необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу.

713 «Дохід від операційної оренди активів», де узагальнюється інформація про доходи від оренди (крім фінансової) майна, якщо ця діяльність не є предметом створення підприємства.

714 «Дохід від операційної курсової різниці», на якому узагальнюється інформація про доходи від курсових різниць за активами й зобов'язаннями підприємства, пов'язаними з операційною діяльністю підприємства.

715 «Одержані штрафи, пені, неустойки», на якому узагальнюється інформація про штрафи, пені, неустойки та інші санкції за порушення господарських договорів, які визнані боржником або щодо яких одержані рішення суду, арбітражного суду про їх стягнення, а також про суми з відшкодування зазнаних збитків.

716 «Відшкодування раніше списаних активів»;

717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості», на якому узагальнюється інформація про доходи від списання кредиторської заборгованості, що виникла в ході операційного циклу, по закінченні строку позовної давності.

718 «Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів», на якому узагальнюється інформація про доходи від безоплатно одержаних оборотних активів (крім фінансових інвестицій) і доходи від цільового фінансування, пов'язаного з операційною діяльністю.

719 «Інші доходи від операційної діяльності», на якому узагальнюється інформація про інші доходи від операційної діяльності, які не знайшли свого відображення на інших субрахунках., зокрема про доходи від операцій з тарою, від інвентаризації від діяльності житлово-комунальних і обслуговуючих господарств, дитячих дошкільних закладів, будинків відпочинку, санаторіїв та інших закладів оздоровчого та культурного призначення.

Дохід від участі в капіталі обліковується на рахунку **72 «Дохід від участі в капіталі»**, який призначений для узагальнення даних про інвестиції підприємства в асоційовані, дочірні та спільні підприємства, та облік яких ведеться за методом участі в капіталі у підприємства-інвестора.

Метод участі в капіталі передбачає ведення обліку інвестицій, відповідно до якого балансова вартість інвестицій збільшується або зменшується на суму збільшення чи зменшення частки інвестора у власному капіталі об'єкта інвестування.

Рахунок 72 «Дохід від участі в капіталі» має такі **субрахунки**:

721 «Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства»;

722 «Дохід від спільної діяльності»;

723 «Дохід від інвестицій в дочірні підприємства».

На субрахунок 721 ведеться облік доходу, пов'язаного зі збільшенням частки інвестора в чистих активах об'єкта інвестування внаслідок отримання асоційованими підприємствами прибутку чи збільшення власного капіталу асоційованих підприємств внаслідок таких подій, як переоцінка необоротних активів, інвестицій тощо.

Асоційованим називається підприємство, в якому інвесторові належить блокуючий (понад 25 %) пакет акцій (голосів) і яке не є дочірнім чи спільним підприємством інвестора.

Отримання належного доходу від участі в капіталі асоційованого підприємства оформляється на підставі розрахунку за даними бухгалтерського обліку того підприємства, куди вкладено капітал.

Дт 141 «Інвестиції пов'язаним сторонам за методом участі в капіталі»;

Кт 721 «Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства».

Отриманий дохід від участі в капіталі спільних підприємств списується на фінансовий результат:

Дт 721 «Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства»;

Кт 792 «Результат фінансової діяльності».

На субрахунок 722 ведеться облік операцій з отримання доходу від спільної діяльності, тобто від створених спільно з іншими юридичними особами підприємств і організацій, які контролюються двома (або більше) сторонами відповідно до письмової угоди між ними.

Отримання доходу, визначеного за даними бухгалтерського обліку спільного підприємства та розподіленого між засновниками пропорційно до частки вкладеного ними капіталу, оформляється записом:

Дт 141 «Інвестиції пов'язаним сторонам за методом участі в капіталі»;

Кт 722 «Дохід від спільної діяльності».

Списання доходу від спільної діяльності здійснюється записом:

Дт 722 «Дохід від спільної діяльності»;

Кт 792 «Результат фінансової діяльності».

На субрахунок 723 ведеться облік операцій з отримання доходу від дочірніх підприємств, які знаходяться під контролем материнського (холдингового) і на які воно має суттєвий вплив. Суттєвим є такий вплив, що виходить із повноважень брати участь у прийнятті рішень з фінансової, господарської та комерційної політики об'єкта інвестування без здійснення контролю цієї політики.

Отримання доходу від дочірніх підприємств оформляється записом:

Дт 141 «Інвестиції пов'язаним сторонам за методом участі в капіталі»;

Кт 723 «Дохід від інвестицій в дочірні підприємства».

Списання доходу, отриманого від дочірніх підприємств, здійснюється записом:

Дт 723 «Дохід від інвестицій в дочірні підприємства»;

Кт 792 «Результат фінансової діяльності».

Аналітичний облік доходів від участі в капіталі ведеться у розрізі об'єктів інвестування (підприємств і організацій).

Дохід, який виникає у результаті використання активів підприємства іншими сторонами, визнається у вигляді відсотків, роялті та дивідендів, якщо:

- 1) ймовірне надходження економічних вигод, пов'язаних з такою операцією;
- 2) дохід може бути достовірно оцінений.

Відсотки визнаються у тому звітному періоді, до якого вони належать, виходячи з бази їх нарахування та строку користування відповідними активами.

Роялті визнаються за принципом нарахування згідно з економічним змістом відповідної угоди. Дивіденди визнаються у періоді прийняття рішення про їх виплату.

Рахунок **73 «Інші фінансові доходи»** призначено для обліку доходів, які виникають у ході фінансової діяльності підприємства, зокрема дивідендів, відсотків та інших доходів від фінансової діяльності, які не обліковують на рахунок 72 «Дохід від участі в капіталі».

Рахунок 73 «Інші фінансові доходи» має такі **субрахунки**:

731 «Дивіденди одержані» – використовуються для відображення належної суми дивідендів від підприємств, що не є асоційованими, дочірніми та спільними.

732 «Відсотки одержані» – використовується для відображення відсотків за облігаціями чи за іншими цінними паперами, крім тих,

що обліковуються за рахунком 731, а також відсотків за здані у фінансову оренду необоротні активи.

733 «Інші доходи від фінансових операцій» — використовується для відображення інших доходів від фінансової діяльності, крім тих, що обліковуються на субрахунках 731 та 732.

За **кредитом** рахунку відображається визнана сума доходу, за **дебетом** — списання кредитового обороту на рахунок **79 «Фінансові результати»**.

Рахунок 74 «Інші доходи» призначено для обліку доходів, які виникають в процесі діяльності, але не пов'язані з операційною та фінансовою діяльністю підприємства.

За кредитом рахунку 74 «Інші доходи» відображається збільшення (одержання) доходу, за дебетом - належна сума непрямих податків (податку на додану вартість, акцизного податку та інших зборів (обов'язкових платежів)) та списання в порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати».

Рахунок 74 «Інші доходи» має такі субрахунки:

740 «Дохід від зміни вартості фінансових інструментів»

741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій»

742 «Дохід від відновлення корисності активів»

743 Субрахунок виключено

744 «Дохід від неопераційної курсової різниці»

745 «Дохід від безоплатно одержаних активів»

746 «Інші доходи»

На субрахунку 740 «Дохід від зміни вартості фінансових інструментів» підприємства, крім тих, основною діяльністю яких є торгівля цінними паперами, узагальнюють інформацію про доходи від зміни балансової вартості фінансових інструментів, які оцінюються за справедливою вартістю.

На субрахунку 741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій» узагальнюється інформація про доходи від реалізації фінансових інвестицій.

На субрахунку 742 «Дохід від відновлення корисності активів» узагальнюється інформація про визнані відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів» доходи від відновлення корисності активів.

На субрахунку 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці» узагальнюється інформація про курсові різниці за активами та зобов'язаннями в іноземній валюті, які пов'язані з фінансовою та інвестиційною діяльністю підприємства.

На субрахунку 745 «Дохід від безоплатно одержаних активів» узагальнюється інформація про доходи від безоплатно одержаних необоротних активів, фінансових інвестицій та цільового фінансування капітальних інвестицій. Дохід від цільового фінансування капітальних інвестицій та безоплатно одержаних необоротних активів, що підлягають амортизації, визначається у сумі, пропорційній сумі амортизації відповідних активів одночасно з її нарахуванням. Дохід від безоплатно одержаних земельних ділянок і фінансових інвестицій визнається при їх вибутті.

На субрахунку 746 «Інші доходи» узагальнюється інформація про інші доходи, які не відображені на інших субрахунках рахунку 74 «Інші доходи», зокрема від списання кредиторської заборгованості, що не виникла в ході операційного циклу, по закінченні строку позовної давності, від перевищення вартості частки покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів, зобов'язань і непередбачених зобов'язань об'єкта придбання над сукупністю витрат на об'єднання підприємств та/або видів їх господарської діяльності, сума дооцінки об'єктів необоротних активів у випадках, передбачених положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

По **кредиту** рахунка 74 «Інші доходи» відображається збільшення (одержання) доходу, а по **дебету** – суми непрямих податків, інших зборів та списання в порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати».

Первинними документами при відображенні інших доходів діяльності є платіжне доручення, ПКО, виписки банку, довідки (розрахунки) бухгалтерії тощо.

Таблиця

Відображення в обліку інших доходів

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1.	Відображено суму податків і платежів, отриманих у складі іншого доходу	74 «Інші доходи»	64 «Розрахунки за податками й платежами»
2.	Віднесено інші доходи на фінансові результати від інвестиційної діяльності	74 «Інші доходи»	793 «Результат іншої діяльності»
3.	Визнано дохід у розмірі справедливої вартості об'єктів основних засобів, отриманих в обмін на фінансові інвестиції	10 «Основні засоби»	741 «Доходи від реалізації фінансових інвестицій»

Продовження таблиці

1	2	3	4
4.	Визначено дохід від неопераційної курсової різниці за фінансовими інвестиціями	14 «Довгострокові фінансові інвестиції»	744 «Дохід від неопераційної курсової різниці»
5.	Визнано дохід у зв'язку зі збільшенням довгострокової дебіторської заборгованості	16 «Довгострокові біологічні активи»	74 «Інші доходи»
6.	Визнано дохід у розмірі справедливої вартості виробничих запасів, отриманих в обмін на неподібні необоротні активи	20 «Виробничі запаси»	742 «Дохід від відновлення корисності активів»
7.	Визнано дохід при отриманні безготівкових коштів за реалізовані фінансові інвестиції	31 «Рахунки в банках»	741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій»
8.	Визнано дохід у сумі амортизації, нарахованої на безоплатно одержані основні засоби	42 «Додатковий капітал»	745 «Дохід від безоплатно одержаних активів»
9.	Відображено неопераційну курсову різницю за розрахунками з іноземними позичальниками та підрядниками	632 «Розрахунки з іноземними поставачальниками»	744 «Дохід від неопераційної курсової різниці»

3. Загальні засади обліку витрат

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності визначаються П(С)БО 16 «Витрати».

Витрати класифікуються у бухгалтерському обліку залежно від характеру та видів діяльності.

Витрати відображаються в бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань.

Витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені.

Витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені. Якщо актив забезпечує одержання економічних вигод протягом кількох звітних періодів, то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості (наприклад, у вигляді амортизації) між відповідними звітними періодами.

Не визнаються витратами й не включаються до звіту про фінансові результати:

- платежі за договорами комісії, агентськими угодами та іншими аналогічними договорами на користь комітента, принципала тощо;
- попередня (авансова) оплата запасів, робіт, послуг;
- погашення одержаних позик;
- інші зменшення активів або збільшення зобов'язань, що не відповідають ознакам, наведеним у пункті 6 цього Положення (стандарту);

- витрати, які відображаються зменшенням власного капіталу відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку;
- балансова вартість валюти.

4.Облік витрат за елементами

Основні вимоги до визнання, складу та оцінки витрат викладені в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 16 «Витрати».

Витрати відображаються на рахунках бухгалтерського обліку, якщо їх оцінка може бути достовірно визначена в момент вибуття активу або збільшення зобов'язання, які призводять до зменшення власного капіталу підприємства (крім зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками).

Рахунки 8-го класу «Витрати за елементами» призначені для узагальнення інформації про витрати підприємства за економічними елементами протягом звітного періоду.

На рахунках 8-го класу, крім рахунку 85 «Інші затрати», ведеться облік витрат операційної діяльності за такими елементами витрат: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація та інші операційні витрати. Рахунок 85 застосовується для узагальнення інформації про витрати, пов'язані з інвестиційною та фінансовою діяльністю, а також про інші витрати діяльності.

Суб'єкти малого підприємництва, а також інші організації, діяльність яких не спрямована на ведення комерційної діяльності,

для обліку витрат можуть використовувати тільки рахунки класу 8 із списанням до дебету рахунку 23 «Виробництво» щомісячно сум в частині прямих і виробничих накладних витрат (загальновиробничих витрат) та до дебету рахунку 79 «Фінансові результати» в кінці року або щомісяця сум в частині адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат.

Інші підприємства рахунки цього класу можуть використовувати для узагальнення інформації про витрати за елементами з щомісячним списанням сальдо рахунків у кореспонденції з рахунком 23 «Виробництво» і рахунками класу 9 «Витрати діяльності».

По дебету рахунків 8-го класу, крім рахунка 85 «Інші затрати» відображаються суми визнаних матеріальних витрат, суми визнаних витрат на оплату праці, суми відрахувань на соціальні заходи, суму нарахованої амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, та нематеріальних активів та суми інших визнаних витрат, по кредиту – списання на рахунок 23 «Виробництво» прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці, відрахувань на соціальні заходи, амортизації, інших прямих витрат, що включаються до виробничої собівартості продукції, до затрат допоміжних виробництв.

Так рахунок 80 «Матеріальні витрати» призначено для узагальнення інформації про матеріальні витрати за звітний період. За дебетом рахунку 80 «Матеріальні витрати» відображаються суми визнаних матеріальних витрат, за кредитом - списання на рахунок 23 «Виробництво» прямих матеріальних витрат, що включаються до виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), до затрат допоміжних (підсобних) виробництв, на рахунки класу 9 - матеріальних витрат, що відносяться до виробничих накладних витрат, адміністративних і збутових витрат, або на рахунок 79 «Фінансові результати», якщо підприємство не застосовує рахунки класу 9.

Рахунок 80 «Матеріальні витрати» має такі субрахунки:

- 801 «Витрати сировини й матеріалів»
- 802 «Витрати купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів»
- 803 «Витрати палива й енергії»
- 804 «Витрати тари й тарних матеріалів»
- 805 «Витрати будівельних матеріалів»
- 806 «Витрати запасних частин»
- 807 «Витрати матеріалів сільськогосподарського призначення»
- 808 «Витрати товарів»

809 «Інші матеріальні витрати»

На субрахунку 801 «Витрати сировини й матеріалів» узагальнюється інформація про витрати сировини й матеріалів, які використані як основні й допоміжні матеріали в операційній діяльності підприємства.

На субрахунку 802 «Витрати купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів» узагальнюється інформація про витрати купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів в операційній діяльності підприємства.

На субрахунку 803 «Витрати палива й енергії» узагальнюється інформація про витрати придбаних палива й енергії всіх видів, які використані на технологічні та інші операційні цілі, в тому числі на вироблення з палива тепло- та електроенергії, що спожиті в операційній діяльності.

На субрахунку 804 «Витрати тари й тарних матеріалів» узагальнюється інформація про витрати тари й тарних матеріалів, що використані в операційній діяльності.

На субрахунку 805 «Витрати будівельних матеріалів» узагальнюється інформація про витрати будівельних матеріалів, які використані як основні та допоміжні матеріали в операційній діяльності підприємства.

На субрахунку 806 «Витрати запасних частин» узагальнюється інформація про витрати запасних частин, які використані для ремонту основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та малоцінних та швидкозношуваних предметів підприємства.

На субрахунку 807 «Витрати матеріалів сільськогосподарського призначення» узагальнюється інформація про витрати матеріалів сільськогосподарського призначення, які використані в операційній діяльності підприємства. На субрахунку 808 «Витрати товарів» ведеться облік витрат товарів, використаних для виробничо-господарських потреб, тобто без продажу іншим особам.

На субрахунку 809 «Інші матеріальні витрати» відображається вартість виконаних для підприємства робіт і послуг виробничого та невиробничого характеру (здійснення окремих операцій з виробництва продукції, обробки сировини й матеріалів; проведення іспитів з випробування сировини й матеріалів, які використовуються у виробництві; транспортні послуги, які є складовою технологічного процесу виробництва, тощо).

Рахунок 81 «Витрати на оплату праці» призначено для узагальнення інформації про витрати на оплату праці за звітний період.

За дебетом рахунку 81 «Витрати на оплату праці» відображається сума визнаних витрат на оплату праці, за кредитом - списання на рахунок 23 «Виробництво» витрат, які прямо включаються до виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), до затрат допоміжних (підсобних) виробництв, на рахунки класу 9 - витрат, що відносяться до виробничих накладних витрат, адміністративних і збутових витрат, або на рахунок 79 «Фінансові результати», якщо підприємство не застосовує рахунки класу 9.

Рахунок 81 «Витрати на оплату праці» має такі субрахунки:

811 «Виплати за окладами й тарифами»

812 «Премії та заохочення»

813 «Компенсаційні виплати»

814 «Оплата відпусток»

815 «Оплата іншого невідпрацьованого часу»

816 «Інші витрати на оплату праці»

На субрахунку 811 «Виплати за окладами й тарифами» узагальнюється інформація про витрати на виплату основної заробітної плати персоналу відповідно до системи оплати праці, прийнятої на підприємстві.

На субрахунку 812 «Премії та заохочення» узагальнюється інформація про витрати на виплату додаткової заробітної плати (премій, заохочення тощо) персоналу відповідно до системи оплати праці, прийнятої на підприємстві.

На субрахунку 813 «Компенсаційні виплати» узагальнюється інформація про витрати на гарантійні та компенсаційні виплати персоналу, пов'язані з індексацією заробітної плати тощо, в порядку і розмірах, передбачених законодавством.

На субрахунку 814 «Оплата відпусток» узагальнюється інформація про витрати на оплату щорічних відпусток персоналу підприємства або щомісячні відрахування на створення забезпечення майбутніх виплат відпусток.

На субрахунку 815 «Оплата іншого невідпрацьованого часу» узагальнюється інформація про витрати на виплати персоналу підприємства за невідпрацьований час, що передбачені законодавством.

На субрахунку 816 «Інші витрати на оплату праці» узагальнюється інформація про інші витрати на оплату праці, які визнаються елементами витрат на оплату праці.

Рахунок 82 «Відрахування на соціальні заходи» призначено для узагальнення інформації про витрати та відрахування на соціальні заходи.

За дебетом рахунку 82 «Відрахування на соціальні заходи» відображається належна сума відрахувань на соціальні заходи, за кредитом - списання на рахунок 23 «Виробництво» суми відрахувань, які прямо включаються до виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), до затрат допоміжних (підсобних) виробництв, на рахунки класу 9 - суми відрахувань, що відносяться до виробничих накладних витрат, адміністративних і збутових витрат, або на рахунок 79 «Фінансові результати», якщо підприємство не застосовує рахунки класу 9.

Рахунок 82 «Відрахування на соціальні заходи» має такі субрахунки:

821 «Відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»

824 «Відрахування на індивідуальне страхування»

На субрахунку 821 «Відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» ведеться облік розрахунків за єдиним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування тощо.

На субрахунку 824 «Відрахування на індивідуальне страхування» ведеться облік відрахувань на індивідуальне страхування працівників за рахунок підприємства.

Рахунок 83 «Амортизація» призначено для узагальнення інформації про суму нарахованої амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів.

За дебетом рахунку 83 «Амортизація» відображається сума нарахованих амортизаційних відрахувань, за кредитом - списання на рахунок 23 «Виробництво» суми амортизаційних відрахувань, які прямо включаються до виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), до затрат допоміжних (підсобних) виробництв, на рахунки класу 9 - суми амортизаційних відрахувань, що відносяться до виробничих накладних витрат, адміністративних і збутових витрат, або на рахунок 79 «Фінансові результати», якщо підприємство не застосовує рахунки класу 9).

Рахунок 83 «Амортизація» має такі субрахунки:

831 «Амортизація основних засобів»

832 «Амортизація інших необоротних матеріальних активів»

833 «Амортизація нематеріальних активів»

На субрахунку 831 «Амортизація основних засобів» узагальнюється інформація про нарахування амортизації основних засобів.

На субрахунку 832 «Амортизація інших необоротних матеріальних активів» узагальнюється інформація про нарахування амортизації інших необоротних матеріальних активів.

На субрахунку 833 «Амортизація нематеріальних активів» узагальнюється інформація про нарахування амортизації нематеріальних активів.

Рахунок 84 «Інші операційні витрати» призначено для обліку операційних витрат, що не відображаються на інших рахунках класу 8. Ці витрати є витратами звітного періоду, якщо не входять до складу виробничої собівартості продукції, робіт, послуг. Зокрема, до інших операційних витрат включається вартість робіт, послуг сторонніх підприємств, сума податків, зборів (обов'язкових платежів), крім податків на прибуток, втрати від курсових різниць, знецінення запасів, псування цінностей, списання та уцінки активів, сума фінансових санкцій тощо.

Підприємства, які для узагальнення інформації про витрати застосовують тільки рахунки класу 8 «Витрати за елементами», на цьому рахунку також відображають собівартість реалізованих оборотних активів (окрім готової продукції і фінансових інвестицій).

За дебетом рахунку 84 «Інші операційні витрати» відображається сума визнаних витрат, за кредитом - списання на рахунок 23 «Виробництво» витрат, які прямо включаються до виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), до затрат допоміжних (підсобних) виробництв, на рахунки класу 9 - виробничих накладних витрат, адміністративних і збутових витрат, або на рахунок 79 «Фінансові результати», якщо підприємство не застосовує рахунки класу 9.

Рахунок 85 «Інші затрати» призначено для обліку витрат на інвестиційну та фінансову діяльність підприємства, а також інших витрат діяльності. На цьому рахунку також узагальнюється інформація про суму податків на прибуток.

Такі витрати періоду не можуть збільшувати вартість активів підприємства.

За дебетом рахунку 85 «Інші затрати» відображається сума визнаних витрат, за кредитом - списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

5. Облік витрат діяльності

Основні вимоги до визнання, складу та оцінки витрат викладені в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 16 «Витрати».

Рахунки класу 9 «Витрати діяльності» застосовуються для узагальнення інформації про витрати операційної, інвестиційної, фі-

нансової та іншої діяльності підприємства. За дебетом рахунків цього класу відображаються суми витрат, за кредитом - списання суми витрат у кінці звітного року або щомісяця на рахунок 79 «Фінансові результати».

Рахунок 90 «Собівартість реалізації» призначено для узагальнення інформації про собівартість реалізованої готової продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг.

За дебетом рахунку 90 «Собівартість реалізації» відображається виробнича собівартість реалізованої готової продукції, робіт, послуг; фактична собівартість реалізованих товарів (без торгових націнок), страхові виплати відповідно до договорів страхування, за кредитом - списання в порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати». За дебетом цього рахунку підприємства, які здійснюють діяльність з випуску та проведення лотерей на території України, відображають створення (формування) забезпечення призового фонду (резерву виплат) і резерву, що покриває суму джек-поту, не забезпечену сплатою участі у лотереї.

Рахунок 90 «Собівартість реалізації» має такі субрахунки:

901 «Собівартість реалізованої готової продукції»

902 «Собівартість реалізованих товарів»

903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг»

904 «Страхові виплати»

На субрахунку 901 «Собівартість реалізованої готової продукції» ведеться облік виробничої собівартості реалізованої готової продукції.

На субрахунку 902 «Собівартість реалізованих товарів» відображається собівартість реалізованих товарів, яка визначається Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси».

На субрахунку 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг» ведеться облік собівартості реалізованих за звітний період робіт і послуг.

На субрахунку 904 «Страхові виплати» підприємства, які є страховиками відповідно до Закону України «Про страхування», узагальнюють інформацію про страхові суми і страхові відшкодування за умовами договору страхування (перестраховування) при настанні страхового випадку.

Дебет рахунку 90 «Собівартість реалізації» узагальнюється у Журналі 5 (5А).

Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з: виробничої собівартості продукції, яка була реалізована протягом звітного періоду;

нерозподілені постійних загальновиробничих витрат;
наднормативних виробничих витрат.

До **виробничої собівартості** продукції (робіт, послуг) включаються :

прямі матеріальні витрати;

прямі витрати на оплату праці;

інші прямі витрати;

змінні загальновиробничі витрати та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

Витрати, що включаються до виробничої собівартості наведені в таблиці.

Таблиця

Перелік витрат, що включаються до виробничої собівартості

№ з\п	Витрати	Склад витрат
1.	Прямі матеріальні витрати	Вартість сировини та основних матеріалів, що утворюють основу продукції, яка виробляється. Вартість купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів, допоміжних та інших матеріалів, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат
2.	Прямі витрати на оплату праці	Заробітна плата та інші виплати робітникам, зайнятим у виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат
3.	Інші прямі витрати	Усі інші виробничі витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат, зокрема: – відрахування на соціальні заходи; – плата за оренду земельних і майнових паїв; – амортизація; – витрати від браку, які становлять вартість остаточно забракованої продукції (виробів, напівфабрикатів); витрати на виправлення браку за вирахуванням: остаточно забракованої продукції за справедливою вартістю; суми, що відшкодовуються працівниками, які допустили брак; суми, одержані від постачальників за неякісні матеріали і комплектуючі вироби

4.	Загально-виробничі витрати	<p>Витрати на управління виробництвом:</p> <ul style="list-style-type: none"> – оплата праці апарату управління цехами, дільницями тощо; – відрахування на соціальні заходи й медичне страхування апарату управління цехами, дільницями; – витрати на оплату службових відряджень персоналу цехів, дільниць тощо. <p>Амортизація основних засобів загальновиробничого (цехового, дільничого, лінійного) призначення.</p> <p>Амортизація нематеріальних активів загальновиробничого (цехового, дільничого, лінійного) призначення.</p> <p>Витрати на утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, операційну оренду основних засобів, інших необоротних активів загальновиробничого призначення.</p> <p>Витрати на вдосконалення технології й організації виробництва:</p> <ul style="list-style-type: none"> – оплата праці та відрахування на соціальні заходи працівників, зайнятих удосконаленням технології й організації виробництва, поліпшенням якості продукції, підвищенням її надійності, довговічності, інших експлуатаційних характеристик у виробничому процесі; – витрати матеріалів, купівельних комплектуючих виробів і напівфабрикатів; – оплата послуг сторонніх організацій тощо. <p>Витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інше утримання виробничих приміщень.</p> <p>Витрати на обслуговування виробничого процесу:</p> <ul style="list-style-type: none"> – оплата праці загальновиробничого персоналу; – відрахування на соціальні заходи; – медичне страхування робітників та апарату управління виробництвом; – витрати на здійснення технологічного контролю за виробничими процесами та якістю продукції, робіт, послуг. <p>Витрати на охорону праці, техніку безпеки і охорону навколишнього природного середовища.</p> <p>Інші витрати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – внутрішньозаводське переміщення матеріалів, деталей, напівфабрикатів, інструментів зі складів до цехів і готової продукції на склади; – нестача незавершеного виробництва; – нестача та втрати від псування матеріальних цінностей у цехах; – оплата простоїв тощо.
----	----------------------------	---

Собівартість готової продукції (робіт, послуг) визначається за вирахуванням з витрат на її виробництво справедливої вартості побічної продукції, що відпускається на сторону, та вартості можливого використання побічної продукції, якщо вона використовується на підприємстві.

Для накопичення інформації про витрати, що входять до складу виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) Планом рахунків передбачено застосування рахунків:

23 «Виробництво», який призначений для узагальнення інформації про витрати на виробництво продукції (робіт, послуг).

Рахунок **23 «Виробництво»** ведеться у розрізі видів виробництва, статей витрат і видів або груп продукції, що виробляється, або в розрізі підрозділів підприємства та центрів витрат і відповідальності.

91 «Загальновиробничі витрати», який призначено для обліку виробничих накладних витрат на організацію виробництва й управління цехами, дільницями, відділеннями, бригадами та іншими підрозділами основного та допоміжного виробництва, а також витрати на утримання й експлуатацію машин та устаткування.

За **дебетом** рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» відображається сума визнаних витрат, за **кредитом** – щомісячне, за відповідним розподілом, списання на рахунки **23 «Виробництво»** та **90 «Собівартість реалізації»**.

До складу загальновиробничих витрат включаються:

- витрати на управління виробництвом (оплата праці апарату управління цехами, дільницями тощо);
- відрахування на соціальні заходи (медичне страхування апарату управління цехами, дільницями; витрати на оплату службових відряджень персоналу цехів, дільниць тощо);
- амортизація основних засобів загальновиробничого (цехового, дільничого, лінійного) призначення;
- амортизація нематеріальних активів загальновиробничого (цехового, дільничого, лінійного) призначення;
- витрати на утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, операційну оренду основних засобів, інших необоротних активів загальновиробничого призначення;
- витрати на вдосконалення технології та організації виробництва;

– витрати на обслуговування виробничого процесу (оплата праці загальновиробничого персоналу; відрахування на соціальні заходи із цієї оплати праці; медичне страхування робітників та загальновиробничого персоналу; вартість комунальних послуг, наданих виробничим підрозділам; витрати на здійснення технологічного контролю за виробничими процесами та якістю продукції, робіт, послуг);

– витрати на охорону праці, техніку безпеки й охорону навколишнього середовища,

– інші витрати.

Порядок розподілу і включення до собівартості продукції загальновиробничих витрат залежить від їх зв'язку з обсягом виробництва. Щодо обсягу виробництва відрізняють постійні та змінні загальновиробничі витрати.

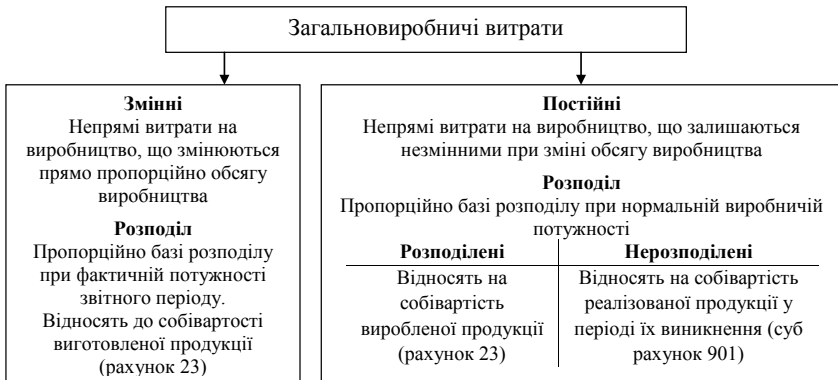
Постійні загальновиробничі витрати – витрати на обслуговування і управління виробництвом, що залишаються незмінними (або майже незмінними) при зміні обсягу діяльності.

Змінні загальновиробничі витрати – витрати на обслуговування і управління виробництвом (цехів, дільниць), що змінюються прямо (або майже прямо) пропорційно до зміни обсягу діяльності.

Згідно з п. 16 П(С)БО «Витрати» підприємства самостійно визначають перелік та склад змінних і постійних загальновиробничих витрат.

П(С)БО 16 передбачено порядок віднесення змінних загальновиробничих витрат на собівартість продукції з використанням бази розподілу (заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат), виходячи із фактичної потужності звітного періоду. А це означає, що загальновиробничі витрати повністю включаються до складу виробничої собівартості готової продукції. Постійні загальновиробничі витрати розподіляються на кожний об'єкт витрат з використанням бази розподілу при нормальній виробничій потужності. Згідно з П(С)БО 16 нормальна виробнича потужність – це очікуваний середній обсяг діяльності, що може бути досягнутий за умов звичайної діяльності підприємств протягом кількох років або операційних циклів з урахуванням запланованого обслуговування виробництва.

Схема розподілу загальновиробничих витрат наведена на рисунку.

Рис. Розподіл загальновиробничих витрат

Рахунок 91 «Загальновиробничі витрати» ведеться за місцями виникнення, центрами і видами витрат.

Адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати не включаються до складу виробничої собівартості готової та реалізованої продукції, а тому інформація про такі витрати узагальнюється на рахунках обліку витрат звітного періоду: 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності».

До **адміністративних витрат** відносять такі загальногосподарські витрати, які спрямовані на обслуговування та управління підприємством: загальні корпоративні витрати (організаційні витрати, витрати на проведення річних зборів, представницькі витрати тощо);

витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу;

витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання (операційна оренда, страхування майна, амортизація, ремонт, опалення, охорона); .

винагороди за професійні послуги (юридичні, аудиторські, з оцінки майна тощо);

витрати на зв'язок (поштові, телеграфні, телефонні тощо);

амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання;

витрати на врегулювання спорів у судових органах;

податки, збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі (крім податків, зборів та обов'язкових платежів, що включаються до виробничої собівартості продукції, робіт, послуг);

плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків;

інші витрати загальногосподарського призначення.

Для обліку адміністративних витрат передбачено рахунок 92 «Адміністративні витрати».

По **дебету** відображають суму визнаних адміністративних витрат, по **кредиту** – **списання** на рахунок **79 «Фінансові результати»**.

Витрати на збут включають такі витрати, що пов'язані з реалізацією (збутом) продукції (товарів, робіт, послуг):

витрати пакувальних матеріалів для затарювання готової продукції на складах готової продукції;

витрати на ремонт тари;

оплата праці та комісійні винагороди продавцям, торговим агентам та працівникам підрозділів, що забезпечують збут;

витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг);

витрати на передпродажну підготовку товарів;

витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом;

витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, пов'язаних зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг (операційна оренда, страхування, амортизація, ремонт, опалення, охорона);

витрати на транспортування, перевалку і страхування готової продукції (товарів), транспортно-експедиційні та інші послуги, пов'язані з транспортуванням продукції (товарів) відповідно до умов договору (базису) поставки;

витрати на гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування;

інші витрати, пов'язані зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг.

Для обліку витрат на збут передбачено рахунок **93 «Витрати на збут»**.

По **дебету** рахунку відображають суму визнаних збутових витрат, по **кредиту** – **списання** на рахунок **79 «Фінансові результати»**.

До інших операційних витрат включаються:

витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю;

витрати на дослідження та розробки відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»;

собівартість реалізованої іноземної валюти, яка для цілей бухгалтерського обліку, визначається шляхом перерахунку іноземної валюти в грошову одиницю України за курсом НБУ на дату продажу іноземної валюти плюс витрати, пов'язані з продажем іноземної валюти;

собівартість реалізованих виробничих запасів, яка для цілей бухгалтерського обліку складається з їх облікової вартості та витрат, пов'язаних з їх реалізацією;

сума безнадійної дебіторської заборгованості та відрахування до резерву сумнівних боргів;

втрати від операційної курсової різниці;

втрати від знецінення запасів;

нестачі й втрати від псування цінностей;

визнані штрафи, пеня, неустойка;

витрати на утримання об'єктів соціально-культурного призначення;

інші витрати операційної діяльності.

Облік витрат операційної діяльності підприємства ведеться на рахунку **94 «Інші витрати операційної діяльності»**.

За дебетом рахунку відображається сума визнаних витрат, за кредитом - списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

Рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності» має такі субрахунки:

940 «Витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю»

941 «Витрати на дослідження і розробки»

942 «Витрати на купівлю-продаж іноземної валюти»

943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів»

944 «Сумнівні та безнадійні борги»

945 «Втрати від операційної курсової різниці»

946 «Втрати від знецінення запасів»

947 «Нестачі і втрати від псування цінностей»

948 «Визнані штрафи, пені, неустойки»

949 «Інші витрати операційної діяльності»

На субрахунку 940 «Витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю» узагальнюється інформація про витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю, зокрема витрати від первісного визнання сільськогосподарської продукції і біологічних активів та від зміни справедливої вартості біологічних активів, які визначені відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи». Підприємства, основною діяльністю яких є торгівля цінними паперами, у цій статті відображають витрати від зміни вартості фінансових інструментів, які оцінюються за справедливою вартістю.

На субрахунку 941 «Витрати на дослідження і розробки» ведеться облік витрат, пов'язаних з дослідженнями та розробками, що здійснює підприємство, якщо такі дослідження та розробки відповідають Положенню (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи».

На субрахунку 942 «Витрати на купівлю-продаж іноземної валюти» узагальнюється інформація про витрати на купівлю-продаж іноземної валюти, зокрема від'ємна різниця між ціною купівлі-продажу іноземної валюти та її балансовою вартістю.

На субрахунку 943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів» ведеться облік собівартості реалізованих виробничих запасів (сировини, матеріалів, відходів тощо) і необоротних активів та груп вилучення, утримуваних для продажу.

На субрахунку 944 «Сумнівні та безнадійні борги» узагальнюється інформація про нарахування резерву сумнівних боргів на заборгованість, яка є фінансовим активом (крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), про суму списаної безнадійної заборгованості в разі недостатності суми нарахованого резерву сумнівних боргів та про суму списаної безнадійної заборгованості, щодо якої створення резерву сумнівних боргів не передбачено.

На субрахунку 945 «Витрати від операційної курсової різниці» ведеться облік втрат за активами й зобов'язаннями операційної діяльності підприємства від зміни курсу гривні до іноземної валюти.

На субрахунку 946 «Втрати від знецінення запасів» ведеться облік втрат, пов'язаних із знеціненням (уцінкою) запасів, відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» і 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність».

На субрахунку 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей» ведеться облік нестач грошових коштів та інших цінностей і втрат від псування цінностей, що виявлені в процесі заготовлення, переробки, збереження, та реалізації. Одночасно із списанням цінностей, винних у нестачі яких не встановлено, на витрати, балансова вартість списаного активу зараховується на позабалансовий рахунок 07 «Списані активи».

На субрахунку 948 «Визнані штрафи, пені, неустойки» ведеться облік визнаних економічних санкцій за невиконання підприємством законодавства та умов договорів.

На субрахунку 949 «Інші витрати операційної діяльності» узагальнюється інформація про такі витрати операційної діяльності, які не знайшли відображення на інших субрахунках рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності», зокрема витрати житлово-комунальних і обслуговуючих господарств, дитячих дошкільних

закладів, будинків відпочинку, санаторіїв та інших закладів оздоровчого та культурного призначення, виплати за невідпрацьований час, що не підлягають накопиченню, тощо. Підприємства, які є страховиками відповідно до Закону України «Про страхування», на цьому субрахунку узагальнюють інформацію про витрати страховика, зокрема відрахування у централізовані страхові резервні фонди, які утворюються для забезпечення виконання зобов'язань щодо окремих видів обов'язкового страхування, відрахування в страхові резерви, інші, ніж резерв незароблених премій, які формуються у випадках, передбачених чинним законодавством.

До фінансових належать витрати, які впливають на розмір власного й залученого капіталу, зокрема сума сплати банкам процентів за користування кредитами, витрати на емісію (випуск) облігацій, плати за фінансову оренду та інші витрати. Названі витрати пов'язані з платою за залучений в оборот підприємства капітал банків чи юридичних осіб.

На рахунку 95 «Фінансові витрати» ведеться облік витрат на проценти та інших витрат підприємства, пов'язаних із залученням позикового капіталу.

Рахунок 95 «Фінансові витрати» має такі субрахунки:

951 «Відсотки за кредит»;

952 «Інші фінансові витрати».

За **дебетом** рахунку відображається сума визнаних витрат, за **кредитом** — **списання** на рахунок 79 «Фінансові результати», а також на рахунки обліку витрат з придбання, будівництва, створення, виготовлення, вирощування і доведення кваліфікаційного активу до стану, у якому він придатний для використання із запланованою метою або продажу, відповідно до П(С)БО 31 «Фінансові витрати»

На субрахунку 951 «Відсотки за кредит» ведеться облік витрат, пов'язаних з нарахуванням та сплатою відсотків, за користування кредитами банків.

На субрахунку 952 «Інші фінансові витрати» ведеться облік витрат, пов'язаних із залученням позикового капіталу, зокрема витрат, пов'язаних з випуском, утриманням та обігом власних цінних паперів; нарахування відсотків за договорами кредитування, фінансового лізингу тощо.

Інвестиційна діяльність пов'язана з придбанням і продажем довгострокових (необоротних) активів і короткострокових (оборотних) фінансових активів, які не належать до еквівалентів грошових коштів (вартість придбаних основних засобів, необоротних і нематеріальних активів, надання позик іншим підприємствам, надходження

коштів від фінансових інвестицій – дивіденди, проценти). Облік таких витрат аедеться на рахунок 96 «Втрати від участі в капіталі».

На рахунок 96 «Втрати від участі в капіталі» ведеться облік втрат від зменшення вартості інвестицій, облік яких ведеться за методом участі в капіталі, що виникають у процесі інвестиційної діяльності підприємства. Основні вимоги до обліку інвестицій викладені в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 12 «Інвестиції».

Рахунок 96 «Втрати від участі в капіталі» має такі субрахунки:

961 «Втрати від інвестицій в асоційовані підприємства»;

962 «Втрати від спільної діяльності»;

963 «Втрати від інвестицій в дочірні підприємства».

За **дебетом** рахунку відображається сума визнаних втрат, за **кредитом** – **списання** на рахунок 79 «Фінансові результати».

На субрахунку 961 «Втрати від інвестицій в асоційовані підприємства» ведеться облік втрат, пов'язаних зі зменшенням частки інвестора в чистих активах об'єкта інвестування внаслідок одержання асоційованими підприємствами збитків.

На субрахунку 962 «Втрати від спільної діяльності» ведеться облік витрат, пов'язаних зі зменшенням частки інвестора в чистих активах об'єкта інвестування внаслідок одержання спільними підприємствами збитків.

На субрахунку 963 «Втрати від інвестицій в дочірні підприємства» ведеться облік витрат, пов'язаних зі зменшенням частки інвестора в чистих активах об'єкта інвестування внаслідок одержання дочірніми підприємствами збитків.

На рахунок 97 «Інші витрати» ведеться облік витрат, що виникають в процесі діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані з виробництвом або реалізацією основної продукції (товарів) та послуг.

За дебетом субрахунків 971 - 977 відображається сума визнаних витрат, за кредитом - списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

Рахунок 97 «Інші витрати» має такі субрахунки:

970 «Витрати від зміни вартості фінансових інструментів»

971 «Собівартість реалізованих фінансових інвестицій»

972 «Втрати від зменшення корисності активів»

974 «Втрати від неопераційних курсових різниць»

975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій»

976 «Списання необоротних активів»

977 «Інші витрати діяльності»

На субрахунку 970 «Витрати від зміни вартості фінансових інструментів» підприємства, крім тих, основною діяльністю яких є торгівля цінними паперами, узагальнюють інформацію про витрати

від зміни вартості фінансових інструментів, які оцінюються за справедливою вартістю.

На субрахунку 971 «Собівартість реалізованих фінансових інвестицій» відображається балансова вартість реалізованих фінансових інвестицій (на дату їх реалізації) та інші витрати, пов'язані з їх реалізацією.

На субрахунку 972 «Втрати від зменшення корисності активів» відображаються втрати від зменшення корисності активів.

Втрати від зменшення корисності активів визнаються відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів».

На субрахунку 974 «Втрати від неопераційних курсових різниць» відображаються втрати за активами й зобов'язаннями неопераційної діяльності підприємства від зміни курсу гривні до іноземної валюти.

На субрахунку 975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій» відображається сума знецінення (уцінки) необоротних активів і фінансових інвестицій.

На субрахунку 976 «Списання необоротних активів» відображається залишкова вартість списаних необоротних активів та витрати, пов'язані з їх ліквідацією (розбирання, демонтаж).

На субрахунку 977 «Інші витрати діяльності» відображаються інші витрати діяльності, які не знайшли відображення на інших субрахунках рахунку 97 «Інші витрати».

На рахунку 98 «Податок на прибуток» ведеться облік суми витрат з податку на прибуток, яка складається з поточного податку на прибуток з урахуванням відстроченого податкового зобов'язання і відстроченого податкового активу і визначається відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток». На цьому рахунку також ведеться облік відрахувань до Державного бюджету України від доходів за державними грошовими лотереями і податку на доходи від страхової діяльності.

За дебетом рахунку відображаються нараховані суми податку на прибуток, відрахувань до Державного бюджету України від доходів від проведення державних грошових лотерей і податку на доходи від страхової діяльності, за кредитом - включення до фінансових результатів на рахунку 79 «Фінансові результати».

Кожне підприємство має вибір використовувати лише рахунки класу 8 або класу 9, чи рахунки двох класів одночасно. На практиці наявна тенденція використання одночасно рахунків 8-го і 9-го класів великими підприємствами при автоматизації облікового процесу для накопичення інформації про витрати і за елементами, і за статтями. При цьому може бути застосована така схема: витрати відносять спочатку на ра-

хунки витрат класу 8, а потім списують на рахунки класу 9 для обліку витрат за функціональними ознаками й на рахунок 23 «Виробництво». Підсумкові обороти за рахунками класу 8 будуть надавати інформацію для заповнення третього розділу Звіту про фінансові результати.

Для обліку витрат застосовуються **Журнали 5 та 5А**. Підприємства, які не використовують рахунки класу 8, облік витрат ведуть у Журнали 5. Відображення операцій з використанням рахунків класів 8 та 9 здійснюють у Журналі 5А. Для складання журналів 5 та 5А використовуються дані первинних документів, накопичувальних відомостей, розшифровок, інших журналів.

Таблиця

Відображення операцій з одночасним використанням рахунків класу 8 та 9.

№ з/п	Зміст операцій	Кореспонденція рахунків			
		У разі застосування тільки класу 9		У разі застосування рахунків класу 8 та 9	
		Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
1.	Запасні частини використані для ремонту виробничого обладнання	23 «Виробництво»	207 «Запасні частини»	806 «Витрати запасних частин»	207 «Запасні частини»
				23 «Виробництво»	806 «Витрати запасних частин»
2.	Запасні частини використані для ремонту легкового автомобіля	92 «Адміністративні витрати»	207 «Запасні частини»	806 «Витрати запасних частин»	207 «Запасні частини»
				92 «Адміністративні витрати»	806 «Витрати запасних частин»
3.	Нарахована амортизація основних засобів відділу збуту	93 «Витрати на збут»	131 «Знос основних засобів»	83 «Амортизація»	131 «Знос основних засобів»
				93 «Витрати на збут»	83 «Амортизація»
4.	Нестача готової продукції, виявлена при інвентаризації	947 «Нестачі та втрати від псування цінностей»	26 «Готова продукція»	84 «Інші операційні витрати»	26 «Готова продукція»
				947 «Нестачі та втрати від псування цінностей»	84 «Інші операційні витрати»

Тести до теми 5

1. Яким записом відображається в обліку списання адміністративних витрат:

- а) Дт 79   Кт 92;
- б) Дт 23   Кт 92;
- в) Дт 44   Кт 92;
- г) Дт 80   Кт 92.

2. Як види витрат залежать від обсягу виробництва продукції:

- а) витрати на оплату праці робітників-відрядників виробничих підрозділів;
- б) амортизація основних засобів загальногосподарського використання;
- в) витрати на оренду та утримання приміщень;
- г) витрати на обов'язкове страхування майна.

3. Який варіант формування фактичної собівартості запасів підприємства методологічно є правильним:

- а) за вартістю запасів по цінах постачальника з ПДВ;
- б) за цінами постачальника без ПДВ;
- в) за цінами постачальника з ПДВ плюс транспортні витрати з ПДВ;
- г) за вартістю запасів по відпускних цінах постачальника без ПДВ і транспортно-заготівельних витрат без ПДВ.

4. При списанні витрат на управління цехом на рахунках робиться запис:

- а) Дт 23   Кт 91   Дт 92   Кт 91;
- б) Дт 92   Кт 91;
- в) Дт 26   Кт 91;
- г) Дт 23   Кт 91   Дт 90   Кт 91.

5. Дебетовий оборот рахунку 90 «Собівартість реалізації» означає:

- а) виробничу собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);
- б) фактичну собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);
- в) планову собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);
- г) справедливу вартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

6. Яким записом відображається нарахування відсотків за користування короткостроковими кредитами:

- а) Дт 951   Кт 601;
- б) Дт 951   Кт 684;
- в) Дт 443   Кт 601;
- г) Дт 684   Кт 311.

7. Витрати на зберігання сировини, якщо зберігання здійснюється сторонніми організаціями, включаються до:

- а) фактичної собівартості сировини;
- б) витрат на виробництво;
- в) загальновиробничих витрат;
- г) загальногосподарських витрат.

8. На якому рахунку обліковуються витрати, пов'язані із реалізацією продукції:

- а) 23 «Виробництво»;
- б) 93 «Витрати на збут»;
- в) 91 «Загальновиробничі витрати»;
- г) 90 «Собівартість реалізації».

9. Яким записом відображається в обліку списання витрат на збут, пов'язаних з реалізацією продукції:

- а) Дт 901   Кт 93;
- б) Дт 26   Кт 93;
- в) Дт 791   Кт 93;
- г) Дт 361   Кт 93.

10. Яким записом відображається в обліку списання постійних нерозподілених загальновиробничих витрат у частині, що належить до реалізованої продукції:

- а) Дт 26   Кт 91;
- б) Дт 36   Кт 913;
- в) Дт 90   Кт 91;
- г) Дт 79   Кт 91.

11. Який рахунок застосовується на виробничому підприємстві для обліку затрат на оплату праці виробничого персоналу:

- а) 23;
- б) 91;
- в) 92;
- г) 93.

12. Яка операція оформлюється записом Дт 23 Кт 91:

- а) списання загальногосподарських витрат;
- б) списання постійних нерозподілених загальновиробничих витрат;
- в) списання витрат на використання обладнання;

г) списання змінних і постійних розподілених загальнопромислових витрат.

13. Яким записом відображається нарахування податку на прибуток:

а) Дт 23	Кт 641;
б) Дт 92	Кт 641;
в) Дт 93	Кт 641;
г) Дт 98	Кт 641;

14. Яким записом відображається в обліку нарахована орендна плата за взятє в операційну оренду обладнання для використання у виробництві:

а) Дт 23	Кт 131;		
б) Дт 23	Кт 685	Дт 641	Кт 685;
в) Дт 93	Кт 685;		
г) Дт 10	Кт 685	Дт 641	Кт 685.

15. Який із наведених показників не включається до собівартості:

- фінансові санкції;
- амортизація нематеріальних активів;
- податок на доходи фізичних осіб;
- відрахування до Пенсійного фонду.

16. Який регістр використовується для ведення обліку витрат по статтях при журнально-ордерній формі обліку:

- сальдова відомість;
- групувальна відомість;
- головна книга;
- меморіальний ордер.

17. Витрати на управління виробництвом є витратами:

- загальногосподарськими;
- загальнопромисловими;
- адміністративними;
- на збут.

18. Яка база найчастіше використовується для розподілу загальнопромислових витрат між видами продукції (робіт, послуг):

- заробітна плата працівників;
- відпрацьовані машино-години;
- виробнича площа;
- чисельність працюючих.

19. Який рахунок містить інформацію про витрати з управління підприємством:

- 23;
- 91;

г) 92;

д) 93.

20. Інформація про нараховані відсотки за користування кредитами банків відображається на рахунку:

а) 95 «Фінансові витрати»;

б) 92 «Адміністративні витрати»;

в) 97 «Інші витрати»;

г) 98 «Податок на прибуток».

21. У якій оцінці відносяться на дебет рахунку 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей» нестачі товарів, виявлені при інвентаризації в магазині:

а) за первісною вартістю без ПДВ;

б) за первісною вартістю з ПДВ;

в) за цінами продажу без ПДВ;

г) за цінами продажу з ПДВ.

22. Капітальними витратами підприємства є:

а) придбання обладнання;

б) придбання палива;

в) придбання матеріалів;

г) виплати заробітної плати.

23. До витрат операційної діяльності відносять:

а) собівартість реалізованих товарів;

б) податок на прибуток;

в) фінансові витрати;

г) втрати від участі в капіталі.

24. Який показник не включають до собівартості реалізованої продукції:

а) податок на додану вартість;

б) постійні загальновиробничі витрати;

в) прямі витрати на оплату праці;

г) витрати на соціальне страхування.

25. До елемента матеріальних витрат не відносять:

а) готову продукцію, що використовується для подальшої обробки;

б) товари, що використовуються для потреб операційної діяльності;

в) оплату послуг з водопостачання;

г) немає правильної відповіді.

26. До елемента «Витрати на оплату праці» не відносять:

а) оплату відпусток;

б) відрахування на соціальні заходи від заробітної плати;

- в) непряму заробітну плату;
- г) немає правильної відповіді.

27. Групування витрат за елементами дозволяє:

- а) провести аналіз використання ресурсів на виробництво продукції;
- б) обчислити собівартість конкретної продукції;
- в) повністю заповнити форму 2 «Звіт про фінансові результати»;
- г) немає правильної відповіді.

28. Рахунки класу 8 «Витрати за елементами»:

- а) є обов'язковими для ведення всіма підприємствами та організаціями;
- б) можуть вестися будь-яким підприємством замість рахунків класу 9;
- в) обов'язкові тільки для малих підприємств, які не використовують рахунки класу 9;
- г) немає правильної відповіді.

29. Рахунок 85 «Інші витрати» призначений для обліку:

- а) витрат фінансової та інвестиційної діяльності;
- б) витрат операційної діяльності;
- в) адміністративних та збутових витрат для підприємств, які не ведуть рахунки класу 9;
- г) немає правильної відповіді.

30. Собівартість проданих основних засобів відносять:

- а) до матеріальних витрат;
- б) до інших витрат;
- в) до інших операційних витрат;
- г) немає правильної відповіді.

31. Підприємство може вести облік витрат лише на рахунках класу 8:

- а) при наявності невеликої кількості операцій та одного виду діяльності;
- б) за наказом керівництва;
- в) якщо є платником єдиного додатку;
- г) немає правильної відповіді.

32. Величина нормальної потужності визначається підприємством самостійно:

- а) так;
- б) ні.

33. Витрати відображаються у бухгалтерському обліку:

- а) одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань;
- б) одночасно зі збільшенням активів або збільшенням зобов'язань;

- в) одночасно зі збільшенням активів або зменшенням зобов'язань;
- г) немає правильної відповіді.

34. Витрати включаються до Звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) на підставі принципу:

- а) економічності;
- б) доцільності;
- в) відповідності;
- г) немає правильної відповіді.

35. Яким Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку визначається собівартість реалізованих товарів:

- а) П(С)БО16;
- б) П(С)БО 9;
- в) П(С)БО8;
- г) немає правильної відповіді.

36. Залежно від можливості віднесення витрат безпосередньо до конкретного об'єкта економічно доцільним шляхом розрізняють:

- а) прямі та непрямі витрати;
- б) основні та накладні витрати;
- в) продуктивні та непродуктивні витрати;
- г) немає правильної відповіді.

37. Залежно від впливу обсягів виробництва на зміну витрат розрізняють:

- а) змінні та постійні витрати;
- б) прямі та непрямі витрати;
- в) прості та комплексні витрати;
- г) немає правильної відповіді.

38. Виробнича собівартість продукції (робіт, послуг) складається з:

- а) прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці, інших прямих витрат;
- б) прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці, інших прямих витрат, загальновиробничих витрат;
- в) прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці, загальновиробничих витрат;
- г) немає правильної відповіді.

39. Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з:

- а) виробничої собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг), наднормативних виробничих витрат, адміністративних витрат;
- б) виробничої собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг), адміністративних витрат, витрат на збут;

в) виробничої собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг), нерозподілених постійних загальновиробничих витрат, наднормативних виробничих витрат;

г) немає правильної відповіді.

40. Перелік і склад змінних і постійних загальновиробничих витрат встановлює:

а) держава в особі Міністерства фінансів;

б) галузеві органи;

в) підприємство самостійно;

г) немає правильної відповіді.

41. Нормальна потужність:

а) очікуваний обсяг діяльності, що може бути досягнутий за умов звичайної діяльності;

б) плановий обсяг діяльності протягом 2 років;

в) очікуваний середній обсяг діяльності, що може бути досягнутий за умов звичайної діяльності підприємства протягом кількох років або операційних циклів;

г) немає правильної відповіді.

42. До складу загальновиробничих витрат включаються:

а) витрати на вдосконалення технологій; витрати на опалення; витрати на охорону праці;

б) витрати на управління виробництвом; витрати на освітлення, водопостачання, витрати на службові відрядження, витрати на врегулювання спорів у судових органах;

в) витрати на утримання виробництва, витрати на обслуговування виробничого процесу, витрати на техніку безпеки, витрати на утримання апарату управління, витрати на зв'язок;

г) немає правильної відповіді.

43. Постійні загальновиробничі витрати:

а) розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу, виходячи з фактичної потужності підприємства за звітний період;

б) розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу, виходячи з нормальної потужності підприємства;

в) не розподіляються, а списуються всією сумою на зменшення фінансового результату від операційної діяльності;

г) немає правильної відповіді.

44. Списання матеріалів для загальновиробничих потреб визначається проводкою:

а) Дт 91

Кт 20;

52. Витрати на створення резерву сумнівних боргів відносять до:

- а) адміністративних витрат;
- б) витрат на збут;
- в) інших операційних витрат;
- г) немає правильної відповіді.

53. До інших операційних витрат не відносять:

- а) витрати на дослідження та розробки;
- б) суму безнадійної дебіторської заборгованості;
- в) витрати, пов'язані із реалізацією продукції;
- г) немає правильної відповіді.

54. Які з наведеного переліку витрати не можна віднести до фінансових:

- а) проценти за користування отриманими кредитами;
- б) курсові різниці;
- в) проценти за фінансову оренду;
- г) немає правильної відповіді.

55. Асоційоване підприємство – підприємство, в якому інвестору належить:

- а) більше 25 %;
- б) 10 %;
- в) більше 50 %;
- г) 20 %.

56. До собівартості продукції витрати діяльності:

- а) не включаються;
- б) включаються після розподілу пропорційно до обраної бази;
- в) включаються лише витрати операційної діяльності;
- г) немає правильної відповіді.

57. Рахунки класу 8:

- а) обов'язкові для використання всіма підприємствами;
- б) можуть використовуватися підприємствами малого бізнесу замість рахунків класу 9;
- в) можуть використовуватися будь-яким підприємством замість рахунків класу 9;
- г) немає правильної відповіді.

58. На рахунку 85 «Інші затрати» обліковуються:

- а) інші витрати операційної діяльності;
- б) витрати фінансової та інвестиційної діяльності на будь-якому підприємстві;
- в) надзвичайні витрати на підприємствах, що не ведуть рахунки класу 9;
- г) немає правильної відповіді.

59. Витрати на гарантійний ремонт та гарантійне обслуговування відносяться до:

- а) виробничої собівартості за статтею «Втрати від браку»;
- б) витрат на збут;
- в) інших операційних витрат;
- г) немає правильної відповіді.

60. Витрати на дослідження та розробки відносять до:

- а) собівартості продукції за статтею «Витрати на освоєння та підготовку виробництва продукції»;
- б) адміністративних витрат;
- в) інших операційних витрат;
- г) немає правильної відповіді.

61. Нарахування відсотків за договором кредитування – приклад основної діяльності для:

- а) страхових організацій;
- б) банків;
- в) торговельного підприємства;
- г) немає правильної відповіді.

62. Принцип відповідності доходів і витрат полягає в тому, що:

- а) результати господарських операцій визнаються тоді, коли вони відбуваються;
- б) витрати визнаються на підставі прямого зв'язку між ними та отриманими доходами;
- в) доходи та витрати відображаються у бухгалтерському обліку тих періодів, до яких вони належать;
- г) немає правильної відповіді.

63. Що з перелічених нижче надходжень не визнається доходом:

- а) сума попередньої оплати за продукцію;
- б) сума виручки від продажу основних засобів;
- в) страхова компенсація у випадку стихійного лиха;
- г) немає правильної відповіді.

64. Що таке прибуток як економічна категорія:

- а) основна мета і результат діяльності підприємства;
- б) основне джерело надходжень до бюджету;
- в) джерело доходів власників підприємства.

65. Залежно від вибору системи калькулювання за інших рівних умов може змінюватися:

- а) чистий дохід;
- б) прибуток до оподаткування;
- в) валовий прибуток;
- г) немає правильної відповіді.

66. Вибір системи калькулювання не впливає на зміну фінансового результату за умови:

- а) відсутності постійних витрат;
- б) наявності залишків незавершеного виробництва та готової продукції;
- в) відсутності залишків незавершеного виробництва та готової продукції;
- г) немає правильної відповіді.

67. Оперативність прийняття рішень на відповідних рівнях управління притаманна:

- а) централізації управління;
- б) децентралізації управління;
- в) для обох видів організації;
- г) немає правильної відповіді.

68. Найбільший обсяг повноважень та відповідальності мають керівники центрів:

- а) витрат;
- б) прибутку;
- в) інвестицій;
- г) немає правильної відповіді.

69. Сукупність економічно однорідних витрат – це:

- а) калькуляція;
- б) елемент витрат;
- в) собівартість;
- г) амортизація.

70. Витрати операційної діяльності групуються за такими економічними елементами:

а) матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати;

б) прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші прямі витрати, загальновиробничі витрати;

в) матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, загальновиробничі витрати, адміністративні витрати, витрати на збут;

г) матеріальні витрати, витрати на заробітну плату, амортизація.

71. До елемента матеріальних витрат включаються:

- а) сировина, основні матеріали, будівельні матеріали;
- б) купівельні напівфабрикати, комплектуючі вироби, допоміжні та інші матеріали;

в) запасні частини, тари та тарні матеріали;

г) усі наведені варіанти правильні.

72. До елемента витрат на оплату праці включаються:

а) заробітна плата за окладами, премії та заохочення;

б) заробітна плата за тарифами, оплата відпусток та іншого невідпрацьованого часу та інші витрати на оплату праці;

в) компенсаційні виплати, матеріальна допомога;

г) усі наведені варіанти правильні.

73. До елемента витрат амортизації включаються:

а) амортизація основних засобів, нематеріальних активів, МШП;

б) знос основних засобів та інших необоротних активів;

в) амортизація необоротних активів та запасів;

г) амортизація основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних матеріальних активів.

74. До елемента інших операційних витрат включаються:

а) витрати на відрядження, на послуги зв'язку, плата за розрахунково-касове обслуговування та інші витрати, які не увійшли до складу інших елементів;

б) компенсаційні виплати, матеріальна допомога та інші витрати;

в) витрати запасних частин, тари та тарних матеріалів, знос запасів;

г) усі наведені варіанти правильні.

75. Для узагальнення інформації про матеріальні витрати планом рахунків призначено рахунок:

а) 20;

б) 82;

в) 84;

г) 80.

76. Рахунок 81 призначено для:

а) узагальнення інформації про витрати та відрахування на соціальні заходи;

б) узагальнення інформації про матеріальні витрати;

в) узагальнення інформації про суму нарахованої амортизації основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних матеріальних активів;

г) узагальнення інформації про витрати на оплату праці.

77. Узагальнення інформації про суму нарахованої амортизації основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних матеріальних активів формується на рахунку:

- а) 23;
- б) 83;
- в) 81;
- г) 13.

78. Для обліку елемента витрат «Інші операційні витрати» призначено рахунок:

- а) 94;
- б) 82;
- в) 99;
- г) 84.

79. Рахунок 85 «Інші витрати» призначений для обліку:

- а) витрат фінансової, інвестиційної діяльності та витрат по податку на прибуток;
- б) витрат операційної діяльності;
- в) адміністративних та збутових витрат для підприємств, які не ведуть рахунки класу 9;
- г) витрат операційної, фінансової, інвестиційної діяльності.

80. Рахунки класу 8 «Витрати за елементами»:

- а) є обов'язковими для ведення всіма підприємствами та організаціями;
- б) можуть вестись будь-яким підприємством замість рахунків класу 9;
- в) обов'язкові для малих підприємств, а також інших організацій, діяльність яких не спрямована на ведення комерційної діяльності і які не використовують рахунки класу 9;
- г) є не обов'язковими для промислових підприємств.

81. Групування витрат за елементами дозволяє:

- а) провести аналіз використання ресурсів на виробництво продукції;
- б) обчислити собівартість конкретної продукції;
- в) повністю заповнити форму 2 «Звіт про фінансові результати»;
- г) заповнити розділ 2 форми 2 «Звіт про фінансові результати».

82. Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку та відображення у фінансовій звітності інформації про витрати підприємства регламентується:

- а) П(С)БО 15;
- б) П(С)БО 8;
- в) П(С)БО 16;
- г) П(С)БО 20.

83. Заповнити пропущене місце правильною відповіддю: «Зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення

зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками), називають ...»:

- а) доходами;
- б) витратами;
- в) амортизацією;
- г) прибутком.

84. Критеріями визнання витрат є:

- а) збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства) та достовірність оцінки;
- б) зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства;
- в) здатність приносити економічну вигоду та достовірність оцінки;
- г) зменшення активу або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками) та достовірність оцінки.

85. Не визнаються витратами й не включаються до Звіту про фінансові (звіту про сукупний дохід) результати:

- а) платежі за договорами комісії, агентськими угодами та іншими аналогічними договорами на користь комітента, принципала;
- б) попередня (авансова) оплата запасів, робіт, послуг;
- в) погашення одержаних позик тощо;
- г) усі наведені вище варіанти правильні.

86. Грошовий вираз витрат підприємства на виробництво і реалізацію продукції – це :

- а) собівартість;
- б) калькуляція;
- в) амортизація;
- г) вартістю продукції.

87. Види собівартості:

- а) повна та часткова;
- б) планова та звітна;
- в) виробнича та реалізаційна;
- г) усі наведені варіанти правильні.

88. До виробничої собівартості продукції включаються:

- а) прямі матеріальні витрати, витрати на оплату праці та інші прямі витрати;
- б) змінні загальновиробничі витрати та постійні розподілені загальновиробничі витрати;

в) нерозподілені постійні загальновиробничі витрати та наднормативні виробничі витрати;

г) правильна відповідь наведена у варіантах а і в.

89. До виробничої собівартості продукції не включаються:

а) понаднормові відходи;

б) витрати на зберігання;

в) адміністративні витрати та витрати на збут;

г) усі наведені вище варіанти правильні.

90. До собівартості реалізованої продукції включаються:

а) виробнича собівартість;

б) нерозподілені постійні загальновиробничі витрати та наднормативні виробничі витрати;

в) адміністративні витрати та витрати на збут;

г) правильна відповідь наведена у варіантах а і б.

91. Формування реалізаційної вартості готової продукції відображається на рахунку:

а) 70;

б) 90;

в) 23;

г) 26.

92. Заповнити пропущене місце правильною відповіддю: «Придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів — це ...»:

а) фінансова діяльність;

б) інвестиційна діяльність;

в) операційна діяльність;

г) інша діяльність.

93. Витрати від інвестиційної діяльності включають:

а) втрати від інвестицій в асоційоване підприємство, спільну діяльність, дочірні підприємства;

б) витрати на дослідження та розробки, собівартість реалізованої інвалюти, виробничих запасів, сумнівні та безнадійні борги, втрати від операційної курсової різниці, нестачі та втрати від псування цінностей, визнані штрафи, пені, неустойки тощо;

в) собівартість реалізованих фінансових інвестицій, необоротних активів та іншого майна підприємства, втрати від неопераційних курсових різниць, списання необоротних активів тощо;

г) витрати на проценти, витрати по випуску, утриманню та обігу власних цінних паперів тощо.

94. За ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат витрати поділяються:

- а) основні та накладні;
- б) прямі та непрямі;
- в) умовно постійні та умовно змінні;
- г) обов'язкові та дискреційні.

95. Витрати, пов'язані з обслуговуванням основних і допоміжних цехів і управлінням ними, називають:

- а) адміністративними витратами;
- б) загальновиробничими витратами;
- в) операційними витратами;
- г) витратами на продукцію.

96. За способом перенесення вартості на новостворений продукт витрати поділяються:

- а) основні та накладні;
- б) прямі та непрямі;
- в) постійні та змінні;
- г) обов'язкові та дискреційні.

97. Витрати на виробництво, які пов'язані з виробництвом конкретного об'єкта і можуть бути безпосередньо віднесені на об'єкт економічно можливим шляхом, називають:

- а) основними;
- б) прямими;
- в) постійними;
- г) обов'язковими.

98. Непрямі витрати – це:

а) витрати на виробництво, які не можуть бути безпосередньо віднесені на конкретний об'єкт економічно можливим шляхом;

б) витрати, абсолютна величина яких залишається постійною або змінною при зменшенні/збільшенні обсягу виробництва продукції, яка випускається у невеликій кількості;

в) витрати, пов'язані з управлінням і обслуговуванням виробництва, необхідні для його нормального функціонування;

г) витрати на виробництво, які пов'язані з виробництвом конкретного об'єкта і можуть бути безпосередньо віднесені на об'єкт економічно можливим шляхом.

99. Загальновиробничі витрати за способом перенесення вартості на новостворений продукт відносять до:

- а) прямих витрат;
- б) непрямих витрат;

- в) накладних витрат;
- г) основних витрат.

100. До загальноновиробничих витрат включаються:

а) витратами на управління виробництвом, обслуговування виробничого процесу, удосконалення технології і організації виробництва;

б) амортизація, витрати на утримання необоротних активів, виробничих приміщень;

в) витрати на охорону праці, техніку безпеки та на охорону навколишнього середовища;

г) усі наведені вище варіанти правильні.

101. Загальноновиробничі витрати підлягають розподілу за кожним цехом між:

а) придатною продукцією та виправним браком;

б) товарною продукцією та НЗВ;

в) між виробами;

г) усі наведені вище варіанти правильні.

102. Змінні загальноновиробничі витрати:

а) розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу, виходячи з фактичної потужності підприємства за звітний період;

б) розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу, виходячи з нормальної потужності підприємства;

в) не розподіляються, а списуються всією сумою на зменшення фінансового результату від операційної діяльності;

г) не розподіляються, а списуються на збільшення собівартості реалізованої продукції.

103. Постійні загальноновиробничі витрати:

а) розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу, виходячи з фактичної потужності підприємства за звітний період;

б) розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу, виходячи з нормальної потужності підприємства;

в) не розподіляються, а списуються всією сумою на зменшення фінансового результату від операційної діяльності;

г) не розподіляються, а списуються на збільшення собівартості реалізованої продукції.

104. Базою розподілу загальноновиробничих витрат є:

а) заробітна плата, прямі витрати;

б) обсяг діяльності;

в) час роботи;

г) усі наведені варіанти правильні.

105. Заповнити пропущене місце правильною відповіддю: «Очікуваний середній обсяг діяльності, що може бути досягнутий за умов звичайної діяльності підприємства протягом кількох років або операційних циклів з урахуванням запланованого обслуговування виробництва, називають ...»:

а) потужністю підприємства;

б) нормальною потужністю;

в) інвентаризацією;

г) продуктивністю праці.

106. Розподілені постійні загальновиробничі витрати:

а) включаються до складу собівартості реалізованої продукції;

б) є елементом виробничої собівартості та НЗВ;

в) списуються на зменшення фінансового результату від операційної діяльності;

г) списуються на збільшення статутного капіталу.

107. Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати:

а) включаються до складу собівартості реалізованої продукції;

б) є елементом виробничої собівартості та НЗВ;

в) списуються на зменшення фінансового результату від операційної діяльності;

г) списуються на збільшення статутного капіталу.

108. Для обліку виробничих накладних витрат на організацію виробництва та управління цехами, дільницями, відділеннями, бригадами та іншими підрозділами основного й допоміжного виробництва, а також витрати на утримання та експлуатацію машин й устаткування призначено рахунок:

а) 91;

б) 23;

в) 63;

г) 85.

109. Аналітичний облік по рахунку 91 ведеться за:

а) місцями виникнення, центрами і статтями (видами) витрат;

б) статтями витрат, в розрізі елементів витрат;

в) видами продукції;

г) місцями виникнення.

110. За періодом витрати поділяються на:

а) поточні та витрати майбутніх періодів;

б) прямі та непрямі;

в) витрати періоду та витрати на продукцію;

г) обов'язкові та дискреційні.

111. Заповнити пропущене місце правильною відповіддю: «... — витрати, що не включаються до собівартості активів, а розглядаються як витрати того періоду в якому вони були здійснені»:

- а) витрати майбутніх періодів;
- б) прями;
- в) витрати періоду;
- г) витрати на продукцію.

112. Витрати, пов'язані з обслуговуванням виробництва і управління ним в масштабі усього підприємства, називають:

- а) адміністративними витратами;
- б) загальновиробничими витратами;
- в) операційними витратами;
- г) витратами на продукцію.

113. До адміністративних витрат включаються:

а) загальні корпоративні витрати, витрати на врегулювання спорів у судових органах, податки та збори, витрати на зв'язок, плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банку;

б) витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу, винагороди за професійні послуги;

в) амортизація нематеріальних активів, витрати на утримання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів загальногосподарського призначення;

г) усі наведені вище варіанти правильні.

114. Рахунок 92 призначений для обліку:

- а) адміністративних витрат;
- б) витрат на збут;
- в) загальновиробничих витрат;
- г) витрат по податку на прибуток.

115. Аналітичний облік по рахунку 92, 93 ведеться за:

- а) місяцями виникнення, центрами і статтями (видами) витрат;
- б) статтями витрат, в розрізі елементів витрат;
- в) видами продукції;
- г) місяцями виникнення.

166. До витрат на збут належать:

а) витрати матеріалів для пакування готової продукції, на ремонт тари, на транспортування, перевалку і страхування готової продукції, транспортно-експертні та інші послуги, пов'язані з транспортуванням продукції;

б) оплата праці та комісійні винагороди продавцям, торговим агентам, працівникам відділу збуту, витрати на відрядження праців-

ників збуту, на рекламу та дослідження ринку, гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування;

в) витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів тощо;

г) усі наведені відповіді правильні.

117. Для обліку витрат, пов'язаних зі збутом продукції, товарів, робіт і послуг призначено рахунок:

а) 95;

б) 23;

в) 54;

г) 93.

118. Адміністративні витрати та витрати на збут:

а) розподіляються на кожен об'єкт витрат із використанням бази розподілу, виходячи з фактичної потужності підприємства за звітний період;

б) розподіляються на кожен об'єкт витрат із використанням бази розподілу, виходячи з нормальної потужності підприємства;

в) не розподіляються, а списуються всією сумою на зменшення фінансового результату від операційної діяльності;

г) не розподіляються, а списуються на збільшення собівартості реалізованої продукції.

119. Рахунок 94 призначений для обліку:

а) собівартості реалізованої продукції;

б) матеріальних витрат;

в) інших операційних витрат;

г) витрат на збут.

120. Облік витрат фінансової діяльності ведеться на рахунку:

а) 95;

б) 30;

в) 54;

г) 93.

121. Рахунок 96 називається:

а) інвестиційні витрати;

б) втрати від участі в капіталі;

в) списання необоротних активів;

г) виробничі запаси.

122. Первинними документами по обліку витрат діяльності є:

а) накладна, товаро-транспортна накладна, рахунок-фактура, вимога, лімітно-забірна картка;

б) видатковий касовий ордер, платіжні доручення, авансовий звіт, розрахунок амортизації;

в) таблиць обліку робочого часу, наряди, накази керівника по трудовій дисципліні, довідки про стан здоров'я, довідки-розрахунки бухгалтерії;

г) усі наведені варіанти правильні.

123. Синтетичний облік витрат діяльності ведеться:

а) ж/о 3;

б) ж/о 5, 5А;

в) в5, 5А;

г) виробничий звіт.

124. До витрат майбутніх періодів відносять:

а) витрати, пов'язані з підготовчими роботами в сезонних галузях промисловості, з освоєнням нових виробництв та агрегатів;

б) сплачені авансові платежі за оренду основних засобів, оплату страхового полісу, передплату періодичних видань;

в) представницькі витрати;

г) усі наведені вище варіанти правильні.

125. Витрати майбутніх періодів:

а) розподіляються, виходячи із терміну, до якого вони належать;

б) розподіляються, виходячи із заробітної плати, прямих витрат, обсягу виробництва;

в) не розподіляються, а списуються всією сумою на зменшення фінансового результату;

г) не розподіляються, а списуються на збільшення собівартості реалізованої продукції.

126. Облік витрат майбутніх періодів ведеться на рахунку:

а) 39;

б) 98;

в) 23;

г) 69.

127. Первинним документом по обліку витрат майбутніх періодів є:

а) накладна, товаро-транспортна накладна, рахунок-фактура, вимога, лімітно-забірна картка;

б) видатковий касовий ордер, платіжні доручення, авансовий звіт;

в) довідки-розрахунки бухгалтерії;

г) усі наведені варіанти правильні.

128. Аналітичний облік по рахунку 39 ведеться за:

а) видами витрат;

б) статтями витрат, в розрізі елементів витрат;

в) видами продукції;

г) місцями виникнення.

136. Вказати кореспонденцію рахунків: «Списано на загальновиробничі витрати частку витрат майбутніх періодів»:

а) Дт 39	Кт 311;
б) Дт 301	Кт 39;
в) Дт 91	Кт 39;
г) Дт 791	Кт 91.

137. Вказати кореспонденцію рахунків: «Списано суму розподілених загальновиробничих витрат»:

а) Дт 90	Кт 91;
б) Дт 91	Кт 791;
в) Дт 23	Кт 91;
г) Дт 791	Кт 91.

138. Вказати кореспонденцію рахунків: «Оплачено готівкою за загальногосподарські витрати»:

а) Дт 93	Кт 651;
б) Дт 90	Кт 91;
в) Дт 92	Кт 301;
г) Дт 23	Кт 132.

139. Вказати кореспонденцію рахунків: «Відображено витрати на службові відрядження працівників збуту»:

а) Дт 92	Кт 311;
б) Дт 372	Кт 301;
в) Дт 26	Кт 23;
г) Дт 93	Кт 372.

140. Вказати кореспонденцію рахунків: «Одержано рекламні послуги»:

а) Дт 93	Кт 685;
б) Дт 374	Кт 631;
в) Дт 92	Кт 685;
г) Дт 23	Кт 631.

141. Вказати кореспонденцію рахунків: «Списано пакувальні матеріали»:

а) Дт 791	Кт 92;
б) Дт 92	Кт 22;
в) Дт 92	Кт 374;
г) Дт 93	Кт 204.

142. Вказати кореспонденцію рахунків: «Списано нестачу готової продукції»:

а) Дт 22	Кт 719;
б) Дт 943	Кт 201;

- а) Дт 79   Кт 97;
б) Дт 974   Кт 631;
в) Дт 332   Кт 311;
г) Дт 631   Кт 974.

150. Вказати кореспонденцію рахунків: «Відображено дисконт за випущеними облігаціями»:

- а) Дт 523   Кт 311;
б) Дт 141   Кт 301;
в) Дт 22   Кт 46;
г) Дт 952   Кт 523.

151. Вказати кореспонденцію рахунків: «Створено резерв на гарантійне обслуговування»:

- а) Дт 93   Кт 473;
б) Дт 473   Кт 361;
в) Дт 25   Кт 26;
г) Дт 944   Кт 38.

152. Для обліку витрат діяльності призначений:

- а) журнал 5, 5А, відомість 5.1;
б) журнал 5А;
в) журнал 5, відомість 5.1;
г) немає правильної відповіді.

153. По кредиту рахунків 9-го класу ведуть:

- а) журнал 5;
б) журнал 5А;
в) журнал 5, 5А.

154. По кредиту рахунків 8-го класу ведуть:

- а) журнал 5;
б) журнал 5А;
в) журнал 7;
г) немає правильної відповіді.

155. Яким бухгалтерським записом визначається фінансовий результат від реалізації товарів:

- а) Дт 702   Кт 791;
б) Дт 902   Кт 791   Дт 791   Кт 702;
в) Дт 702   Кт 791   Дт 791   Кт 902;
г) Дт 791   Кт 902.

156. Як відображається в обліку сума нарахованих зобов'язань з ПДВ за реалізовані товари:

- а) Дт 641   Кт 702;
б) Дт 702   Кт 641;
в) Дт 311   Кт 641;

г) Дт 281   Кт641.

157. Яким записом відображається в обліку сума нарахованих зобов'язань із ПДВ з одержаної попередньої оплати:

а) Дт 702   Кт 641;

б) Дт 643   Кт641;

в) Дт 311   Кт641;

г) Дт 361   Кт641.

158. Яким записом відображаються в обліку збитки від реалізації продукції:

а) Дт 442   Кт 443;

б) Дт 442   Кт 26;

в) Дт 442   Кт 791;

г) Дт 442   Кт 701.

159. Нестачі понад норми до прийняття рішення про конкретних винуватців відображають на рахунку:

а) 716 «Відшкодування раніш списаних активів»;

б) 072 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей»;

в) 375 «Розрахунки по відшкодуванню вами завданих збитків»;

г) 042 «Непередбачені зобов'язання».

160. Доходи від відшкодування раніше списаних активів:

а) не визнаються доходами згідно з вимогами П(С)БО;

б) відносять до інших доходів;

в) відносять до інших операційних доходів;

г) немає правильної відповіді.

161. У бухгалтерському обліку, згідно з вимогами П(С)БО, доходи оцінюються за:

а) звичайною ціною;

б) чистою вартістю реалізації;

в) справедливою вартістю;

г) немає правильної відповіді.

162. При здійсненні обміну активами, які подібні за призначенням і мають однакові справедливі вартості, дохід:

а) визнається повністю;

б) визнається частково (на суму переданих або отриманих грошових коштів);

в) не визнається;

г) немає правильної відповіді.

163. Збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів чи зменшення зобов'язань, які сприяють зростанню власного капіталу – це:

а) доходи;

- б) витрати;
- в) фінансові інвестиції;
- г) відсотки.

164. Не визнаються доходами:

- а) суми ПДВ, АЗ та інших податків;
- б) сума попередньої оплати продукції, авансу в рахунок оплати продукції, завдатку під заставу або в погашення позики;
- в) надходження, що належать іншим особам тощо;
- г) усі наведені варіанти правильні.

165. У бухгалтерському обліку та фінансовій звітності доходи відображаються згідно з принципом:

- а) послідовності;
- б) періодичності;
- в) фактичної собівартості;
- г) нарахування.

166. Дохід від реалізації продукції (товарів, інших активів) визнається за умов:

- а) покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інші активи), підприємство надалі не здійснює управління та контроль за реалізацією продукції;
- б) сума доходу може бути достовірно визначена;
- в) є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод, а витрати ,пов'язані із цією операцією, можуть бути достовірно визначені;
- г) усі наведені варіанти правильні.

167. Дохід від реалізації послуг визнається за умов:

- а) можливість достовірної оцінки, імовірність надходження економічних вигод;
- б) можливість достовірної оцінки ступеня завершеності наданих послуг;
- в) можливість достовірної оцінки витрат, здійснених для надання послуг та необхідних для їх завершення;
- г) усі наведені варіанти відповідей правильні.

168. Умови визнання доходів від використання активів:

- а) можливість достовірної оцінки, імовірність надходження економічних вигод;
- б) є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод, а витрати , пов'язані із цією операцією, можуть бути достовірно визначені;

- в) сума доходу може бути достовірно визначена;
- г) імовірність надходження економічних вигод.

169. Дохід від операційної діяльності включає:

- а) доходи звітного періоду, доходи майбутнього періоду;
- б) дохід від реалізації продукції (товарів, інших активів), дохід від реалізації послуг, дохід від використання активів;
- в) проценти, роялті, дивіденди;
- г) дохід від основної та іншої операційної діяльності.

170. Заповнити пропущене місце правильною відповіддю: «Доходи, отримані від придбання та реалізації необоротних активів і фінансових інвестицій, які є складовою частиною еквівалентів грошових коштів, – це ...»:

- а) доходи від фінансової діяльності;
- б) доходи від інвестиційної діяльності;
- в) роялті;
- г) доходи звітного періоду.

171. Доходи від діяльності, яка призводить до зміни розміру і складу власного і позикового капіталу підприємства, називають:

- а) доходи від фінансової діяльності;
- б) доходи від інвестиційної діяльності;
- в) роялті;
- г) доходи звітного періоду.

172. Доходи від іншої діяльності – це :

- а) доходи від реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів, майнових комплексів, списання необоротних активів;
- б) доходи від операцій, пов'язаних з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, послуг), які є визначальною метою створення підприємства;
- в) доходи від використання нематеріальних активів;
- г) доходи, які підлягають отриманню та отримані в звітному періоді або підлягають отриманню у звітному періоді.

173. Рахунок 71 призначений для обліку:

- а) фінансових результатів;
- б) нерозподіленого прибутку;
- в) резервного капіталу;
- г) доходів від іншої діяльності.

174. Для визнання доходу необхідно:

- а) збільшення активу або зменшення зобов'язань, які зумовлюють збільшення власного капіталу;

- б) надходження активу;
- в) зменшення зобов'язань, які зумовлюють збільшення власного капіталу;
- г) збільшення власного капіталу.

175. Дохід, пов'язаний з наданням послуг, має визнаватись:

- а) виходячи зі ступеня завершеності операцій з надання послуг на дату балансу;
- б) тільки в сумі витрат, пов'язаних із цим фінансуванням, причому в тих періодах, коли ці витрати виникли;
- в) якщо є можливість надходження економічних вигід;
- г) виходячи зі ступеня завершеності операцій з надання послуг.

176. Відсотки – це:

- а) плата за використання грошових коштів, їх еквівалентів або сум, заборгованих підприємству;
- б) платежі за використання нематеріальних активів підприємства (патентів, торговельних марок, авторського права, програмних продуктів);
- в) частина чистого прибутку, розподілена між учасниками (власниками) відповідно до частки їхньої участі у власному капіталі підприємства.

177. У бухгалтерському обліку, згідно з вимогами П(С)БО, доходи оцінюються за:

- а) звичайною ціною;
- б) чисто справедливою вартістю реалізації;
- в) справедливою вартістю;
- г) амортизаційною вартістю.

178. Дохід від цільового фінансування має визнаватись:

- а) виходячи зі ступеня завершеності операцій з надання послуг;
- б) якщо є можливість надходження економічних вигід;
- в) виходячи зі ступеня завершеності операцій з надання послуг на дату балансу;
- г) тільки в сумі витрат, пов'язаних із таким фінансуванням, причому в тих періодах, коли ці витрати виникли.

179. Роялті – це:

- а) плата за використання грошових коштів, їх еквівалентів або сум, заборгованих підприємству;
- б) частина чистого прибутку, розподілена між учасниками (власниками) відповідно до частки їхньої участі у власному капіталі підприємства;

б) Дт 362	Кт 714;
в) Дт 311	Кт 69;
г) Дт 311	Кт 732.

187. Вказати кореспонденцію рахунків: «Одержано доходи майбутніх періодів»:

а) Дт 701	Кт 362;
б) Дт 362	Кт 714;
в) Дт 311	Кт 69;
г) Дт 311	Кт 732.

188. Вказати кореспонденцію рахунків: «Нараховано дохід від реалізації товарів нерезидентам»:

а) Дт 26	Кт 23;
б) Дт 902	Кт 28;
в) Дт 362	Кт 702;
г) Дт 702	Кт 631.

189. Вказати кореспонденцію рахунків: «Відображено відрахування до резервного капіталу»:

а) Дт 79	Кт 441;
б) Дт 43	Кт 40;
в) Дт 443	Кт 442;
г) Дт 443	Кт 43.

190. Вказати кореспонденцію рахунків: «Відображено дохід від здавання майна в оренду»:

а) Дт 713	Кт 377;
б) Дт 947	Кт 10;
в) Дт 377	Кт 713;
г) Дт 701	Кт 361.

Контрольні питання

1. Назвіть основні принципи обліку доходів і витрат.
2. Назвіть основні умови визначення доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг.
3. Назвіть основні умови визначення витрат.
4. За якими групами в бухгалтерському обліку класифікуються доходи і витрати?
5. Як визначається фінансовий результат діяльності підприємства за звітний період?
6. Як визначити результат від реалізації готової продукції?

7. З якою метою використовується субрахунок 704 «Вирахування з доходу»?
8. Назвіть складові елементи фінансових витрат.
9. За якими ознаками можна класифікувати доходи відповідно до вимог П(С)БО?
10. Який клас передбачено Планом рахунків для обліку доходів діяльності підприємства?
11. Які доходи відносять до доходів від реалізації? На якому рахунку ведеться облік цих доходів? Яким чином організовується аналітичний облік?
12. Що належить до фінансових доходів?
13. Чим відрізняються операційна, фінансова та інвестиційна діяльність?
14. Для отримання яких показників використовується рахунок 73 «Інші фінансові доходи»?
15. Які доходи включаються до доходів від інвестиційної діяльності?
16. На які доходи поширюється, а на які не поширюється дія П(С)БО 15?
17. Що таке цільове фінансування?
18. Розкрийте порядок ведення обліку повернутих товарів і наданих покупцям знижок.
19. Які особливості визначення доходу від реалізації товарів за договором комісії?
20. Розкрийте порядок ведення обліку доходів і витрат за будівельними контрактами.

Навчальні завдання

Завдання 1

Дані для виконання:

Покупцю здійснено відвантаження товарів за контрактною вартістю 180000,00 грн (у т. ч. ПДВ). Фактична собівартість відвантажених товарів склала 130800,00 грн. У рахунок оплати покупцем передано векселі. Пред'явлені покупцем векселі оплачено в повній сумі.

Необхідно:

- вказати кореспонденцію рахунків;
- визначити необхідні суми на підставі наведених господарських операцій;
- скласти журнал реєстрації господарських операцій.

Журнал реєстрації господарських операцій

№ з/п	Зміст операції	Сума, грн	Дт	Кт
1.	Відображено дохід від реалізації товарів			
2.	Відображено суму податкових зобов'язань за ПДВ			
3.	Віднесено дохід від реалізації на фінансовий результат			
4.	Відображено собівартість реалізованих товарів			
5.	Списано собівартість реалізованих товарів на фінансовий результат			
6.	Отримано векселі на суму контрактної вартості товарів			
7.	Оплачено пред'явлені до оплати векселі			

Завдання 2*Дані для виконання:*

- одержані штрафи, пені, неустойки;
- дивіденди одержані;
- відшкодування раніше списаних активів;
- дохід від реалізації робіт і послуг;
- дохід від реалізації майнових комплексів;
- одержані субсидії;
- дохід від інвестицій в дочірні підприємства;
- дохід за договорами оренди;
- відсотки одержані;
- дохід від реалізації цінних паперів.

Необхідно: користуючись П(С)БО 15 провести класифікацію доходів від звичайної діяльності за відповідними групами.

Завдання 3*Дані для виконання:*

Підприємство «Мандри» надає автотранспортні послуги. 01.03.20_р. одержано авансовий платіж за доставку вантажу у сумі 12 000 грн, ПДВ – 2 000 грн. 31 березня 20_р. акт виконаних робіт не підписаний, але підприємством визнано витрати за березень:

- нарахована заробітна плата – 1 000 грн;
- відрахування на обов'язкове соціальне страхування -?
- списані паливно-мастильні матеріали на підставі первинних документів – 600 грн;

– списані запасні частини на поточний ремонт автомобіля – 4 000 грн.

Необхідно:

- визначити фінансовий результат;
- скласти бухгалтерські записи.

Приклад виконання практичного завдання

Дані для виконання: 01.04.20_р. підприємством було відвантажено готову продукцію покупцям, згідно з договором купівлі-продажу продукції, на суму 120 000 грн, в тому числі ПДВ – 20 000 грн. Собівартість реалізованої готової продукції – 80 000 грн.

20.04.20_р. покупцем повернено продукції на суму 6 000 грн, у тому числі ПДВ – 1 000 грн.

Необхідно:

- визначити фінансовий результат основної діяльності;
- вказати кореспонденцію рахунків.

Розв'язок

Журнал реєстрації господарських операцій

№ з/п	Зміст операції	Сума, грн	Дт	Кт
1.	Реалізовано готову продукцію вітчизняним покупцям за продажними цінами	120 000	361	701
2.	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ (120 000 - 20 : 120)	20 000	701	641
3.	Відображено собівартість реалізованої готової продукції	80 000	901	26
4.	Повернено продукцію від покупців	6 000	704	361
5.	Одночасно сторнування суми ПДВ	[1 000]	704	641
6.	Списано на фінансовий результат дохід від реалізації готової продукції (120 000 – 20 000)	100 000	701	791
7.	Списано на фінансові результати собівартість реалізованої готової продукції	80 000	791	901
8.	Списано на фінансові результати суму поверненої продукції (6 000 – 1 000)	5 000	791	704

Прибуток від реалізації готової продукції становить 15 000 грн (100000 – 80000 – 5 000).

Література до теми: [1, 3, 7, 9, 10, 11, 15, 16, 17,20, 27, 35, 37, 46, 50, 55, 60, 68, 72].

Тема 6. ОБЛІК ДОХОДІВ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ

ПЛАН

1. Облік доходів майбутніх періодів

1. Облік доходів майбутніх періодів

Доходи майбутніх періодів обліковуються на рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів», який призначено для узагальнення інформації щодо одержаних доходів у звітному періоді, які підлягають включенню до доходів у майбутніх звітних періодах.

До доходів майбутніх періодів відносять, зокрема, доходи у вигляді одержаних авансових платежів за здані в оренду основні засоби та інші необоротні активи (авансові орендні платежі), передплату на газети, журнали, періодичні та довідкові видання, виручку за вантажні періодичні та довідкові видання, виручку за вантажні перевезення, виручку від продажу квитків транспортних і театраль-но-видовищних підприємств, абонплату за користування засобами зв'язку тощо.

За **кредитом** рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів» відображається сума одержаних доходів майбутніх періодів, за **дебетом** їх списання на відповідні рахунки обліку доходів та включення до складу доходів звітного періоду.

Аналітичний облік доходів майбутніх періодів ведеться за їх видами, датами їх утворення і визнання доходами звітного періоду.

Синтетичний облік ведуть у II розділі **Журналу 3**.

Тести до теми 6

1. Доходи, які підлягають отриманню та отримані в звітному періоді або підлягають отриманню у звітному періоді, але не одержані – це:

- а) доходи від операційної діяльності;
- б) доходи поточної діяльності;
- в) доходи звітного періоду;
- г) доходи майбутнього періоду.

2. Заповнити пропущене місце правильною відповіддю: «Доходи, отримані, але не підлягають отриманню в звітному періоді – це ...»:

- а) доходи від операційної діяльності;
- б) доходи поточної діяльності;
- в) доходи звітного періоду;
- г) доходи майбутнього періоду.

3. До доходів майбутніх періодів можна віднести:

- а) авансові платежі за орендовані основні засоби та інші необоротні активи;
- б) передоплату періодичних видань та довідкових видань;
- в) виручку за вантажні перевезення, виручку від продажу квитків транспортних та театральних-видовищних підприємств;
- г) усі наведені варіанти відповідей правильні.

4. Регістром синтетичного обліку доходів майбутніх періодів є:

- а) ж/о 15;
- б) ж/о 7;
- в) ж/о 3;
- г) ж/о 6.

5. Доходи майбутніх періодів обліковуються на рахунку:

- а) 79;
- б) 69;
- в) 70;
- г) 74.

Контрольні питання:

1. Що відносять до доходів майбутніх періодів?
2. Що відображується за дебетом та кредитом рахунка 69?
3. Як ведеться аналітичний облік доходів майбутніх періодів?
4. Регістром синтетичного обліку доходів майбутніх періодів є ...?

Література до теми: [7, 9, 15, 32, 38, 43, 59].

Тема 7. ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ

ПЛАН

1. Облік результатів операційної діяльності
2. Облік результатів фінансових операцій
3. Облік результатів іншої діяльності

1. Облік результатів операційної діяльності

Облік фінансових результатів – прибутків і збитків – здійснюється на рахунку **79 «Фінансові результати»**, на якому узагальнюється інформація про фінансові результати підприємства від звичайної діяльності та надзвичайних подій. По **кредиту** рахунку 79 «Фінансові результати» відображаються суми в порядку закриття рахунків обліку доходів, по **дебету** – суми в порядку закриття рахунків обліку витрат, а також належна сума нарахованого податку на прибуток. **Сальдо** рахунку при його закритті **списується** на рахунок **44 «Нерозподілені прибутки» (непокриті збитки)**.

Для отримання показника прибутку або збитку від операційної діяльності Планом рахунків передбачено субрахунок 791 «Результат операційної діяльності»

На субрахунку **791 «Результат операційної діяльності»** ведеться облік доходів, витрат і фінансових результатів від реалізації готової продукції, товарів, робіт, послуг та іншої операційної діяльності підприємства.

За **кредитом** субрахунка відображаються у порядку закриття рахунків сума доходів від реалізації готової продукції (товарів, робіт, послуг) та від іншої операційної діяльності (рахунки 70 «Доходи від реалізації», 71 «Інший операційний дохід»), за **дебетом** – суми в порядку закриття рахунків обліку собівартості реалізованої готової продукції, товарів, робіт і послуг, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат (90 «Собівартість реалізації», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності»).

У кінці звітного періоду обороти за рахунками 70, 71, 90, 92, 93, 94 списуються на субрахунок 791 «Результат операційної діяльності», за даними якого визначається прибуток (збиток) операційної діяльності.

Чистий дохід від реалізації продукції визначається шляхом вирахування з валового доходу відповідних податків, зборів, знижок тощо. У Звіті про фінансові результати він відображається у рядку з аналогічною назвою. Порядок визначення чистого доходу у бухгалтерському обліку є таким:

сума загального доходу, тобто без вирахування наданих знижок, повернення проданих товарів і податків з продажу, який відповідає критеріям визнання доходу, буде відображатися записом:

Відображено дохід від реалізації Дт 36 Кт 70.

На зменшення валового доходу послідовно списуються нараховані податки, платежі:

а) суму податку на додану вартість, включену до складу доходу:

Нараховано ПДВ на виручку згідно з чинним законодавством Дт 70; Кт 64;

б) акцизний збір, врахований у складі доходу для платників акцизного збору.

Нараховано акцизний збір згідно з чинним законодавством Дт 70; Кт 64.

Інші суми, які зменшують валовий дохід, відображаються у вільному рядку Звіту про фінансові результати і у статті «Інші вирахування з доходу».

Після здійснення наведених записів на субрахунок 791 списується сума чистого доходу від реалізації продукції. Віднесено чистий дохід від реалізації на фінансовий результат Дт 70; Кт 791.

Валовий прибуток (збиток) – це різниця між чистим доходом від продажу готової продукції і собівартістю реалізованої продукції.

Для визначення валового прибутку потрібно насамперед визначити та відобразити в обліку собівартість реалізованої готової продукції. Списано на фінансові результати собівартість реалізованої продукції Дт 791; Кт 90.

Фінансовий результат визначається за кожним видом діяльності шляхом зіставлення доходів і витрат звітного періоду.

Субрахунок 791 щомісяця закривається, тому на різницю між оборотами складається проводка в кореспонденції з рахунком 44 «Нерозподілені прибутки непокриті збитки».

2. Облік результатів фінансових операцій

Прибуток або збиток від фінансової діяльності підприємства визначається на субрахунок 792 «Результат фінансових операцій».

На субрахунок **792 «Результати фінансових операцій»** ведеться облік доходів, витрат і фінансових результатів від фінансових операцій.

По **кредиту** субрахунку 792 «Результат фінансових операцій» відображаються списання суми в порядку закриття рахунків обліку доходів від участі в капіталі та інших фінансових доходів з рахунку 72 і 73, по **дебету** – списання фінансових витрат з рахунків 95 «Фінансові витрати» та 96 «Втрати від участі в капіталі».

Схему відображення у бухгалтерському обліку доходів, витрат від фінансової діяльності підприємства та визначення фінансового результату, наведено в таблиці.

Таблиця

792 «Результат фінансових операцій»

Дебет	Кредит
951 «Відсотки за кредит»	721 «Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства»
952 «Інші фінансові витрати»	722 «Дохід від спільної діяльності»
961 «Втрати від інвестицій в асоційовані підприємства»	723 «Дохід від інвестицій в дочірні підприємства»
962 «Втрати від спільної діяльності»	731 «Дивіденди одержані»
963 «Втрати від інвестицій в дочірні підприємства»	732 «Відсотки одержані»
	733 «Інші доходи від фінансових операцій»

3. Облік результатів іншої діяльності

Прибуток (збиток) від іншої звичайної діяльності підприємства визначається на субрахунок **793 «Результат іншої діяльності»**.

По **кредиту** відображаються списання суми у порядку закриття рахунків обліку доходів від інвестиційної та іншої діяльності підприємства, по **дебету** – списання витрат з рахунку 97 «Інші витрати». Визначення результату від іншої діяльності наведено в таблиці.

Таблиця

793 «Результат іншої діяльності»

Дебет	Кредит
970 «Втрати від зміни вартості фінансових інструментів»	740 «Дохід від зміни вартості фінансових інструментів»
971 «Собівартість реалізованих фінансових інвестицій»	741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій»
972 «Втрати від зменшення корисності активів»	742 «Дохід від відновлення корисності активів»

974 «Втрати від неопераційних курсових різниць»	744 «Дохід від неопераційної курсової різниці»
975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій»	745 «Дохід від безоплатно одержаних активів»
976 «Списання необоротних активів»	746 «Інші доходи»
977 «Інші витрати діяльності»	

Фінансові результати визначаються за кожним видом діяльності по закінченню звітного періоду (місяці чи календарного року). При визначенні кінцевого фінансового результату необхідно закрити рахунок **98 «Податки на прибуток»**. Оскільки податок на прибуток визначається загальною сумою і не підрозділяється за видами діяльності, то витрати з податку на прибуток **списуються** на окремий субрахунок рахунку **79 «Фінансові результати»** за вибором підприємства.

Нарахування податку на прибуток від операційної, фінансової й інвестиційної діяльності та відображення у складі фінансових результатів відображається в обліку такими записами:

Дт 98   Кт 64;
Дт 79   Кт 98.

Таблиця

Списання фінансового результату

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1.	Насумчистого прибутку	79 «Фінансові результати»	441 «Прибуток нерозподілений»
2.	Насумчистого збитку	442 «Непокриті збитки»	79 «Фінансові результати»

Узагальнення даних по рахунках **обліку доходів** та по рахунках обліку **фінансових результатів** здійснюється при журнально – ордерній формі обліку у **Журналі 6**, а при **спрощеній формі** бухгалтерського обліку у **Відомості 5-М**.

Тести до теми 7

1. Для узагальнення інформації про доходи та фінансовий результат діяльності підприємства призначено рахунки:

- а) класу 0;
- б) 44 рахунок;
- в) класу 7, 9;
- г) класу 7.

2. Як закриваються у кінці відповідного звітнього періоду рахунки з обліку доходів:

- а) не закриваються;
- б) закриваються шляхом списання його кредитового сальдо в дебет рах. 79;
- в) закриваються шляхом списання його дебетового сальдо в кредит рах.у 79;
- г) закриваються шляхом списання його дебетового сальдо в дебет рахунку 79, а кредитового сальдо в кредит рахунку 79.

3. Первинними документами з обліку доходів призначено:

- а) довідка-розрахунок бухгалтерії;
- б) рахунок-фактура, накладна, товарно-транспортна накладна, акт приймання-здачі виконаних робіт тощо;
- в) вимога, видатковий касовий ордер, табель обліку робочого часу;
- г) правильна відповідь наведена у варіантах а) і б).

4. Фінансовий результат може мати характер:

- а) прибутку, збитку;
- б) валового доходу, валового збитку;
- в) процентів, роялті, дивідендів;
- г) доходів, витрат.

5. Суму, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати, називають:

- а) прибутком;
- б) збитком;
- в) дивідендами;
- г) роялті.

6. Перевищення суми витрат над сумою доходів, для отримання яких здійснені ці витрати, називають:

- а) прибутком;
- б) збитком;
- в) дивідендами;
- г) роялті.

7. Який зв'язок існує між поняттям «виручка», «витрати», «прибуток»:

- а) виручка = прибуток – витрати;
- б) прибуток складається з виручки і витрат;
- в) прибуток = виручка – витрати;
- г) прибуток складається з виручки.

8. Для розрахунку чистого фінансового результату: прибутку (збитку) необхідно визначити:

- а) чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

- б) валовий прибуток (збиток);
- в) фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток) та витрати (дохід) з податку на прибуток ;
- г) правильна відповідь наведена у всіх варіантах.

9. Як закривається в кінці відповідного звітнього періоду рахунок 79:

- а) не закривається;
- б) закривається шляхом списання його кредитового сальдо в дебет рахунку 44;
- в) закривається шляхом списання його дебетового сальдо в кредит рахунку 44;
- г) закривається шляхом списання його дебетового сальдо в дебет рахунку 442, а кредитового сальдо в кредит рахунку 441.

10. Первинними документами з обліку фінансових результатів є:

- а) довідка-розрахунок бухгалтерії;
- б) ж/о 7;
- в) табель обліку робочого часу, видатковий касовий ордер;
- г) ж/о 6.

11. Нерозподілений прибуток може використовуватись на:

- а) розрахунки з бюджетом;
- б) виплату дивідендів;
- в) формування цільових фондів, покриття збитків минулих років;
- г) усі наведені варіанти відповідей правильні.

12. Регістром синтетичного обліку нерозподіленого прибутку є:

- а) ж/о 15;
- б) ж/о 7;
- в) в15;
- г) ж/о 6.

13. Прибуток це:

- а) збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань;
- б) різниця між чистим доходом від реалізації і собівартістю реалізованої продукції;
- в) алгебраїчна сума валового прибутку, іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат;
- г) сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ним витрати.

14. У який момент виникає податкове зобов'язання з ПДВ:

- а) у момент зарахування коштів від покупця або відвантаження товарів;
- б) зарахування коштів;

- в) відвантаження продукції, товарів, робіт, послуг;
- г) підписання угоди на поставку товарів.

15. Який із приведених показників належить до інших операційних доходів:

- а) одержані штрафи, пені, неустойки;
- б) дивіденди;
- в) надлишки коштів у касі;
- г) емісійний дохід.

16. Що означає запис: Дт 791 Кт 93:

- а) списання витрат, пов'язаних зі збутом готової продукції;
- б) відображення собівартості реалізованих товарів;
- в) списання нерозподілених прибутків;
- г) списання загальноновиробничих витрат.

17. Що означає оборот по кредиту рахунку 702 «Дохід від реалізації товарів »:

- а) обсяг реалізації товарів без ПДВ;
- б) обсяг реалізації товарів є в закупівельних цінах;
- в) обсяг товарообороту;
- г) обсяг товарів, списаних з підзвіту матеріально-відповідальної особи.

18. Яким чином продавець визнає дохід при надходженні попередньої оплати від покупця:

- а) як доходи майбутніх періодів;
- б) визнається в сумі одержаного авансу;
- в) не буде визнаний;
- г) визнається в розмірі 30 % від суми одержаного авансу.

19. Що означає кредитове сальдо по рахунку 791 «Результ операційної діяльності»:

- а) дохід від реалізації товарів;
- б) збиток від реалізації товарів;
- в) прибуток від основної діяльності;
- г) собівартість реалізації товарів.

20. Норми П(С)БО 15 поширюються на:

- а) доходи від отриманого цільового фінансування;
- б) доходи за договорами оренди;
- в) доходи від страхової діяльності.

21. Необхідною умовою визнання доходів є:

- а) зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства;
- б) достовірна оцінка доходів;

- в) збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення капіталу;
- г) немає правильної відповіді.

22. У бухгалтерському обліку та фінансовій звітності доходи відображаються відповідно до принципу:

- а) послідовності;
- б) нарахування та відповідності;
- в) періодичності;
- г) немає правильної відповіді.

23. Вказати кореспонденцію рахунків: «Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ, що виникли при реалізації продукції»:

а) Дт 98	Кт 641;
б) Дт 701	Кт 361;
в) Дт 701	Кт 641;
г) Дт 641	Кт 631.

24. Вказати кореспонденцію рахунків: «Нараховано податок на прибуток»:

а) Дт 98	Кт 641;
б) Дт 701	Кт 361;
в) Дт 701	Кт 641;
г) Дт 641	Кт 631.

25. Вказати кореспонденцію рахунків: «Враховано суму нерозподіленого прибутку звітного періоду»:

а) Дт 79	Кт 441;
б) Дт 442	Кт 79;
в) Дт 443	Кт 442;
г) Дт 443	Кт 671.

26. Вказати кореспонденцію рахунків: «Враховано суму непокритого збитку звітного періоду»:

а) Дт 79	Кт 441;
б) Дт 442	Кт 79;
в) Дт 443	Кт 442;
г) Дт 443	Кт 671.

27. Операційна діяльність — це :

- а) діяльність, яка призводить до зміни розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства;
- б) будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення;
- в) реалізація фінансових інвестицій, необоротних активів та іншого майна підприємства, отримання доходів або витрат від не операційної курсової різниці тощо;

г) реалізація інвалюти, інших оборотних активів, операційна оренда активів, отримання доходів або втрат від операційної курсової різниці, створення резервів сумнівних боргів.

28. Витрати від операційної діяльності розподіляються на:

- а) основні та накладні;
- б) прямі та непрямі;
- в) витрати від фінансової та інвестиційної діяльності;
- г) витрати від основної та іншої діяльності.

29. До іншої діяльності підприємства включають:

а) операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є основною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу;

б) придбання та реалізацію тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів;

в) реалізацію фінансових інвестицій, необоротних активів та іншого майна підприємства, отримання доходів або витрат від не операційної курсової різниці тощо;

г) реалізацію інвалюти, інших оборотних активів, операційна оренда активів, отримання доходів або втрат від операційної курсової різниці, створення резервів сумнівних боргів.

30. До витрат від операційної діяльності відносять:

а) собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут;

б) виробничу собівартість та собівартість реалізації;

в) собівартість реалізованих фінансових інвестицій, необоротних активів та іншого майна підприємства, втрати від не операційних курсових різниць, списання необоротних активів тощо;

г) витрати на проценти, витрати по випуску, утриманню та обігу власних цінних паперів тощо.

31. Для обліку витрат по податку на прибуток планом рахунків призначено рахунок:

- а) 64;
- б) 98;
- в) 54;
- г) 17.

32. До прибутку, отриманого від операційної діяльності до оподаткування, відносять:

а) прибуток, отриманий від розміщення на депозитних рахунках тимчасово вільних коштів;

б) прибуток, отриманий від реалізації цінних паперів;
в) прибуток, отриманий від реалізації продукції допоміжних виробництв;

г) немає правильної відповіді.

33. Аналітичний облік фінансових результатів ведеться за:

а) видами доходів;

б) оборотами звітного періоду;

в) місцями виникнення;

г) видами доходів і витрат.

34. Аналітичний облік нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) ведеться за:

а) видами доходів;

б) оборотами звітного періоду;

в) місцями виникнення;

г) видами доходів і витрат.

35. Нерозподілений прибуток визначається як:

а) нерозподілений прибуток минулого року плюс нерозподілений прибуток звітного року та мінус використання прибутку в звітному періоді;

б) прибуток мінус податок на прибуток;

в) доходи мінус витрати;

г) нерозподілений прибуток минулого року плюс нерозподілений прибуток звітного року.

36. Облік нерозподіленого прибутку ведеться на рахунку:

а) 44;

б) 40;

в) 79;

г) 98.

37. Заповнити пропущене місце правильною відповіддю: «... – сума прибутку, яка реінвестована у підприємство»:

а) фінансовий результат;

б) нерозподілений прибуток;

в) резервний капітал;

г) пайовий капітал.

38. Облік доходів від іншої операційної діяльності ведеться на рахунку:

а) 71;

б) 98;

в) 70;

г) 79.

Контрольні питання

1. Який порядок формування чистого прибутку (збитку) звітного періоду?
3. Що розуміють під валовим прибутком підприємства?
4. Який рахунок передбачено Планом рахунків для визначення фінансових результатів діяльності?
5. Що таке нерозподілений прибуток підприємства?
6. Які законодавчі та нормативні акти регулюють оподаткування прибутку підприємства?
7. Який порядок визначення фінансового результату від операційної діяльності?
8. Що таке податок на прибуток та як він обчислюється?
9. Яким чином відображаються фінансові результати в обліку та звітності і як він визначається до оподаткування?
10. Як організовується аналітичний облік по рахунку 79 «Фінансові результати»?

Навчальні завдання**Завдання 1***Дані для виконання:***Журнал реєстрації господарських операцій**

№ з/п	Зміст операції	Сума, грн	Дт	Кт
1.	Відвантажено покупцеві за договором готову продукцію і нараховано дохід від її реалізації	18 000		
2.	Відображено суму податкових зобов'язань по ПДВ			
3.	Відображено виробничу собівартість реалізованої готової продукції	6 200		
4.	Нараховано знос вантажного автомобіля адміністративного призначення	190		
5.	Нараховано заробітну плату адміністративному персоналу	2 200		
6.	Проведено нарахування на фонд заробітної плати адміністрації підприємства			
7.	Видано канцелярське приладдя управлінському персоналу підприємства	340		
8.	Віднесено вартість отриманих транспортних послуг до складу витрат на збут	600		

9.	Відображено суму податкового кредиту по ПДВ	?		
10.	Відображено дохід від здачі майна в оренду	1 200		
11.	Нараховано податкові зобов'язання по ПДВ	?		
12.	Відображено витрати від операційної оренди майна	275		
13.	Включено до фінансового результату дохід від реалізації готової продукції	?		
14.	Списано на фінансовий результат собівартість реалізованої готової продукції	?		
15.	Віднесено на фінансовий результат адміністративні витрати	?		
16.	Списано на фінансовий результат витрати на збут	?		
17.	Віднесено на фінансовий результат інший операційний дохід	?		
18.	Віднесено на фінансовий результат інші витрати операційної діяльності	?		
19.	Нараховано податок на прибуток за даними бухгалтерського обліку	?		
20.	Віднесено на фінансовий результат суму нарахованого податку на прибуток	?		
21.	Відображено нерозподілений прибуток звітного періоду	?		

Література до теми: [1, 3, 5, 6, 7, 10, 15, 16, 17, 20, 27, 30, 34, 43, 49, 50, 52, 55, 58, 67, 68, 73].

Тема 8. ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

План

1. Визначення власного капіталу, його структура та призначення
2. Облік зареєстрованого, пайового капіталу та капіталу в дооцінках
3. Облік додаткового та резервного капіталу
4. Облік нерозподілених прибутків (непокритих збитків), вилученого та неоплаченого капіталу
5. Облік забезпечень зобов'язань
6. Облік статутного капіталу в АТ

1. Визначення власного капіталу, його структура та призначення

На законодавчому рівні поняття «власний капітал» закріплене у НП (С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Власний капітал частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань. В міжнародних стандартах бухгалтерського обліку не використовується такий термін, як «власний капітал», еквівалентом до нього в зарубіжній практиці є поняття «чисті активи» (netassets).

Власний капітал складається з таких складових: зареєстрований (пайовий) капітал; капітал у дооцінках; додатковий капітал; резервний капітал; нерозподілений прибуток (непокритий збиток); вилучений капітал; неоплачений капітал. Ці складові показують суму, яку власники передали в розпорядження підприємства як внески, чи залишили у формі нерозподіленого прибутку.

2. Облік зареєстрованого, пайового капіталу та капіталу в дооцінках

Головним завданням обліку власного капіталу є надання достовірної інформації про наявність реальних активів, що передані підприємству в обмін на корпоративні права або фактично створені в процесі діяльності. Тому складові капіталу корегують фактичну величину власного капіталу.

Документи, що є основою для відображення змін на рахунках власного капіталу наведені на рисунку.

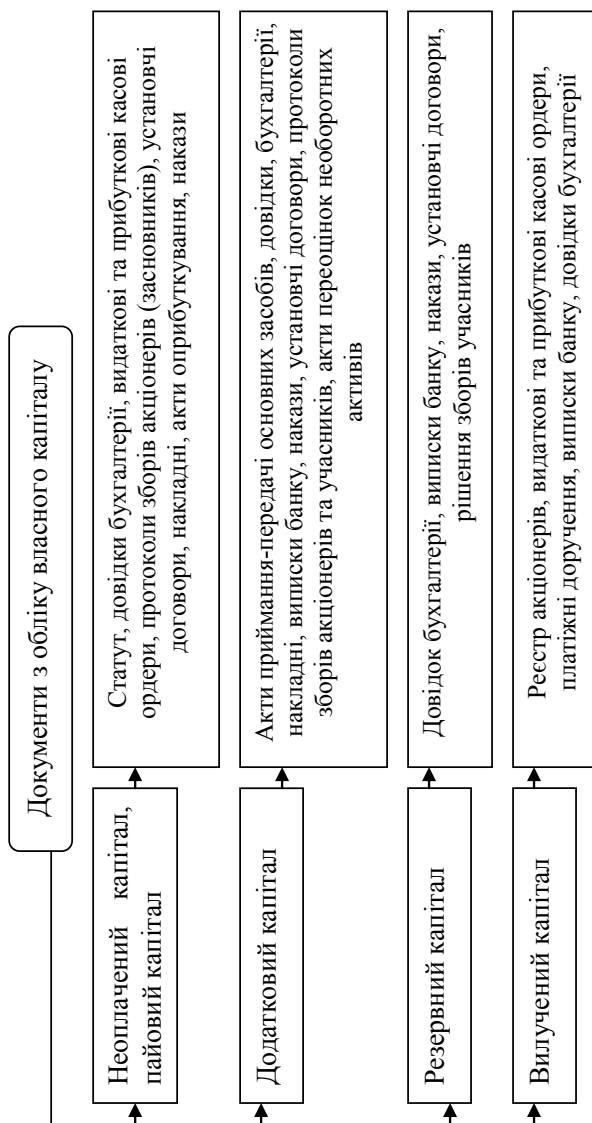

Рис. Документи, що підтверджують зміни на рахунках обліку власного капіталу підприємства

Кожен працівник бухгалтерії має право на нормативно-довідкове забезпечення, повинен мати зразки підписів осіб, які мають право підпису документів, зразки діючих форм звітності та документів, що встановлені чинним законодавством та відповідно до документообігу підприємства.

Зареєстрований (пайовий) капітал характеризує величину статутного або пайового чи іншого зареєстрованого капіталу відповідно до законодавства і установчих документів, а також внески до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу.

У бухгалтерському обліку його величина відображується на рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал». Рахунок 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал» призначено для обліку та узагальнення інформації про стан і рух статутного й іншого зареєстрованого капіталу, пайового капіталу підприємства відповідно до законодавства і установчих документів, а також внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу.

За кредитом рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал» відображається збільшення зареєстрованого і пайового капіталу, а також надходження внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу, за дебетом - його зменшення (вилучення).

Рахунок 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал» має такі субрахунки:

401 «Статутний капітал»

402 «Пайовий капітал»

403 «Інший зареєстрований капітал»

404 «Внески до незареєстрованого статутного капіталу»

На субрахунку 401 «Статутний капітал» відображається статутний капітал господарських товариств, державних і комунальних підприємств. За кредитом субрахунку 401 «Статутний капітал» відображається збільшення статутного капіталу, за дебетом - його зменшення (вилучення). Сальдо на цьому субрахунку повинно відповідати розміру статутного капіталу, який зафіксовано в установчих документах підприємства. Аналітичний облік статутного капіталу ведеться за видами капіталу за кожним засновником, учасником, акціонером тощо.

На субрахунку 402 «Пайовий капітал» відображається і узагальнюється інформація про суми пайових внесків членів споживчого товариства, колективного сільськогосподарського підприємства, житлово-будівельного кооперативу, кредитної спілки та інших підприємств, що передбачені установчими документами. Пайовий ка-

пітал - це сукупність коштів фізичних і юридичних осіб, добровільно розміщених у товаристві для провадження його господарсько-фінансової діяльності. Колективні сільськогосподарські підприємства (КСП) на субрахунку 402 «Пайовий капітал» обліковують частину вартості майна, яка була розпайована між його членами, частину вартості майна, яка не була розпайована між його членами, а також зростання (зменшення) вартості майна протягом діяльності підприємства. Аналітичний облік за субрахунком 402 «Пайовий капітал» ведеться за видами капіталу.

На субрахунку 403 «Інший зареєстрований капітал» відображається зареєстрований капітал інших підприємств, зокрема приватних підприємств, формування якого передбачено в установчих документах.

На субрахунку 404 «Внески до незареєстрованого статутного капіталу» відображаються внески, які надходять для формування статутного капіталу, зокрема акціонерного товариства, після його оголошення і до реєстрації відповідних змін до установчих документів. Сальдо субрахунку 404 після реєстрації статутного капіталу в установленому порядку списується у кореспонденції із кредитом субрахунку 401 «Статутний капітал», а у разі якщо підприємству відмовлено у реєстрації статутного капіталу, у кореспонденції з дебетом субрахунку 404 відображаються операції з повернення активів, які надходили як внески.

Рахунок 41 «Капітал у дооцінках» призначено для обліку і узагальнення інформації про дооцінки (уцінки) необоротних активів і фінансових інструментів, які відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку відображаються у складі власного капіталу і розкриваються у звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід). Залишок на цьому рахунку зменшується у разі уцінки та вибуття зазначених активів, зменшення їх корисності тощо.

Рахунок 41 «Капітал у дооцінках» має такі субрахунки:

411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів»

412 «Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів»

413 «Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів»

414 «Інший капітал у дооцінках»

На субрахунку 411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів» узагальнюється інформація про дооцінки об'єктів основних засобів, уцінки таких об'єктів в межах сум раніше проведених дооцінок, віднесення сум дооцінки до нерозподіленого прибутку.

На субрахунку 412 «Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів» узагальнюється інформація про дооцінки об'єктів нематеріальних активів, уцінки таких об'єктів в межах сум раніше проведених дооцінок, віднесення сум дооцінки до нерозподіленого прибутку.

На субрахунку 413 «Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів» узагальнюється інформація про зміну балансової вартості об'єкта хеджування при значенні коефіцієнта ефективності хеджування грошових потоків у межах, визначених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, та віднесення сум до первісної вартості фінансових активів чи фінансових зобов'язань або до складу інших доходів (витрат).

На субрахунку 414 «Інший капітал у дооцінках» узагальнюється інформація про інший капітал у дооцінках, не відображений на інших субрахунках.

Вхідний залишок на субрахунках рахунку 41 «Капітал у дооцінках» формується шляхом перенесення відповідної інформації з рахунку 42 «Додатковий капітал».

3. Облік додаткового та резервного капіталу

Додатково вкладений капітал – це сума внесків засновників понад зареєстровану частину, які пов'язані з придбанням корпоративних прав. У складі додатково вкладеного капіталу виділяють:

- емісійний дохід, пов'язаний з придбанням акцій за ціною, вищою за їх номінальну вартість, у акціонерних товариствах ;
- інші внески засновників понад зареєстрований статутний фонд, що вносяться без рішень про зміну розміру статутного капіталу.

Облік такого капіталу ведуть на рахунку 42 «Додатковий капітал», який призначено для узагальнення інформації про суми, на які вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість, а також про вартість необоротних активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших осіб, та інші види додаткового капіталу.

За кредитом рахунку 42 «Додатковий капітал» відображається збільшення додаткового капіталу, за дебетом - його зменшення.

Рахунок 42 «Додатковий капітал» має такі субрахунки:

421 «Емісійний дохід»

422 «Інший вкладений капітал»

423 «Накопичені курсові різниці»

424 «Безоплатно одержані необоротні активи»

425 «Інший додатковий капітал»

На субрахунку 421 «Емісійний дохід» відображається прибуток (збиток) від продажу, випуску або анулювання інструментів власного капіталу. Сума перевищення збитку від зазначених операцій над залишком емісійного доходу відображається за дебетом рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». У корпоративних підприємствах збільшення накопиченого капіталу може відбуватись за рахунок емісійного доходу, який визначається як різниця між продажною вартістю акцій власної емісії та їх номінальною вартістю.

На субрахунку 422 «Інший вкладений капітал» обліковують інший вкладений засновниками підприємств (крім акціонерних товариств) капітал, що перевищує статутний капітал, інші внески тощо без рішень про зміни розміру статутного капіталу. Інший вкладений капітал включає в себе додаткові внески засновників на добровільних засадах з метою забезпечення розвитку підприємства. Рішення про додаткові внески приймається загальними зборами колективу. Додаткові внески не збільшують суму зареєстрованого капіталу, не порушують співвідношення часток у статутному капіталі і не реєструються в державних органах.

На субрахунку 423 «Накопичені курсові різниці» узагальнюється інформація про курсові різниці, які відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку відображаються у складі власного капіталу та визнаються в іншому сукупному доході.

На субрахунку 424 «Безоплатно одержані необоротні активи» відображається вартість необоротних активів, безоплатно одержаних підприємством від інших осіб. Залишок додаткового капіталу на цьому субрахунку зменшується на суму визнаного доходу протягом строку корисного використання безоплатно одержаних об'єктів необоротних активів (окрім землі) і при вибутті таких активів і землі.

На субрахунку 425 «Інший додатковий капітал» обліковують інші види додаткового капіталу, які не можуть бути включені до наведених вище субрахунків, зокрема капітал у сумі вартості необоротних активів, отриманих за договором оренди цілісних майнових комплексів.

Резервний капітал – сума резервів, створених, відповідно до чинного законодавства або установчих документів, за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства.

Законом України «Про господарські товариства» (стаття 14) встановлено мінімальний розмір:

- резервного фонду – 25 відсотків від статутного фонду;
- щорічних відрахувань до резервного фонду – 5 відсотків від суми чистого прибутку.

Фактичний розмір резервного фонду та щорічних відрахувань до нього встановлюється в установчих документах, але він не може бути меншим за встановлений законом мінімум.

Облік резервного капіталу ведуть на рахунку 43 «Резервний капітал», який призначено для узагальнення інформації про стан та рух резервного капіталу підприємства, створеного відповідно до чинного законодавства та установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку.

За кредитом рахунку 43 «Резервний капітал» відображається створення резервів, за дебетом - їх використання. Сальдо цього рахунку відображає залишок резервного капіталу на кінець звітного періоду.

Аналітичний облік резервного капіталу ведеться за його видами та напрямками використання.

4. Облік нерозподілених прибутків (непокритих збитків), вилученого та неоплаченого капіталу

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) – це вид накопиченого капіталу, який являє собою фінансовий результат діяльності підприємства після виплати доходів власникам та формування резервного капіталу, тобто це сума прибутку, реінвестована у підприємство. Він визначається як сума чистого прибутку, що залишається у підприємства після поповнення статутного капіталу, резервного фонду, нарахування дивідендів та проведення інших виплат власникам.

За умови неефективної господарської діяльності підприємства та здійснення значних вилучень власниками підприємство може мати непокриті збитки, що зменшують розмір власного капіталу.

На рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» ведеться облік нерозподілених прибутків чи непокритих збитків поточного та минулих років, а також використаного в поточному році прибутку.

За кредитом рахунку відображається збільшення прибутку від усіх видів діяльності, за дебетом - збитки та використання прибутку.

Рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» має такі субрахунки:

441 «Прибуток нерозподілений»

442 «Непокриті збитки»

443 «Прибуток, використаний у звітному періоді»

На субрахунок 441 «Прибуток нерозподілений» відображаються наявність та рух нерозподіленого прибутку.

На субрахунок 442 «Непокриті збитки» відображаються непокриті збитки. Їх списання здійснюють за рахунок нерозподіленого прибутку, резервного, пайового чи додаткового капіталу тощо.

На субрахунок 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді» відображаються розподіл прибутку між власниками (нарахування дивідендів), відрахування в резервний капітал та інше використання прибутку в поточному періоді. Сальдо на цьому субрахунок у кінці року закривається у кореспонденції із субрахунками 441 та/або 442 з виведенням сальдо на одному з цих субрахунків.

Виправлення помилок за минулий рік, що виявлені в поточному році, відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» відображається кореспонденцією рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» з рахунками бухгалтерського обліку відповідних об'єктів класів 1-6.

Чистий прибуток визначається у кінці звітного року і відображається по дебету на рахунок 79 «Фінансові результати» і по кредиту рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». Збиток по звітному балансу відображається по дебету рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» і по кредиту рахунку 79 «Фінансові результати». Кредитове сальдо по рахунку на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» характеризує нерозподілений прибуток, а дебетове сальдо - непокритий збиток.

Збиток звітного року записується по дебету рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)», дебетове сальдо по цьому рахунку означає суму непокритого на даний момент збитку. Витрати, втрати і збитки, які обліковуються на цьому рахунку, а також суми податків з прибутку, які не покривають прибуток, приєднуються до непокритих збитків.

Аналітичний облік до дебету рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)», ведеться тільки по оборотах звітного року.

У кінці звітного періоду сальдо рахунку 791 списується на рахунок 441 «Прибуток нерозподілений».

Формування і використання нерозподіленого прибутку

№ з/п	Зміст господарської операції	Дт	Кт
1.	Списання фінансового результату від основної діяльності до складу нерозподіленого прибутку	791	441
2.	Нараховано дивіденди	443	671
3.	Нараховано податок з суми дивідендів	671	641
4.	Проведено відрахування до резервного капіталу	443	43

Списання збитку від основної діяльності буде відобразитись до дебету рахунку 442 «Непокриті збитки».

Узагальнення облікових даних по рахунках класу 4 здійснюється при журнально – ордерній формі обліку у **Журналі 7**, а при **спрощеній формі** бухгалтерського обліку – у розділах **III і IV відомості 5-М. 4**.

Вилучений капітал відображає фактичну собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених господарським товариством у його учасників.

На рахунку 45 «Вилучений капітал» ведеться облік вилученого капіталу, у разі викупу власних акцій (часток) у акціонерів з метою їх перепродажу, анулювання (зменшення статутного капіталу) тощо.

За дебетом рахунку 45 «Вилучений капітал» відображається фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених господарським товариством у його учасників, за кредитом - вартість анульованих або перепроданих акцій (часток).

Рахунок 45 «Вилучений капітал» має такі субрахунки:

451 «Вилучені акції»

452 «Вилучені вклади й паї»

453 «Інший вилучений капітал»

Аналітичний облік вилученого капіталу ведеться за видами акцій (вкладів, паїв).

Неоплачений капітал показує заборгованість засновників господарського товариства за внесками до статутного капіталу підприємства.

На рахунку 46 «Неоплачений капітал» узагальнюється інформація про зміни у складі неоплаченого капіталу підприємства.

За дебетом рахунку 46 «Неоплачений капітал» відображається заборгованість засновників (учасників) господарського товариства за внесками до статутного капіталу підприємства, за кредитом 46

«Неоплачений капітал» - погашення заборгованості за внесками до статутного капіталу.

Аналітичний облік неоплаченого капіталу ведеться за видами розміщених неоплачених акцій (для акціонерних товариств) та за кожним засновником (учасником) підприємства.

5. Облік забезпечення майбутніх витрат і платежів

Забезпечення, як економічна категорія, означає створення резервних і страхових фондів для гарантування погашення заборгованості кредиторам.

До забезпечень наступних витрат і платежів відносять:

- витрати на оплату майбутніх відпусток;
- додаткове пенсійне забезпечення;
- гарантійний ремонт реалізованої продукції (сервісне обслуговування);
- інші витрати.

На рахунку 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» ведеться узагальнення інформації про рух коштів, які за рішенням підприємства резервуються для забезпечення майбутніх витрат і платежів і включення їх до витрат поточного періоду (за винятком суми забезпечення, що включається до первісної вартості основних засобів).

За кредитом рахунку 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» відображається нарахування забезпечень, за дебетом 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» - їх використання.

Рахунок 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» має такі субрахунки:

- 471 «Забезпечення виплат відпусток»
- 472 «Додаткове пенсійне забезпечення»
- 473 «Забезпечення гарантійних зобов'язань»
- 474 «Забезпечення інших витрат і платежів»
- 475 «Забезпечення призового фонду (резерв виплат)»
- 476 «Резерв на виплату джек-поту, не забезпеченого сплатою участі у лотереї»
- 477 «Забезпечення матеріального заохочення»
- 478 «Забезпечення відновлення земельних ділянок»

На субрахунку 471 «Забезпечення виплат відпусток» ведеться облік руху та залишків коштів на оплату чергових відпусток працівникам. Сума забезпечення визначається щомісячно як добуток

фактично нарахованої заробітної плати працівникам і відсотку, обчисленого як відношення річної планової суми на оплату відпусток до загального планового фонду оплати праці. На цьому субрахунку також узагальнюється інформація про забезпечення обов'язкових відрахувань (зборів) від забезпечення виплат відпусток на відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

У бухгалтерському обліку нарахування резерву оплати відпусток відображається оборотом за кредитом рахунку 471 «Забезпечення виплат відпусток» у кореспонденції з дебетом рахунків, на яких ведеться облік витрат (рахунки класу 8 «Витрати за елементами» або 9 «Витрати діяльності»).

Таблиця

Облік створення і використання резерву на виплату відпусток

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1.	Створено резерв із щомісячних відрахувань (у т. ч. суми соціальних внесків)	23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності»	471 «Забезпечення виплат відпусток»
2.	Використано частину резерву на виплату щорічної відпустки	471 «Забезпечення виплат відпусток»	661 «Розрахунки за заробітною платою»
3.	Нараховано внески до соціальних фондів	471 «Забезпечення виплат відпусток»	65 «Розрахунки за страхуванням»

Якщо створеного забезпечення не вистачає для виплати відпусток, то сума відпускних, що перевищує резерв, нараховується таким чином: Дт 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності» Кт 661 «Розрахунки за заробітною платою».

На субрахунку 472 «Додаткове пенсійне забезпечення» ведеться облік коштів для реалізації програми пенсійного забезпечення.

На субрахунку 473 «Забезпечення гарантійних зобов'язань» ведеться облік руху та залишків коштів, зарезервованих для забезпечення майбутніх витрат на проведення гарантійних ремонтів проданої продукції, на проведення ремонту предметів прокату тощо.

На субрахунку 474 «Забезпечення інших витрат і платежів» ведеться облік забезпечення інших наступних витрат, що не знайшли відображення на інших субрахунках рахунку 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів», зокрема забезпечення на виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів, на реструктуризацію та виконання зобов'язань при припиненні діяльності.

На субрахунку 475 «Забезпечення призового фонду (резерв виплат)» підприємства, які здійснюють діяльність з випуску та проведення лотерей на території України, узагальнюють інформацію про призовий фонд – суму, що підлягає виплаті переможцям лотереї відповідно до оприлюднених умов її випуску та проведення, зменшену на розмір джек-поту, не забезпеченого сплатою участі у лотереї.

На субрахунку 476 «Резерв на виплату джек-поту, не забезпеченого сплатою участі у лотереї» підприємства, які здійснюють діяльність з випуску та проведення лотерей на території України, узагальнюють інформацію про резерв на виплату джек-поту, не забезпеченого сплатою участі у лотереї.

За кредитом субрахунків 475 «Забезпечення призового фонду (резерв виплат)» і 476 «Резерв на виплату джек-поту, не забезпеченого сплатою участі у лотереї» і дебетом рахунку 90 «Собівартість реалізації» відображається відповідно створення (формування) призового фонду й резерву, що покриває суму джек-поту, не забезпечену сплатою участі у лотереї, за дебетом – виплата (видача) виграшів гравцям.

На субрахунку 477 «Забезпечення матеріального заохочення» ведеться облік забезпечення на матеріальне заохочення працівників, зокрема на виплату працівникам винагороди, допомоги, премії, які підлягають сплаті протягом дванадцяти місяців по закінченні періоду, у якому працівники виконали роботу, що надає їм право на отримання таких виплат у майбутньому.

За кредитом субрахунку 478 «Забезпечення відновлення земельних ділянок» ведеться облік створення за обґрунтованим розрахунком забезпечення на демонтаж, переміщення об'єкта основних засобів та приведення земельної ділянки, на якій він розташований, у стан, придатний для подальшого використання (зокрема на передбачену законодавством рекультивацию порушених земель), за дебетом субрахунку відображається використання створеного забезпечення на здійснювані роботи з демонтажу, переміщення об'єкта основних засобів, рекультивации порушених земель.

Аналітичний облік забезпечень майбутніх витрат і платежів ведеться за їх видами, напрямками формування й використання.

Синтетичний облік ведуть у **Журналі 7**, а **аналітичний** – у **Відомість 7.3** в якій наводяться забезпечення за окремими субрахунками, дані про сальдо на початок і кінець місяця, дебетовий і кредитовий обороти.

6. Облік статутного капіталу в АТ

Відповідно до ст. 80 Господарського Кодексу України до господарських товариств належать: акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства, командитні товариства.

Акціонерним товариством є господарське товариство, яке має статутний фонд, поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства, а акціонери несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, в межах вартості належних їм акцій. Загальна номінальна вартість випущених акцій складає статутний фонд акціонерного товариства, який не може бути меншим суми, еквівалентної 1250 мінімальним заробітним платам, виходячи зі ставки мінімальної заробітної плати, що діє на момент створення акціонерного товариства.

Товариством з обмеженою відповідальністю є господарське товариство, що має статутний фонд, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном. Учасники товариства, які повністю сплатили свої вклади, несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах своїх вкладів.

Товариством з додатковою відповідальністю є господарське товариство, статутний фонд якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а в разі його недостатності учасники цього товариства несуть додаткову солідарну відповідальність у визначеному установчими документами однаково кратному розмірі до вкладу кожного з учасників.

Повним товариством є господарське товариство, всі учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і несуть додаткову солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном.

Командитним товариством є господарське товариство, в якому один або декілька учасників здійснюють від імені товариства підпри-

емницьку діяльність і несуть за його зобов'язаннями додаткову солідарну відповідальність усім своїм майном, на яке за законом може бути звернено стягнення (повні учасники), а інші учасники присутні в діяльності товариства лише своїми вкладками (вкладники).

Учасниками повного товариства, повними учасниками командитного товариства можуть бути лише особи, зареєстровані як суб'єкти підприємництва.

Для створення акціонерного товариства необхідно здійснити такі організаційні кроки:

- зробити повідомлення про намір створити акціонерне товариство;
- здійснити передплату на акції;
- провести установчі збори;
- здійснити державну реєстрацію акціонерного товариства.

Якщо передбачається частину акцій розмістити через відкритий продаж, необхідно також подати органу реєстрації інформацію про випуск цих цінних паперів, яка підлягає обов'язковому опублікуванню в офіційних виданнях. Засновники повинні утримувати в даному випадку акцій не менше від 25 % статутного капіталу в період до двох років. Строк відкритої передплати на акції не перевищує 6 місяців.

До статутного капіталу оплачені акції належать за номінальною вартістю незалежно від ціни первинного розміщення. Перевищення ціни продажу акцій над їх номінальною вартістю приводить до виникнення емісійного доходу, який збільшує додатково вкладений капітал. Якщо акції продаються за ціною нижчою від номінальної вартості, то на різницю між номіналом та ціною продажу зменшується емісійний дохід (за його наявності) або нерозподілений прибуток (зростають нерозподілені збитки).

У випадку змін по внесках до статутного капіталу вносяться зміни до засновницьких документів, що підлягають державній реєстрації. Зміни розміру статутного капіталу акціонерного товариств відображаються в бухгалтерському обліку після внесення таких змін до державного реєстру.

Товариство зобов'язане в п'ятиденний термін повідомити орган, який здійснив реєстрацію, про зміни. Для цього необхідно подати наступні документи:

оригінал установчих документів юридичної особи з відміткою про їх державну реєстрацію;

два примірники змін до установчих документів та два примірники установчих документів у новій редакції;

нотаріально посвідчену копію рішення засновників (учасників) юридичної особи про збільшення/зменшення статутного капіталу;

заповнену реєстраційну картку на проведення державної реєстрації змін до установчих документів;

документи про сплату реєстраційного збору за проведення державної реєстрації змін до установчих документів;

документи, що підтверджують формування попередньо оголошеного розміру статутного капіталу.

Товариство за рішенням загальних зборів акціонерів може збільшити свій статутний капітал шляхом додаткового випуску акцій, обміну облігацій на акції, збільшення вартості раніше випущених акцій, а також шляхом залучення додаткових інвестицій, індексації основних засобів та з інших причин за умови повної оплати (за вартістю не нижче номінальної) всіх випущених акцій. При додатковій емісії акцій АТ затверджує проспект емісії або інформацію про випуск цінних паперів. Рішення товариства про зміни розміру статутного капіталу вступає в силу з дня внесення цих змін до державного реєстру.

Будь-які, навіть передбачені засновницькими документами зміни статутного капіталу, не зареєстровані у встановленому порядку, є порушенням і тягнуть за собою адміністративні штрафи за порушення обліку та звітності. Державна реєстрація такого підприємства може бути анульована, а саме підприємство — ліквідоване.

Для відображення у бухгалтерському обліку подій, які викликають зміни у структурі власного капіталу, первинні документи мають містити дані про: дозвіл (розпорядження) власника на здійснення операції з внесення додаткового капіталу; особу, яка здійснює такий внесок; зміст і грошову оцінку внеску; дату; підписи осіб, що брали участь у внесенні і прийнятті додаткового капіталу основи.

Для обліку власного капіталу в Плані рахунків бухгалтерського обліку передбачені рахунки 4 класу «Власний капітал та забезпечення зобов'язань».

Таблиця

Аналітичний облік власного капіталу

Назва рахунку	Аналітичний облік
401 «Статутний капітал»	За видами капіталу, за кожним засновником, учасником, акціонером
402 «Пайовий капітал»	За видами капіталу, за кожним членом в розрізі складових його внеску

42 «Додатковий капітал»	За видами капіталу та кожним засновником
43 «Резервний капітал»	За видами капіталу та напрямками використання
44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»	За напрямками використання нерозподіленого прибутку
45 «Вилучений капітал»	За видами акцій (вкладів, паїв)
46 «Неоплачений капітал»	За видами розміщених неоплачених акцій (для акціонерних товариств) та за кожним засновником (учасником) підприємства

Щодо акціонерних товариств, то сальдо субрахунка 401 «Статутний капітал» має дорівнювати розміру статутного капіталу, зареєстрованому в установчих документах, а також номінальній вартості випущених акцій. Зміни цієї суми допускаються тільки у разі збільшення або зменшення статутного капіталу, які здійснюються у встановленому порядку, і внесення відповідних змін у реєстр державної реєстрації. Бланки акцій обліковуються і зберігаються як бланки суворого обліку.

Синтетичний облік наявності і руху бланків акцій ведеться на позабалансовому рахунку 08 «Бланки суворого обліку», аналітичний — за видами акцій (іменні, привілейовані, прості) і матеріально відповідальними особами. По дебету рахунка 08 і його аналітичних рахунків відображається надходження бланків акцій, а по кредиту — списання при видачі акціонерам після повної оплати їх вартості. При формуванні статутного капіталу складається засновницький опис майна, що має бути засвідченим нотаріально.

Після реєстрації акціонерного товариства на суму проведеної підписки на акції за їх номінальною вартістю в бухгалтерському обліку роблять запис по дебету рахунка 46 «Неоплачений капітал» і кредиту субрахунка 401 «Статутний капітал». Якщо фактична ціна реалізації акцій перевищує їх номінальну вартість, то сума різниці зараховується до емісійного доходу і відображається записом по дебету рахунка 46 «Неоплачений капітал» і кредиту рахунка 42 «Додатковий капітал», субрахунок 421 «Емісійний дохід».

Сальдо рахунка 46 «Неоплачений капітал» має відповідати сумі заборгованості акціонерів, яка підлягає погашенню у визначений установчими документами строк з урахуванням того, що до дня скликання установчих зборів особи, які підписалися на акції, повинні внести не менше ніж 50% від номінальної вартості акцій.

При формуванні статутного капіталу у АТ у бухгалтерському обліку здійснюються такі записи:

на суму зареєстрованого статутного капіталу:

Дебет 46 «Неоплачений капітал»;

Кредит 401 «Статутний капітал»;

анулювання викуплених акцій супроводжується бухгалтерським записом:

Дебет 401 «Статутний капітал»;

Кредит 451 «Вилучені акції».

при перевищенні ціни придбання над номінальною вартістю здійснюється запис:

Дебет 421 «Емісійний дохід»;

Кредит 451 «Вилучені акції».

при зменшенні номінальної вартості акцій. При цьому кількість акцій в обігу не зменшується. Акціонери при зменшенні номінальної вартості акцій мають право на відшкодування втрат від їх знецінення. При зменшенні номінальної вартості акцій у бухгалтерському обліку складається запис:

Дебет 401 «Статутний капітал»;

Кредит 672 «Розрахунки за іншими виплатами».

при компенсації акціонерам втрат здійснюють запис:

Дебет 672 «Розрахунки за іншими виплатами»;

Кредит 301 «Готівка в національній валюті»;

Кредит 311 «Поточні рахунки в банках у національній валюті».

Узагальнення облікових даних **по рахунках класу 4** здійснюється при журнально – ордерній формі обліку у **Журналі 7**, а при **спрощеній формі** бухгалтерського обліку – у розділах **III і IV відомості 5-М. 4**.

Тести до теми 8

1. Для обліку власного капіталу та забезпечення зобов'язань призначений:

а) журнал 4, відомість 4.1, 4.2, 4.3;

б) журнал 6;

в) журнал 5;

г) правильної відповіді немає.

2. У балансі неоплачений капітал:

а) підлягає вирахуванню при визначенні підсумку власного капіталу;

б) не враховується при визначенні підсумку власного капіталу;

в) підлягає врахуванню при визначенні підсумку власного капіталу.

3. Регістром синтетичного обліку по рахунку 40 «Статутний капітал» є:

- а) журнал 4;
- б) журнал 7;
- в) відомість 7.2;
- г) журнал 6.

4. Суму, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їх номінальну вартість, акціонерні товариства відображають у Балансі у статті:

- а) інший додатковий капітал;
- б) додатковий капітал;
- в) резервний капітал.

5. У статті Балансу «Зареєстрований (пайовий) капітал» подається:

- а) першопочатковий статутний капітал підприємства;
- б) зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства;
- в) сума пайових внесків членів спілок та інших підприємств, що передбачена установчими документами;
- г) немає правильної відповіді.

6. Метою складання Звіту про власний капітал є:

- а) розкриття інформації про зміни у складі власного капіталу підприємства звітного періоду;
- б) надання користувачам інформації про зміни, що відбулися у грошових коштах підприємства та їх еквівалентах за звітний період;
- в) надання користувачам інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності підприємства за звітний період;
- г) немає правильної відповіді.

7. Сума власного капіталу, відображена у фінансовій звітності, показує:

- а) ринкову вартість прав власників підприємства;
- б) ринкову вартість активів підприємства, які належать йому за правом власності;
- в) облікову вартість прав власників підприємства;
- г) облікову вартість активів підприємства, які належать йому за правом власності.

8. Емітент, у разі невиконання умов передплати на цінні папери, зобов'язаний повернути передплатникам на їх вимогу:

- а) усі одержані від них кошти;
- б) усі одержані від них кошти зі сплатою процентів за весь строк їх отримання;

в) частину одержаних від них коштів, передбачену умовами договору передплати;

г) немає правильної відповіді.

9. Сальдо на рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал» акціонерного товариства повинна дорівнювати:

а) сумарній вартості коштів, які належать до сплати учасниками за придбані ними акції товариства;

б) сумарній номінальній вартості випущених акцій товариства;

в) сумарній вартості активів товариства;

г) немає правильної відповіді.

10. Сальдо рахунку 46 «Неоплачений капітал»:

а) збільшує суму дебіторської заборгованості підприємства;

б) вираховується при визначенні підсумкової суми власного капіталу підприємства;

в) додається при визначенні суми власного капіталу підприємства;

г) немає правильної відповіді.

11. Розподіляючи прибуток, акціонерне товариство в Україні повинне створити резервний (страховий) капітал, у розмірі передбаченому його установчими документами, але не менше ніж:

а) 25 % від розміру статутного капіталу;

б) 10 % від розміру статутного капіталу;

в) 5 % від розміру статутного капіталу;

г) 5 % чистого прибутку.

12. Розмір щорічних відрахувань до резервного капіталу в Україні визначається установчими документами товариства в розмірі не менше ніж:

а) 25 % прибутку після сплати податку на прибуток;

б) 10 % прибутку після сплати податку на прибуток;

в) 5 % прибутку після сплати податку на прибуток;

г) немає правильної відповіді.

13. Для нарахування дивідендів по простих акціях джерелом може бути:

а) нерозподілений прибуток та резервний капітал;

б) нерозподілений прибуток;

в) резервний капітал;

г) додатковий капітал.

14. В Україні право на отримання дивідендів мають особи, які є акціонерами даного товариства, на:

- в) основні засоби;
- г) цінні папери.

21. По дебету рахунку 46 «Неоплачений капітал» відображається:

- а) заборгованість засновників за внесками до статутного капіталу;
- б) погашення заборгованості за внесками до статутного капіталу;
- в) надходження цінностей від засновників;
- г) немає правильної відповіді.

22. Частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань, називається:

- а) власним капіталом;
- б) дебіторською заборгованістю;
- в) нерозподіленим прибутком;
- г) статутним капіталом.

23. З яких елементів складається власний капітал:

- а) статутний капітал, додатковий капітал, резервний капітал, прибутки;
- б) статутний капітал та забезпечення зобов'язань;
- в) статутний капітал, пайовий капітал, додатковий капітал, резервний капітал, неоплачений капітал, вилучений капітал, нерозподілені прибутки (непокриті збитки);
- г) власні та залучені.

24. Статутний капітал – це ... :

- а) частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань;
- б) сума пайових внесків членів спілок та інших підприємств, що передбачена установчими документами;
- в) джерело власних активів підприємства;
- г) зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства.

25. Заповнити пропущене місце правильною відповіддю: «... – сума пайових внесків членів спілок та інших підприємств, що передбачена установчими документами»:

- а) капітал;
- б) статутний фонд;
- в) розподілена власність;
- г) пайовий капітал.

26. Сума, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їх номінальну вартість або сума дооцінки необоротних активів, вартість активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших юридичних і фізичних осіб та інше належать до:

- а) власного капіталу;
- б) неоплаченого капіталу;
- в) додаткового капіталу;
- г) резервів наступних витрат і платежів.

27. Заповнити пропущене місце правильною відповіддю: «... — сума прибутку, яка реінвестована у підприємство»:

- а) фінансовий результат;
- б) нерозподілений прибуток;
- в) резервний капітал;
- г) пайовий капітал.

28. Неоплачений капітал — це :

- а) сума заборгованості власників за внесками до капіталу;
- б) сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку;
- в) зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства;
- г) джерело власних активів підприємства.

29. Фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників:

- а) неоплачений капітал;
- б) вилучений капітал;
- в) додатковий капітал;
- г) реалізаційна вартість.

30. За формою власний капітал поділяється на:

- а) власний та залучений;
- б) інвестований капітал та нерозподілений прибуток;
- в) статутний та додатковий капітал;
- г) створений та набутий.

31. За рівнем відповідальності:

- а) власний та залучений;
- б) інвестований капітал та нерозподілений прибуток;
- в) статутний та додатковий капітал;
- г) створений та набутий.

32. Шляхи створення власного капіталу:

- а) придбання або безоплатне одержання;
- б) внесення власниками;
- в) накопичення;
- г) внесення власниками та накопичення.

33. Функції власного капіталу:

- а) самостійність і влада, розподіл доходів і активів, відповідальність і захист прав кредиторів;

- б) довгострокове фінансування, компенсація понесених збитків;
- в) кредитоспроможність, фінансування ризику;
- г) усі наведені варіанти правильні.

34. Збільшення статутного капіталу на недержавних підприємствах може здійснюватись шляхом:

а) випуску нових акцій або додаткових внесків учасників, індексації основних засобів, реінвестування прибутку, нарахованих дивідендів;

- б) обміну облигацій на акції;
- в) збільшення номінальної вартості акцій;
- г) усі наведені вище варіанти правильні.

35. Зменшення статутного капіталу на недержавних підприємствах може здійснюватись:

а) зменшенням номінальної вартості акцій, кількості акцій;

б) виходом учасників;

в) уцінкою акцій, реінвестуванням прибутку;

г) додатковими внесками учасників, індексацією основних засобів, реінвестуванням прибутку, нарахуванням дивідендів.

36. Статутний капітал змінюється за структурою внаслідок:

а) випуску нових акцій, обміну облигацій на акції, збільшення номінальної вартості акцій;

б) зменшення номінальної вартості акцій, кількості акцій;

в) обміну привілейованих акцій на прості, дробіння та консолідації акцій;

г) дробіння та консолідації акцій.

37. Зменшення номінальної вартості акцій пропорційно збільшенню їх кількості шляхом ділення на певний коефіцієнт називається:

- а) дробінням;
- б) консолідацією;
- в) індексацією;
- г) уцінкою.

38. Зменшення загальної кількості акцій з одночасним пропорційним зростанням номінальної вартості акцій внаслідок чого загальна номінальна вартість статутного фонду не змінюється називається:

- а) дробінням;
- б) консолідацією;
- в) індексацією;
- г) уцінкою.

39. Розмір, порядок формування та зміни статутного капіталу обліковуються у такому документі:

- а) колективному договорі;
- б) звіті про власний капітал;
- в) протоколі зборів акціонерів;
- г) установчих документах (статуті).

40. Статутний капітал може мати вигляд:

- а) статутний капітал та статутний фонд;
- б) статутний капітал, пайовий капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілені прибутки;
- в) статутний капітал, статутний фонд, пайовий капітал, складовий капітал;
- г) власний та залучений капітал.

41. Для обліку внесків учасників використовують такі документи:

- а) прибутковий касовий ордер, виписка банку;
- б) накладні, товарно-транспортні накладні, прибутковий ордер, акт приймання, товарний чек;
- в) акт приймання передачі основних засобів, акт приймання виконаних робіт;
- г) усі наведені вище варіанти правильні.

42. Для обліку та узагальнення інформації про стан та рух зареєстрованого (пайового) капіталу призначено рахунок:

- а) 42;
- б) 40;
- в) 41;
- г) 20.

43. Розмір зареєстрованого капіталу встановлюється та змінюється за рішенням:

- а) зборів засновників;
- б) керівника підприємства;
- в) держави;
- г) бухгалтера.

44. Збільшення зареєстрованого капіталу на державних підприємствах може здійснюватись за рахунок:

- а) об'єктів капітального будівництва, безкоштовного одержання основних засобів, ТМЦ, придбання основних засобів;
- б) взяття в оренду основних засобів, дооцінки основних засобів, ТМЦ, що надійшли від ліквідації основних засобів;
- в) фінансувань із бюджету;
- г) усі наведені варіанти правильні.

45. Зменшення зареєстрованого капіталу на державних підприємствах може здійснюватись за рахунок:

- в) Дт 311   Кт 45;
г) Дт 20   Кт 46.

53. Вказати кореспонденцію рахунків: «Анульовано викуплені акції»:

- а) Дт 45   Кт 301;
б) Дт 40   Кт 46;
в) Дт 311   Кт 45;
г) Дт 20   Кт 46.

54. Вказати кореспонденцію рахунків: «Збільшено зареєстрований капітал за рахунок збільшення номінальної вартості акцій»:

- а) Дт 443   Кт 46;
б) Дт 52   Кт 40;
в) Дт 311   Кт 45;
г) Дт 443   Кт 40.

55. Вказати кореспонденцію рахунків: «Збільшено статутний капітал за рахунок обміну облигацій на акції»:

- а) Дт 443   Кт 46;
б) Дт 52   Кт 40;
в) Дт 40   Кт 672;
г) Дт 443   Кт 40.

56. Вказати кореспонденцію рахунків: «Зменшено статутний капітал за рахунок зменшення номінальної вартості акцій»:

- а) Дт 443   Кт 46;
б) Дт 52   Кт 40;
в) Дт 40   Кт 672;
г) Дт 443   Кт 40.

57. Вказати кореспонденцію рахунків: «Нараховано дивіденди учасникам»:

- а) Дт 672   Кт 311;
б) Дт 52   Кт 40;
в) Дт 443   Кт 672;
г) Дт 443   Кт 40.

58. Вказати кореспонденцію рахунків: «Проведено дооцінку основних засобів»:

- а) Дт 10   Кт 424;
б) Дт 10   Кт 423;
в) Дт 443   Кт 672;
г) Дт 12   Кт 46.

59. Вказати кореспонденцію рахунків: «Безоплатно одержано основні засоби»:

- а) Дт 10   Кт 424;
- б) Дт 10   Кт 423;
- в) Дт 443   Кт 672;
- г) Дт 12   Кт 46.

60. Вказати кореспонденцію рахунків: «Направлено кошти додатково-го капіталу на збільшення резервного капіталу»:

- а) Дт 10   Кт 424;
- б) Дт 425   Кт 43;
- в) Дт 443   Кт 40;
- г) Дт 12   Кт 46.

61. Власний капітал підприємства – це:

- а) різниця між борговими зобов'язаннями та вартістю майна підприємства;
- б) частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань;
- в) майно підприємства;
- г) немає правильної відповіді.

62. До власного капіталу не належить;

- а) неоплачений капітал;
- б) вилучений капітал;
- в) залучений капітал;
- г) резервний капітал.

63. Формування статутного капіталу за рахунок внесків засновників (учасників) фіксується у:

- а) засновницьких документах підприємства;
- б) Державному реєстрі господарських одиниць;
- в) статуті підприємства;
- г) немає правильної відповіді.

64. Сума статутного капіталу за балансом підприємства та сума, зареєстрована в Державному реєстрі, має бути:

- а) більшою;
- б) меншою;
- в) однаковою;
- г) більшою на 1.

65. Сума, яку на дату реєстрації підприємства заявлено, але фактично не внесено засновниками, являє собою:

- а) резервний капітал;
- б) неоплачений капітал;
- в) пайовий капітал;
- г) інший додатковий капітал.

- а) власного капіталу;
- б) оборотних активів;
- в) доходів майбутніх періодів;
- г) фінансових інвестицій.

73. Яким записом відображається списання використаного за рік прибутку:

- а) Дт 443   Кт 441, 442;
- б) Дт 443   Кт 43;
- в) Дт 43   Кт 443;
- г) Дт 441, 442   Кт 443.

74. У якому із зазначених випадків не змінюється власний капітал:

- а) дооцінка необоротних активів;
- б) створення резервного капіталу;
- в) безоплатно одержано необоротні активи;
- г) викуплено акції у власної емісії в акціонерів.

75. Як відображається в обліку використання прибутку на поповнення статутного капіталу:

- а) Дт 443   Кт 46;
- б) Дт 443   Кт 442;
- в) Дт 443   Кт 43;
- г) Дт 443   Кт 40.

76. За даними якого рахунку в балансі показується сума заборгованості перед засновниками (учасниками) товариства:

- а) 67;
- б) 40;
- в) 45;
- г) 46.

77. Яким записом відображається в обліку різниця між продажною і номінальною вартістю первинне розміщених акцій:

- а) Дт 311   Кт 46;
- б) Дт 46   Кт 421;
- в) Дт 46   Кт 40;
- г) Дт 46   Кт 441.

78. Власний капітал – це:

а) активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку;

б) перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якої були здійснені ці витрати;

в) сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати;

г) частина в активах підприємств, що залишається після вирахування його зобов'язань.

79. Який з названих рахунків призначено для обліку акцій власної емісії (часток), викуплених у акціонерів (учасників):

- а) 46;
- б) 45;
- в) 40;
- г) 41.

80. Що означає сальдо рахунку 443:

- а) сума використаного прибутку з початку року;
- б) сума використаного прибутку за місяць;
- в) сума нерозподіленого прибутку;
- г) сума непокритого збитку.

81. Що означає запис Дт 443 Кт 671:

- а) збільшення нерозподіленого прибутку минулих років за рахунок внесків засновників;
- б) списання збитків за рахунок учасників;
- в) виплата дивідендів;
- г) нарахування дивідендів.

82. Бухгалтерські записи при зміні статутного капіталу здійснюють при:

- а) обміні облігацій на акції;
- б) перереєстрації статутного капіталу за новим його розміром;
- в) при утворенні резервного капіталу;
- г) при прийнятті правлінням АТ рішення про намір збільшити статутний капітал.

83. Що означає кредитовий оборот рахунку 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів»:

- а) суму використаних забезпечень;
- б) залишок забезпечень;
- в) суму витрат майбутніх періодів;
- г) суму нарахованих забезпечень.

84. На який показник впливає нарахування податку на прибуток:

- а) фінансові результати;
- б) фінансові витрати;
- в) витрати обігу;
- г) дебіторську заборгованість по розрахунках з бюджетом.

85. Яка частина участі в капіталі дочірнього підприємства є підставою для обліку інвестицій за методом участі в капіталі (для асоційованих підприємств):

- а) більше 25 %;
- б) більше 50 %;
- в) менше 51 %;

г) більше 10 %.

86. Дохід, одержаний від розміщення акцій, власної емісії, за цінами, які перевищують номінальну вартість, є складовою:

- а) пайового капіталу;
- б) додаткового капіталу;
- в) резервного капіталу;
- г) немає правильної відповіді.

87. Покриття збитку за рахунок резервного капіталу підприємства відображається проводкою:

- а) Дт 442   Кт 42;
- б) Дт 442   Кт 43;
- в) Дт 43   Кт 442;
- г) немає правильної відповіді.

88. Сума коштів, отриманих як добровільні внески жителів району на будівництво школи, відображається проводкою:

- а) Дт 15   Кт 48;
- б) Дт 31   Кт 48;
- в) Дт 63   Кт 48;
- г) немає правильної відповіді.

89. Зобов'язання з невизначеною сумою або часом погашення на дату балансу, називається:

- а) непередбаченим зобов'язанням;
- б) поточним зобов'язанням;
- в) забезпеченням;
- г) немає правильної відповіді.

90. Збільшення поточних фінансових інвестицій на суму перевищення вартості реалізації акцій, випущених підприємством, відображається проводкою;

- а) Дт 40   Кт 42;
- б) Дт 35   Кт 42;
- в) Дт 31   Кт 42;
- г) немає правильної відповіді.

91. Для обліку та узагальнення інформації про стан та рух пайового капіталу планом рахунків призначено рахунок:

- а) 42;
- б) 40;
- в) 41;
- г) 20.

92. Рахунок 45 призначений для обліку:

- а) додаткового капіталу;

- б) нерозподіленого прибутку;
- в) вилученого капіталу;
- г) нематеріальних активів.

93. Для обліку розрахунків з засновниками підприємства по вкладах до статутного капіталу призначено рахунок:

- а) 67;
- б) 40;
- в) 45;
- г) 46.

94. Для обліку додаткового капіталу призначено рахунок:

- а) 42;
- б) 40;
- в) 41;
- г) 67.

95. Облік резервного капіталу ведеться на рахунку:

- а) 43;
- б) 13;
- в) 41;
- г) 20.

96. Резервний капітал створюється шляхом щорічних відрахувань у розмірі:

- а) не менше 5 %;
- б) одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян;
- в) не менший 25 %;
- г) 1 %.

97. Розмір резервного капіталу:

- а) 50 % від вартості майна підприємства;
- б) не менший 25 % статутного капіталу;
- в) 1 250 мінімальних заробітних плат;
- г) 20 неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

98. Резервний капітал використовується на:

- а) розрахунки з бюджетом, з учасниками по виплаті дивідендів;
- б) придбання ТМЦ;
- в) покриття витрат майбутніх періодів;
- г) покриття витрат, пов'язаних з відшкодуванням збитків та позапланових витрат.

99. Облік нерозподіленого прибутку ведеться на рахунку:

- а) 44;
- б) 40;

в) 79;

г) 98.

100. Нерозподілений прибуток визначається як:

а) нерозподілений прибуток минулого року плюс нерозподілений прибуток звітнього року та мінус використання прибутку в звітньому періоді;

б) прибуток мінус податок на прибуток;

в) доходи мінус витрати;

г) нерозподілений прибуток минулого року плюс нерозподілений прибуток звітнього року.

101. Нерозподілений прибуток може бути спрямований на:

а) розрахунки з бюджетом, з учасниками по виплаті дивідендів;

б) формування цільових фондів;

в) покриття збитків минулих років;

г) усі наведені варіанти правильні.

102. На рахунку 47 ведеться облік:

а) резервів наступних витрат і платежів;

б) страхового капіталу;

в) витрат майбутніх періодів;

г) забезпечення наступних витрат і платежів.

103. Заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій та погашення якої в майбутньому призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди, називають:

а) дебіторська заборгованість;

б) зобов'язання;

в) сумнівний борг;

г) забезпечення.

104. Зобов'язання класифікують:

а) поточні та довгострокові;

б) забезпечення та непередбачені зобов'язання;

в) зобов'язання та забезпечення;

г) поточні та довгострокові, забезпечення та непередбачені зобов'язання.

105. Короткострокові фінансові зобов'язання, які мають бути погашені протягом операційного циклу підприємства чи протягом року з дати балансу – це:

а) дебіторська заборгованість;

б) поточні зобов'язання;

в) сумнівний борг;

г) забезпечення.

106. До довгострокових зобов'язань належать:

а) довгострокові кредити, векселі одержані, зобов'язання з оренди та за облігаціями;

б) розрахунки з постачальниками та підрядниками, з заробітної плати, з учасниками, векселі одержані тощо;

в) розрахунки з дебіторами, довгострокові кредити, відстрочені податкові активи та інші довгострокові зобов'язання;

г) довгострокові кредити, векселі одержані, зобов'язання з оренди, за облігаціями, відстрочені податкові зобов'язання та інші довгострокові зобов'язання.

107. Непередбачені зобов'язання — це:

а) зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату складання;

б) зобов'язання, що можуть виникнути внаслідок минулих подій та існування якого буде підтверджене лише тоді, коли відбудеться або не відбудеться одна чи більше невизначених майбутніх подій, над якими підприємство не має повного контролю;

в) зобов'язання, що можуть виникнути внаслідок минулих подій, але не визнається, оскільки малоімовірно, що для врегулювання зобов'язання потрібно буде використати ресурси, які втілюють у собі економічні вигоди, оскільки суму зобов'язань не можна достовірно визначити;

г) правильні варіанти б і в.

108. Зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату складання — це:

а) дебіторська заборгованість;

б) непередбачені зобов'язання;

в) сумнівний борг;

г) забезпечення.

109. Забезпечення створюються для відшкодування витрат:

а) виплату відпусток працівникам, додаткове пенсійне забезпечення;

б) реструктуризацію;

в) виконання гарантійних зобов'язань, виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів;

г) усі наведені варіанти правильні.

110. Які з перелічених забезпечень не передбачає П(С)БО:

а) на реструктуризацію;

б) на виконання зобов'язань за обтяжливими контрактами;

б) грошові кошти, що розподіляються між керівниками після ліквідації підприємства;

в) фактична собівартість акцій власної емісії або часток, куплених акціонерним товариством у його учасників;

г) немає правильної відповіді.

117. Облік вилученого капіталу ведеться на підставі:

а) платіжних доручень;

б) виписок банку;

в) видаткового касового ордера;

г) прибуткового касового ордера;

д) усі відповіді правильні.

118. Для узагальнення інформації про наявність та рух коштів, отриманих для здійснення заходів цільового призначення призначено рахунок:

а) 48;

б) 68;

в) 69;

г) 47.

119. Вказати кореспонденцію рахунків: «Відображено формування резервного капіталу за рахунок чистого прибутку»:

а) Дт 672   Кт 311;

б) Дт 425   Кт 43;

в) Дт 43   Кт 442;

г) Дт 443   Кт 43.

120. Вказати кореспонденцію рахунків: «Використано кошти резервного капіталу на покриття збитків»:

а) Дт 672   Кт 311;

б) Дт 425   Кт 43;

в) Дт 43   Кт 442;

г) Дт 443   Кт 43.

121. Вказати кореспонденцію рахунків: «Створено резерв на оплату відпусток для працівників виробництва»:

а) Дт 23   Кт 471;

б) Дт 91   Кт 661;

в) Дт 471   Кт 661;

г) Дт 443   Кт 43.

122. Вказати кореспонденцію рахунків: «Нараховано відпустки»:

а) Дт 23   Кт 471;

б) Дт 91   Кт 661;

в) Дт 471   Кт 661;

- в) Дт 311   Кт 46;
г) Дт 301   Кт 421.

130. Вказати кореспонденцію рахунків: «Перепродано викуплені акції по номінальній вартості»:

- а) Дт 301   Кт 45;
б) Дт 421   Кт 45;
в) Дт 311   Кт 46;
г) Дт 301   Кт 421.

131. Вказати кореспонденцію рахунків: «Перепродано викуплені акції на суму, що перевищує номінальну вартість акцій»:

- а) Дт 301   Кт 45;
б) Дт 421   Кт 45;
в) Дт 311   Кт 46;
г) Дт 301   Кт 421.

132. Вказати кореспонденцію рахунків: «Зменшено статутний капітал в результаті отриманих збитків»:

- а) Дт 40   Кт 442;
б) Дт 52   Кт 40;
в) Дт 40   Кт 672;
г) Дт 443   Кт 40.

133. Вказати кореспонденцію рахунків: «Відображено розпайовану вартість майна в КСП»:

- а) Дт 46   Кт 40;
б) Дт 40   Кт 40;
в) Дт 41   Кт 40;
г) Дт 22   Кт 46.

134. Вказати кореспонденцію рахунків: «Збільшено пайовий капітал за рахунок нерозподіленого прибутку»:

- а) Дт 443   Кт 46;
б) Дт 52   Кт 41;
в) Дт 40   Кт 601;
г) Дт 443   Кт 41.

135. Вказати кореспонденцію рахунків: «Направлено пайові внески на погашення короткострокової позики»:

- а) Дт 443   Кт 46;
б) Дт 52   Кт 41;
в) Дт 40   Кт 601;
г) Дт 443   Кт 41.

136. Вказати кореспонденцію рахунків: «Оприбутковано пайові внески»:

- а) Дт 46   Кт 40;

- б) Дт 40   Кт 41;
в) Дт 301   Кт 41;
г) Дт 22   Кт 46.

137. Сумнівна дебіторська заборгованість являє собою:

- а) поточну заборгованість, відносно якої є впевненість щодо її непогашення боржником;
б) поточну дебіторську заборгованість, відносно якої є сумніви щодо повернення;
в) поточну дебіторську заборгованість за продукцію, товари й послуги, відносно якої є впевненість щодо її повернення;
г) правильної відповіді немає.

138. Яка з наведених кореспонденцій рахунків відображає здійснення відрахування до резервного капіталу підприємства:

- а) Дт 443   Кт 43;
б) Дт 43   Кт 43;
в) Дт 442   Кт 43;
г) Дт 441   Кт 43.

139. Яка з наведених кореспонденція рахунків відображає списання прибутку, використаного у звітному періоді:

- а) Дт 442   Кт 443;
б) Дт 441   Кт 443;
в) Дт 443   Кт 442;
г) Дт 441   Кт 442.

Контрольні питання

1. Що таке власний капітал підприємства?
2. Які основні складові елементи власного капіталу?
3. Що таке статутний капітал?
4. Що таке додатково вкладений, пайовий та неоплачений капітал?
5. Що таке господарське товариство?
6. Що таке акціонерне товариство?
7. Які вимоги до розміру статутного капіталу АТ в Україні?
8. Як впливають на розмір та структуру статутного капіталу роздібнення та консолідація акцій?
9. Дайте визначення власного капіталу.
10. Розкрийте основний зміст складових власного капіталу.
11. Наведіть визначення статутного капіталу.
12. Як відображається в обліку статутний капітал?
13. Де реєструється сума статутного капіталу?

14. Які рахунки використовують для обліку статутного капіталу?
15. За рахунок чого збільшується величина статутного капіталу?
16. За рахунок чого зменшується величина статутного капіталу?
17. Як на рахунках бухгалтерського обліку відображаються операції, пов'язані з оплатою учаснику належної йому частки?
18. Чим регламентується складання звіту про власний капітал?
19. Що відображається у звіті про власний капітал?
20. Які бухгалтерські рахунки передбачені для обліку власного капіталу?
21. Як утворюється і змінюється статутний капітал?
22. У яких документах фіксується формування статутного капіталу?
23. Протягом якого періоду повинен бути повністю сформований статутний капітал?
24. Що потрібно розуміти під неоплаченим капіталом підприємства?
25. Що відображають суми вилученого капіталу?
26. Яким чином організовується аналітичний облік неоплаченого капіталу?
27. На які цілі використовуються кошти резервного капіталу?
28. Як визначається розмір щорічних відрахувань до резервного капіталу?
29. Дайте визначення непокритого збитку та поясніть його вплив на показник власного капіталу.
30. Дайте визначення неоплаченого та вилученого капіталу. У чому полягає різниця між цими поняттями?
31. Дайте визначення дивідендів.
32. Які джерела виплати дивідендів по акціях передбачені діючим законодавством України?
33. Яким чином нарахування дивідендів впливає на розмір власного капіталу?
34. За рахунок яких джерел акціонерне товариство може здійснювати викуп акцій власного випуску?
35. Як викуп акцій власного випуску впливає на розмір власного капіталу акціонерного товариства?
36. Які існують шляхи збільшення статутного капіталу акціонерного товариства в Україні?
37. Розкрийте порядок формування страхових резервів.
38. З якою метою проводиться інвентаризація власного капіталу?
39. Визначення резервного та вилученого капіталу.
40. Визначення нерозподіленого прибутку, непокритого збитку.
41. Як класифікуються забезпечення?

42. Як розрахувати забезпечення для виплати відпусток?
43. Що таке цільове фінансування і цільові надходження?
44. Що включається до забезпечень інших витрат і платежів?
45. Що таке вилучений капітал?
46. Як обчислюється сума нерозподіленого прибутку?
47. Які є варіанти повернення частки учаснику, що вибуває з товариства?
48. Якою кореспонденцією необхідно відобразити передачу частки учасника, що вибув, іншим учасникам?
49. Що таке резервний капітал?
50. З якою метою на підприємстві створюється резервний капітал?

Навчальні завдання

Завдання 1

Дані для виконання:

Громадяни А, Б, В та приватне підприємство «Умань» вирішили заснувати відкрите акціонерне товариство «Сяйво». Ними було зареєстровано інформацію про випуск акцій ВАТ «Сяйво» та оголошено передплату терміном на 6 місяців на 1 000 000 акцій номінальною вартістю однієї акції 1 грн з розміщенням акцій за номінальною вартістю.

Внески засновників в оплату 280 000 акцій було здійснено в повному обсязі:

– засновником А, як внесок до статутного капіталу, внесено грошові кошти в національній валюті готівкою на суму 30 000 грн;

– засновником Б, як внесок до статутного капіталу, внесені відповідним чином оформлені права на винахід за оцінною вартістю 50 000 грн;

– засновником В, як внесок до статутного капіталу, внесені відповідним чином оформлені акції ВАТ «Рось» у кількості 1 000 шт. (номінальною вартістю 10 грн кожна) за сумарною оцінною вартістю 50 000 грн;

– засновником ПП «Умань», як внесок до статутного капіталу, внесені за оцінною вартістю верстати на суму 100 000 грн та сировина на суму 50 000 грн.

Передплатникам акцій було визначено умову внесення на момент підписки 30 % вартості акцій грошовими коштами.

За період передплати, крім акцій засновників, було підписано 1 025 000 акцій. Передплатниками акцій було внесено на момент під-

писки 30 % вартості акцій грошовими коштами в національній валюті готівкою (7 500 грн) та безготівковими розрахунками (300 000 грн).

Після закінчення терміну підписки за рішенням установчих зборів зайва підписка була частково відхилена на 300 000 акцій та кошти, внесені особами, яким було відмовлено у підписці, були повернені.

Необхідно: відобразити господарські операції в бухгалтерському обліку.

Таблиця

Журнал реєстрації господарських операцій

№ з/п	Зміст операції	Сума, грн	Дт	Кт
1.	Відображено внесок засновника А у вигляді грошових коштів			
2.	Відображено внесок засновника Б у вигляді прав на винахід (за оцінною вартістю)			
3.	Відображено внесок засновника В у вигляді акцій ВАТ «Рось» (за оцінною вартістю)			
4.	Відображено внесок засновника ПП «Умань» у вигляді: сировини; верстатів.			
5.	Відображено внесок передплатників у вигляді грошових коштів: готівкою; безготівковими розрахунками.			
6.	Відображені кошти, повернені особам, яким було відмовлено у підписці			
7.	Відображено зареєстрований статутний капітал			

Завдання 2

Дані для виконання:

Акціонерним товариством у звітному періоді у фізичних осіб викуплено акції власної емісії в кількості 15 шт. Вартість викупу складала 2 250 грн (150 грн за одну акцію). Номінальна вартість акції – 100 шт. У тому ж звітному періоді було розміщено 9 акцій за ціною 180 грн за одну акцію.

Необхідно: відобразити господарські операції в бухгалтерському та податковому обліку.

Таблиця

Журнал реєстрації господарських операцій

№ п/п	Первинний документ	Зміст операції	Бухгалтерський облік			Податковий облік	
			Сума, грн	Дт	Кт	Дохід платника	Витрати платника
1		Викуплено акції					
2		Реалізовано акції					
3		Відображено суму емісійного доходу					

Завдання 3*Дані для виконання:*

Відповідно до засновницьких документів статутний капітал ТОВ «Крокус» становить 25 000 грн. Засновниками здійснено внесок грошовими коштами через касу підприємства на поточний рахунок у банку.

Необхідно: відобразити господарські операції в бухгалтерському обліку.

Таблиця

Журнал реєстрації господарських операцій

№ з/п	Документ	Зміст операції	Сума, грн	Дт	Кт
1.		Відображено розмір статутного капіталу			
2.		Отримано грошові кошти від засновників			
3.		Перераховані грошові кошти на поточний рахунок у банку			

Завдання 4*Дані для виконання:*

Таблиця

Журнал реєстрації господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Сума, грн
1.	Зареєстровано статутний капітал	

2.	Зроблено внесок до статутного капіталу Горбатенком Є.Ю. у вигляді: <ul style="list-style-type: none"> • готівки; • ксерокопіювального апарату 	24 000,0 1 300,0
3.	Зроблено внесок до статутного капіталу Коваленком О.О. у вигляді: <ul style="list-style-type: none"> • комп'ютерів (2 шт.) за ціною 2 700 грн за шт. • пластику (50 листів) за ціною 120 грн за лист 	? ?
4.	Зроблено внесок до статутного капіталу Ковтуном М.Д. у вигляді готівки	12 000,0
5.	Зменшено статутний капітал у зв'язку з виходом Ковтуна М.Д. на суму його внеску	
6.	Повернуто суму внеску Ковтуну М.Д.	
7.	Розподілено прибуток між учасниками	10 000,0
8.	Виплачено дивіденди учасникам з рахунку в банку: <ul style="list-style-type: none"> • Горбатенку Є.Ю.; • Коваленку О.О.; • Ковтуну М.Д. 	

Необхідно:

- вказати первинні документи, що є підтвердженням здійснених господарських операцій;
- вказати кореспонденцію рахунків;
- визначити кінцевий розмір статутного капіталу;
- розрахувати суму дивідендів кожному учаснику.

Приклад виконання практичного завдання

Дані для виконання:

Загальними зборами акціонерів ВАТ «Світанок» було прийняте рішення про грошову виплату дивідендів однакового розміру по всіх категоріях акцій товариства за підсумками 200_р. з нарахуванням дивідендів у межах наявних джерел виплати дивідендів без копійок.

В обігу знаходилися 2 000 680 акцій (з 3 000 000 акцій, випущених товариством), з яких:

- 300 000 акцій – привілейовані з фіксованим дивідендом 1 грн на одну акцію;
- 1 700 680 – прості.

Нерозподілений прибуток товариства після сплати податків на дату оголошення дивідендів становив 4 100 000 грн.

Сформований резервний капітал становив – 1 000 000 грн.

Податок на дивіденди нарахований за ставкою 30 %.

Грошові дивіденди сплачені наявними грошовими коштами безготівковим розрахунком.

Необхідно:

- джерело нарахування дивідендів;
- суму фонду виплати дивідендів;
- суму дивідендів до сплати по акціях.

Розв'язок

1. Джерелом нарахування дивідендів є лише нерозподілений прибуток, оскільки резервний капітал може бути задіяний лише у випадку нестачі нерозподіленого прибутку для виплати фіксованих дивідендів за привілейованими акціями (фіксовані дивіденди в сумі 300 000 грн (300 000 привілейованих акцій 1 грн) можна виплатити за рахунок нерозподіленого прибутку).

2. Можливий дивіденд на акцію 2,04 грн:

(4 100 000 грн : 2 000 680 акцій).

Без копійок дивіденд на акцію становить 2 грн.

Сума фонду виплати дивідендів становить 4 001 360 грн:

(2 000 680 акцій 2 грн).

3. Сума дивідендів до сплати по акціях становить 2 800 952 грн:

(4 001 360 грн (1 – 0,3))

Таблиця

Журнал реєстрації господарських операцій

№ з/п	Зміст операції	Сума, грн	Дт	Кт
1.	Нараховані фіксовані дивіденди по акціях за рахунок нерозподіленого прибутку	4 001 360	441	443
2.	Персоніфіковані нараховані дивіденди по акціонерах	4 001 360	443	671
3.	Нараховано податок на дивіденди (4 001 360 грн. 0,3)	1 200 408	671	641
4.	Сплачені дивіденди грошовими коштами безготівковим шляхом (4 001 360 – 1 200 408)	2 800 952	671	311

Література до теми: [9, 12, 25, 27, 33], 36, 42, 44, 47, 49, 56, 61].

Тема 9. ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ

План

1. Мета фінансової звітності та основні принципи підготовки фінансової звітності.
2. Склад фінансової звітності, порядок її представлення та опрелюднення.
3. Організація роботи по складанню звітності.
4. Структура і зміст балансу (звіту про фінансовий стан).
5. Структура і зміст звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід).
6. Структура і зміст звіту про рух грошових коштів.
7. Структура і зміст звіту про власний капітал.

1. Мета фінансової звітності та основні принципи підготовки фінансової звітності

Метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства.

Бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведеться підприємством. Фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку.

Бухгалтерський облік та фінансова звітність ґрунтуються на таких основних принципах:

обачність - застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства;

повне висвітлення - фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі;

автономність - кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства;

послідовність - постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, і повинна бути обґрунтована та розкрита у фінансовій звітності;

безперервність - оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати далі;

нараховування та відповідність доходів і витрат - для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів;

превалювання сутності над формою - операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми;

історична (фактична) собівартість - пріоритетною є оцінка активів підприємства, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання;

єдиний грошовий вимірник - вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності здійснюється в єдиній грошовій одиниці;

періодичність - можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності.

Підприємства ведуть бухгалтерський облік і складають фінансову звітність у грошовій одиниці України.

Правові основи з питань складання фінансової звітності регламентуються Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а також Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку НП (С)БО.

Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні здійснюється з метою: створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств та гарантують і захищають інтереси користувачів; удосконалення бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Регулювання питань методології бухгалтерського обліку та фінансової звітності здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики, який затверджує національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, інші нормативно-правові акти щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.

Головні вимоги до звітності – це реальність, ясність, своєчасність, єдність методики звітних показників, порівнянність звітних показників з минулими.

Якісні характеристики фінансової звітності такі: інформація, яка надається у фінансових звітах, повинна бути дохідлива і розрахована на однозначне тлумачення її користувачами за умови, що вони мають достатні знання та зацікавлені у сприйнятті цієї інформації.

Звітність - це система показників у формі таблиці, які відображають обсяг і результати діяльності підприємства. Її складання завершальний етап облікової роботи. Звітність визначена НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» як бухгалтерська звітність і відображає фінансовий стан підприємства та результати його діяльності за звітний період. Метою такої звітності є забезпечення загальних інформаційних потреб широкого кола користувачів, які покладаються на неї як на основне джерело фінансової інформації під час прийняття економічних рішень.

До користувачів фінансових звітів належать існуючі та потенційні інвестори, працівники, кредитори, клієнти, урядові установи та громадськість. Інформаційні потреби користувачів фінансових звітів наведено в таблиці .

Таблиця

Інформаційні потреби основних користувачів фінансових звітів

Користувачі звітності	Інформаційні потреби
Інвестори, власники	Придбання, продаж та володіння цінними паперами; участь в капіталі підприємства; оцінка якості управління; визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу
Керівництво підприємства	Регулювання діяльності підприємства
Банки, постачальники та інші кредитори	Забезпечення діяльності підприємства; оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати зобов'язання
Замовники	Оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати зобов'язання
Працівники підприємства	Оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати зобов'язання; забезпечення зобов'язань підприємства перед працівниками
Органи державного управління	Формування макроекономічних показників

Фінансова звітність повинна надавати можливість користувачам порівнювати: фінансові звіти підприємства за різні періоди; фінансові звіти різних підприємств. Передумовою зіставності є наведення відповідної інформації попереднього періоду та розкриття інформації про облікову політику і її зміни.

Для того щоб фінансова звітність була зрозумілою користувачам, НП(С)БО1 вимагає наявність у ній даних про: підприємство; дату звітності та звітний період; валюту звітності та одиницю її виміру; облікову політику підприємства та її зміни; аналітичну інформацію щодо статей фінансових звітів; консолідацію фінансових звітів; припинення (ліквідацію) окремих видів діяльності; обмеження щодо володіння активами; участь у спільних підприємствах; виявлені помилки та пов'язані з ними коригування; іншу інформацію.

Інформація про підприємство, яка підлягає розкриттю у фінансовій звітності, включає: назву, організаційно-правову форму та місцезнаходження підприємства (країну, де зареєстроване підприємство, адресу його офісу); короткий опис основної діяльності підприємства; назву органу управління, у віданні якого перебуває підприємство, або назву його материнської (холдингової) компанії; середню чисельність персоналу підприємства протягом звітного періоду.

Кожний фінансовий звіт повинен містити дату, станом на яку наведені його показники, або період, який він охоплює. Якщо період, за який складено фінансовий звіт, відрізняється від звітного періоду, передбаченого цим Національним положенням (стандартом), то причини і наслідки цього повинні бути розкриті у примітках до фінансової звітності.

У фінансовій звітності повинна бути вказана валюта, в якій відображені елементи звітності, та одиниця її виміру. Якщо валюта звітності відрізняється від валюти, в якій ведеться бухгалтерський облік, то підприємство повинно розкривати причини цього та методи, що були використані для переведення фінансових звітів з однієї валюти в іншу.

Підприємство повинно висвітлювати обрану облікову політику шляхом опису: принципів оцінки статей звітності; методів обліку щодо окремих статей звітності.

Інформація, що підлягає розкриттю, наводиться безпосередньо у фінансових звітах або у примітках до них. У примітках до фінансових звітів слід розкривати: облікову політику підприємства; інформацію, яка не наведена безпосередньо у фінансових звітах, але є обов'язковою за відповідними положеннями (стандартами).

2. Склад фінансової звітності, порядок її представлення та опрелюдження

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», на основі даних бухгалтерського обліку підприємства зобов'язані складати фінансову звітність.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» фінансова звітність підприємства не становить комерційної таємниці.

Фінансова звітність підприємства включає такі звіти :

Форма №1 «Баланс» (звіт про фінансовий стан), форма №2 «Звіт про фінансові результати» (звіт про сукупний дохід), форма №3 «Звіт про рух грошових коштів» (зі прямим та непрямим методом), форма №4 «Звіт про власний капітал», примітки до фінансової звітності.

Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік. Перший звітний період новоствореного підприємства може бути меншим за 12 місяців, але не може бути більшим за 15 місяців. Звітним періодом підприємства, що ліквідується, є період з початку року до моменту ліквідації.

За періодичністю складання і подання звітність поділяється місячну, квартальну, та річну. Внутрішньорічну звітність називають поточною звітністю, або періодичною.

У повному складі фінансова звітність готується підприємствами за календарний рік. Щоквартально всі підприємства та організації готують проміжну фінансову звітність у складі форми №1 «Баланс» (звіт про фінансовий стан) та форми №2 «Звіту про фінансові результати» (звіт про сукупний дохід). Баланс складається на кінець останнього дня кварталу (року), а звіт про фінансові результати – наростаючим підсумком з початку звітного року.

Фінансова звітність підприємства використовується самими власниками, для аналізу та контролю за виконанням договірних зобов'язань, аналізу господарської діяльності, для складання планів на майбутнє. Крім того, звітність подається: у вищу за підпорядкованістю організацію, якщо така є, з метою керівництва роботою підприємства; контрагентам (покупцям, постачальникам тощо), а також установам банку (для контролю за використанням банківського кредиту), якщо таке передбачене кредитним договором; органам статистики для статистичної обробки.

Суб'єкти господарювання, які мають дочірні підприємства, крім фінансових звітів про власні господарські операції зобов'язані скла-

дати і подавати консолідовану фінансову звітність, тобто звітність, що відображає фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці.

Згідно з п. 21 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до складання фінансової звітності» у кожному фінансовому звіті (залежно від його форми) має бути вказано:

або дату, станом на яку наведено його показники (баланс);

або період, який охоплює цей звіт (звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал). Якщо період, за який складено фінансовий звіт, відрізняється від основного (календарний рік) або проміжного (квартал, місяць) звітного періоду, то причини та наслідки цього повинні бути розкриті у примітках до фінансової звітності.

Відповідно до вимог Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» затверджено Порядок подання фінансової звітності, яким визначено порядок і встановлено такі терміни подання фінансової звітності:

квартальна (крім зведеної та консолідованої) подається не пізніше 25 числа місяця, що наступив за звітним кварталом;

річна - не пізніше 20 лютого наступного за звітним роком.

Якщо дата подання звітності збігається з неробочим (вихідним або святковим днем), термін подання переносять на перший після вихідного робочий день.

Для подання і сприйняття інформації найзручнішою є таблична форма. Саме тому всі звітні форми (у тому числі й примітки до фінансової звітності) подано у вигляді таблиць.

Фінансова звітність є єдиною для окремих юридичних осіб, малих підприємств, материнських підприємств. Звіти цих підприємств складаються за єдиними формами, галузеві особливості відображаються у статистичній звітності.

На основі даних бухгалтерського обліку підприємства зобов'язані скласти фінансову звітність. Фінансову звітність підписують керівник та бухгалтер підприємства.

Форми фінансової звітності підприємств (крім банків) і порядок їх заповнення встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

3. Організація роботи по складанню звітності

Основою організації робіт зі складання річної звітності є нормативно-правові документи, що регламентують порядок формування, методикау і техніку заповнення окремих форм звітності.

Джерелом інформації для складання фінансових звітів є показники бухгалтерського обліку, які реєструються у регістрах обліку, та підсумовуються у Головній книзі. Складанню звітів повинен передувати аналіз усіх показників, які до них входять.

Весь цикл бухгалтерського обліку від здійснення операції до складання фінансової звітності може бути поділений на такі етапи:

відображення всіх операцій у первинних документах;

аналіз операції, її визнання та оцінка відповідно до вимог П(С) БО, а також відображення у регістрах бухгалтерського обліку;

внесення записів за результатами інвентаризації щодо активів та зобов'язань до регістрів;

перенесення даних у Головну книгу;

закриття рахунків доходів та витрат;

складання оборотно-сальдового балансу;

складання фінансової звітності: «Балансу» (звіту про фінансовий стан) - форма №1, «Звіту про фінансові результати» (звіту про сукупний дохід) - форма №2, «Звіту про рух грошових коштів» (за прямим та непрямим методом) - форма №3, «Звіту про власний капітал» - форма № 4, Приміток форми №5 та додатків до них, коригування показників звітності щодо подій після дати балансу, перевірка узгодженості показників фінансової звітності.

Початок робіт зі складання (заповнення) форм річного звіту оголошується наказом керівника підприємства. Проект наказу готує головний бухгалтер підприємства. У ньому визначається термін початку робіт зі складання звітності, участь окремих служб і відділів підприємства, посадові особи, відповідальні за складання звіту.

Відповідальним етапом організації робіт зі складання річного звіту є заповнення окремих форм звітності. Складання кожної форми звіту доручається конкретній особі. Форми звітності складаються в строки, що їх обумовлено підпорядкованістю окремих форм і показників.

Показники фінансової звітності на кінець звітного року мають бути обґрунтовані результатами проведеної перед складанням річного бухгалтерського звіту інвентаризації основних засобів, товарно-матеріальних цінностей, коштів, резервів, розрахунків та інших активів і пасивів.

З 01.01.2015 р. діє нове Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене наказом Мінфіну від 02.09.2014р. №879. Положення №879 запровадило новий термін – «суцільна інвентаризація» що передбачає охоплення всіх видів зобов'язань та всіх активів підприємства незалежно від їх місцезнаходження, а також інвентаризації підлягають активи і зобов'язання, які обліковуються на позабалансових рахунках, яку з 01.01.2015 р. потрібно проводити лише перед складанням річної фінансової звітності та у разі припинення підприємства. З 01.01.2015 р. строки проведення річної інвентаризації поділено залежно від об'єктів такої інвентаризації на наступні:

- для нерухомості – 1 раз на 3 роки (крім нерухомого майна державних підприємств);
- для інструментів, приладів, інвентарю - щороку в обсязі не менше 30% усіх об'єктів протягом 3 років;
- для бібліотечних фондів до 100 одиниць - щороку;
- для бібліотечних фондів від 100 одиниць - протягом 5 років з охопленням щороку не менше 20% одиниць.

Об'єкти, періодичність та строки проведення інвентаризації у звітному році затверджуються розпорядком документом керівника підприємства.

До подання річного бухгалтерського звіту на підставі затверджених керівником підприємства пропозицій постійно діючих інвентаризаційних комісій про врегулювання виявлених під час інвентаризації розходжень фактичної наявності цінностей проти даних бухгалтерського обліку вносяться відповідні записи в регістри й рахунки бухгалтерського обліку.

Проведення річної інвентаризації зумовлюється однією з основних вимог до річної бухгалтерської звітності - обов'язковим дотриманням вірогідності показників звітності. Дані річного звіту мають базуватися на об'єктивній обліковій інформації. При виявленні відхилень фактичного стану від даних обліку, що відображуються у відомості результатів інвентаризації майна, коштів та розрахунків, та яка додається до річного звіту.

У кінці календарного року перед складанням річної звітності доцільно зробити перевірку й уточнення даних синтетичного та аналітичного обліку, а також показників періодичної бухгалтерської звітності. Це зумовлюється як тим, що працівники бухгалтерської служби можуть допустити певні помилки в обліку, так і тим, що протягом звітного року могли бути внесені зміни в організацію і методику ве-

дення бухгалтерського обліку окремих видів майна, господарських процесів, капіталу, зобов'язань тощо. виправлення помилок (перекручень), які допущені в поточному році та виявлені також у поточному році до затвердження і подання річного звіту, здійснюються в бухгалтерському обліку виключенням (сторнуванням) неправильних записів та заміною їх на правильні у тому місяці, в якому їх було виявлено, але не пізніше звіту за грудень поточного року.

Одночасно проводиться донарахування податків, платежів та пені за несвоєчасну сплату таких у бюджет та централізовані фонди. Для уникнення штрафних санкцій за помилкове заниження суми податків підприємство має письмово повідомити місцеву податкову адміністрацію або відповідні фінансові органи про донарахування податків, платежів та пені за їх несвоєчасну сплату до бюджету та централізованих фондів.

Важливим етапом підготовки до річного звіту підприємств є складання перевірного бухгалтерського балансу станом на 31 грудня поточного (звітного) року. Це робиться з метою перевірки повноти і правильності відображення господарських операцій за грудень на рахунках бухгалтерського обліку і перевірки відповідності даних аналітичних рахунків синтетичним рахункам.

Закриття операційних рахунків є важливим етапом підготовки до складання річного звіту. Ці операції в бухгалтерському обліку відображаються за 31 грудня звітного року.

Форма №1 «Баланс» (звіт про фінансовий стан) готується першочергово, оскільки з балансом пов'язані майже всі форми річної звітності. Для організації всіх цих робіт складається спеціальний графік.

Річний бухгалтерський (фінансовий) звіт є важливим звітним документом, в якому, у систематизованому вигляді відображається стан виконання планового завдання (бізнес-плану) стосовно основних напрямів (видів) діяльності підприємства.

4. Структура і зміст балансу (звіту про фінансовий стан)

Метою складання балансу є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату.

У балансі відображаються активи, зобов'язання та власний капітал підприємства. Підсумок активів балансу повинен дорівнювати сумі зобов'язань та власного капіталу.

Актив відображається в балансі за умови, що його оцінка може бути достовірно визначена і очікується отримання в майбутньому економічних вигод, пов'язаних з його використанням.

Витрати на придбання та створення активу, який не може бути відображений в балансі, включаються до складу витрат звітного періоду.

Зобов'язання відображається у балансі, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення.

Власний капітал відображається в балансі одночасно з відображенням активів або зобов'язань, які призводять до його зміни.

Як елемент методу бухгалтерського обліку бухгалтерський баланс є способом економічного групування і узагальненого відображення у грошовій оцінці стану господарських засобів за складом і розміщенням та за джерелами їх утворення і цільовим призначенням на певну дату.

У балансі наводяться показники станом на останній день звітного періоду (місяця, кварталу, року).

Баланс є основною формою фінансової звітності.

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» баланс визначено як звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал.

Бухгалтерський баланс побудовано за принципом «баланс-нетто»: основні засоби і нематеріальні активи включаються до підсумку балансу за залишковою вартістю; дебіторська заборгованість за товари і послуги - за вирахуванням резерву сумнівних боргів; виробничі запаси - за вирахуванням нестачі, уцінок, одержаних при їх придбанні знижок; власний капітал - за фактично внесеною сумою (що знаходиться в обороті підприємства) за вирахуванням неоплаченого, вилученого капіталу та непокритих збитків.

Зміст бухгалтерського балансу складають такі його характеристики :

повнота охоплення сукупності всіх господарських процесів підприємства;

здійснення економічно обґрунтованого групування господарських процесів;

відображення зв'язків між господарськими явищами з додержанням типової кореспонденції рахунків.

Не допускається у балансі проводити згортання статей активів та зобов'язань, крім випадків, передбачених відповідними положеннями (стандартами).

Актив Балансу складається з трьох розділів:

- I. Необоротні активи.
- II. Оборотні активи.
- III. Необоротні активи утримувані для продажу та групи вибуття.

Пасив Балансу складається з чотирьох розділів:

- I. Власний капітал.
- II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення.
- III. Поточні зобов'язання і забезпечення.
- IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротні активи утримувані для продажу, та групами вибуття.

Таблиця

Структура балансу

АКТИВ	ПАСИВ
1 розділ. Необоротні активи	1 розділ. Власний капітал
2 розділ. Оборотні активи	2 розділ. Довгострокові зобов'язання і забезпечення
3 розділ. Необоротні активи утримувані для продажу та групи вибуття	3 розділ. Поточні зобов'язання і забезпечення
	4 розділ. Зобов'язання, пов'язані з необоротні активи утримувані для продажу, та групами вибуття

Оскільки в балансі відображаються активи (ресурси, контролювані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому), зобов'язання (заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди) та власний капітал (частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань), то підсумок активу балансу повинен дорівнювати сумі зобов'язань та власного капіталу, тобто пасиву балансу.

До активу належать статті, які відображають ступінь рухомого майна (ступінь ліквідності), предметний стан майна підприємства. До активних статей належать основні засоби, матеріальні запаси, розрахунки з дебіторами тощо.

До пасиву належать статті, які показують розмір коштів (капіталу), вкладених у господарську діяльність підприємства, і ступінь тер-

міновості повернення зобов'язань. До пасивних статей належать статутний капітал, прибуток, розрахунки щодо заробітної плати тощо.

Кожний з розділів балансу завершується проміжним підсумком по розділу, сума яких дає відповідно загальний підсумок активу чи пасиву балансу.

Дані, які знаходять своє відображення у балансі, беруться з даних синтетичних (й аналітичних) рахунків бухгалтерського обліку, крім результативних рахунків, що визначають прибуток чи збиток діяльності підприємства, який розраховується і наводиться у формі № 2 «Звіт про фінансові результати» (звіт про сукупний дохід), а вже потім переноситься у перший розділ пасиву балансу.

Бухгалтерський Баланс є найбільш інформативною формою для аналізу й оцінки фінансового стану підприємства.

Дослідження бухгалтерського Балансу дає можливість: одержати значний обсяг інформації про підприємство; визначити ступінь забезпеченості підприємства власними оборотними коштами; встановити, за рахунок яких статей змінився розмір оборотних коштів; оцінити загальний фінансовий стан підприємства навіть без розрахунків аналітичних показників.

5. Структура і зміст звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід)

У відповідності до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Звіт про фінансові результати - це Звіт про доходи, витрати і фінансові результати підприємства.

Метою складання звіту про фінансові результати є надання користувачам повної, правдивої і неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки та сукупний дохід підприємства за звітний період.

У звіті про фінансові результати наводяться доходи і витрати, які відповідають критеріям, визначеним в національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку.

Звіт подається у складі річної й квартальної звітності, а інформація у ньому про визнані доходи і витрати розкривається наростаючим підсумком з початку звітнього року (за відповідний звітний й попередній період).

Звіт про фінансові результати за формою № 2 складають підприємства, організації та інші юридичні особи усіх форм власності, окрім: банків і бюджетних установ; суб'єктів малого підприємни-

цтва; підприємств, організацій та інших юридичних осіб, які подають консолідовану звітність та фінансову звітність за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку.

Загальні вимоги до розкриття статей Звіту про фінансові результати визначені Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності.

Чинна форма Звіту про фінансові результати складається з чотирьох розділів.

I розділ Звіту «Фінансові результати» призначений для відображення інформації про доходи і витрати від операційної, фінансової, інвестиційної діяльності та про фінансовий результат діяльності - чистий прибуток (збиток). Для визначення останнього порівнюються доходи звітного періоду з витратами, понесеними для отримання таких доходів.

II розділ Звіту «Сукупний дохід» призначений для відображення інформації про доходи і витрати, отримані у результаті переоцінювання необоротних активів, фінансових інструментів та монетарних статей балансу.

У відповідності до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» інший сукупний дохід - це доходи та витрати, не включені до фінансових результатів підприємства.

III розділ Звіту «Елементи операційних витрат» призначений для відображення інформації про склад операційних витрат, понесених суб'єктом господарювання на виробництво, управління, збут та забезпечення іншої операційної діяльності в розрізі економічних елементів (матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати).

IV розділ Звіту «Розрахунок показників прибутковості акцій» призначений для розкриття інформації про прибуток та дивіденди на одну просту акцію, яка перебувала в обігу протягом звітного періоду.

У I розділі Звіту про фінансові результати інформація про собівартість, витрати та збитки відображається в дужках. Складання даного розділу здійснюється за чотирма етапами.

На першому етапі визначається валовий прибуток (збиток) як різниця між чистим доходом від реалізації і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) з урахуванням сум, наведених у додаткових статтях Звіту про фінансові результати.

На другому етапі визначається фінансовий результат від операційної діяльності як алгебраїчна сума валового прибутку (збитку),

іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат з урахуванням сум, наведених у додаткових статтях Звіту про фінансові результати.

На третьому етапі визначається фінансовий результат до оподаткування як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів, фінансових та інших витрат з урахуванням сум, наведених у додаткових статтях Звіту про фінансові результати.

На четвертому етапі визначається чистий фінансовий результат як алгебраїчна сума фінансового результату до оподаткування, податку на прибуток та прибутку (збитку) від припиненої діяльності після оподаткування.

Підставою для складання I розділу Звіту про фінансові результати є інформація про визнані в бухгалтерському обліку та відображені у журналі 6 «Облік доходів і результатів діяльності» доходи, а в журналі 5 «Облік витрат» – витрати.

Показники третього розділу Звіту про фінансові результати формуються на підставі даних аналітичного обліку про операційні витрати за елементами (матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати).

Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності визначено, що у даному розділі Звіту наводиться інформація про елементи операційних витрат на виробництво і збут, управління та забезпечення іншої операційної діяльності. До таких витрат включаються визнані протягом звітного періоду витрати, понесені підприємством у процесі його діяльності, за вирахуванням внутрішнього обороту, тобто витрат у сумі собівартості продукції (робіт, послуг), виробленої і спожитої самим підприємством. Собівартість реалізованих товарів, запасів у цьому розділі не наводиться.

До складу матеріальних витрат належить вартість витрачених в операційній діяльності (крім продукції власного виробництва):

- сировини й матеріалів, які становлять основу виготовленої продукції (робіт, послуг);

- покупних матеріалів та комплектуючих виробів, що використовуються у процесі виробництва продукції (робіт, послуг);

- палива й енергії, використаних на технологічні та інші операційні цілі;

- тари й тарних матеріалів;

- інших запасів (будівельних матеріалів, запасних частин, МШП, товарів), використаних як основні та допоміжні матеріали в основній діяльності підприємства

Із суми визнаних матеріалів вираховується вартість зворотних відходів, тобто залишку сировини, матеріалів, напівфабрикатів, електроенергії та інших видів матеріальних ресурсів, одержаних у процесі виробництва продукції (робіт, послуг), та які повністю або частково втратили споживчі властивості початкового ресурсу і через це використовуються з підвищеними витратами або зовсім не використовуються за прямим призначенням.

До складу витрат на оплату праці належить нарахована заробітна плата та прирівняні до неї виплати працівників, які виконують операції, що належать до операційної діяльності, зокрема:

- основна та додаткова заробітна плата, обчислена відповідно до прийнятих на підприємстві форм та систем оплати праці;
- виплати за невідпрацьований час (оплата щорічних відпусток, компенсація за невикористану відпустку, оплата перших п'яти днів тимчасової непрацездатності тощо);
- гарантійні та компенсаційні виплати персоналу, пов'язані з індексацією заробітної плати;
- інші виплати, які відносяться до складу витрат на оплату праці.

До відрахувань на соціальні заходи належить сума нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, обчислена за встановленими законодавством ставками на заробітну плату та включена до складу елемента «Відрахування на соціальні заходи».

До витрат, зумовлених нарахуванням амортизації, належить сума нарахованого зносу на об'єкти основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів, що використовуються у виробництві, управлінні підприємством й збуті продукції.

До складу інших операційних витрат належать інші витрати операційної діяльності, не включені до наведених вище елементів, зокрема:

- витрати на службові відрядження у межах норм, передбачених законодавством;
- витрати за отримані роботи (послуги) консультаційного й інформаційного характеру, пов'язані із забезпеченням операційної діяльності підприємства;
- витрати за отримані роботи і послуги виробничого та невиробничого характеру;
- сума нарахованих податків, зборів (обов'язкових платежів), крім непрямих податків, податку на прибуток та податку на доходи фізичних осіб;

– втрати від операційних курсових різниць, знецінення запасів та псування цінностей;

– витрати на послуги зв'язку;

– плата за розрахунково-касове обслуговування тощо.

Структура Розділу III Звіту про фінансові результати «Елементи операційних витрат» та джерела інформації для його складення наведено у таблиці.

Таблиця

Джерела інформації для складання III розділу Звіту про фінансові результати «Елементи операційних витрат»

Стаття	Код рядка	Джерело інформації – шахова оборотна відомість	
		3	4
Матеріальні за-трати	2500	Дт 80 КТ 20, 21, 22, 25	Дт 23, 91, 92, 93, 94 КТ 20, 21, 22, 25
Витрати на оплату праці	2505	Дт 81 КТ 47. 66	Дт 23, 91,92, 93,94 ІС 47, 66
Відрахування на соціальні заходи	2510	Дт 82 КТ 47,65	Дт 23, 91.92, 93, 94 ІС 47, 65
Амортизація	2515	Дт 83 КТ 13	Дт 23, 91,92, 93, 94 ІС 13
Інші операційні витрати	2520	Дт 84 КТ 36, 37, 38, 39, 47, 63, 64, 65, 68	Дт 23, 91,92, 93,94 ІС 36, 37, 38, 39, 47, 63, 64, 65,68
Разом	2550	Алгебраїчна сума рядків 2500, 2505, 2510, 2515, 2520	

Порядок формування показників Розділу IV Звіту про фінансові результати регламентується П(С)БО 24 «Прибуток на акцію». Зазначений розділ заповнюють виключно:акціонерні товариства, прості або потенційні акції яких відкрито продаються та купуються на фондових біржах; товариства, що здійснюють емісію акцій. Інформація у даному розділі складається із п'яти рядків.

У рядку 2600 «Середньорічна кількість простих акцій» наводиться середньозважена кількість простих акцій, які перебували в обігу протягом звітного періоду

У рядку 2605 «Скоригована середньорічна кількість простих акцій» наводиться середньорічна кількість простих акцій, що перебували в обігу, скоригована на середньорічну кількість потенційних простих акцій.

У рядку 2610 «Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію». Такий показник розраховується діленням різниці суми чистого прибутку (збитку) і суми дивідендів на привілейовані акції на середньорічну кількість простих акцій, що перебували в обігу.

У рядку 2615 «Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію» відображається показник, розрахований шляхом ділення скоригованого чистого прибутку (збитку) на скориговану середньорічну кількість простих акцій, що перебували в обігу.

У рядку 2650 «Дивіденди на одну просту акцію» відображається показник, розрахований шляхом ділення суми нарахованих дивідендів на кількість простих акцій, за якими виплачуються дивіденди

6. Структура і зміст звіту про рух грошових коштів

Метою складання звіту про рух грошових коштів є надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни, що відбулися у грошових коштах підприємства та їх еквівалентах за звітний період.

У звіті про рух грошових коштів розгорнуто наводяться суми надходжень та видатків грошових коштів підприємства, що виникають в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності протягом звітного періоду.

Якщо рух грошових коштів у результаті однієї операції включає суми, які належать до різних видів діяльності, то ці суми у звіті наводяться окремо у складі статей щодо відповідних видів діяльності.

Негрошові операції (отримання активів шляхом фінансової оренди; бартерні операції; придбання активів шляхом емісії акцій тощо) не включаються до звіту про рух грошових коштів.

Методичними рекомендаціями щодо заповнення фінансової звітності передбачено складання Звіту про рух грошових коштів за **прямим або непрямим** методом із застосуванням відповідної форми звіту.

У звіті про рух грошових коштів, складеному **за прямим** методом, рух грошових коштів у результаті операційної діяльності визначається за сумою надходжень від операційної діяльності та сумою витрачання на операційну діяльність грошових коштів за даними записів їх руху на рахунках бухгалтерського обліку.

У звіті про рух грошових коштів, складеному за **непрямим** методом, рух грошових коштів у результаті операційної діяльності визначається шляхом коригування прибутку (збитку) від звичайної діяльності до оподаткування.

Суб'єкти господарювання надають перевагу застосуванню **прямого** методу, який надає інформацію для оцінки майбутніх грошових потоків і яку не можна отримати із застосуванням непрямого методу (п. 19 МСБО 7).

Структурно Звіт містить **три розділи**, в яких відображається надходження й вибуття грошових коштів окремо за видами діяльності.

В першому розділі відображається рух коштів в результаті операційної діяльності, яка згідно п. 3 НПСБО 1 є основною діяльністю підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю; а п. 6 МСБО 7 наводиться уточнення – це основна діяльність суб'єкта господарювання, яка приносить дохід.

В другому розділі наводиться інформація про рух коштів в результаті інвестиційної діяльності, яка відповідно до п. 3 НП(С)БО 1 характеризується придбанням та реалізацією тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів. В той же час п.6 МСБО 7 інвестиційна діяльність визначається як придбання і продаж довгострокових активів, а також інших інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів.

Отже, МСБО 7 не передбачає включення до складу інвестиційної діяльності інвестиції, які являють собою грошові еквіваленти. Для того, щоб інвестицію можна було визначити як еквівалент грошових коштів, вона повинна вільно конвертуватися у відому суму грошових коштів і характеризуватися незначним ризиком зміни вартості (також п.15 МСБО 7). Фінансові інвестиції короткострокового характеру в МСБО 7, на відміну від НП(С)БО 1, можуть включатися до складу операційної (поточної) діяльності.

В третьому розділі розкривається інформація про грошові потоки фінансової діяльності, ця діяльність призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталів підприємства (п. 3 НП(С)БО 1, п. 6 МСБО 7).

Для формування Звіту про рух грошових коштів необхідна така інформація: баланс за звітний і попередній рік (згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» – в Україні; згідно з МСФЗ 1 «Подання фінансових звітів» – у міжнародній практиці); звіт про фінансові результати за поточний рік (згідно з НП(С)БО 1 «Звітпро фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» – в Україні), Звіт про прибутки та збитки (згідно з МСФЗ 1 – у міжнародній практиці); додаткова інформація про деякі операції з надходження і видатку грошових коштів та їхніх еквівалентів (Головна книга);

Кінцевим етапом формування Звіту про рух грошових коштів є отримання інформації про: чистий рух коштів за звітний період, який дорівнює різниці між сумою грошових надходжень та видатків по статтях чистого руху грошових коштів від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, поданих окремо; різницю залишку грошових коштів на початок та кінець звітнього періоду.

При складанні розділів руху грошових коштів від інвестиційної та фінансової діяльності вимагається окреме висвітлення надходжень і вибуття грошових коштів.

7. Структура і зміст звіту про власний капітал

Метою складання звіту про власний капітал є надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітнього періоду.

Підприємства у графах звіту про власний капітал, в яких зазначаються складові власного капіталу, наводять лише ті з них, які зазначені у балансі. У консолідованому звіті про власний капітал також наводиться інформація про зміни у власному капіталі в розрізі неконтрольованої частки.

Для забезпечення порівняльного аналізу інформації до річного звіту про власний капітал підприємства додають звіт про власний капітал за попередній рік.

Зміст і форма Звіту про власний капітал, а також загальні вимоги до розкриття його статей визначаються Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності.

У відповідності до вимог Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності для кожної складової власного капіталу у Звіті виділено окремі графи, в яких відображаються:

- залишки у розрізі усіх складових власного капіталу на початок і кінець звітнього року;
- статті, які вплинули на зміни складових власного капіталу.

Така форма фінансової звітності складається за даними Балансу, Звіту про фінансові результати, журналу 7 «Облік власного капіталу та забезпечення зобов'язань» та відомостей аналітичних даних 7.1, 7.2 до рахунків 42 «Додатковий капітал» й 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» відповідно.

Дані про залишки за окремими складовими власного капіталу на початок року переносяться із відповідних рядків першого розді-

лу пасиву Балансу «Власний капітал». Подальше заповнення Звіту здійснюється за шаховим принципом, у відповідності до якого на перетині відповідних граф та статей відображаються зміни складових власного капіталу. Дотримання такого принципу забезпечує відповідність інформації щодо складових власного капіталу на кінець року, наведеної у Звіті, даним першого розділу пасиву Балансу «Власний капітал».

Звіт про власний капітал призначений для розкриття інформації про події та операції, які вплинули на кінцеві залишки складових власного капіталу Звіту про власний капітал та його взаємозв'язок із Балансом.

Складання Звіту про власний капітал здійснюється за декількома етапами.

На першому етапі здійснюється перенесення залишків складових власного капіталу на початок року до рядка 4000 Звіту. Для заповнення такого рядка використовуються або залишки рахунків та субрахунків четвертого класу Плану рахунків бухгалтерського обліку «Власний капітал та забезпечення зобов'язань», або показники першого розділу пасиву Балансу «Власний капітал».

На другому етапі здійснюється коригування значення залишку власного капіталу на початок року у такій послідовності:

проводиться коригування залишку власного капіталу на початок року (рядки 4005, 4010, 4090) внаслідок зміни облікової політики, виправлення помилок тощо. Порядок виправлення помилок, внесення та розкриття інших змін у фінансовій звітності регламентовано П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах», за яким виправленню підлягають лише суттєві помилки, тобто такі, що викривляють показники фінансової звітності і можуть призвести до неправильного прийняття рішень її користувачами. Виявлені помилки, допущені при складанні фінансових звітів за попередні роки за умови їх впливу на величину власного капіталу (прибуток чи збиток), виправляються шляхом коригування сальдо нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) на початок звітного року. Визначається скоригований залишок власного капіталу на початок року (рядок 4095) як алгебраїчна сума рядків 4000, 4005, 4010, 4090 Звіту.

На третьому етапі наводиться інформація про зміну іншого сукупного доходу за звітний період, відображеного у статтях другого розділу Звіту про фінансові результати «Сукупний дохід». Такі зміни виникають внаслідок: дооцінки вартості об'єктів основних засобів та нематеріальних активів, зменшеної на суму уцінки таких об'єктів

протягом звітнього періоду в межах сум раніше проведених дооцінок; зміни балансової вартості об'єктів хеджування; визнаних курсових різниць, віднесених до складу власного капіталу тощо. У додаткових статтях Звіту про власний капітал може наводитися інформація про складові іншого сукупного доходу, якщо вона відповідає критеріям суттєвості.

На наступному етапі інформація про чистий прибуток (збиток) та його розподіл розкривається у такій послідовності:

1) із рядка 2350 (2355) Звіту про фінансові результати сума чисто-го прибутку (збитку) за звітний період переноситься до рядка 4100 Звіту про власний капітал;

2) відображаються дані про розподіл прибутку (рядки 4200, 4205, 4210), направлено на збільшення розміру зареєстрованого (статутного, резервного капіталу), а також на виплату дивідендів учасникам.

На послідууючому етапі наводяться дані про внески учасників у господарську діяльність підприємства (рядки 4240, 4245). При цьому, з одного боку, відображається інформація про збільшення розміру зареєстрованого статутного, пайового та додаткового капіталу, а з іншого - про зміни неоплаченого капіталу у результаті виникнення та погашення заборгованості учасників перед товариством .

Далі наводиться інформація про вилучений капітал (рядки 4260, 4265, 4270, 4275) та зменшення власного капіталу у результаті виходу засновника із товариства, викупу або анулювання викуплених акцій акціонерним товариством, зменшення номінальної вартості акцій власної емісії тощо.

На завершення - підсумок змін та залишок складових власного капіталу на кінець року визначається у наступній послідовності:

розкривається інформація про інші зміни у складі власного капіталу товариства (рядок 4290), що не була включена до вищезгаданих статей, зокрема: сума списаних невідшкодованих збитків, вартість безоплатно отриманих необоротних активів тощо;

визначається підсумок змін за звітний період складових власного капіталу (рядок 4295);

визначається залишок складових власного капіталу на кінець року (рядок 4300) як алгебраїчна сума скоригованого залишку власного капіталу на початок року та всіх змін у складі власного капіталу протягом звітнього періоду (Разом змін у капіталі).

Залишок на кінець року визначають як алгебраїчна сума рядків 4095 і 4295, яка звіряється із показниками, відображеними у рядках 1400-1401 розділу пасиву Балансу «Власний капітал».

У таблиці наведені етапи заповнення Звіту про власний капітал підприємства.

Таблиця

Порядок заповнення Звіту про власний капітал підприємства

Номер Етапу	Дії бухгалтера
Етап 1	Перенесення залишку власного капіталу на початок року у розрізі статей із розділу I пасиву Звіту про фінансовий стан
Етап 2	Коригування зазначеного залишку внаслідок зміни облікової політики, виправлення помилок та інших змін, передбачених П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»
Етап 3	Визначення скоригованого залишку власного капіталу на початок року у розрізі статей
Етап 4	Відображення змін у власному капіталі внаслідок переоцінки активів. Такі операції вплинуть на статтю «Інший додатковий капітал» – дооцінка збільшить її, а уцінка – зменшить (буде відображена у дужках)
Етап 5	Перенесення чистого прибутку (збитку) за звітний період із Звіту про фінансові результати
Етап 6	Відображення впливу розподілу прибутку на власний капітал. Подаються дані, які відображають розподіл прибутку між учасниками (власниками) підприємства або спрямування прибутку до статутного капіталу, резервного капіталу тощо. Такі операції призведуть до зменшення статті «Нерозподілений прибуток» і збільшення, відповідно, статей «Статутний капітал» та/або «Резервний капітал»
Етап 7	Відображення впливу на власний капітал внесків учасників до статутного чи пайового капіталу
Етап 8	Подання інформації про вилучення капіталу. Тут наводяться дані про зменшення власного капіталу підприємства внаслідок виходу учасника, викупу чи анулювання викуплених акцій акціонерним товариством, зменшення номінальної вартості акцій чи з інших причин. Викуп акцій призведе до збільшення статті «Вилучений капітал», а їх перепродаж або анулювання – до її зменшення
Етап 9	Відображення інших змін у складі власного капіталу: – списання невідшкодованих збитків за рахунок статутного або пайового капіталу; – вартості безплатно отриманих активів, що зумовило до зростання власного капіталу, не пов'язаного із підвищенням ефективності діяльності підприємства

Етап 10	Визначення загальної суми змін у складі власного капіталу за звітний рік внаслідок: – переоцінки активів; – чистого прибутку (збитку) за звітний період; – розподілу прибутку; – внесків учасників; – вилучення капіталу; – інших змін у капіталі
Етап 11	Визначення залишку власного капіталу на кінець року

Контрольні питання:

1. Визначення фінансової звітності
2. Мета фінансової звітності
3. Предмет і оцінка фінансової звітності
4. Принципи підготовки фінансової звітності
5. Склад фінансової звітності, порядок її представлення та оприлюднення
6. Звітні періоди фінансової звітності
7. Показники фінансової звітності
8. Структура і зміст балансу (звіту про фінансовий стан)
9. Метою складання балансу (звіту про фінансовий стан)
10. Структура і зміст звіту про фінансові результати (про сукупний дохід)
11. Метою складання балансу (звіту про сукупний дохід)
12. Структура і зміст звіту про рух грошових коштів за прямим методом
13. Структура і зміст звіту про рух грошових коштів за не прямим методом
14. Метою складання звіту про рух грошових коштів за прямим методом
15. Метою складання звіту про рух грошових коштів за не прямим методом
16. Структура і зміст звіту про власний капітал
17. Метою складання звіту про власний капітал

Література до теми: [3, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 23, 39, 40, 41, 57, 60, 65, 71].

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ДО ТЕМ

А

Автономність підприємства (принцип підготовки фінансової звітності) – підприємство розглядається як юридична особа, що відокремлена від власників. Тому особисте майно і зобов'язання власників не повинні відображатись у фінансовій звітності підприємства.

Активи – ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких в майбутньому призведе до отримання економічних вигід в майбутньому.

Амортизація – систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

Амортизована собівартість фінансової інвестиції - собівартість фінансової інвестиції з урахуванням часткового її списання внаслідок зменшення корисності, ϵ яка збільшена (зменшена) на суму накопиченої амортизації дисконту (премії).

Асоційоване підприємство – підприємство, на яке інвестор має суттєвий вплив і яке не є дочірнім або спільним підприємством інвестора.

Б

Баланс – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал.

Балансова вартість - (відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби») – це сума, за якою актив включається до Балансу після вирахування будь-якої суми нарахованого зносу (амортизації).

Банк – кредитно-фінансова установа, яка зосереджує тимчасово вільні грошові кошти підприємців і надає їх у строкове користування у формі кредитів.

Банкрут – неплатоспроможний боржник.

Бартер – товарообмін без участі грошей у розрахунках.

Безнадійна дебіторська заборгованість – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності.

Безперервність діяльності (принцип підготовки фінансової звітності) - передбачає оцінку активів і зобов'язань підприємства, виходячи з припущення, що його діяльність триватиме далі.

Борг – сума непогашеного фінансового зобов'язання.

Бухгалтерська звітність – звітність, що складається на підставі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб певних користувачів.

В

Валюта балансу – загальний підсумок балансу, рівний за активом і пасивом.

Валюта звітності – грошова одиниця України.

Валютний курс – установлений Національним банком України курс грошової одиниці України до грошової одиниці іншої країни.

Вартість, яка амортизується – первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.

Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за виняттям зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками).

Витрати (дохід) з податку на прибуток – загальна сума витрат (доходу) з податку на прибуток, яка обчислена з облікового прибутку (збитку) і складається з поточного податку на прибуток з урахуванням відстроченого податкового активу.

Відсотки – це доходи, пов'язані з платежами позичальника на користь кредитора у вигляді плати за використання залучених ним на певний термін коштів чи майна.

Відстрочене податкове зобов'язання – сума податку на прибуток, який сплачуватиметься в наступних періодах із тимчасових різниць, що підлягають оподаткуванню.

Відстрочений податковий актив – сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню у наступних періодах унаслідок:

- тимчасової різниці, що підлягає вирахуванню;
- перенесення податкового збитку, який не включений до розрахунку зменшення податку на прибуток у звітному періоді;
- перенесення на майбутні періоди податкових пільг, якими скористатися у звітному періоді неможливо.

Відстрочений податок на прибуток - сума податку на прибуток, що визнана відстроченим податковим зобов'язанням і відстроченим податковим активом.

Вкладник - особа, що зробила вклад на в активах підприємства
Власний капітал – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Внутрішньогрупове сальдо – сальдо дебіторської заборгованості та зобов'язань на дату балансу, яке утворилося внаслідок внутрішньогрупових операцій.

Внутрішньогрупові операції – операції між материнським та дочірніми підприємствами або між дочірніми підприємствами однієї групи.

Г

Гарант – поручитель; юридична або фізична особа, держава, що дає гарантію (виступає запорукою) в чомусь.

Гарантія – передбачене законом чи окремою угодою зобов'язання, згідно з яким юридична або фізична особа відповідає повністю або частково перед кредиторами у разі невиконання боржником своїх зобов'язань.

Готівка – одна з форм існування грошей (банкноти, монети).

Грошові кошти – готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.

Група – материнське підприємство та його дочірні підприємства.

Група нематеріальних активів – сукупність однотипних за призначенням та умовами використання нематеріальних активів.

Група основних засобів – сукупність однотипних за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання необоротних матеріальних активів.

Гудвіл – перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів та зобов'язань на дату придбання.

Д

Дата балансу – дата, на яку складений баланс підприємства. Дата балансу є кінець останнього дня звітного періоду.

Дата придбання – дата, на яку контроль за чистими активами і діяльністю підприємства, що купується, переходить до покупця.

Дебітори - юридичні або фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Дебет – ліва частина рахунку бухгалтерського обліку.

Дебетове сальдо – залишок по дебету рахунка на початок чи кінець звітного періоду.

Дебетові обороти – суми відображених господарських операцій за звітний період.

Дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Депозит – гроші або речі, що знаходяться на зберіганні у фінансово-кредитних установах.

Диреватив – документ установленої форми, який засвідчує право та (або) зобов'язання придбати чи продати в майбутньому цінні папери, матеріальні або нематеріальні активи, а також кошти визначених у ньому умовах.

Дивіденди – це доходи, що отримують за корпоративними правами у вигляді частини прибутку, включаючи доходи, нараховані як відсотки на акції, придбані у юридичних осіб, чи на внески до їх статутних капіталів.

Дисконт – сума перевищення вартості придбаних фінансових інвестицій над собівартістю їх придбання, яка підлягає амортизації.

Дисконтування – метод оцінки інвестиційних проєктів із застосуванням коефіцієнтів проведення майбутніх значень вартості в поточну вартість.

Довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

Довгострокові зобов'язання – усі зобов'язання, які не є поточними.

Дослідження – заплановані підприємством дослідження, які проводяться ним уперше з метою отримання і розуміння нових наукових та технічних знань.

Доходи – збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Дочірнє підприємство – підприємство, яке перебуває під контролем материнського (холдингового) підприємства.

Е

Еквіваленти грошових коштів – короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості.

Елемент витрат – сукупність економічно однорідних витрат (матеріали, заробітна плата, амортизація та ін.).

Емісія цінних паперів — випуск в обіг цінних паперів.

Емітент — юридична особа, що випускає цінні папери.

Ефект економічний — визначається шляхом порівняння витрат, доходів і отриманих результатів.

Ефективна ставка процента — ставка процента, що визначається шляхом ділення суми річного відсотка та дисконту (або різниці річного відсотка та премії) на середню величину собівартості інвестиції (або зобов'язання) та вартості її погашення.

Ж

Журнал бухгалтерський — реєстр бухгалтерського обліку для відображення кореспонденції рахунків з однорідних операцій.

Журнал господарських операцій — реєстр господарських операцій, який ведеться у хронологічному порядку із зазначенням сум.

З

Заборгованість — сума фінансового зобов'язання чи грошового боргу, який необхідно погашати протягом певного періоду.

Запаси — активи, які:

-утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності;

-перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;

-утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

Збитки — перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

Звичайна діяльність — будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення.

Звіт про власний капітал — звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.

Звіт про рух грошових коштів — звіт, який відображає надходження і вибуття грошових коштів у результаті діяльності підприємства у звітному періоді.

Звіт про фінансові результати — звіт про доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства.

Зменшення корисності — втрата економічної вигоди, в сумі перевищення залишкової вартості активу над сумою очікуваного відшкодування.

Знос необоротних активів — сума амортизації об'єкта необоротних активів з початку їх корисного використання.

Зобов'язання — заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

І

Ідентифіковані активи та зобов'язання — придбані активи та зобов'язання, які на дату придбання відповідають критеріям визнання статей балансу, встановлених НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Інвентаризація — фактичне виявлення активів (запаси, основні засоби, гроші та ін.) на певну дату.

Інвестиції — вкладення вільного капіталу в статутні фондипідприємств або у цінні папери з метою отримання доходу.

Інвестиційна діяльність — придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів.

Інвестори — суб'єкти, які здійснюють інвестиції.

Індексація — перерахування вартості майна в зв'язку з інфляцією.

Іноземна валюта — валюта інша, ніж валюта звітності.

Інфляція — знецінення активів внаслідок випуску в обіг надмірної кількості грошових знаків або скорочення товарної маси.

Історична (фактична) собівартість (принцип підготовки фінансової звітності) — визначає пріоритет оцінки активів, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання.

К

Капітал — загальна вартість активів за вирахуванням зобов'язань.

Капіталізація — перетворення прибутку в капітал (розширення виробництва за рахунок збільшення активів).

Каса — готівка; рахунок бухгалтерського обліку; підрозділ банку; приміщення для зберігання готівки.

Консолідована фінансова звітність — звітність, яка відображає фінансовий стан і результати діяльності юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці.

Контрольні учасники — учасники спільної діяльності зі створення юридичної особи (спільного підприємства), які здійснюють контроль за її діяльністю.

Користувачі звітності – фізичні та юридичні особи, що потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень.

Кредитове сальдо – залишок по кредиту рахунка на початок чи кінець звітного періоду.

Кредитові обороти – суми відображених господарських операцій за звітний період.

Кредитор – фізичні та юридичні особи, яким внаслідок минулих подій підприємство заборгувало певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Кредиторська заборгованість – сума заборгованості підприємства кредиторам на певну дату.

Курсова різниця – різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах.

Л

Лізинг – орендувати, здавати в аренду; довготермінова оренда машин, обладнання, споруд виробничого призначення та ін.

Ліквідаційна вартість – сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Ліквідність – спроможність підприємств сплачувати борги, виконувати зобов'язання.

М

Материнське (холдингове) підприємство – те, яке здійснює контроль дочірніх підприємств.

Метод ефективної ставки відсотка – метод нарахування амортизації дисконту або премії, за яким сума амортизації визначається як різниця між доходом та фіксованою ставкою відсотка і добутком ефективної ставки та амортизованої вартості на початок періоду, за який нараховується відсоток.

Метод участі у капіталі – метод обліку інвестицій, згідно з яким балансова вартість інвестицій відповідно збільшується або зменшується на суму збільшення або зменшення частки інвестора у власному капіталі об'єкта інвестування.

Монетарні статті – статті балансу про грошові кошти, а також про такі активи й зобов'язання, які будуть отримані або сплачені у фіксованій (або визначеній) сумі грошей або їх еквівалентів.

Н

Надзвичайна подія – подія або операція, яка відрізняється від звичайної діяльності підприємства, і не очікується, що вона повторюватиметься періодично або в кожному наступному звітному періоді.

Нарахування та відповідність доходів і витрат (принцип підготовки фінансової звітності) – для визначення фінансового результату звітного періоду потрібно зіставити доходи звітного періоду з витратами, які були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в обліку і звітності у момент їх виникнення, незалежно від часу надходження сплати грошей.

Негартована ліквідаційна вартість – частина ліквідаційної вартості об'єкта оренди, отримання якої орендодавцем не забезпечується або гарантується лише пов'язаною з ним стороною.

Негативний гудвіл – перевищення вартості частки покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів і зобов'язань над вартістю придбання на дату придбання.

Негрошові операції – операції, які не потребують використання грошових коштів та їх еквівалентів.

Нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований та утримується підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду іншим особам.

Немонетарні активи – усі активи, крім грошових коштів, їх еквівалентів та дебіторської заборгованості у фіксованій (або визначеній) сумі грошей.

Немонетарні статті – відмінні від монетарних статті балансу.

Необоротні активи – усі активи, що не є оборотними.

Непрямі витрати – витрати, що не можуть бути віднесені без посередньо до конкретного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом.

Нереалізовані прибутки та збитки від внутрішньогрупових операцій – прибутки та збитки, які виникають внаслідок (продажу товарів, продукції, виконання робіт, послуг тощо) і включаються до балансової вартості активів підприємства.

Норматив – впорядкування; економічний, технічний або інший показник норм.

О

Обачність – принцип підготовки фінансової звітності, згідно з яким методи оцінки, що застосовуються в бухгалтерському обліку, повинні запобігати зниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства.

Об'єкт витрат - продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат.

Облікова оцінка – попередня оцінка, яка використовується підприємством з метою розподілу витрат і доходів між відповідними звітними періодами.

Облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

Оборотні активи – грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Овердрафт – форма короткострокового кредиту, який видається клієнту при відсутності у нього коштів за оплату рахунків поставальників.

Операційна діяльність – основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.

Операційна оренда – оренда відмінна від фінансової.

Операційний цикл – проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності та отримання коштів від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг.

Операція в іноземній валюті – господарська операція, вартість якої визначена в іноземній валюті або яка потребує розрахунків в іноземній валюті.

Опціон – означає зафіксоване біржовою угодою (контрактом) право купувати або продавати цінні папери, товари чи валюту на певних умовах з фіксацією ціни на час укладання угоди або на час придбання цінностей (за рішенням сторін).

Орендна ставка відсотка – ставка відсотка, за якою теперішня вартість суми мінімальних орендних платежів та негарантованої ліквідаційної вартості дорівнює справедливій вартості об'єкта фінансової оренди на початок строку оренди.

Основна діяльність – операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу.

Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більший одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Оцінка – процес визначення грошових сум, за якими повинні визнаватися й відображатися елементи фінансової звітності.

II

Пасиви – всі офіційні вимоги до підприємства чи фізичної особи особи.

Первинна вартість – історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів.

Переоцінка – зміна оцінки, нова оцінка вартості активів (дооцінка, уцінка).

Періодичність (принцип підготовки фінансової звітності) – припускає розподіл підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності.

План рахунків бухгалтерського обліку – систематизований перелік рахунків за однорідними групами.

Пов'язані сторони – особи, стосунки між якими обумовлюють можливість однієї сторони контролювати іншу або здійснювати суттєвий вплив на прийняття фінансових й оперативних рішень іншою стороною.

Повне висвітлення (принцип підготовки фінансової звітності) – фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні й потенційні наслідки операцій та подій, яка може вплинути на рішення, що приймаються на її основі.

Податковий прибуток (збиток) – сума прибутку (збитку), визначена за податковим законодавством об'єктом оподаткування за звітний період.

Подія після дати балансу — подія, яка відбувається між датою балансу і датою затвердження керівництвом фінансової звітності, підготовленої до оприлюднення, яка вплинула або може вплинути на фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

Послідовність (принцип підготовки фінансової звітності) - передбачає постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики повинна бути обґрунтована і розкрита у фінансовій звітності.

Постійна різниця — різниця між податковим й обліковим прибутком (збитком) за певний період, що виникає в поточному звітному періоді та не анулюється в наступних звітних періодах.

Поточна дебіторська заборгованість — сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Поточний податок на прибуток — сума податку на прибуток, визначена у звітному періоді відповідно до податкового законодавства.

Поточні зобов'язання — зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу.

Превалювання змісту над формою (принцип підготовки фінансової звітності) — операції повинні обліковуватись відповідно до їх сутності, а не лише на підставі з юридичної форми.

Премія — це сума перевищення продажної ціни облігації над її номіналом.

Прибуток — сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

Придбання — об'єднання підприємств, у результаті якого покупець набуває контроль над чистими активами та діяльністю інших підприємств в обмін на передачу активів, прийняття на себе зобов'язань або випуск акцій.

Примітки до фінансових звітів — сукупність показників і пояснень, яка забезпечує деталізацію та обґрунтованість статей фінансових звітів, а також інша інформація, розкриття якої передбачено відповідними положеннями (стандартами).

Принцип бухгалтерського обліку — правило, яким необхідно керуватися при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій, відображенні їх результатів у фінансовій звітності.

Проценти — плата за використання грошових коштів, їх еквівалентів або сум, що заборговані підприємству.

Р

Рахунок – документ у комерційних розрахунках за отримані активи.

Рахунок бухгалтерський – спосіб групування фактів господарської діяльності за однорідними ознаками.

Регістр – особливий обліковий формуляр для відображення згрупованих даних в розрізі кореспондуючих рахунків обліку (журнали, відомості, книги тощо).

Реєстр – перелік будь-чого, список, опис.

Ринкова вартість фінансової інвестиції – сума, яку можна отримати від продажу фінансової інвестиції на активному ринку.

Роялті – платежі за використання нематеріальних активів підприємства (патентів, торговельних марок, авторського права, програмних продуктів тощо).

Рух грошових коштів – надходження і вибуття грошових коштів та їх еквівалентів.

С

Спільна діяльність – господарська діяльність зі створенням або без створення юридичної особи, яка є об'єктом спільного контролю двох або більше сторін відповідно до письмової угоди між ними.

Справедлива вартість – сума, за якою може бути здійснений обмін активу, або оплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами.

Стаття – елемент фінансового звіту, який відповідає критеріям, установленим цим Положенням (стандартом).

Строк корисного використання (експлуатації) – очікуваний період часу, протягом якого необоротні активи будуть використовуватися підприємством або з їх використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством обсяг продукції (робіт, послуг).

Строк оренди – період дії невідмовної орендної угоди, а також період впродовження цієї угоди, обумовлений на початку строку оренди.

Суборенда – угода про передачу орендарем орендованого ним об'єкта в оренду третій особі.

Сума очікуваного відшкодування – сума, яку підприємство очікує до відшкодування вартості необоротного активу під час його майбутнього використання, включаючи його ліквідну вартість.

Сума погашення – недисконтована сума грошових коштів або їх еквівалентів, яка, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.

Сумнівний борг – поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, щодо якої немає впевненості її погашення боржником.

Т

Табель – первинний документ з обліку відпрацьованого часу .

Тариф – розмір оплати за різні послуги транспортних і комунальних підприємств, послуг зв'язку.

Теперішня вартість – дисконтова на сма майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується, буде необхідна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.

Тимчасова різниця – різниця між оцінкою активу або зобов'язання за даними фінансової звітності та податковою базою цього активу або зобов'язання відповідно.

Тимчасова різниця, що підлягає вирахуванню – тимчасова різниця, що призводить до зменшення податкового прибутку (збільшення податкового збитку) у майбутніх періодах.

Тимчасова різниця, що підлягає оподаткуванню - тимчасова різниця, що включається до податкового прибутку (збитку) у майбутніх періодах.

Ф

Факт господарської діяльності – подія, випадок, явище, яке зафіксоване в документі і відображається в обліку.

Фінансова діяльність – діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства.

Фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності й рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Фінансова оренда – оренда, що передбачає передачу орендарю всіх ризиків та вигод, пов'язаних з правом користування та володіння активом.

Фінансовий результат – прибуток чи збитки, отримані в результаті господарської діяльності.

Фінансові інвестиції – активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора.

Фінансові інструменти – різноманітні види ринкового фінансового продукту – цінні папери, грошові зобов'язання, валюта, ф'ючерси, опціони, депозитні свідоцтва, кредитні договори, страхові поліси тощо.

Форвардний контракт – документ, що засвідчує зобов'язання особи придбати (продати) у майбутньому цінні папери, товари чи валюту з фіксацією цін на момент виконання сторонами контракту зобов'язань.

Ф'ючерсний контракт – засвідчує зобов'язання придбати (продати) в майбутньому цінні папери, товари чи валюту з фіксацією цін на момент виконання сторонами контракту зобов'язань.

Ц

Ціна – грошове вираження вартості товару.

Цінні папери – документи, що засвідчують право власності (акції) або відносини позики (облігації), які вільно продаються й купуються, приносять дохід власнику.

Ч

Частка меншості – частина чистого прибутку (збитку) та чистих активів дочірнього підприємства, яка не належить материнському підприємству (прямо або через інші дочірні підприємства).

Чек – грошовий документ, що містить наказ власника про виплату пред'явнику чека вказаної у ньому суми.

Чиста вартість реалізації запасів – очікувана ціна реалізації запасів в умовах звичайної діяльності за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію.

Чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості – сума поточної дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги з вирахуванням резерву сумнівних боргів.

Чисті активи – активи підприємства за вирахуванням його зобов'язань.

Ш

Шифр рахунка – умовне цифрове позначення бухгалтерського рахунка.

Шкода матеріальна – зменшення, знищення майна чи інших благ внаслідок необережних або навмисних дій.

Штраф – адміністративне або судове покарання винних осіб у вигляді грошового стягнення.

СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

Законодавчі та нормативні документи

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № VI - із змінами і доповненнями.
2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 (згідно зі змінами, внесеними наказом Мінфіну від 27.06.2014 р. № 627) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dtk.com.ua/show/2cid010281.html>.
3. Інструкція із статистики заробітної плати: затв. наказом Державного комітету статистики України від 13 січня 2014 р. № 5 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 27 січня 2014 р. за № 114/8713 // www.liga.net
4. Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті України, затв. постановою НБУ від 21.01.2004 р. № 22, із змінами і доповненнями від 15.05.09 р. № 296.
5. Інструкцією „Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземній валютах», затвердженою Постановою Правління Національного банку України від 12 листопада 2003 р. № 492, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 17 грудня 2003 р. за № 1172/8493 зі змінами та доповненнями від 22.12.10 р. № 572. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liga.net/>.
6. Інструкція (методичні рекомендації) щодо заповнення звіту про рух грошових коштів підприємства (форма № 3) викладено в методичних рекомендаціях щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджених Наказом Мінфіну України № 433 від 28.03.2014 р. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>.
7. Інструкція про порядок реєстрації виданих, повернутих і використаних довіреностей на одержання цінностей, затв. наказом Міністерства фінансів України від 16.05.96 № 99, із змінами і доповненнями від 5.05.08 р. № 647.
8. Інструкція про службові відрядження в межах України і за кордоном, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 13.03.1998 р. № 59, із змінами і доповненнями від 17 березня 2011 року № 362. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>.

9. Закон України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов’язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці» від 28.12.2014 р.
10. Закон України „Про внесення змін до Кодексу законів про працю України» № 1356-XIV від 24.12.99 р., опублікований з газети „Урядовий кур’єр» № 5 від 13.01. 2000 р.
11. Кодекс законів про працю України від 11.05.2004 р. № 1703-IV, зі змінами і доповненнями від 19.04.11 р. № 3231 – VI.
12. Конституція України від 28.06.1996 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Велес, 2008. – 50 с.
13. Методичні рекомендації щодо облікової політики затверджені наказом Мінфіну від 27.06.2013 р. № 635
14. НП(С)БО 1 „Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ МФУ від 07 лютого 2014р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.
15. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16.07.99, затв. Постановою ВР України із змінами і доповненнями від 02.12.2010 р. № 2756 – VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>.
16. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. N 2755 - VI.
17. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах», затв. наказом Міністерства фінансів України від 28 травня 1999 року № 137, із змінами і доповненнями від 25.09.09 р. № 1125. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liga.net/>.
18. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затв. наказом Міністерства фінансів України від 27.04.00 р. № 92. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liga.net/>.
19. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», затв. наказом Міністерства фінансів України від 18 жовтня 1999 року № 242, із змінами і доповненнями від 18.03.11 р. № 372. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liga.net/>.
20. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затв. наказом Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 року № 246, із змінами і доповненнями від 11.12.06 р. № 1176. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liga.net/>.
21. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затв. наказом Міністерства фінансів України від 8

- жовтня 1999 року № 237, із змінами і доповненнями від 25.09.09 р. № 1125. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liga.net/>.
22. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затв. наказом Міністерства фінансів України від 31 січня 2000 року № 20, із змінами і доповненнями від 25.09.09 р. № 1125. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liga.net/>.
  23. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції», затв. наказом Міністерства фінансів України від 26 квітня 2000 року № 91, із змінами і доповненнями від 23.05.03 № 363. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liga.net/>.
  24. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти», затв. наказом Міністерства фінансів України від 28 липня 2000 року № 181, із змінами і доповненнями від 8.07.08 р. № 901. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liga.net/>.
  25. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда», затв. наказом Міністерства фінансів України від 28 липня 2000 року № 181, із змінами і доповненнями від 8.07.08 р. № 901. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liga.net/>.
  26. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затв. наказом Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 року № 290, із змінами і доповненнями від 18.03.11 р. № 372. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>.
  27. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затв. наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 року № 318, із змінами і доповненнями від 18.03.11 р. № 372. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liga.net/>.
  28. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток», затв. наказом Міністерства фінансів України від 28 липня 2000 року № 181, із змінами і доповненнями від 8.07.08 р. № 901. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liga.net/>.
  29. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств», затв. наказом Міністерства фінансів України від 7 липня 1999 року № 163, із змінами і доповненнями від 25.09.09 р. № 1125. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liga.net/>.
  30. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів», затв. наказом Міністерства фінансів України від 10 серпня 2000 року № 193, із змінами і доповненнями від 25.11.02 р. № 989. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liga.net/>.

31. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 22 „Вплив інфляції» Наказ МФУ № 147 від 28.02.2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.
32. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін», затв. наказом Міністерства фінансів України від 18 червня 2001 року № 303, із змінами і доповненнями від 24.09.03 р. № 549. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>.
33. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 24 «Прибуток на акцію», затв. наказом Міністерства фінансів України від 16 липня 2001 року № 344. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liga.net/>.
34. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», затв. наказом Міністерства фінансів України від 25.02.00 р. № 39, із змінами і доповненнями від 24 лютого 2001 року № 101. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liga.net/>.
35. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 „Виплати працівникам» Наказ МФУ № 601 від 28.10.2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.
36. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримані для продажу і діяльність, що припиняється, затв. наказом Міністерства фінансів України від 7 листопада 2003 року № 617 із змінами і доповненнями. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liga.net/>.
37. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів», затв. наказом Міністерства фінансів України від 28 липня 2000 року № 181, із змінами і доповненнями від від 8.07.08 р. № 901. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liga.net/>.
38. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати», затв. наказом Міністерства фінансів України від 28 квітня 2006 року № 415, із змінами і доповненнями. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liga.net/>.
39. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління Національного банку України від 15.12.2004 р. № 637.
40. Положення про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням, затверджене Постановою Правління Національного банку України від 19 квітня 2014 р. № 137// Відомості Верховної Ради України. - 2014. -№ 12.-С. 101-152.

41. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань від 02.09.2014 № 879 Наказ Міністерства фінансів України від 19.12.2014 за № 1214. – // Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 30 жовтня 2014 р. за № 1365/261426 // Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>.
42. Постанова Правління Національного банку України 30.03.2014 N 122 „Про зміни до Інструкції про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті» // ІАЦ „Ліга».
43. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів: Наказ Міністерства статистики України № 145 від 22.05.96.
44. Про затвердження типових форм первинного обліку бланків суворорі звітності: Наказ Міністерства статистики України № 99 від 16.03.96.
45. Постановою НБУ „Про встановлення граничної суми розрахунків готівкою» від 06.06.2013 № 210
46. Постанова НБУ „Про виконання інкасового доручення (розпорядження)» від 15.04.2015 р. № 257
47. Постанова КМУ „Про затвердження Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей» від 22.01.1996.№ 116.
48. Постанова КМУ „Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2001 р. № 1266» № 439 від 26.06.2015 року
49. Порядок обчислення середньої заробітної плати, затв. постановою КМУ № 100 від 08.02.95 р., із змінами і доповненнями від 30.11.05 № 1132. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liga.net/>.
50. Постанова Кабінету Міністрів України „Про внесення шін і доповнень до порядку обчислення середньої заробітної плати» № 185 від 24.02.97 р.
51. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердженій порядку, тривалості та умов надання щорічних відпусток працівникам, які навчаються у вищих навчальних закладах з вечірньою та заочною формами навчання, де навчальний процес має свої особливості» № 634 від 28.06.97 р.
52. Постанова КМУ № 440 „Порядок оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, за рахунок коштів роботодавця», затверджений від 26.06.2015 р

53. Про затвердження типових форм первинної облікової документації зі статистики праці: Наказ Державного комітету статистики України № 489 від 05.12.08 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>.
54. Про затвердження типової форми первинного обліку № П-2 „Особова картка працівника»: Наказ Державного комітету статистики України № 489 від 25.12.09 р. № 495/656.
55. Про затвердження Положення з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг), постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 1996 р. № 473
56. Про відпустки: Закон України № 1114-IV, затв. Верховною радою України від 11.07.2003 р. із змінами і доповненнями від 21.12.2010р. № 2824 - VI.
57. Про оплату праці: Закон України № 108/95, затв. постановою ВРУ України від 24.03.95 із змінами і доповненнями від 23.09.10 р. № 2559 -VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>.
58. Про внесення змін до Закону України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: Закон України від 12.05.2011 р. № 3332-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
59. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, Наказ Міністерства фінансів України 28 березня 2013 року № 433.
60. Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності, Наказ Міністерства фінансів України 11.04.2013 року № 476 (зі змінами і доповненнями від 15 квітня 2014 року № 401).
61. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів, Наказ Міністерства фінансів України 10.01.2007 № 2 (зі змінами і доповненнями від 10 листопада 2009 року № 1307).
62. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів, Наказ Міністерства фінансів України від 29 грудня 2006 р. № 1315 (зі змінами і доповненнями від 30 грудня 2013 року № 1192).
63. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку фінансових витрат, Наказ Міністерства фінансів України 01.11.2010 № 1300.
64. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості / Наказ Міністерства Фінансів України № 373 від 09.07.07

**Підручники, навчальні посібники, монографії
та періодичні видання**

65. Бабич В.В. Фінансовий облік (облік активів) / В.В.Бабич, С.В. Сачова – Київ: КНЕУ, 2006. – 281 с.
66. Берге Йорг. Балансоведение / Й. Берге – М.: Бухгалтерский учет, 2000. – 454 с.
67. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський (фінансовий) облік / Ф.Ф.Бутинець – Житомир: ПП «Рута», 2003. – 723 с.
68. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків, стандарти і кореспонденція рахунків, звітність: Навчальний посібник / Ф.Ф.Бутинець, Н.М. Малюга – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 480 с.
69. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ЖІТІ, 2002. – 687 с.
70. Вербицкая Л.В. Организация бухгалтерского учета на предприятиях малого бизнеса в Украине: Учебное пособие / Л.В.Вербицкая - К.: МАУП, 2000.–116 с.
71. Верхоглядова Н.І. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: Навчально – практичний посібник / Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна та ін. - К: Центр учбової літератури, 2010. – 536с.
72. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік і фінансова звітність в Україні / С.Ф. Голов – Дніпропетровськ: ТОВ «Баланс – Клуб», 2000. – 768 с.
73. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. – Х.: Фактор, 2007. – 976 с.
74. Горицкая Н.Г. Бухгалтерский учет и финансовая отчетность в Украине с 2000 года: Практическое пособие / Н.Г.Горицкая – К.: Редакция газеты «Бухгалтерия. Налоги. Бизнес», 2000. – 256 с.
75. Грабова Н.М. Теорія бухгалтерського обліку. Навчальний посібник / Н.М.Грабова – К: А.С.К., 2007. – 227 с.
76. Грабова Н.М. Облік основних господарських операцій в бухгалтерських проводках: Навчальний посібник / Н.М.Грабова, Ю.Г. Кривоносос – 3-є вид., допов. – К.: А.С.К., 2001. – 416 с.
77. Жадько К.С. Бухгалтерський облік у схемах і таблицях: Навч. пос. / К.С. Жадько, В.В. Семенюта, Л.І. Олійник– Київ: ЦУЛ, 2008. – 112 с.
78. Завгородний В.П. Настольная книга бухгалтера малого бизнеса / В.П. Завгородній – К.: ВИРА – Р; Дакор, 2000. – 608 с.
79. Завгородній В.П. Бухгалтерський облік в Україні: Навч. пос. – 4-те вид., доп. / В.П. Завгородній – К.: А.С.К., 2002. – 256 с.

80. Кім Г. Бухгалтерський облік: первинні документи та порядок їх заповнення: Навч. посібник .-2-е вид., перероб. та доп. / Г. Кім, В.В. Сопко., С.Г. Кім - Київ: Центр навч. літ-ри, 2006. — 480 с.
81. Кляцький М. Журнально – ордерна форма обліку: потрібні зміни //Облік і аудит. – 2000. – № 4.
82. Коблянська О.І. Фінансовий облік / О.І. Коблянська. – К.: Знання, 204. – 473 с.
83. Коваль П.Ф. Бухгалтерський облік і прийняття управлінських рішень: Навч. пос. / П.Ф. Коваль, С.М. Шкарлет, О.С. Мосійчук – Чернігів: Чернігівський ЦНТЕІ, 2006. – 267 с.
84. Кочетов В.А. Основы бухгалтерского учета / В.А. Кочетов, Э.С. Гейер. – Донецк: Дон ГУЕТ, 2004. – 270 с.
85. Кужельний М.В. Теорія бухгалтерського обліку: підручник / В.М. Кужельний, В.Г. Лінник. – К.: КНЕУ, 2002. – 234 с.
86. Кужельний Н.В. Бухгалтерский учет в производственных и торговых предприятиях: Уч. пособие для студентов вузов / Н.В. Кужельний, Н.М. Грабова, В.Н. Добровский – К.: А.С.К., 2000. – 624 с.
87. Кузьмінський Ю. Організація внутрішнього оперативного обліку і контролю за здійсненням зовнішньоторговельної діяльності // Облік і аудит. – 2000. – № 3.
88. Лишиленко О.В. Фінансовий облік: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / О.В. Лишиленко – Київ: Центр навчальної літератури, 2008. – 556 с.
89. Мельник П.В. Бухгалтерський облік в Україні (за національними положеннями): Навч. – практич. посібник. / П.В. Мельник – Ірпінь: НАДПСУ, 2002. – 215 с.
90. Мисака Г.В. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник / Г.В.Мисака, В.М. Шарманська – Київ: ЦУЛ, 2007. – 400 с.
91. Михайлов М.Г. Бухгалтерський облік (теорія): Навчальний посібник / М.Г.Михайлов, А.І. Глушаченко, В.П. Гончар, Г.А. Болмат – Київ: ЦУЛ, 2007. – 248 с.
92. Горлов Д.О. Національні стандарти бухгалтерського обліку в Україні: Закон. Положення. Інструкції: Збірник контрольно – правових актів / Д.О. Горлов, І.В. Шпак. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 232 с.
93. Нашкерська Г.В. Бухгалтерський облік / Г.В. Нешкерська. – К.: Центр учбової літератури, 2004. – 464 с.
94. Партин Г.О. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навч. посібник / Г.О.Партин – К.: Товариство «Знання» КОО, 2000. – 245 с.

95. Пархоменко В.М. Реформування бухгалтерського обліку в Україні: план рахунків. Положення (станданти) бухгалтерського обліку / В.М.Пархоменко, П.П.Барабанцева – Луганськ: «Промдрук» ЛСД «Лугань», 2000. – 272 с.
96. Сахарцевої І.І. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник з виконання практичних завдань / І.І.Сахарцева – Київ: Кондор, 2005. – 556 с.
97. Скотникова Л.П. Бухгалтерский учет и финансовая отчетность на предприятии / Л.П. Скотникова. – Х.: 2003. – 340 с.
98. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: Навч. пос. / В.В.Сопко – Київ: КНЕУ, 2006 . – 526 с.
99. Стельмашук А.М. Бухгалтерський облік: Навч. пос. / А.М.Стельмашук, П.С.Смоленко – Київ: ЦУЛ, 2007. – 528 с.
100. Сук Л.К. Бухгалтерський облік - II: Навч. посіб. для дистанційного навчання. / Л.К. Сук, П.Л. Сук – Київ: Ун-т „Україна», 2005. – 701 с.
101. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: Підручник . – 3-тє вид. доп. і переробл./ Н.М.Ткаченко – Київ: Алерта, 2008. – 926 с.
102. Хміль Ф.І. Управління персоналом: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / Ф.І.Хміль – К.: Академвидав, 2006. – 327 с.
103. Цветкова Н. Бухгалтерський облік інформації за сегментами: методологія, організація, звітність: Закінч.почат. у № 6, 2006 р.// Бухгалтерський облік і аудит.- 2006. -7.-С.29-37.
104. Чацкіс Ю.Д. Фінансовий облік, ч. I і ч. II: навч. пос. / Ю.Д. Чацкіс, О.М. Лисюк, Т.М. Михайлова. – Донецьк: Дон ДУЕТ, 2005. – 320 с.
105. Чацкіс Ю.Д. Організація бухгалтерського обліку. Навч. посіб. / Ю.Д. Чацкіс, Е.С. Гейер, О.А. Наумчук, І.О. Власова – К.: - Центр учбової літератури, 2011. – 564 с.
106. Чебанова Н.В. Бухгалтерский учет торговой, посреднической и производственной деятельности предприятий различных форм собственности: в. 2 ч. / Н.В. Чебанова, Л.Н. Котенко. – Харьков: ООО „Олант», 2004. – 456 с.
107. Юровский Б.С. Современный бухгалтер / Б.С. Юровский. – Харьков. – 2004. – № 47. – 64 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1
до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку
1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»

Дата (рік, місяць, число)		КОДИ	
Підприємство	за ЄДРПОУ		
Територія	за КОАТУУ		
Організаційно-правова форма господарювання	за КОПФГ		
Вид економічної діяльності	за КВЕД		
Середня кількість працівників ¹	_____		
Адреса, телефон	_____		

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку «v» у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

☐
☐

за міжнародними стандартами фінансової звітності

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 20__ р.

Форма № 1 Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010		
первісна вартість	1011		
знос	1012		
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
	1045		
Відстрочені податкові активи	1090		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095		
II. Оборотні активи	1100		

Запаси			
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125		
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165		
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195		
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300		
	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
Пасив			
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400		
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495		
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615		
розрахунками з бюджетом	1620		
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625		
розрахунками з оплати праці	1630		
За одержаними авансами	1635		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690		
Усього за розділом III	1695		
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900		

Керівник
Головний бухгалтер

Підприємство

(найменування)

Дата (рік, місяць, число)

за ЄДРПОУ

КОДИ

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за рік 20__р.**

Форма № 2 Код за ДКУД

180
1003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050		
Валовий: прибуток	2090		
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120		
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		
Адміністративні витрати	2130		
Витрати на збут	2150		
Інші операційні витрати	2180		
Доходи від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190		
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		

Фінансові витрати	2250		
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270		
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290		
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300		
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350		
збиток	2355		

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465		

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500		

Витрати на оплату праці	2505		
Відрахування на соціальні заходи	2510		
Амортизація	2515		
Інші операційні витрати	2520		
Разом	2550		

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Керівник
Головний бухгалтер

Підприємство

(найменування)

Дата (рік, місяць, число)

за ЄДРПОУ

КОДИ

**Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом)
за 20__ р.**

Форма № 3-н Код за ДКУД

1
801006

Стаття	Код рядка	За звітний період		За аналогічний період попереднього року	
		надходж ення	видаато к	надходж ення	видаatok
1	2	3	4	5	6
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності					
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	3500				
Коригування на:			X		X
амортизацію необоротних активів	3505				
збільшення (зменшення) забезпечень	3510				
збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць	3515				
збиток (прибуток) від неопераційної діяльності та інших негрошових операцій	3520				
Зменшення (збільшення) оборотних активів	3550				
Збільшення (зменшення) поточних зобов'язань	3560				
Грошові кошти від операційної діяльності	3570				
Сплачений податок на прибуток	3580	X		X	
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195				
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності					
Надходження від реалізації: фінансових інвестицій	3200		X		X
необоротних активів	3205		X		X
Надходження від отриманих: відсотків	3215		X		X
дивідендів	3220		X		X
Надходження від деривативів	3225		X		X
Інші надходження	3250		X		X
Витрачання на придбання: фінансових інвестицій	3255	X		X	
необоротних активів	3260	X		X	
Виплати за деривативами	3270	X		X	
Інші платежі	3290	X		X	

1	2	3	4	5	6
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295				
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			X		X
Надходження від: Власного капіталу	3300				
Отримання позик	3305		X		X
Інші надходження	3340		X		X
Витрачання на: Викуп власних акцій	3345	X		X	
Погашення позик	3350	X		X	
Сплату дивідендів	3355	X		X	
Інші платежі	3390	X		X	
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395				
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400				
Залишок коштів на початок року	3405		X		X
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410				
Залишок коштів на кінець року	3415				

Керівник

Головний бухгалтер

Дата (рік, місяць, число)

Підприємство

за СДРПОУ

(найменування)

**Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)
за 20__ р.**

Форма № 3 Код за ДКУД

КОДИ

180
1004

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000		
Повернення податків і зборів	3005		
у тому числі податку на додану вартість	3006		
Цільового фінансування	3010		
Інші надходження	3095		
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100		
Праці	3105		
Відрахувань на соціальні заходи	3110		
Зобов'язань з податків і зборів	3115		
Інші витрачання	3190		
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195		
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200		
необоротних активів	3205		
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215		
дивідендів	3220		
Надходження від деривативів	3225		
Інші надходження	3250		
Витрачання на придбання:			
фінансових інвестицій	3255		
необоротних активів	3260		
Виплати за деривативами	3270		
Інші платежі	3290		
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295		
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від:			
Власного капіталу	3300		
Отримання позик	3305		
Інші надходження	3340		
Витрачання на:			
Викуп власних акцій	3345		
Погашення позик	3350		
Сплату дивідендів	3355		
Інші платежі	3390		

1	2	3	4
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395		
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400		
Залишок коштів на початок року	3405		
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410		
Залишок коштів на кінець року	3415		

Керівник

Головний бухгалтер

Дата (рік, місяць, число)

Підприємство

за ЄДРПОУ

(найменування)

Звіт про власний капітал
за рік 20__ р.

Форма № 4 Код за ДКУД

КОДИ		

180
1005

Стаття	Код рядка	Зареєстрований капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Неоплачений капітал	Вилучений капітал	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Залишок на початок року	4000								
Коригування:									
Зміна облікової політики	4005								
Виправлення помилок	4010								
Інші зміни	4090								
Скоригований залишок на початок року	4095								
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	4100								
Інший сукупний дохід за звітний період	4110								
Розподіл прибутку:									
Виплати власникам (дивіденди)	4200								
Спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу	4205								
Відрахування до резервного капіталу	4210								
Внески учасників:									
Внески до капіталу	4240								
Погашення заборгованості з капіталу	4245								
Вилучення капіталу:									
Викуп акцій (часток)	4260								
Перепродаж викуплених акцій (часток)	4265								
Анулювання викуплених акцій	4270								

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
(часток)									
Вилучення частки в капіталі	4275								
Інші зміни в капіталі	4290								
Разом змін у капіталі	4295								
Залишок на кінець року	4300								

Керівник

Головний бухгалтер

ІНСТРУКЦІЯ
ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ПЛАНУ РАХУНКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ АКТИВІВ,
КАПІТАЛУ, ЗОБОВ'ЯЗАНЬ І ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ І ОРГАНІЗАЦІЙ

{ІЗ ЗМІНАМИ, ВНЕСЕНИМИ ЗГІДНО З НАКАЗАМИ МІНІСТЕРСТВА ФІНАНСІВ

№ 1012 ВІД 09.12.2002

№ 671 ВІД 12.12.2003

№ 591 ВІД 24.09.2004

№ 717 ВІД 20.10.2005

№ 1176 ВІД 11.12.2006

№ 1213 ВІД 19.12.2006

№ 353 ВІД 05.03.2008

№ 1238 ВІД 14.10.2008

№ 1125 ВІД 25.09.2009

№ 664 ВІД 31.05.2011

№ 1204 ВІД 26.09.2011

№ 1591 ВІД 09.12.2011

№ 658 ВІД 31.05.2012

№ 627 ВІД 27.06.2013

№ 48 ВІД 08.02.2014

№ 573 ВІД 18.06.2015}

Таблиця

План рахунків бухгалтерського обліку

Рахунки першого порядку (Синтетичні рахунки)	Рахунки другого порядку (субрахунки)
	1 клас. Необоротні активи
	100 «Інвестиційна нерухомість»
10 Основні засоби	101 «Земельні ділянки»
	102 «Капітальні витрати на поліпшення земель»
	103 «Будинки та споруди»
	104 «Машини та обладнання»
	105 «Транспортні засоби»
	106 «Інструменти, прилади та інвентар»
	107 «Тварини»
	108 «Багаторічні насадження»
	109 «Інші основні засоби»
11 Інші необоротні матеріальні активи	111 «Бібліотечні фонди»
	112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи»
	113 «Тимчасові (нетитульні) споруди»
	114 «Природні ресурси»
	115 «Інвентарна тара»
	116 «Предмети прокату»
	117 «Інші необоротні матеріальні активи»
12 Нематеріальні активи	121 «Права користування природними ресурсами»
	122 «Права користування майном»
	123 «Права на комерційні позначення»
	124 «Права на об'єкти промислової власності»
	125 «Авторські права та суміжні з ними права»

	127 «Інші нематеріальні активи»
13 Знос необоротних активів (амортизація)	131 «Знос основних засобів Амортизація основних засобів»
	132 «Знос інших необоротних матеріальних активів»
	133 «Накопичена амортизація нематеріальних активів»
	134 «Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів»
	135 «Знос інвестиційної нерухомості»
14 Довгострокові фінансові інвестиції	141 «Інвестиції пов'язаним сторонам за методом обліку участі в капіталі»
	142 «Інші інвестиції пов'язаним сторонам»
	143 «Інвестиції непов'язаним сторонам»
15 Капітальні інвестиції	151 «Капітальне будівництво»
	152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»
	153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів»
	154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»
	155 «Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів»
16 Довгострокові біологічні активи (Для сільськогосподарських підприємств, підприємств інших галузей, здійснюючих сільськогосподарську діяльність)	161 «Довгострокові біологічні активи рослинництва, які оцінені за справедливою вартістю»
	162 «Довгострокові біологічні активи рослинництва, які оцінені за первісною вартістю»
	163 «Довгострокові біологічні активи тваринництва, які оцінені за справедливою вартістю»
	164 «Довгострокові біологічні активи тваринництва, які оцінені за первісною вартістю»
	165 «Незрілі довгострокові біологічні активи, які оцінюються за справедливою вартістю»
	166 «Незрілі довгострокові біологічні активи, які оцінюються за первісною вартістю»
17 Відстрочені податкові активи	За видами відстрочених податкових активів
18 Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи	181 «Заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду»
	182 «Довгострокові векселі одержані»
	183 «Інша дебіторська заборгованість»
	184 «Інші необоротні активи»
19 Гудвіл	За видами об'єктів інвестування
	191 «Гудвіл при придбанні»
	193 «Гудвіл при приватизації (корпоратизації)»
	2 клас. Запаси
20 Виробничі запаси	201 «Сировина й матеріали»
	202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби»
	203 «Паливо»
	204 «Тара, тарні матеріали»

	205 «Будівельні матеріали»
	206 «Матеріали, передані в переробку»
	207 «Запасні частини»
	208 «Матеріали сільськогосподарського призначення»
	209 «Інші матеріали»
21 Поточні біологічні активи (Для сільськогосподарських підприємств, підприємств інших галузей, здійснюючих сільськогосподарську діяльність)	211 «Поточні біологічні активи рослинництва, які оцінені за справедливою вартістю» 212 «Поточні біологічні активи тваринництва, які оцінені за справедливою вартістю» 213 «Поточні біологічні активи тваринництва, які оцінені за первісною вартістю»
22 Малоцінні та швидкозношувані предмети	За видами предметів
23 Виробництво	За видами виробництва
24 Брак у виробництві (Для галузей матеріального виробництва)	За видами продукції
25 Напівфабрикати (Для промисловості)	За видами напівфабрикатів
26 Готова продукція (Для промисловості, сільського господарства та ін.)	За видами готової продукції
27 Продукція сільськогосподарського виробництва (Для сільськогосподарських підприємств, підприємств інших галузей, здійснюючих сільськогосподарську діяльність)	За видами продукції
28 Товари	281 «Товари на складі» 282 «Товари в торгівлі» 283 «Товари на комісії» 284 «Тара під товарами» 285 «Торгова націнка» 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу»
3 клас. Кошти, розрахунки та інші активи	
30 Готівка	301 «Готівка в національній валюті» 302 «Готівка в іноземній валюті»
31 Рахунки в банках	311 «Поточні рахунки в національній валюті» 312 «Поточні рахунки в ін. Валюті» 313 «Інші рахунки в банку в нац. валюті» 314 «Інші рахунки в банку в ін. валюті»

	315 «Спеціальні рахунки в національній валюті»
	316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті»
33 Інші кошти	331 «Грошові документи в національній валюті»
	332 «Грошові документи в іноземній валюті»
	333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті»
	334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті»
	335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті»
34 Короткострокові векселі одержані	341 «Короткострокові векселі, одержані в національній валюті»
	342 «Короткострокові векселі, одержані в ін. валюті»
35 Поточні фінансові інвестиції	351 «Еквіваленти грошових коштів»
	352 «Інші поточні фінансові інвестиції»
36 Розрахунки з покупцями та замовниками	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»
	362 «Розрахунки з іноземними покупцями»
	363 «Розрахунки з учасниками ПФГ»
	364 «Розрахунки за гарантійним забезпеченням»
37 Розрахунки з різними дебіторами	371 «Розрахунки за виданими авансами»
	372 «Розрахунки з підзвітними особами»
	373 «Розрахунки за нарахованими доходами»
	374 «Розрахунки за претензіями»
	375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків»
	376 «Розрахунки за позиками членам кредитних спілок»
	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»
	378 «Розрахунки з державними цільовими фондами»
	379 «Розрахунки за операціями з деривативами»
38 Резерв сумнівних боргів	За дебіторами
39 Витрати майбутніх періодів	За видами витрат
4 клас. Власний капітал та забезпечення зобов'язань	
40 Зареєстрований (пайовий) капітал	За видами капіталу
41 Капітал у дооцінках	За видами капіталу
42 Додатковий капітал	421 «Емісійний дохід»
	422 «Інший вкладений капітал»
	423 «Накопичені курсові різниці»
	424 «Безоплатно одержані необоротні активи»
	425 «Інший додатковий капітал»
43 Резервний капітал	За видами капіталу
44 Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)	441 «Прибуток нерозподілений»
	442 «Непокриті збитки»
	443 «Прибуток, використаний у звітному періоді»
45 Вилучений капітал	451 «Вилучені акції»
	452 «Вилучені вклади й паї»

	453 «Інший вилучений капітал»
46 Неоплачений капітал	За видами капіталу
47 Забезпечення майбутніх витрат і платежів	471 «Забезпечення виплат відпусток»
	472 «Додаткове пенсійне забезпечення»
	473 «Забезпечення гарантійних зобов'язань»
	474 «Забезпечення інших витрат і платежів»
	475 «Забезпечення призового фонду (резерв виплат)»
	476 «Резерв на виплату джек-поту, не забезпеченого сплатою участі у лотереї»
	477 «Забезпечення матеріального заохочення»
48 Цільове фінансування і цільові надходження	481 «Кошти, вивільнені від оподаткування»
	482 «Кошти з бюджету та державних цільових фондів»
	483 «Благодійна допомога»
	484 «Інші кошти цільового фінансування і цільових надходжень»
49 Страхові резерви (для страхової діяльності)	491 «Технічні резерви»
	492 «Резерви із страхування життя»
	493 «Частка перестраховиків у технічних резервах»
	494 «Частка перестраховиків у резервах із страхування життя»
	495 «Результат зміни технічних резервів»
	496 «Результат зміни резервів із страхування життя»
5 клас. Довгострокові зобов'язання	
50 Довгострокові позики	501 «Довгострокові кредити банків у нац. валюті»
	502 «Довгострокові кредити банків в іноземній валюті»
	503 «Відстрочені довгострокові кредити банків у національній валюті»
	504 «Відстрочені довгострокові кредити банків в іноземній валюті»
	505 «Інші довгострокові позики в національній валюті»
	506 «Інші довгострокові позики в іноземній валюті»
51 Довгострокові векселі видані	511 «Довгострокові векселі, видані в нац. Валюті»
	512 «Довгострокові векселі, видані в ін. Валюті»
52 Довгострокові зобов'язання за облігаціями	521 «Зобов'язання за облігаціями»
	522 «Премія за випущеними облігаціями»
	523 «Дисконт за випущеними облігаціями»
53 Довгострокові зобов'язання з оренди	531 «Зобов'язання з фінансової оренди»
	532 «Зобов'язання з оренди цілісних майнових комплексів»
54 Відстрочені податкові зобов'язання	за видами зобов'язань
55 Інші довгострокові зобов'язання	за видами зобов'язань
6 клас. Поточні зобов'язання	

60 Короткострокові позики	601 «Короткострокові кредити банків у нац. валюті»
	602 «Короткострокові кредити банків в ін. Валюті»
	603 «Відстрочені короткострокові кредити банків у нац. валюті»
	604 «Відстрочені короткострокові кредити банків в ін. Валюті»
	605 «Прострочені позики в наці. Валюті»
	606 «Прострочені позики в іноземній валюті»
61 Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	611 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в національній валюті»
	612 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в ін. Валюті»
62 Короткострокові векселі видані	621 «Короткострокові векселі, видані в нац. валюті»
	622 «Короткострокові векселі, видані в ін. Валюті»
63 Розрахунки з постачальниками та підрядниками	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»
	632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»
	633 «Розрахунки з учасниками ПФГ»
64 Розрахунки за податками і платежами	641 «Розрахунки за податками»
	642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»
	643 «Податкові зобов'язання»
	644 «Податковий кредит»
65 Розрахунки за страхуванням	651 «За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування»
	652 «За соціальним страхуванням»
	653 «Виключено»
	654 «За індивідуальним страхуванням»
	655 «За страхуванням майна»
66 Розрахунки за виплатами працівникам	661 «Розрахунки за заробітною платою»
	662 «Розрахунки з депонентами»
	663 «Розрахунки за іншими виплатами»
67 Розрахунки з учасниками	671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами»
	672 «Розрахунки за іншими виплатами»
68 Розрахунки за іншими операціями	680 «Розрахунки, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу»
	681 «Розрахунки за авансами одержаними»
	682 «Внутрішні розрахунки»
	683 «Внутрішньогосподарські розрахунки»
	684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»
	685 «Розрахунки з іншими кредиторями»
69 Доходи майбутніх періодів	розбивається за видами доходів
7 клас. Доходи і результати діяльності	
70 Доходи від реалізації	701 «Дохід від реалізації готової продукції»
	702 «Дохід від реалізації товарів»
	703 «Дохід від реалізації робіт, послуг»

	704 «Вирахування з доходу»
	705 «Перестраховування»
71 Інший операційний дохід	710 «Дохід від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю»
	711 «Дохід від купівлі-продажу іноземної валюти»
	712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів»
	713 «Дохід від операційної оренди активів»
	714 «Дохід від операційної курсової різниці»
	715 «Одержані штрафи, пені, неустойки»
	716 «Відшкодування раніше списаних активів»
	717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості»
	718 «Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів»
	719 «Інші доходи від операційної діяльності»
72 Дохід від участі в капіталі	721 «Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства»
	722 «Дохід від спільної діяльності»
	723 «Дохід від інвестицій в дочірні підприємства»
73 Інші фінансові доходи	731 «Дивіденди одержані»
	732 «Відсотки одержані»
	733 «Інші доходи від фінансових операцій»
74 Інші доходи	740 «Дохід від зміни вартості фінансових інструментів»
	741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій»
	742 «Дохід від відновлення корисності активів»
	744 «Дохід від неопераційної курсової різниці»
	745 «Дохід від безоплатно одержаних активів»
	746 «Інші доходи від звичайної діяльності»
76 Страхові платежі (для страхової діяльності)	за видами страхування
79 Фінансові результати	791 «Результат операційної діяльності»
	792 «Результат фінансових операцій»
	793 «Результат іншої звичайної діяльності»
8 клас. Витрати за елементами	
80 Матеріальні витрати	801 «Витрати сировини й матеріалів»
	802 «Витрати купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів»
	803 «Витрати палива, енергії»
	804 «Витрати тари, тарних матеріалів»
	805 «Витрати будівельних матеріалів»
	806 «Витрати запасних частин»
	807 «Витрати матеріалів сільськогосподарського призначення»
	808 «Витрати товарів»
	809 «Інші матеріальні витрати»
81 Витрати на оплату праці	811 «Виплати за окладами, тарифами»
	812 «Премії та заохочення»
	813 «Компенсаційні виплати»

	814 «Оплата відпусток»
	815 «Оплата іншого невідпрацьованого часу»
	816 «Інші витрати на оплату праці»
82 Відрахування на соціальні заходи	821 «Відрахування на загальнообов'язковг державне соціальне страхування»
	822 «Виключено»
	823 «Виключено»
	824 «Виключено»
83 Амортизація	831 «Амортизація основних засобів»
	832 «Амортизація інших необоротних матеріальних активів»
	833 «Амортизація нематеріальних активів»
84 Інші операційні витрати	за видами витрат
85 Інші затрати	за видами затрат
	9 Клас. Витрати діяльності
90 Собівартість реалізації	901 «Собівартість реалізованої готової продукції»
	902 «Собівартість реалізованих товарів»
	903 «Собівартість реалізованих робіт, послуг»
	904 «Страхові виплати»
91 Загальновиробничі витрати	за видами витрат
92 Адміністративні витрати	за видами витрат
93 Витрати на збут	за видами витрат
94 Інші витрати операційної діяльності	940 «Витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю»
	941 «Витрати на дослідження, розробки»
	942 «Витрати на купівлю-продаж іноземної валюти»
	943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів»
	944 «Сумнівні та безнадійні борги»
	945 «Втрати від операційної курсової різниці»
	946 «Втрати від знецінення запасів»
	947 «Нестачі і втрати від псування цінностей»
	948 «Визнані штрафи, пені, неустойки»
	949 «Інші витрати операційної діяльності»
95 Фінансові витрати	951 «Відсотки за кредит»
	952 «Інші фінансові витрати»
96 Втрати від участі в капіталі	961 «Втрати від інвестицій в асоційовані підприємства»
	962 «Втрати від спільної діяльності»
	963 «Втрати від інвестицій в дочірні підприємства»
97 Інші витрати	970 «Витрати від зміни вартості фінансових інструментів»
	971 «Собівартість реалізованих фінансових інвестицій»
	972 «Втрати від зменшення корисності активів»
	974 «Втрати від неопераційних курсових різниць»
	975 «Уцінка необоротних активів та фінансових інвестицій»

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Євгенія Юріївна Шара
Ірина Євгенівна Соколовська-Гонтаренко

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК II

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Підписано до друку 02.11.2015 р. Формат 60x84 1/32.
Друк лазерний. Папір офсетний. Гарнітура Nweton C.
Ум. друк. арк. 19,47. Тираж – 300 прим.

ТОВ «Видавництво «Центр учбової літератури»
вул. Електриків, 23 м. Київ 04176
тел./факс 044-425-01-34
тел.: 044-425-20-63; 425-04-47; 451-65-95
800-501-68-00 (безкоштовно в межах України)

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 4162 від 21.09.2011 р.

